

การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร
จังหวัดสมุทรปราการ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
พฤษภาคม 2558

การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร
จังหวัดสมุทรปราการ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ปริญญานิพนธ์
ของ
กนกฉัตร โกมลมณี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา

พฤษภาคม 2558

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร
จังหวัดสมุทรปราการ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
พฤษภาคม 2558

กนกจักร โกมลมณี. (2558). การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องศิลปะ
ท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้
ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์
กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
กรรมการควบคุม: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า.

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง
ศิลปะท้องถิ่น วัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิด
จิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านคลองหลวง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 2
ปีการศึกษา 2557 จำนวน 40 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)
โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่มด้วยการจับสลากมา 1 ห้องเรียน จำนวน 40 คน ผู้วิจัยใช้เวลา
การทดลอง 10 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด
จิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าความเชื่อมั่น 0.839
และแบบสำรวจความพึงพอใจ ต่อการเรียนรู้มีค่าความเชื่อมั่น 0.618 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ
ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) , ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และ t-test ในรูปผลต่างของคะแนน (Difference Score)
ผลการศึกษาพบว่า

1. นักเรียนที่เรียนเรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ ด้วยการ
จัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการ
ทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนที่เรียนเรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ โดยการ
จัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

THE COMPARISON OF LEARNING ACHIEVEMENT OF FOLK ART
OF WAT KLANG VORAVIHARN SAMUTHPARAKRN PROVINCE BY
LEARNING PROCESS MANAGEMENT FOLLOWS THE COOPERATIVE
CONTEMPLATIVE EDUCATION THEORY OF STUDENTS IN GRADE 6

Persented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Art Education
at Srinakarinwirot University
May 2015

KanokchatKomonmanee. (2015). **The comparison of learning achievement of folk art of WatKlang Voraviharn SamuthparakrnProvince by learning process management follows the cooperative contemplative education theory of students in grade 6.** Master thesis M.Ed.(Art Education). Bangkok: Graduate School. Srinakarinwirot University. Advisor Committee: Assist. Prof. Dr.ChakapongPhaetlakfa.

This objectives of this research was to compare the learning achievement of folk art of WatKlangVoraviharn, Samuthprakarn Province by conducting learning process management follows the cooperative contemplative education theory of students in grade 6 of Ban KlongLuang School. Samples used in this research were students in grade 6 from cluster random sampling by using the class room as sampling unit with drawing for 1 room and contained 40 students. Teaching plan which arranged as cooperative contemplative education theory, learning achievement test of folk art of WatKlangVoraviharn and satisfaction survey on learning management followed cooperative contemplative education theory were used as tools. This research was one group pretest-posttest design. The statistical values in analysis included mean ($\bar{x}$), standard deviation (S.D) and dependent t-test value.

The result revealed that mean pretest and posttest scores were 8.41 and 18.23 respectively. The comparison between pretest and posttest scores found that posttest score was higher than pretest statistically significant at level of .01 and students satisfied on teaching process followed the cooperative contemplative education theory with mean score of 4.72 that was the most satisfied evidently.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร
จังหวัดสมุทรปราการโดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ของ

กนกจักรโกมลมณี

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2558

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ที่ปรึกษา

.....ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า)

(อาจารย์ ดร.อิทธิพัทธ์ วิจิตสถิตรัตน์)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.โสเมญา บุญญานันต์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องศิลปะท้องถิ่น วัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา แบบร่วมมือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำเร็จลุล่วงด้วยดีเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า ที่ให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำ แนวคิด ข้อสังเกต และช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ในการทำปริญญานิพนธ์ครั้งนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ อาจารย์ ดร.อิพัชร์ วิจิตสถิตรัตน์ อาจารย์ ดร.โสณาย บุญญานันต์ ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะและคำแนะนำที่มีคุณค่า ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมาก ในการทำให้ปริญญานิพนธ์สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบ พระคุณ รองศาสตราจารย์ เกริก ยืนพันธ์ อาจารย์ ยมธนา ไร่ทิม อาจารย์วัชรพร จันเกตุ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบ เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย ตลอดจนให้ข้อ เสนอแนะ ข้อคิดเห็นต่างๆ ในการนำมา ปรับปรุงแก้ไข ทำให้ได้เครื่องมือวิจัยที่มี คุณภาพนำไปใช้ประโยชน์กับการทำ ปริญญานิพนธ์ในครั้งนี้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองหลวงและคณะครูและนักเรียนที่ ให้ความอนุเคราะห์อำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล ขอกราบ ขอบ พระคุณพระเทพสมุทรมุนี เจ้าคณะจังหวัด สมุทรปราการ และเจ้าอาวาส วัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ ตลอดจนพระวิทยากร ที่ให้ความรู้และกรุณาให้ความอนุเคราะห์ อำนวยความสะดวกในการใช้สถานที่ วัดกลางวรวิหาร เป็น แหล่งเรียนรู้ในการทำปริญญานิพนธ์ในครั้งนี้

ท้ายที่สุดผู้วิจัยขอ ขอบพระคุณ คณะอาจารย์สาขาศิลปศึกษาทุกท่านที่ให้การอบรมสั่งสอน วิชาความรู้ ประสบการณ์ที่ดีและมีคุณค่ายิ่งกับผู้วิจัยที่จะนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาการศึกษาต่อไป และขอกราบขอบพระคุณ แม่บุญสม โกมลมณี พี่ๆ น้องๆ และเพื่อนๆ ทุกคน ที่คอยให้กำลังใจ ช่วยเหลือตลอดมา หากประโยชน์อันใดที่เกิดจาก ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเกียรติแด่ บิดา มารดา ครูอาจารย์และทุกท่านที่ทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

กนกฉัตร โกมลมณี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	3
ความสำคัญของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	3
ตัวแปรที่ศึกษา	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
สมมติฐานในการวิจัย	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา	9
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้ศิลปะ	9
หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคลองหลวง สาระการเรียนรู้ศิลปะ	12
แนวทางการจัดการเรียนรู้ศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา	17
คุณค่าของศิลปศึกษา	19
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษา	21
ความเป็นมาของจิตตปัญญาศึกษา	21
ความหมายของจิตตปัญญาศึกษา	23
ปรัชญาพื้นฐานของการจัดกระบวนการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษา	25
หลักการพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษา	26
กิจกรรมการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษา	28
แนวทางการนำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาไปประยุกต์ใช้ในวงการศึกษา	31
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียนแบบร่วมมือ	35
ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือ	35
องค์ประกอบของการเรียนแบบร่วมมือ	36
ขั้นตอนการเรียนแบบร่วมมือ	37
เทคนิควิธีการเรียนแบบร่วมมือ	40

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
บทบาทของครูผู้สอนในการจัดการเรียนแบบร่วมมือ	44
ประโยชน์ของการจัดการเรียนแบบร่วมมือ	45
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับกระบวนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา แบบร่วมมือ	46
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ	60
ความหมายของความพึงพอใจ	60
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ	61
วิธีสร้างความพึงพอใจในการเรียน	62
การวัดความพึงพอใจในการเรียน	62
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศิลปะ	63
ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศิลปะ	63
องค์ประกอบที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศิลปะ	64
การพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	64
ประเภทของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	65
คุณลักษณะของแบบทดสอบที่ดี	66
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแผนการจัดการเรียนรู้	67
ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้	67
ความสำคัญและประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้	68
องค์ประกอบและรูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้	69
ขั้นตอนการทำแผนการจัดการเรียนรู้	72
การวัดและประเมินผลวิชาศิลปะ	73
3 วิธีดำเนินการวิจัย	74
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	74
เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย	74
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	75
การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	75
ขั้นตอนในการวิจัย	82
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	83

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	87
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	87
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดลอง.....	88
5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	93
สรุปผลการวิจัย.....	96
อภิปรายผลการวิจัย.....	96
ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้.....	102
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	102
บรรณานุกรม.....	103
ภาคผนวก.....	110
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ / ผู้เชี่ยวชาญ.....	111
ภาคผนวก ข เอกสารดำเนินการวิจัย.....	113
ภาคผนวก ค การหาคุณภาพของเครื่องมือ.....	118
ภาคผนวก ง ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย.....	131
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	228

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 มาตรฐานและตัวชี้วัดสาระทัศนศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.....	10
2 โครงสร้างหลักสูตรโรงเรียนบ้านคลองหลวง รายวิชา ศ 16101.....	16
3 วิเคราะห์คำสำคัญ จากความหมายจิตตปัญญาของนักวิชาการ.....	24
4 วิเคราะห์คำสำคัญ จากความหมายจิตตปัญญาของนักวิชาการ.....	25
5 วิเคราะห์เปรียบเทียบขั้นตอนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา.....	32
6 เปรียบเทียบขั้นตอนการเรียนรู้แบบร่วมมือ.....	38
7 เปรียบเทียบกระบวนการเรียนรู้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ.....	47
8 วิเคราะห์กิจกรรมตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ.....	50
9 รูปแบบแผนการทดลอง One Group Pre-test Post-test Design.....	82
10 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ.....	88
11 แบบประเมินความพึงพอใจด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้.....	89
12 แบบประเมินความพึงพอใจด้านบรรยากาศการเรียนการสอน.....	90
13 แบบประเมินความพึงพอใจด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน.....	91
14 แบบประเมินความพึงพอใจด้านการประเมินผล.....	91
15 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และเนื้อหา (IOC).....	119
16 ค่าความยาก (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	122
17 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร.....	125
18 อำนาจจำแนก (t) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นรายข้อ โดยใช้วิธีแจกแจงค่าที (t – test dependent).....	126
19 ค่าดัชนีความเหมาะสมของข้อคำถามของแบบสำรวจความพึงพอใจ ของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ.....	128
20 การคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความพึงพอใจ ต่อการเรียนเรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร.....	130

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....

6

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันสังคมไทยมีการพัฒนาตามแบบของสังคมโลกโดยยึดแนวคิดเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ส่งเสริมการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมเป็นหลัก ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา โดยองค์รวม ที่มุ่งพัฒนาคนเพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เน้นเศรษฐกิจเป็นตัวตั้ง ต่อมาการพัฒนาตามรูปแบบดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาตามมาที่สำคัญที่สุดคือการพัฒนาที่ละเลยความสำคัญของคนตามที่ จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า (2557: 1) กล่าวว่า การพัฒนาความเจริญของโลกยุคปัจจุบันที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นตัวตั้ง โดยละเลยการพัฒนาคน ก่อให้เกิดปัญหาแก่มนุษย์ทั้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับธรรมชาติจึงมีใช้การพัฒนาที่ ยั่งยืน สอดคล้องกับชลลดา ทองทวี (2551: 3) กล่าวว่าการศึกษาที่เน้นวิชาการที่เขารับการพัฒนาอุตสาหกรรมเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถแก้ปัญหาและวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ได้ อีกทั้งไม่สามารถนำพาสังคมไปสู่สุขภาวะได้ หากแต่การแสวงหาทางเลือกให้กับสังคมและมนุษยชาติ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพด้านในของมนุษย์ทั้งในเรื่องจิตใจและปัญญานั้น จะทำให้มนุษย์สามารถก้าวพ้นขอบเขตต่าง ๆ เสมือนการต่อยอดความรู้เดิม ที่มีอยู่ อันจะเป็นการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

จากปัญหาดังกล่าว จุลพล พุนภทธีวิน (2548: 6) กล่าวว่า ถึงเวลาที่ต้องสังคายนาระบบการศึกษาใหม่ทั้งหมด เพื่อสร้างและพัฒนาจิตสำนึกใหม่ทางการศึกษาเปลี่ยนจากการเน้นและให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และพัฒนามิติด้านนอก โดยละเลยหรือไม่ให้ความสนใจมิติด้านในมาเป็นการเน้นและให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และพัฒนามิติด้านในคือจิตใจของมนุษย์ ให้มีความสัมพันธ์เป็นหนึ่งเดียวกับชุมชน วัฒนธรรม ธรรมชาติ และสรรพสิ่ง สอดคล้องกับ จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า (2557: 19) ที่กล่าวว่า การให้ความรู้ที่มุ่งเน้นเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจเป็นตัวตั้งจึงไม่ใช่คำตอบทางการศึกษาอีกต่อไป ด้วยนักวิชาการทางการศึกษาได้ตระหนักถึงปัญหาและแนวทางการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาจนนำมาซึ่งการปฏิรูปการศึกษาในปีพุทธศักราช 2544 และมีการปรับปรุงเพิ่มเติมในปีพุทธศักราช 2551 ซึ่งวิชาศิลปศึกษานั้น เป็นอีกวิชาหนึ่งที่มีแนวทางการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น การให้ความสำคัญกับดุลยภาพระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนา ดุลยภาพระหว่างความเป็นไทยและความเป็นสากล

ดังนั้นการอ่านในตำราเพียงอย่างเดียวจะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานการเรียนรู้ได้ การจัดการเรียนรู้จึงต้องมีการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย พัฒนากลไก กระบวนการถ่ายทอดความรู้ สร้างบรรยากาศเพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งจิตตปัญญาเป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้ตัวตนของตนเอง ตระหนักรู้ตนเองสัมพันธ์กับผู้อื่น และพัฒนาจิตใจโดยการคิดแบบใคร่ครวญ จนเกิดปัญญา มีกระบวนการทัศน์ใหม่ที่เป็นองค์รวม สามารถเชื่อมโยงสรรพสิ่งต่างๆ อย่างสมดุล เน้นการปฏิบัติและเผชิญกับความจริง

วิธีสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือนี้ ผู้วิจัยได้ดัดแปลงมาจากวิธีการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาแบบร่วมมือของเจริญขวัญ นำพาซึ่งเจริญขวัญ ได้นำกิจกรรมตามแนวคิดจิตตปัญญาโดยใช้หลักจิตตปัญญา 7 C's มาผสมผสานกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ขั้นเตรียม 2. ขั้นนำเสนอบทเรียน 3. ขั้นกิจกรรมกลุ่ม 4. ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ 5. ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าวแต่มีการเลือกใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ และกิจกรรมจิตตปัญญาให้เหมาะสมกับเนื้อหาและระดับการศึกษาของผู้เรียนโดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรแกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ มาตรฐานการเรียนรู้ ศ 1.2 กับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือพบว่าหลักการที่สอดคล้องกัน คือเน้นหลักการคิดแบบบูรณาการ ที่มุ่งเน้นการสร้างความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมาตรฐาน ศ 1.2 ให้ความสำคัญกับการเห็นคุณค่างานทัศนศิลป์เชิงภูมิปัญญาที่สัมพันธ์กับผลงานทัศนศิลป์ในแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้เกิดประสบการณ์ในแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นจึงมีความจำเป็นอย่างมาก

ผู้วิจัยเลือกวัดเป็นแหล่งเรียนรู้เนื่องจากวัดเป็นสถานที่ศึกษาของผู้คนในอดีต จึงเป็นที่รวบรวมความรู้โดยเฉพาะศิลปะ วัฒนธรรม ที่อยู่คู่กับวัดมาโดยตลอด ผู้วิจัยศึกษาวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ พบว่าวัดกลางวรวิหารเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดี เนื่องจากวัดกลางวรวิหาร มีประวัติที่ยาวนาน เป็นวัดที่สร้างขึ้นในจังหวัดสมุทรปราการตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย และเป็นวัดพระอารามหลวง ซึ่งเป็นเนื้อหาการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรท้องถิ่นของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 นอกจากนี้วัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ ยังได้รับการยกย่องว่าเป็น 1 ใน 7 ของมรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัดสมุทรปราการ จากหนังสือพิมพ์ฟ้าใหม่ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นประจำเดือนมีนาคม 2557 และเป็นนโยบายของโรงเรียนบ้านคลองหลวงที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้ศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร ซึ่งมีความหลากหลายทั้งด้านจิตรกรรมฝาผนัง ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนอยู่ในความดูแลของกรมศิลปากรและเป็นสถานที่สำคัญในท้องถิ่น ที่อยู่ในชุมชนเก่าแก่ การศึกษาศิลปกรรมภายในวัดซึ่งมีความหลากหลาย และเป็นผลงานของบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมา จะเอื้อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้ตัวตนของตนเองที่สัมพันธ์ กับสรรพสิ่งต่างๆ และกระบวนการทัศน์ใหม่ที่เป็นองค์รวมอย่างแท้จริง ผู้เรียนจะสามารถเชื่อมโยงสรรพสิ่งต่างๆ อย่างสมดุล เน้นการปฏิบัติและเผชิญกับความจริง ผู้เรียนจะรู้ถึงคุณค่า

ความงาม เกิดความรัก และเกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะต่อไป ประชากรที่ผู้วิจัยเลือกใช้เป็นนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านคลองหลวงเนื่องจากเป็นโรงเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่สามารถเดินทางไปมาได้สะดวกอีกทั้งการวัดผล ตัวชี้วัดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เน้นทางด้าน การสะท้อนชีวิตและสังคม ความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนา และวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเหมาะสมกับการเรียนด้วยวิธีสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ

จากเหตุดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะจัดกระบวนการเรียนรู้แนว จิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือซึ่งรูปแบบการสอนนี้จะช่วยให้ผู้เรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและตระหนักถึงความสำคัญของศิลปวัฒนธรรม โดยให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกถึงคุณค่าศิลปวัฒนธรรม รู้ถึงคุณค่าความงาม ความดี เกิดความรัก สามารถสร้างสรรค์และอนุรักษ์งานศิลปะให้คงอยู่สืบต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้กระบวนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาแบบร่วมมือ
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในขั้นตอนการจัดกระบวนการสอนเรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6ตามแนวคิดจิตตปัญญาแบบร่วมมือ

ความสำคัญของการวิจัย

เป็นแนวทางให้ครูผู้สอนสามารถนำการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวิชาทัศนศิลป์ มาตรฐานการเรียนรู้ ศ.1.2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นอกจากนั้นยังเป็นแนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายให้กับครูผู้สอนได้ ศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญเกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาในท้องถิ่น และปลูกฝังให้นักเรียนรักศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านคลองหลวงอำเภอมือง จังหวัดสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 4 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 160 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านคลองหลวง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 40 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่มด้วยการจับสลากมา 1 ห้องเรียน จำนวน 40 คน จากห้องเรียนทั้งหมด 4 ห้อง

2. เนื้อหาที่ใช้การวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่สาระการเรียนรู้ศิลปะ รายวิชาทัศนศิลป์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาตรฐานที่ ศ.1.2 เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหา ดังนี้

1. ประวัติและความสำคัญของวัดกลางวรวิหาร
2. จิตรกรรม ได้แก่ จิตรกรรมฝาผนัง พระบฏ และลายรดน้ำบนตู้พระธรรม
3. ประติมากรรม ได้แก่ ลวดลายปูนปั้น
4. สถาปัตยกรรม ได้แก่ ภูมิเรือนไทย โบสถ์ พระปรางค์ เจดีย์ มณฑป หน้าบัน
5. เชื่อมโยงศิลปกรรมวัดกลางวรวิหารกับความเชื่อ ความศรัทธาทางศาสนา และ

สังคม

3. ระยะเวลาในการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 10 ชั่วโมง

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ คือ การจัดการกระบวนการเรียนรู้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ

ตัวแปรตาม ได้แก่

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทัศนศิลป์ เรื่องศิลปะท้องถิ่น วัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ
2. ความพึงพอใจในขั้นตอน การจัดการกระบวนการสอนเรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กระบวนการเรียนรู้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือหมายถึงการจัดการเรียนรู้โดยผสมผสานระหว่างขั้นตอนและเทคนิควิธีการเรียนแบบร่วมมือกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

1.1 ขั้นเตรียม แบ่งกลุ่มนักเรียนประมาณ 4-5คน คละความสามารถ เพศ แนะนำระเบียบกลุ่ม บทบาทหน้าที่ จุดประสงค์การเรียนรู้ แล้วทำกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษารูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสม เช่น การทักทาย การทำสมาธิ การลากเส้น การสำรวจจิตมองภาพ เป็นต้น เพื่อเตรียมจิตใจให้พร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่

1.2 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน แนะนำเนื้อหา แหล่งข้อมูล มอบหมายงานให้แก่กลุ่ม กระตุ้นให้ผู้เรียน คิดใคร่ครวญความสำคัญ และประโยชน์ของเรื่องที่เรียนโดยการตั้งคำถาม การใช้สุนทรียสนทนา คือการพูดและฟังเพื่อนพูด ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันและช่วยกันแบบกัลยาณมิตร

1.3 ขั้นกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนฝึกทักษะการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มย่อย แต่ละคนมีครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียน และประเมินผลการทำงานกลุ่ม อะไรคือจุดเด่น อะไรคือสิ่งที่ต้องปรับปรุงให้การเสริมแรงโดยการชมเชยกับกลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุด และให้กำลังใจกับกลุ่มที่ทำงานยังไม่ผ่านเกณฑ์ บทบาทหน้าที่รับผิดชอบของตนเอง โดยในขั้นนี้จะใช้เทคนิค การเรียนแบบร่วมมือ คือ Learning Together , Group Investigation , Jigsaw II , Team discussion ซึ่งเหมาะสมกับเนื้อหา และจุดประสงค์ของการเรียนแต่ละเรื่อง วิเคราะห์ อภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำใบงานสังเกตเก็บข้อมูลตามหัวข้อ บันทึกความคิดเห็นและความรู้สึก ในระหว่างการทำกิจกรรมกลุ่ม ผู้เรียนจะใช้หลักการทางจิตตปัญญาศึกษาในการทำงานคือ หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ หลักความรักความเมตตา หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อที่กลุ่มจะได้มีการช่วยเหลือ ร่วมแรงร่วมใจกันในการทำงาน

1.4 ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ เน้นการอภิปรายผลงานในกลุ่มใหญ่รวมกัน การตรวจผลงานกลุ่มและผลงานรายบุคคลโดยอาจจะเป็นการเล่าประสบการณ์จากกิจกรรมกลุ่ม เพื่อสรุปเป็นองค์รวม จากนั้นทดสอบความรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคลแล้วเฉลยเป็นคะแนนกลุ่ม

1.5 ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม

1.5.1 ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียน และประเมินผลการทำงานกลุ่ม อะไรคือจุดเด่น อะไรคือสิ่งที่ต้องปรับปรุงให้การเสริมแรงโดยการชมเชยกับกลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุด และให้กำลังใจกับกลุ่มที่ทำงานยังไม่ผ่านเกณฑ์

1.5.2 เขียนบันทึกสิ่งที่ได้จากการเรียนในช่วงโมงเรียน สั้น ๆ อาจเป็นความรู้หรือความรู้สึกและประสบการณ์ที่ได้ จากการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน อาจจะเป็นภาพก็ได้

2. ศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร

หมายถึง งานทัศนศิลป์ในวัดกลางวรวิหาร ซึ่งสร้างขึ้นมาตั้งแต่อดีต และยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งได้แก่

1. จิตรกรรม ได้แก่ จิตรกรรมฝาผนังภายในโบสถ์ และตู้พระธรรมลายรดน้ำ
2. ประติมากรรม ได้แก่ การประดับตกแต่งหน้าบันโบสถ์และมณฑปด้วยซามกระเบื้องและลายปูนปั้น
3. สถาปัตยกรรม ได้แก่ กุฏิเรือนไทยโบราณ เจดีย์ พระปรางค์ โบสถ์ มณฑป

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร

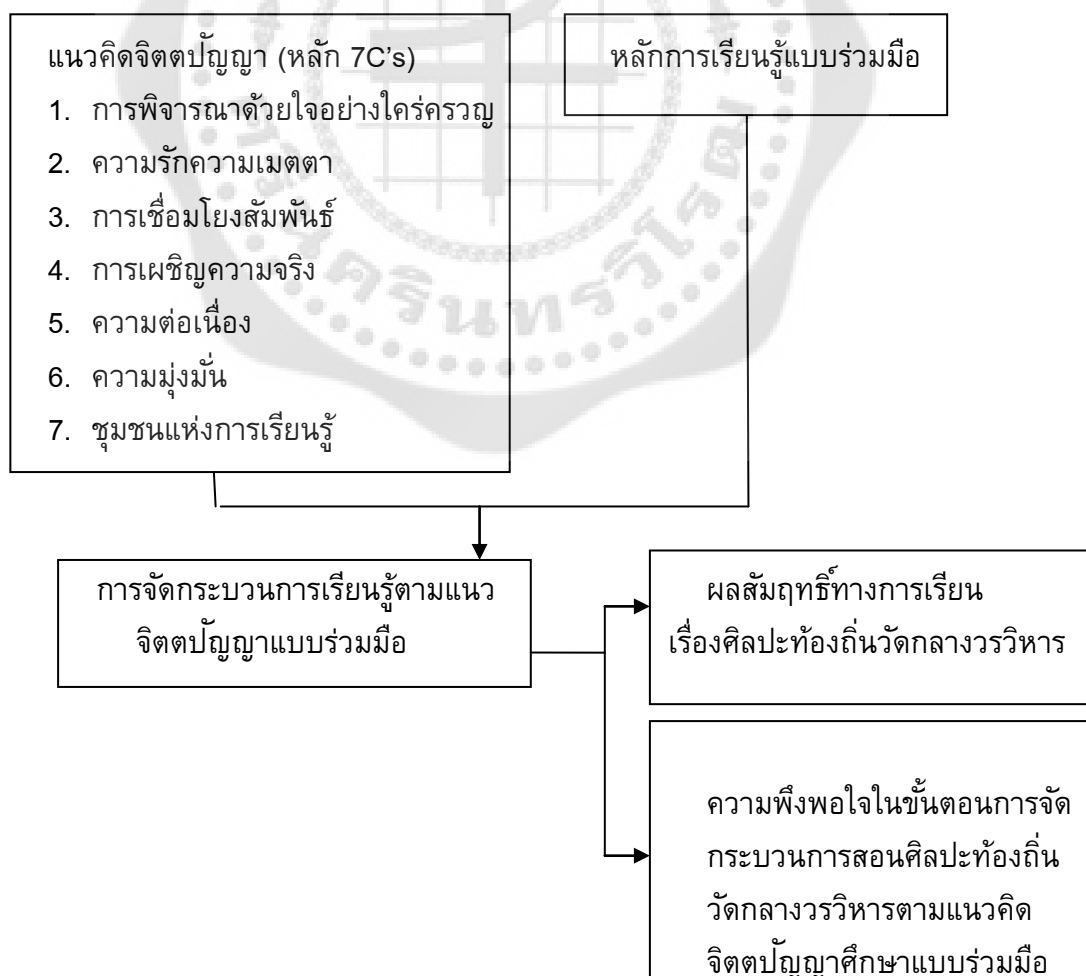
หมายถึง คะแนนของนักเรียนจากการเรียนวิชาศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ซึ่งประเมินได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

4. ความพึงพอใจต่อการจัดกระบวนการสอน

หมายถึงความคิดเห็นของผู้เรียนต่อการจัดกระบวนการสอนตาม แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ซึ่งวัดได้จากคะแนนการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนสาระทัศนศิลป์ เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจในการเรียนวิชาทัศนศิลป์ โดยใช้แนวคิด จิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือร่วม ซึ่งสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยได้รับการจัดกระบวนการเรียนรู้เรื่องศิลปะท้องถิ่น วัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอโดยแบ่งออกเป็นหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา
 - 1.1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้ศิลปะ
 - 1.2 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคลองหลวง สาระการเรียนรู้ศิลปะ
 - 1.3 แนวทางการจัดการเรียนรู้ศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา
 - 1.4 คุณค่าของศิลปศึกษา
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษา
 - 2.1 ความเป็นมาของจิตตปัญญาศึกษา
 - 2.2 ความหมายของจิตตปัญญาศึกษา
 - 2.3 ปรัชญาพื้นฐานของการจัดกระบวนการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษา
 - 2.4 หลักการพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษา
 - 2.5 กิจกรรมการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษา
 - 2.6 แนวทางการนำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาไปประยุกต์ใช้ในวงการศึกษา
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียนแบบร่วมมือ
 - 3.1 ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือ
 - 3.2 องค์ประกอบของการเรียนแบบร่วมมือ
 - 3.3 ขั้นตอนการเรียนแบบร่วมมือ
 - 3.4 เทคนิควิธีการเรียนแบบร่วมมือ
 - 3.5 บทบาทของครูผู้สอนในการจัดการเรียนแบบร่วมมือ
 - 3.6 ประโยชน์ของการจัดการเรียนแบบร่วมมือ
4. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับกระบวนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ
 - 5.1 ความหมายของความพึงพอใจ
 - 5.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ
 - 5.3 วิธีสร้างความพึงพอใจในการเรียน
 - 5.4 การวัดความพึงพอใจในการเรียน

6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศิลปะ

- 6.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศิลปะ
- 6.2 องค์ประกอบที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศิลปะ
- 6.3 การพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 6.4 ประเภทของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 6.5 คุณลักษณะของแบบทดสอบที่ดี

7. เอกสารที่เกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนรู้

- 7.1 ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้
- 7.2 ความสำคัญและประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้
- 7.3 องค์ประกอบและรูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้
- 7.4 ขั้นตอนการทำแผนการจัดการเรียนรู้
- 7.5 การวัดและประเมินผลวิชาศิลปะ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา

1.1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้ศิลปะ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะจัดเป็น 1 ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 3 สาระ คือ สาระที่ 1 ทักษะศิลป์ สาระที่ 2 ดนตรี และสาระที่ 3 นาฏศิลป์

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ มีทักษะวิธีการทางศิลปะเกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างอิสระในศิลปะแขนงต่างๆ สำหรับสาระสำคัญของรายวิชาทัศนศิลป์ มีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบศิลป์ ทักษะการสร้างและนำเสนอผลงานทางทัศนศิลป์จากจินตนาการ โดยสามารถใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้เทคนิค วิธีการของศิลปินในการสร้างงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานศิลปะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล ชื่นชมประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

นอกจากนั้น กรมวิชาการได้กำหนดคุณภาพผู้เรียนเมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังนี้ รู้และเข้าใจการใช้ทัศนธาตุ รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว สี แสงเงา มีทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุอุปกรณ์ถ่ายทอดความคิด อารมณ์ ความรู้สึก สามารถใช้หลักการจัดขนาด สัดส่วนความสมดุล น้ำหนัก แสงเงา ตลอดจนการใช้สีคู่ตรงข้ามที่เหมาะสมในการสร้างงานทัศนศิลป์ 2 มิติ 3 มิติ เช่น งานสื่อผสม งานวาดภาพระบายสี งานปั้น งานพิมพ์ภาพ รวมทั้งสามารถสร้างแผนภาพ แผนผัง และภาพประกอบเพื่อถ่ายทอดความคิดจินตนาการเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ และสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างงานทัศนศิลป์ที่สร้างสรรค์ด้วยวัสดุอุปกรณ์และวิธีการที่ต่างกักันเข้าใจปัญหาในการจัดองค์ประกอบศิลป์ หลักการลด ละ เพิ่มในงานปั้น การสื่อความหมายใน

งานทัศนศิลป์ของตน รู้วิธีการปรับปรุงงานให้ดีขึ้น ตลอดจนรู้และเข้าใจคุณค่าของงานทัศนศิลป์ที่มีผลต่อชีวิตของคนในสังคมและเข้าใจบทบาทของงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนชีวิตและสังคม อิทธิพลของความเชื่อ ความศรัทธา ในศาสนา และวัฒนธรรมที่มีผลต่อการสร้างงานทัศนศิลป์ในท้องถิ่นซึ่งได้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2551: 164-165) เพื่อให้การสอนของครูบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลาง จึงมีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สำหรับ เป็นแนวทางให้ครูในการจัดการเรียนการสอนของแต่ละระดับชั้น

สาระการเรียนรู้กลุ่มสาระทัศนศิลป์ มาตรฐานและตัวชี้วัด ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 มาตรฐานและตัวชี้วัด สาระทัศนศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้
ศ.1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และวิเคราะห์ วิพากษ์ คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะ	1. ระบุสีคู่ตรงข้าม และอภิปรายเกี่ยวกับการใช้สีคู่ตรงข้ามในการถ่ายทอดความคิดและอารมณ์ 2. อธิบายหลักการจัดขนาดสัดส่วน ความสมดุลในการสร้างงานทัศนศิลป์ 3. สร้างงานทัศนศิลป์จากรูปแบบ 2 มิติเป็น 3 มิติ โดยใช้หลักการของแสง เงาและน้ำหนัก 4. สร้างสรรค์งานปั้นโดยใช้หลักการเพิ่มและลด 5. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์โดยใช้หลักการของรูปและพื้นที่ว่าง 6. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์โดยใช้สีคู่ตรงข้ามหลักการจัดขนาดสัดส่วนและความสมดุล 7. สร้างงานทัศนศิลป์เป็นแผนภาพ แผนผังและภาพประกอบ เพื่อถ่ายทอดความคิดหรือเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ	1. วงสีธรรมชาติและสีคู่ตรงข้าม 2. หลักการจัดขนาด สัดส่วนความสมดุลในงานทัศนศิลป์ 3. งานทัศนศิลป์รูปแบบ 2 มิติ และ 3 มิติ 4. การใช้หลักการเพิ่มและลดในการสร้างสรรค์งานปั้น 5. รูปและพื้นที่ว่างในงานทัศนศิลป์ 6. การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์โดยใช้สีคู่ตรงข้าม หลักการจัดขนาด สัดส่วนและความสมดุล 7. การสร้างงานทัศนศิลป์เป็นแผนภาพ แผนผัง และภาพประกอบ

ตาราง 1 (ต่อ)

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้
	8. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์สื่อความหมายเป็นเรื่องราว โดยประยุกต์ใช้ทัศนธาตุ และหลักการออกแบบ 9. วิเคราะห์และอภิปรายรูปแบบเนื้อหาและคุณค่าในงานทัศนศิลป์ของตนเอง และผู้อื่น หรือของศิลปิน 10. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์เพื่อบรรยายเหตุการณ์ต่างๆ โดยใช้เทคนิคที่หลากหลาย 11. ระบุอาชีพที่เกี่ยวข้องกับงานทัศนศิลป์และทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพนั้นๆ 12. เลือกงานทัศนศิลป์โดยใช้เกณฑ์ที่กำหนดขึ้นอย่างเหมาะสม และนำไปจัดนิทรรศการ	8. การประยุกต์ใช้ทัศนธาตุและหลักการออกแบบสร้างงานทัศนศิลป์ 9. การวิเคราะห์รูปแบบ เนื้อหา และคุณค่าในงานทัศนศิลป์ 10. การใช้เทคนิค วิธีการที่หลากหลายสร้างงานทัศนศิลป์เพื่อสื่อความหมาย 11. การประกอบอาชีพทางทัศนศิลป์ 12. การจัดนิทรรศการ
ศ1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล	1. บรรยายบทบาทของงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนชีวิตและสังคม 2. อภิปรายเกี่ยวกับอิทธิพลของความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนาที่มีผลต่องานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น 3. ระบุ และบรรยายอิทธิพลทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่มีผลต่อการสร้างงานทัศนศิลป์ของบุคคล	1. บทบาทของงานทัศนศิลป์ในชีวิตและสังคม 2. อิทธิพลของศาสนาที่มีต่องานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น 3. อิทธิพลทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่มีผลต่อการสร้างงานทัศนศิลป์

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ. (2551: 169-173).

สรุปได้ว่ามาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของกลุ่มสาระศิลปะมุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถแสดงออกทางศิลปะอย่างสร้างสรรค์ ด้วยเทคนิควิธีการที่หลากหลาย เข้าใจคุณค่าของงานทัศนศิลป์ที่มีผลต่อชีวิตและสังคม เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ประวัติศาสตร์ ความเชื่อ ความศรัทธาทางศาสนา และเห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

1.2 หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคลองหลวง สาระการเรียนรู้ศิลปะ

หลักสูตรโรงเรียนบ้านคลองหลวง (2553 : 1-7) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับโรงเรียนได้นำไปใช้เป็นกรอบจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาเด็ก และเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้ ทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยมีจุดมุ่งหมายตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ ตลอดจนมีความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการพัฒนาและนำเสนอเรื่องราวของท้องถิ่น

พันธกิจ

พันธกิจที่โรงเรียนบ้านคลองหลวง ดำเนินการเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติ มีดังนี้ คือ

1. พัฒนาระบบบริหารจัดการโรงเรียน แบบบูรณาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) เน้นการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น
 2. จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา
 3. จัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมเพื่ออนุรักษ์ความเป็นไทย
 4. สร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้สมดุล และยั่งยืน
 5. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ทักษะชีวิตที่คงประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม
- ประเทศชาติ
6. ฝึกทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะความคิด กระบวนการสร้างองค์ความรู้
 7. จัดกิจกรรมพัฒนา กระบวนการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อเน้นพื้นฐานในการเรียนรู้

8. จัดกิจกรรมส่งเสริมจิตสำนึกในความเป็นไทย และสากล ภูมิใจในชาติและ
ท้องถิ่นสร้างประโยชน์ต่อสังคม

9. ใช้กิจกรรมที่หลากหลาย พัฒนาศักยภาพของผู้เรียนตามความต้องการ ให้
สามารถนำไปใช้ในจริงอย่างมีความสุข

หลักการ

หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคลองหลวง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น
พื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีหลักการที่สำคัญตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดมุ่งหมาย และ
มาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และ
คุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษา
อย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ
3. เป็นหลักสูตรการศึกษา ที่สนองการกระจาย อำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัด
การศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการ
จัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย
ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

หลักสูตรโรงเรียนบ้านคลองหลวงมุ่งพัฒนาให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีปัญญา มีความสุข
มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนด เป็นจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนคิด
เป็นร้อยละ 80 เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและ
ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง
2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และ
มีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต
และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์ และพัฒนา สิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์ และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคม อย่างมีความสุข

6. มีเจตคติที่ดี ภาควิชาใจในท้องถิ่นของตนเอง มีส่วนร่วมในการแก้ไข และพัฒนา ท้องถิ่นตลอดจนสามารถนำเสนอข้อมูลเรื่องราวของท้องถิ่น

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคลองหลวง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมใน การใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจา ต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลัก เหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบ ที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิด อย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรค ต่างๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึง ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และ การอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่าง บุคคล การจัดการปัญหาและ ความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยี ด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้าน การ เรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคลองหลวง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทย และพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ ชำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย ศรัทธา ยึดมั่นในศาสนา และเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้องประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเอง และผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ
3. มีวินัย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียนและสังคม
4. ใฝ่เรียนรู้ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน
5. อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิต อย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข
6. มุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจและรับผิดชอบในการทำหน้าที่การงาน ด้วยความเพียรพยายาม อดทน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย
7. รักความเป็นไทย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ร่วมอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
8. มีจิตสาธารณะ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคม ด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น โดยไม่หวังผลตอบแทน

จากการวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านคลองหลวงได้จัดทำขึ้นโดยยึดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นแนวในการดำเนินการปฏิบัติ โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน โดยการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพเพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนสมบูรณ์ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา มีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมเพื่ออนุรักษ์ ความเป็นไทย ส่งเสริมจิตสำนึกในความเป็นไทย ภูมิใจในชาติและท้องถิ่น พัฒนาระบวนการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ

คำอธิบายรายวิชาสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (ศ 16101)
โรงเรียนบ้านคลองหลวง

ศึกษาและสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ สื่อความคิด ถ่ายทอดจินตนาการ ใช้สีคู่ตรงข้าม แสงเงา น้ำหนักงานปั้น รูปแบบ เทคนิคและวิธีการต่างๆ แสดงเป็นแผนภาพ แผนผัง ภาพประกอบ อธิบาย หลักการจัดขนาดสัดส่วน ความสมดุลในการสร้างงานทัศนศิลป์ จากรูปแบบ 2 มิติ เป็น 3 มิติ บทบาทของงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนชีวิตและสังคม อภิปรายเกี่ยวกับอิทธิพลของความเชื่อ ความศรัทธา ในศาสนาที่มีต่อผลงานทัศนศิลป์ของวัดกลางวรวิหาร ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล ใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ การสร้างสรรค์งาน กระบวนการกลุ่มและ รายบุคคล เพื่อถ่ายทอดความคิดหรือเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยมีโครงสร้าง รายวิชาดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 โครงสร้างรายวิชา ศ 16101 (หลักสูตรโรงเรียนบ้านคลองหลวง. 2553: 153)

โครงสร้างรายวิชา ศ 16101				
โครงสร้างรายวิชาพื้นฐาน		กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ		ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
สาระทัศนศิลป์				เวลา 40 ชั่วโมง
ลำดับ ที่	หน่วยการเรียนรู้ / สาระ	มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา
1	พื้นฐานงานศิลป์ การวาดภาพ แสงและเงา การเขียนภาพระบายสี การเขียนภาพด้วยสีชอล์ก	ศ 1.1 ป 6/1 , ป 6/2 , ป 6/5 , ป 6/6	วงสีธรรมชาติ สีคู่ตรงข้ามสัดส่วน ความ สมดุล พื้นที่ว่าง การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์	10
2	ศิลปินนักสร้างสรรค์ การพิมพ์ภาพ ภาพปะติด ภาพปะติดเศษวัสดุ ออกแบบสวนถาด ภาพแขวน งานพับกระดาษ	ศ 1.1 ป 6/2 , ป 6/5 , ป 6/7	-หลักการจัดขนาด สัดส่วน สมดุล ในงานทัศนศิลป์ - รูปและพื้นที่ว่าง -การสร้างงานทัศนศิลป์	10

ตาราง 2 (ต่อ)

ลำดับ ที่	หน่วยการเรียนรู้ / สาระ	มาตรฐานการ เรียนรู้ / ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา
3	สืบสานศิลปะท้องถิ่น ศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร -จิตรกรรมฝาผนัง -ประติมากรรม -สถาปัตยกรรม -การเชื่อมโยงทัศนศิลป์กับ ความเชื่อ ความศรัทธาและ วัฒนธรรมท้องถิ่น	ศ 1.2 ป 6/1 , ป 6/2 , ป6/3	-จิตรกรรม ได้แก่ จิตรกรรมฝา ผนังภายในโบสถ์ และลายรด น้ำตูประธรรม -ประติมากรรม ได้แก่ การ ประดับตกแต่งหน้าบันที่โบสถ์ และมณฑป ด้วยขามกระเบื้อง และลายปูนปั้น -สถาปัตยกรรม ได้แก่ กุฏิเรือน ไทยโบราณ เจดีย์ พระปรางค์ มณฑป โบสถ์	10
4	ทัศนศิลป์มีคุณค่า -ศิลปะไทยกับศิลปะสากล -ทัศนศิลป์สะท้อนชีวิตและ สังคม -รู้ค่าทัศนศิลป์ -โครงการทัศนศิลป์	ศ 1.2 ป.6/1	บทบาทของงานทัศนศิลป์ ศิลปะไทย ศิลปะสากล ทัศนศิลป์สะท้อน ชีวิต และสังคมสร้างจิตสำนึก รู้ค่าทัศนศิลป์ การทำโครงการ	10

สรุปได้ว่าโครงสร้างรายวิชาทัศนศิลป์ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านคลองหลวง
จัดทำขึ้นโดยใช้มาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตร ๒๐๐๘ ๒๐๐๘ ๒๐๐๘ ๒๐๐๘
กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหลักและจัดโครงสร้างรายวิชาให้เหมาะสมกับเนื้อหา และบริบทของ
ท้องถิ่น

1.3 แนวทางการจัดการเรียนรู้ศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา

การจัดการเรียนรู้ศิลปะของเด็กประถม ควรจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนา ทั้ง ร่างกาย
สติปัญญาและจิตใจ การจัดการเรียนรู้ควรให้ผู้เรียนค้นคว้า มีความรับผิดชอบ กล้าแสดงออกอย่าง
เหมาะสม เน้นการทำงานกลุ่ม ส่งเสริมกระบวนการคิด กระทรวงศึกษาธิการได้วางแนวทางการ
จัดการเรียนรู้รวมทั้งกำหนดยุทธศาสตร์การเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะไว้ดังนี้

ยุทธศาสตร์การเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

1.การเรียนรู้แบบพัฒนาความสามารถในกระบวนการคิดของผู้เรียนเป็นยุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่ผู้เรียน ต้องมีการใช้ข้อมูล ทางศิลปะกับกระบวนการคิดของตนเองและการเรียนรู้จะเกิดขึ้น ได้ด้วยการตัดสินใจ / เลือกยุทธศาสตร์ กระบวนการ/ ประเมินตนเอง/วางแผนปฏิบัติงาน/ลงมือปฏิบัติงาน/ตรวจสอบและปรับปรุงผลงานอยู่เสมอ คิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ด้วยการสร้างความคิดใหม่ /แสวงหาพิจารณาทางเลือกอย่างหลากหลาย /ประยุกต์ปรับเข้าหาแนวทาง /สำรวจทางเลือกที่เหมาะสม/ตั้งข้อตกลงร่วมกัน คิดวิเคราะห์(Critical Thinking)ด้วยกระบวนการตรวจสอบ /ทำให้ชัดเจน /จัดระบบ /ให้เหตุผล /วิเคราะห์ /ทำให้กระจ่างชัด /ตั้งสมมติฐาน /ทำนาย /ประเมิน /สังเคราะห์/คิดไตร่ตรอง (Reflective Thinking)วิธีนี้จะคิดด้วยการตั้งคำถามตนเอง/เชื่อมโยงความคิดก่อนหน้าความคิดหวัง และประสบการณ์ปัจจุบันเข้าด้วยกัน/ประเมิน/วิเคราะห์ตั้งสมมติฐาน/แสวงหาทางเลือกที่เหมาะสม

2.การเรียนรู้แบบการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism)เป็นยุทธศาสตร์การเรียนรู้ศิลปะด้วยการเรียนรู้ โดยการปฏิบัติเป็นวิธีการแสวงหาความรู้ด้วยการปฏิบัติ ทดลอง หาเหตุผล ด้วยตนเอง สัมผัสจริงด้วยตนเอง สรุปด้วยตนเองเป็นประสบการณ์ตรง

3.การเรียนรู้แบบการประเมินตนเอง (Self-Assessment)เป็นยุทธศาสตร์การเรียนรู้ศิลปะที่มีการลำดับขั้นตอนไว้ชัดเจน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเองหรือประเมินเพื่อนในชั้นเรียนอย่างมีเหตุผล

4.การเรียนรู้ด้วยการแก้ปัญหา (Problem-based Learning)เป็นยุทธศาสตร์การเรียนรู้ศิลปะที่เน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาเอง หาทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง ตั้งแต่การกำหนดปัญหาและค้นหาวิธีการแก้ปัญหา ด้วยวิธีและขั้นตอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน

5.การเรียนรู้แบบเชื่อมโยงบูรณาการความรู้สห วิชา(Multidisciplinary Approach)เป็นยุทธศาสตร์การเรียนรู้ศิลปะที่สามารถบูรณาการการเชื่อมโยงความรู้และกระบวนการทั้งในกลุ่มสาระและระหว่างกลุ่มสาระ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545:15)

การเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ วิรุณ ตั้งเจริญ กำหนดฐานความคิดไว้ 5 ด้าน ดังนี้

1. ฐานความรู้ (Knowledge Based) สังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning society) สร้างภูมิปัญญาสร้างความรู้ที่บูรณาการเข้าด้วยกัน สร้างการเป็นผู้แสวงหา ศึกษาค้นคว้า เรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้

2. ฐานนักเรียน (Student based)การศึกษาที่คำนึงถึง ผู้เรียน เริ่มที่ผู้เรียน พัฒนาผู้เรียน ครูต้องตระหนักว่าโลกและสังคมวันข้างหน้าเป็นของนักเรียน เขาต้องมีพลังที่จะพัฒนาความรู้ ความคิด ความสามารถ ด้วยตัวของเขาเอง ครูเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ เป็นต้นแบบและมีกระบวนการเรียนการสอนที่มีพลังกระตุ้นกระบวนการเรียนรู้อย่างแท้จริง

3.ฐานชุมชนและสังคม (Community and society based) กระบวนการเรียนการสอนต้องเชื่อมโยงและมีประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม อาจเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ดึงดูดความรู้ร่วมกับชุมชนและนำความรู้ไปพัฒนาชุมชน

4. ฐานอนาคต (Future based) การศึกษาทุกด้านรวมทั้งศิลปะต้องมุ่งเน้นการสร้างสรรค์ไปสู่อนาคต ชีวิตของผู้เรียนในอนาคต นำอดีตมาปรับใช้ปัจจุบันและอนาคต อนุรักษ์เพื่อเป็นฐานของปัจจุบัน มิใช่เพียงอนุรักษ์เพื่อการอนุรักษ์

5. ฐานจริยธรรม (Ethic based) โลกจะเปลี่ยนไปอย่างไรก็ตาม จริยธรรม ความดีงาม การมีชีวิตเพื่อผู้อื่น เพื่อสังคม เพื่อโลกและเพื่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด ระบบบ้าน ระบบโรงเรียนและระบบสังคมต้องร่วมกันรับผิดชอบ (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2543: 12)

สรุปได้ว่า การสอนศิลปะต้องถักทอด้วยหัวใจกลางวรวินัย โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ มีความสอดคล้องกับ แนวทางการจัดการเรียนรู้ศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เรียนรู้จากการปฏิบัติและประสบการณ์ตรง คิดเป็นแก้ปัญหาได้รู้จักตนเอง สามารถเชื่อมโยงความรู้กับชุมชนสังคมอย่าง

1.4 คุณค่าของศิลปศึกษา

การเรียนศิลปะในชั้นประถมศึกษาชั้นนั้น ไม่ได้มีเป้าหมายที่จะให้นักเรียน นำไปประกอบอาชีพในทางศิลปะ แต่เน้นปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความรู้ และเห็นคุณค่าทางสุนทรียภาพ สามารถนำไปใช้กับชีวิตในอนาคตให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ในการเรียนนั้นไม่ใช่สอนแต่ในภาคปฏิบัติเท่านั้น แต่ควรให้ความรู้ ความเข้าใจเกิด ความซาบซึ้งในศิลปะทั่ว ๆ ไป ศึกษาอิทธิพลของศิลปวัฒนธรรม ศิลปะกับชีวิตประจำวัน ตลอดจนคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรมประจำชาติและศิลปะสากล เป็นต้น

เลิศ อานันท์นะ กล่าวถึงคุณค่าของศิลปศึกษามุ่งส่งเสริมให้เด็กพัฒนาลักษณะนิสัยที่ดี อีกทั้งศิลปะยังมีคุณค่าในการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กดังนี้

1. ทางด้านสติปัญญา (Intellectual Growth) ศิลปะจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้โดยที่เด็กได้เรียนจากการกระทำ มีประสบการณ์ตรงในการสำรวจ ค้นหา ทดลอง สร้างสรรค์แก้ปัญหา สิ่งเหล่านี้ จะเสริมสร้างให้เด็กเกิดปัญญา ความรู้ รู้จักการแก้ปัญหาต่าง ๆ มีความเชื่อมั่นและสามารถคิดสร้างสรรค์ในสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง

2. ทางด้านร่างกาย (Physical Growth) การสร้างสรรค์งานศิลปะทุกชนิดจะส่งเสริมให้เด็กได้มีการเคลื่อนไหว และใช้เครื่องมือออกแรงในการทำกิจกรรมศิลปะ ช่วยทำให้ร่างกายและกล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ได้เคลื่อนไหว ทำงานประสานสัมพันธ์กัน อันมีส่วนช่วยพัฒนาให้ร่างกายเจริญเติบโต

3. ทางด้านสังคม (Social Growth) ศิลปะเป็นสื่อให้เด็กมีโอกาสในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เสริมสร้างความเข้าใจอันดี รู้จักรับผิดชอบร่วมกัน โดยการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ รู้จักแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นก่อให้เกิดประโยชน์ในวิถีทางของประชาธิปไตย

4.ทางด้านอารมณ์ (Emotional Growth) ศิลปะช่วยสนองความต้องการที่แสดงออกและกา รสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ เมื่อเด็กสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสำเร็จ เด็กจะเกิดความพึงพอใจ มีอารมณ์แจ่มใส มีการแสดงออกอย่างเสรี มีความมั่นใจในตัวเองต้นเป็นพื้นฐานของความเจริญทางด้านอารมณ์ (เลิศ อานันท์นะ. 2549: 30)

วิรุณ ตั้งเจริญ กล่าวถึงคุณค่าของศิลปะที่ ษาในด้านการเรียนการสอนศิลปศึกษาใน ระดับประถมศึกษามุ่งพัฒนาภาวะ 3 ด้านของเด็ก ดังนี้

1. ภาวะทางทัศนคติ ศิลปะศึกษามุ่งพัฒนาให้เด็กมีความรักศิลปะ สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติเห็นคุณค่า บทบาททางศิลปะในชีวิตและสังคม เห็นคุณค่าวัฒนธรรมและความงาม เห็นคุณค่าของอดีต ปัจจุบัน และอนาคต
2. ภาวะทางการรู้คิด ศิลปะศึกษามุ่งพัฒนาให้เด็กมีความรู้ ความเข้าใจในศิลปะประวัติศาสตร์ ศิลป์ ทั้งของตนเองและสังคม ดุลยภาพทั้งของไทยและสากล ศิลปะที่สัมพันธ์กับมนุษย์สังคม และระบบเศรษฐกิจ
3. ภาวะทางการแสดงออก ศิลปะศึกษามุ่งพัฒนาให้ทำงานศิลปะ พัฒนาการทำงานอดิเรก ใช้ศิลปะช่วยเหลือผู้อื่น เพื่อชีวิตประจำวัน พื้นฐานการศึกษาต่อหรือวิชาชีพในอนาคตนับเป็น การปลูกฝังกระบวนการทางการรู้คิด จะมุ่งในการสร้างสิ่งที่งามให้เกิดขึ้นในจิตใจเด็กเสียก่อน เพราะการปลูกฝังให้เด็กรู้จักรักและซาบซึ้งในความงามเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ เบิกบานใจ ความรู้สึกอันเป็นนามธรรมดังกล่าวนี้คือมูลฐานของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปะด้วยเช่นกัน (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2539: 202-203)

มัย ตะติยะ (2547: 162) กล่าวว่า การที่จะรู้คุณค่าของงานทัศนศิลป์ได้นั้น ต้องเกิด ความเข้าใจและเกิดความชื่นชม ศรัทธาเสียก่อน จึงจะรู้คุณค่าของงานทัศนศิลป์ การเรียนตามแบ่ง ตามการรับรู้ได้ 2 คุณค่าใหญ่ๆ ได้แก่คุณค่าทางความงาม (Aesthetics Value) และ คุณค่าทาง เรื่องราว (Content Value) ดังนี้

1. คุณค่าทางความงาม คือคุณค่าในตัวของมันเองมีสามารถสัมผัสรับรู้ทางตา คือการมองเห็นเพียงอย่างเดียว แบ่งตามประเภทของผลงานได้ดังนี้

1.1 จิตรกรรม จะสนองความรู้สึกในด้านมิติ ด้านเส้น รูปร่าง ร่างทรง สี แสงเงา พื้นผิว ความกลมกลืน จังหวะ และหลักการจัดภาพ ด้านรูปแบบ ด้านเทคนิคและวัสดุที่ใช้

1.2 ประติมากรรมจะคล้ายกับจิตรกรรมแต่จะสนองความรู้สึกในทางปริมาตรและ น้ำหนักได้ด้วย ตลอดจนระดับความสูงต่ำและสามารถจับต้องได้

1.3 สถาปัตยกรรม จะสนองความรู้สึกในด้านรูปทรงเรขาคณิต ในด้านโครงสร้าง ประโยชน์การใช้สอย และในด้านถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ประเพณี และความเป็นสากล บางครั้งก็ เป็นสัญลักษณ์ของชาติอีกด้วย

2. คุณค่าทางเรื่องราว เป็นเรื่องราวความเกี่ยวข้องและจุดประสงค์แฝงอยู่ในผลงาน สามารถบอกเนื้อหาสาระสำคัญว่ามีอะไร คุณค่าทางความงามและเรื่องราวจะเปลี่ยนไปตามความเชื่อ รสนิยมของผู้คนในสมัยนั้น ดังนั้นการมองคุณค่าในแต่ละสมัยจึงมีความแตกต่างกันออกไป คุณค่าทางเรื่องราวแบ่งได้ดังนี้

- 2.1 คุณค่าเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์
- 2.2 คุณค่าเรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อในสิ่งเร้นลับ ศรัทธา
- 2.3 คุณค่าเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี
- 2.4 คุณค่าเรื่องราวเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง
- 2.5 คุณค่าเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของคนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ
- 2.6 คุณค่าเรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 2.7 คุณค่าเรื่องราวเกี่ยวกับวรรณคดี นิทานพื้นบ้าน สำนวน คำพังเพย สุภาษิต
- 2.8 คุณค่าเรื่องราวเกี่ยวกับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

การถ่ายทอดทางทัศนศิลป์ผู้สร้างอาจเสนอรูปแบบที่ไม่เหมือนธรรมชาติ จะตัดทอนจากของจริง เน้นเส้น สี แสงเงา รูปร่าง แทนความหมายของธรรมชาติและเรื่องราว บางครั้งผู้ดูจำเป็นต้องคิดตาม เพราะรูปแบบที่นำเสนอไม่เหมือนจริง

สรุปได้ว่าศิลปศึกษามีคุณค่าต่อการพัฒนาทางด้านสติปัญญา ร่างกาย สังคม อารมณ์ และพัฒนาคุณภาพในด้านทัศนคติ การรู้จัก การแสดงออก ตลอดจนปลูกฝังให้มีความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ เข้าใจประวัติศาสตร์ที่สะท้อนชีวิตและสังคม ซาบซึ้งในความงาม เกิดความสุขในชีวิต

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือมาจัดการเรียนรู้เนื่องจากจิตตปัญญาศึกษาเน้นการพัฒนาด้านในเพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของสิ่งต่างๆ และสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐาน ศ 1.2 ที่ให้ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย โดยเลือกวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการเป็นแหล่งเรียนรู้เพราะมีประวัติศาสตร์ยาวนานและผลงานทัศนศิลป์เก่าแก่ งดงามควรค่าแก่การศึกษาและการอนุรักษ์

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษา

2.1 ความเป็นมาของจิตตปัญญาศึกษา

(จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร. 2553) ปรัชญาแนวคิดเรื่อง Contemplative Education เริ่มต้นขึ้นในสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ.1974 ที่มหาวิทยาลัยนาโรปะมลรัฐโคโลราโด สหรัฐอเมริกา ซึ่งก่อตั้งขึ้นโดยเชอเกียมตรุงปะ แต่เริ่มเป็นที่รู้จักในช่วงไม่กี่ปีมานี้ในหมู่นักการศึกษาในทุกระดับ โดยมีอิทธิพลต่อเครือข่ายการศึกษาระดับอุดมศึกษาหลายแห่ง เช่น เครือข่าย Five Colleges คือ Amherst College, Hampshire College, Mount Holyoke, Smith College และ U.of Massachusetts, Amherst

หรือเครือข่ายในมลรัฐโคโลราโด คือ Rocky Mountain Contemplative Higher Education Network (RMCHEN) ซึ่งเปิดในเดือนกันยายน ค.ศ.2006 หรือในปี พ.ศ.2549 นอกจากนี้ยังมีองค์กรอื่นๆ ที่ทำงานขับเคลื่อนการปฏิบัติแบบ Contemplation เช่น องค์กร The Center for Contemplative Mind in Society ในสหรัฐอเมริกา ได้พัฒนาแนวความคิดเรื่องนี้มาอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันวิทยาลัยของรัฐในสหรัฐอเมริกา กว่า 30 แห่งมีการจัดการศึกษาในหลายรูปแบบและหลายสาขา เช่น University of Denver มีการจัดการศึกษาเชื่อมโยงแนวคิด จิตตปัญญาเข้ากับรายวิชาในสาขานิติศาสตร์ และมหาวิทยาลัยอื่นๆ เช่น California State University., University of Michigan, State University of West Georgia เป็นต้น ที่เปิดสอน จิตตปัญญาศึกษาในระดับสาขาและภาควิชา

ในประเทศไทย มีอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนหนึ่ง ซึ่งต่างมีความสนใจในการรวบรวมความรู้เกี่ยวกับสภาวะทางจิตวิญญาณ (Spiritual Health) และการเปลี่ยนจิตสำนึกใหม่ (New Consciousness) ในนามกลุ่มจิตวิวัฒน์ จนเมื่อต้นปี 2549 เครือข่ายจิตตปัญญาศึกษาได้รับการสนับสนุนและขยายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ มากขึ้น ดังเช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ผ่านแผนงานพัฒนาจิตเพื่อสุขภาพ เสนอริษัท สถาบันอาศรมศิลป์ สถาบันขวัญเมือง และต่อมาได้รับการสนับสนุนทุนให้ดำเนินงานวิจัยพัฒนากระบวนการจิตตปัญญาศึกษาจากศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม อาจารย์และนักวิชาการในเครือข่ายจึงสามารถผนวกกับความรู้ความสนใจเดิมและพัฒนาทักษะความรู้จากประสบการณ์ตรงมากขึ้นเป็นลำดับ

ต่อมามหาวิทยาลัยมหิดลโดยการให้คำแนะนำปรึกษาจาก ศ.นพ.ประเวศ วะสี จึงได้ก่อตั้งศูนย์จิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education Center) โดยมุ่งหมายจะขับเคลื่อนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาสู่การศึกษาทั่วไป และเปิดหลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษา ต่อมาที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้มีการจัดตั้งศูนย์วิจัยและการพัฒนาจิตตปัญญาศึกษาคณ ะครูศาสตร์ นอกจากนั้นมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ก็ได้จัดตั้งศูนย์จิตพิเนจศึกษา ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นศูนย์จิตตปัญญาศึกษา เช่นเดียวกับอีกหลายสถาบันการศึกษาที่เปิดดำเนินการศึกษาวิจัยและจัดการเรียนการสอนในแนวทางจิตตปัญญาศึกษาไม่ว่าจะเป็น สถาบันอาศรมศิลป์ ซึ่งเปิดหลักสูตรมหาบัณฑิตในสาขาครุศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์และเสนสิกลาลัย ซึ่งเปิดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นให้แก่หน่วยงานและผู้สนใจทั่วไป

จิตตปัญญาศึกษา อาจมีการเรียกขานในนามของการศึกษาเพื่อการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การศึกษาที่พัฒนาจิตใจ กระบวนการเรียนรู้ที่มีจิตวิญญาณแบบองค์รวม การศึกษาวิถีพุทธหรือจิตวิวัฒน์ศึกษา สถาบันเหล่านั้นได้แก่ โรงเรียนรุ่งอรุณ สถาบันอาศรมศิลป์ เครือข่ายโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนสัตยาไส เสนสิกลาลัย และสถาบันขวัญเมือง เป็นต้น

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่าจิตตปัญญาศึกษา เริ่มที่สหรัฐอเมริกาเมื่อปี ค.ศ.1974 ที่มหาวิทยาลัยนาโรปะ ในประเทศไทยจิตตปัญญาศึกษาเป็นที่รู้จักอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ.2549 โดยมหาวิทยาลัยมหิดลได้ก่อตั้งศูนย์จิตตปัญญาศึกษาขึ้น ทำให้วงการศึกษาและหน่วยงานต่างๆ ให้ความสำคัญกับกระบวนการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษามากขึ้นเรื่อย ๆ

2.2 ความหมายของจิตตปัญญาศึกษา

จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร (2553: 31) Contemplative มาจากคำว่า contemplari ซึ่งเป็นภาษาละติน หมายถึง การสังเกต พิจารณา เพ่งดูอย่างตั้งใจจิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร (2553: 27) มหาวิทยาลัยนาโรปะ การปฏิบัติเชิงจิตตปัญญาในการศึกษา หมายถึง การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง และการรับฟังด้วยใจเปิดกว้างซึ่งจะนำไปสู่การตระหนักรู้จักตนเอง ยอมรับความหลากหลาย ส่งผลให้เกิดความชื่นชมในคุณค่าของประสบการณ์ของผู้คนอื่นด้วย

อาเธอร์ ซาจองค์ (จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร . 2553: 32; อ้างอิงจาก อาเธอร์ ซาจองค์ . ม.ป.ป.) กล่าวว่า การใคร่ครวญ (contemplation) เป็นกิจกรรมง่าย ๆ อย่างหนึ่งของมนุษย์ที่ถูกนำมาใช้ในแวดวงวิชาการ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้มีความสัมพันธ์แบบใหม่กับตนเอง กับผู้อื่น และกับโลก การใคร่ครวญจะมอบความรู้ที่ไม่ใช่ความรู้พื้นฐานข้อมูล ตลอดจนการแยกแยะระหว่างอัตวิสัยกับภววิสัย แต่ทว่าเน้นความรู้สติปัญญาเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างสรรพสิ่ง การตั้งคำถามแบบใคร่ครวญนี้จะนำไปสู่การศึกษาที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงคุณลักษณะเฉพาะตัวของผู้อื่น ทำให้เราได้เข้าใจโลกกันและกัน ตลอดจนเข้าใจโลกทางกายภาพมากขึ้น

อัคพงศ์ สุขมาตย์ (2551: 16) สรุปความหมาย จิตตปัญญาศึกษา หมายถึง การศึกษาที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาภายในซึ่งประกอบด้วยจิตและการคิด ผ่านการฝึกปฏิบัติจากกิจกรรมที่หลากหลาย จนเกิดกระบวนการคิดใคร่ครวญด้วยจิตที่มีความเมตตากรุณา ทำให้จิตใจเปิดกว้างสามารถทำความเข้าใจกับสิ่งต่างๆ จนเกิดคุณลักษณะความตระหนักรู้ในตนเอง ความเมตตากรุณา และจิตสาธารณะ สามารถเชื่อมโยง สิ่งที่ได้เรียนรู้กับการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

ธนา นิลชัยโกวิทย์ (2551: 143) กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นพื้นฐานในตน ได้แก่ การเกิดความรู้ความเข้าใจในตนเอง ผู้อื่นและสรรพสิ่งอย่างลึกซึ้ง และสอดคล้องกับความเป็นจริง เกิดความรักเมตตา อ่อนน้อมถ่อมตน เกิดจิตสำนึกต่อส่วนรวมที่อยู่บนฐานของการเข้าถึงความจริงสูงสุด

นฤมล อเนกวิทย์(2552: 15) ได้ให้ความหมายของจิตตปัญญาศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ประกอบด้วย 1) การฟังอย่างลึกซึ้ง ซึ่งในความหมายได้รวมเอาการรับรู้ทางอื่นของประสาทสัมผัสทั้ง 5 ด้วย 2) การน้อมสູใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) 3) การเฝ้ามองเห็นตามที่จริง (Meditation) ผลการเรียนรู้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นพื้นฐานในตนเอง (Transformative learning)

ราชบัณฑิตยสถาน (2551: 88) กล่าวว่า Contemplative Education : จิตตปัญญาศึกษา หมายถึง การศึกษาที่สร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ต่อชีวิตและความเป็นมนุษย์ เน้นการปลูกฝังความตระหนักรู้ภายในตน ความเมตตาและจิตสำนึกต่อส่วนรวม การนำปรัชญาและศาสนธรรมมาพัฒนาจิต ฝึกปฏิบัติจนมีสติและเกิดปัญญา สามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ มาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์กับตน ผู้อื่น และสังคม

จูดี ลีฟ (Judy Lief. 2008: Onlme) กล่าวว่าจิตตปัญญาศึกษาเป็นแนวคิดทางการศึกษาที่พัฒนาการเรียนรู้ด้วยการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริม ความตระหนักรู้ ความเข้าใจและความเมตตาทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ด้วยกระบวนการคิดอย่างใคร่ครวญ

จากความหมายของจิตตปัญญาศึกษา ข้างต้น จะพบว่ามีคำที่พบบ่อย ซึ่งเป็นคำที่มีความสำคัญ ผู้วิจัยจึงได้นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ สรุปเป็นแนวทางในการนำมาใช้อย่างเป็นรูปธรรมดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 3 ตารางวิเคราะห์คำสำคัญ จากความหมายจิตตปัญญาของนักวิชาการ

คำสำคัญ	นฤมล อเนกวิทย์	อาเธอร์ ซาจองค์	ธนา นิลชัยโกวิทย์
การพัฒนา กระบวนการ คิดอย่าง ใคร่ครวญ	กระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่าง ใคร่ครวญประกอบด้วย 1) การฟังอย่างลึกซึ้ง ซึ่งใน ความหมายได้รวมเอาการรับรู้ ทางอื่นของประสาทสัมผัสทั้ง 5 2) การน้อมสู่ใจอย่างใคร่ครวญ 3) การเฝ้ามองเห็นตามความจริง	การใคร่ครวญเน้น ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ ระหว่างตนเองกับ สภาพแวดล้อมรอบตัว โดยใช้วิธีการตั้งคำถาม เพื่อกระตุ้นให้คิด	กระบวนการเรียนรู้ที่มุ่ง ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ขั้นพื้นฐานในตนได้แก่ ความรู้ความเข้าใจใน ตนเอง ผู้อื่นและสรรพสิ่ง อย่างลึกซึ้งสอดคล้องกับ ความเป็นจริง

จากตาราง 3 สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ว่าการพัฒนากระบวนการคิดอย่างใคร่ครวญ หมายถึงกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนโดยการตั้งคำถามหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ โดยเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการฟังอย่างตั้งใจหรือการรับรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 และคิดพิจารณาถึงสิ่งที่เรียนรู้ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่น และตนเองกับสภาพแวดล้อมและสอดคล้องกับความเป็นจริง

ตาราง 4 ตารางวิเคราะห์คำสำคัญ จากความหมายจิตตปัญญาของนักวิชาการ

คำสำคัญ	จิรัฐกาล พงศ์ภคเรียร	อัศพงศ์ สุขมาตย์	จุติ ลิฟ
ตระหนักรู้ ภายในตน	การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง และการรับฟังด้วยใจเปิดกว้าง ซึ่งจะนำไปสู่การตระหนักรู้จัก ตนเองยอมรับความหลากหลาย ส่งผลให้เกิดความชื่นชมใน คุณค่าของประสบการณ์ของ ผู้อื่นด้วย	การศึกษาที่มุ่งเน้นให้เกิดการ พัฒนาด้านใน ซึ่งประกอบด้วย จิตและการคิด ผ่านการฝึกปฏิบัติ จากกิจกรรมที่หลากหลาย จะ เกิดกระบวนการคิดใคร่ครวญ ด้วยจิตที่มีความเมตตา กรุณา ทำให้จิตใจเปิดกว้าง สามารถ ทำความเข้าใจกับสิ่งต่างๆ จน เกิดคุณลักษณะตระหนักรู้ใน ตนเอง	แนวคิดทางการศึกษาที่ พัฒนาการเรียนรู้ด้วยการจัด ประสบการณ์ที่ส่งเสริมความ ตระหนักรู้ ความเข้าใจและ ความเมตตา ทั้งต่อตนเอง และผู้อื่น ด้วยกระบวนการคิด อย่างใคร่ครวญ

จากตาราง 4 สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ว่าการตระหนักรู้หมายถึงการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ และกิจกรรมที่พัฒนาความคิด การรับฟังด้วยใจเปิดกว้าง ทำให้เข้าใจเข้าใจตนเอง ส่งผลให้เกิดความชื่นชมและเห็นคุณค่าของผู้อื่นและสิ่งต่างๆ รอบตัว

สรุปได้ว่าแนวทางการปฏิบัติของจิตตปัญญาศึกษาหมายถึงกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนโดยการตั้งคำถามหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ โดยเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการฟังอย่างตั้งใจหรือการรับรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 และคิดพิจารณาถึงสิ่งที่เรียนรู้ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจความ สัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่นและตนเองกับสภาพแวดล้อมและสอดคล้องกับความเป็นจริง

2.3 ปรัชญาพื้นฐานของการจัดกระบวนการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษา

ธนา นิลชัยโกวิทย์; และอดิสร จันทรสุข (2552: 140) กล่าวถึงปรัชญาพื้นฐานที่สำคัญ มีอยู่ 2 ประการคือ

1. ความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์(humanistic value) เชื่อว่าเราทุกคนมีศักยภาพสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยประสบการณ์ตรงเป็นปัจจัยสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานตามแนวจิตตปัญญา

2. กระบวนทัศน์องค์รวม (holistic paradigm) หมายถึง การปฏิบัติต่อสรรพสิ่งอย่างไม่แยกส่วนจากชีวิต ด้วยทัศนะที่ว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสรรพสิ่ง และสรรพสิ่งก็เป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ ดังนั้นมนุษย์กับสรรพสิ่งจึงต่างเป็นองค์รวมกันและกัน

สอดคล้องกับพาสนา จุรรัตน์ (2553: 24) กล่าวว่า ปรัชญาพื้นฐานในการจัดกระบวนการเรียนรู้แนว จิตตปัญญาศึกษามี 2 ประการ ได้แก่

1. ความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ (humanistic value) คือ ทักษะที่เชื่อมั่นว่า มนุษย์มีศักยภาพที่สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง มีความจริง ความดี และความงามอยู่ในตน เปรียบเสมือนเมล็ดพันธุ์พื้นที่มีศักยภาพในการเจริญเติบโต เมื่อมีเงื่อนไขต่างๆ พร้อม เมล็ดพันธุ์นั้นก็จะสามารถเติบโตขึ้น การจัดกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาจึงมีใช้การ “สอน” แต่เป็นการสร้างเงื่อนไขให้ศักยภาพภายในที่มีอยู่แล้วสามารถพัฒนาขึ้นได้เป็นกระบวนการที่มุ่งสร้างเงื่อนไขให้เกิดการเติบโตขึ้นจากภายใน

2. กระบวนทัศน์องค์รวม (holistic Paradigm) คือ ทักษะที่มองเห็นว่าความจริงของธรรมชาติ ของสรรพสิ่งคือ การเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกัน ทำให้ปฏิบัติต่อสรรพสิ่งอย่างไม่แยกส่วนจากชีวิต ด้วยทักษะที่มองเห็นว่า มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสรรพสิ่ง และสรรพสิ่งก็เป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ จึงไม่ยึดเอาตนเองเป็นศูนย์กลางของสรรพสิ่ง (ประเวศ วะสี. 2547: 12) มองเห็นว่า มนุษย์กับสรรพสิ่งต่างเป็นองค์รวมของกันและกันด้วยเหตุนี้ การกระทำของมนุษย์จึงส่งผลกระทบต่อไปทั้งองค์รวม การกระทำของมนุษย์สร้างผลสะท้อนต่อสรรพสิ่ง และผลสะท้อนนั้นก็ย้อนกลับมาสู่ตัวมนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทักษะนี้มีผลต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่สมดุลระหว่างการเรียนรู้ภายในและภายนอก เน้นความเป็นหนึ่งเดียวกันระหว่างการเปลี่ยนแปลงตนเอง และเปลี่ยนแปลงโลก และมองเห็นความเชื่อมโยงของส่วนต่างๆ ที่เป็นฐานการเรียนรู้ของมนุษย์คือ กาย ใจ ความคิด และจิตวิญญาณ

จากปรัชญาดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่าปรัชญาพื้นฐานของการจัดกระบวนการเรียนรู้ จิตตปัญญาศึกษาประกอบด้วย ความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ และกระบวนทัศน์องค์รวมที่มองเห็นว่าทุกสรรพสิ่งมีการเชื่อมโยงกัน นอกจากนี้ยังเห็นว่าจิตมีความสำคัญ

2.4 หลักการพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษา

ผลการวิจัยของโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้การอบรมและกระบวนการด้าน จิตตปัญญาศึกษาสามารถสรุปหลักการพื้นฐานที่จะใช้เป็นแนวทางของการจัดกระบวนการเรียนรู้ แนวจิตตปัญญาไว้ 7 ประการ เรียกว่า “หลักจิตตปัญญา 7” หรือใช้ชื่อย่อภาษาอังกฤษว่า 7C's ได้แก่

1. การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) คือ การเข้าสู่สภาวะจิตที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ The Center for Contemplative Mind in society ให้ความหมายของการปฏิบัติโดยการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (contemplative practices) หมายถึงวิธีการที่ทำให้จิตสงบเพื่อบ่มเพาะสมรรถนะในการมีสมาธิ การฝึกจดจ่ออยู่กับสิ่งหนึ่งสิ่งใด ตลอดจนพิธีกรรม ที่ทำให้เกิดพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในการเรียนรู้ ตัวอย่างของการใช้หลักการนี้ผ่านกิจกรรมต่างๆ อาทิ

1.1 การสงบนิ่งก่อนเข้าสู่กิจกรรม

1.2 การหยุดใคร่ครวญ การบันทึกการเรียนรู้ ของตนเองด้วยความสงบหลังกิจกรรมแต่ละช่วง (การพูดคุย ชมภาพยนตร์ ชมการแสดง การเคลื่อนไหวร่างกาย กิจกรรมศิลปะ หรือการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เช่น งานอาสาสมัคร หรือการสำรวจชุมชน)

1.3 การใช้เวลาในการพิจารณา คำถาม ภาพ วัตถุ หนึ่ง ๆ ด้วยความสงบ

1.4 การฝึกสมาธิ อย่างมีสติหรือสุนทรียสนทนา

สรุปว่า การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญอาจทำได้ก่อนเริ่มกิจกรรม เช่นเวลาสงบนิ่ง หรือ การยืดเส้นให้ผูเข้าร่วมมีสติรู้ตัว การหยุดใคร่ครวญและเขียนบันทึกหลังกิจกรรม แม้แต่กิจกรรมจิตอาสา และทำงานอย่างมีสติ

2. ความรักความเมตตา (Compassion) คือ การสร้างบรรยากาศของความรัก ความเมตตา ความไว้วางใจ ความเข้าใจและการยอมรับ รวมทั้งการเกื้อหนุนซึ่งกัน และกัน บนพื้นฐานของความเชื่อมั่นในศักยภาพของความเป็นมนุษย์และความจริงใจอย่างที่สุดซึ่งความจริงใจมีหลายลักษณะทั้งทางวาจา ท่าที การสัมผัส และความรู้สึกที่สื่อสารออกมาอันสัมผัสได้ด้วยใจ ทำให้เกิดความสัมพันธ์เชิงบวก

3. การเชื่อมโยงสัมพันธ์ (Connectedness) คือ การบูรณาการการเรียนรู้ในแง่มุมต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นองค์รวมเชื่อมโยงกับชีวิต และสรรพสิ่งต่างๆ แบ่งออกได้ 4 ด้าน

3.1 เชื่อมโยงประสบการณ์ในกระบวนการเข้ากับชีวิตได้ เช่น การตั้งคำถาม การทำงานศิลปะ

3.2 เชื่อมโยงระหว่างนักเรียนด้วยกัน และครูกับนักเรียน การเชื่อมโยงและเข้าใจซึ่งกันและกัน เช่นกิจกรรมแนะนำตัว การให้นักเรียนเล่าเรื่องตนเองแลกเปลี่ยนกัน การทำงานร่วมกัน การสร้างบรรยากาศให้ทุกคนแสดงความเป็นตัวของตัวเองอย่างเต็มที่

3.3 การเชื่อมโยงกับชุมชน เช่นการเข้าไปเรียนรู้วิถีชีวิตในชุมชน การทำงานอาสาสมัคร

3.4 การเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ของกิจกรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นองค์รวมและสมดุล ควรจัดการเรียนรู้ในรูปแบบบูรณาการและการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงที่ผู้เรียนรู้ได้สัมผัสและเผชิญด้วยตนเอง

สรุปการเชื่อมโยงสัมพันธ์ คือกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงที่ความรู้ภายนอกเชื่อมโยงกับตนเอง มองเห็นความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันระหว่างตนเองกับผู้อื่นและระหว่างตนเองกับสังคมและโลกธรรมชาติ

4. การเผชิญความจริง(Confronting Reality) คือการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อให้นักเรียนออกจากความเคยชิน เพื่อเปิดรับการเรียนรู้ใหม่ๆ เช่น กิจกรรมกลุ่มต่างๆ และงานศิลปะที่กระตุ้นให้แต่ละคนแสดงออก โดยไม่รู้ตัวแล้วย้อนกลับไปใคร่ครวญ หรือมีคณบันทึกพฤติกรรมไว้ให้แล้วสะท้อนให้ทราบภายหลัง เช่น กิจกรรม Walk rally เป็นต้น และสามารถจัดการความขัดแย้งในกลุ่มได้อย่างเหมาะสม

สรุปการเผชิญความจริงคือการจัดกิจกรรมให้ได้สัมผัสประสบการณ์ตรง แล้วมีโอกาสรื้อฟื้นมาใคร่ครวญต่อด้วยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในกลุ่ม ซึ่งจะกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในแง่ใหม่ๆ

5. ความต่อเนื่อง(Continuity) คือ ความต่อเนื่องของกระบวนการในการจัดกระบวนการเรียนรู้มีการเตรียมความพร้อมของผู้เรียน การเข้าสู่กระบวนการหลัก และการสรุปการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้ง มีความต่อเนื่องและสอดคล้องกัน เช่นการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับเพื่อน การเขียนบันทึก

6. ความมุ่งมั่น (Commitment) คือ กระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ ผู้เรียนเกิดความมุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองด้วยวิธีการต่างๆ เช่นการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและได้เรียนรู้ในสิ่งที่มีความหมาย สำหรับตนเอง การทำความเข้าใจและกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ร่วมกัน ตั้งแต่นั้น

7. ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community) คือ ความรู้สึกร่วมกันของผู้เรียนที่เกื้อหนุนให้เกิดการเรียนรู้ ยอมรับซึ่งกันและกัน เกื้อหนุนเป็นกำลังใจ เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายเกิด การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม และมีอุดมการณ์ร่วมกัน

จากข้อมูลข้างต้นสรุปหลักการพื้นฐานที่เป็นแนวของการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาไว้ 7 ประการ ได้แก่ การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ความรักความเมตตา การเชื่อมโยงสัมพันธ์ การเผชิญความจริง ความต่อเนื่อง ความมุ่งมั่น จนเกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

2.5 กิจกรรมการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา

พาสนา จุลรัตน์ (2553: 21-23) ตัวอย่างกิจกรรมการปฏิบัติแนวจิตตปัญญาศึกษา

กิจกรรมสุนทรียสนทนาเป็นกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยมีข้อตกลงเบื้องต้น เช่น การพูดที่ละคนไม่พูดแทรก ไม่ขัดจังหวะ ฟัง อย่างลึกซึ้ง ห้อยแขวนการตัดสิน การพูดคุยอาจจะมีวาระหรือไม่มีวาระก็ได้ ทำให้ได้รู้จักและเข้าใจจิตใจ และพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นยิ่งขึ้น สุนทรียสนทนาเป็นการสื่อสารอย่างสันติ พร้อมทั้งจะเปิดรับต่อทุก ๆ สารที่จะผ่านเข้ามาอย่างเต็มที่ ห้อยแขวนการตัดสิน พร้อม ๆ กับการเท่าทันความรู้สึกที่เกิดขึ้นในตนเองขณะที่ทำการสื่อสาร

กิจกรรมจิตตศิลป์คือการบูรณาการกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะแขนงต่าง ๆ อาทิ ทัศนศิลป์ ดนตรี ฯลฯ เข้ากับกระบวนการพินิจใคร่ครวญภายในอย่างลึกซึ้ง จากความเชื่อที่ว่า ศิลปะคือกระจกส่องสะท้อนและเป็นสะพานเชื่อมโยงภาวะภายใน (หรือภาวะจิตไร้สำนึก) สู่การรับรู้ในระดับจิตสำนึกของผู้สร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งในขั้นตอนหรือกระบวนการสร้างงานศิลปะนั้น ผู้สร้างจำเป็นต้องนำตนเองเข้าสู่ความไม่คุ้นชินที่เปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้ในมิติใหม่ ๆ รวมทั้งเผชิญหน้ากับสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจและตั้งศักยภาพสร้างสรรค์ภายในตนเองออกมาได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น ศิลปะจึงเป็นเครื่องมือ ที่นำไปสู่ความเข้าใจในตนเองและความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้อื่นและสรรพสิ่งรอบตัว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับปัญญา จิตใจ และพฤติกรรมตามมา

ธนา นิลชัยโกวิทย์ และ อติศร จันทรสุข (2552: 166 -249) กล่าวว่ากิจกรรมจิตตปัญญาเหล่านี้เป็นเพียงกิจกรรมตัวอย่าง ไม่ใช่กิจกรรมที่ดีที่สุด แต่ได้ทำการเลือกสรรมาเพื่อต้องการแสดงให้เห็นความหลากหลายของกิจกรรมและกระบวนการที่ตอบวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ได้หลายๆ ระดับ โดยแบ่งเป็นหมวดกว้างๆ ดังนี้

1. กิจกรรมเตรียมความพร้อม (อุ่นเครื่อง) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ อาจใช้ในการเตรียมความพร้อมของกลุ่มช่วยสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่ม กระตุ้นให้มีชีวิตชีวา หรือสร้างความผ่อนคลาย ตัวอย่าง เช่น การทักทาย การวาดคลายเครียด การพูด และฟังอย่างมีสติ การสร้างหน้ากากการผ่อนคลายตระหนักรู้ และเกมแทรกระหว่างกิจกรรม เป็นต้น
2. กิจกรรมสังเกต สำรวจ และเปิดเผย ลักษณะภายในตนเอง ตัวอย่าง เช่น การวาดเส้นแบบสัมผัส ภาพโดนใจ สายธารชีวิต ชีวิตวัยเด็กมองเรามองเขา ระบายสี – ระบายอารมณ์
3. กิจกรรมช่วยให้เกิดความเข้าใจตัวเอง การยอมรับ และการคลี่คลายภายใน ตัวอย่างเช่น ของรักของหวง พิพิธภัณฑ์และการแสดงหน้ากาก ภาพวาดสายธารกิจกรรม

จากการศึกษาค้นคว้ากิจกรรมตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ผู้วิจัยได้เลือกกิจกรรมที่มีความเหมาะสม กับเนื้อหาวิชาและวุฒิภาวะของนักเรียนเพื่อนำมา ประยุกต์ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้คือการทักทาย สุนทรีสนทนา การพูดและฟังอย่างมีสติ สายธารชีวิต การวาดคลายเครียด การเขียนบันทึก และภาพวาดสายธารกิจกรรม โดยมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมดังนี้

1. การทักทาย เป็นกิจกรรมแรกของกระบวนการเรียนรู้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ก่อนเริ่มจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างบรรยากาศของความรัก มิตรภาพและความอบอุ่นในห้องเรียน ซึ่งมีวิธีการดังนี้ คือ ให้นักเรียนในห้องทักทายกันและกัน โดยเดินไปรอบ ๆ ห้องและพยายามทักทายให้ทั่วถึง จะทักทายพูดหรือโดยการสัมผัส ส่งยิ้มให้กัน หรือไถ่ถามทุกข์สุขกันสั้น ๆ ก็ได้ ใช้เวลา 1-2 นาที (เปิดดนตรีเมื่อเริ่มและให้สัญญาณเมื่อหมดเวลา) โดยให้เวลาสั้นๆ เตรียมความพร้อมก่อนเรียน
2. สุนทรีสนทนา โดยให้ผู้เรียนนั่งเป็นกลุ่มเล็ก ๆ 4-5 คน ตามที่ครูผู้สอนจัดให้มีข้อตกลงเบื้องต้นว่า การพูดทีละคนไม่พูดแทรก ไม่ขัดจังหวะ ฟังกันอย่างลึกซึ้งห้อยแขวนการตัดสินใจพูดคุยกันเกี่ยวกับประสบการณ์เกี่ยวกับวัด โดยเมื่อใครพร้อมที่จะพูดให้หยิบดินสอ เมื่อใดก็ตามที่หยิบดินสอขึ้นมาแล้วจะได้รับสิทธิในการพูด คนอื่น ๆ จะเป็นผู้ฟังเท่านั้น
3. การพูดและฟังอย่างมีสติ เพื่อปูพื้นฐานให้ผู้เรียนมีสติ และสร้างบรรยากาศของความคุ้นเคย ความไว้วางใจ ในกลุ่มสมาชิก มีขั้นตอนดังนี้

3.1 ผู้สอนบรรยายวิธีการและประโยชน์ของการพูดและการฟังอย่างมีสติ โดยใช้หลักธรรมเรื่องสัมมาวาจา และความรู้สึกตัว

3.2 ผู้สอนอธิบายกิจกรรมว่า ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจับคู่กัน ผลัดกันเล่าเรื่องประทับใจ ของตนเอง โดยผู้พูดมีความรู้สึกตัวในการพูด ผู้ฟังมีความรู้สึกตัว ในการฟัง และขอให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละคน เลือกจับคู่กับคนที่ตนคุ้นเคยน้อยที่สุดในห้องเรียน

3.3 ให้เวลาผู้เรียนฝึกการพูดและฟังอย่างมีสติคู่ละ 8 นาที โดยให้บริหารเวลา
กันเองในคู่ของตน (หรือครูผู้สอนให้สัญญาณบอกเวลาให้ก็ได้)

3.4 กลับมาสะท้อนและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในกลุ่มใหญ่ เป็นเวลา 10 นาที

4. การนัดคลายเครียด มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความผ่อนคลาย
ความเอื้ออาทรและช่วยเหลือกันระหว่างผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับหลักเบื้องต้นของการ
นัดผ่อนคลายและให้สมาชิก กลุ่มสามารถดูแลร่างกายตนเองได้โดยเฉพาะในยามเกิดความตึง
เครียด มีขั้นตอนดังนี้

4.1 ครูผู้สอนให้นักเรียนนั่งบนพื้นหรือเก้าอี้ตามสบาย แล้วนั่งสมาธิประมาณ
3 นาที

4.2 หลังจากนั่งสมาธิแล้ว ครูผู้สอนให้ทุกคนลืมตาและเริ่มต้นด้วยกิจกรรมการ
นัดเพื่อผ่อนคลาย โดยมีวิธีการคือ การใช้ 2 มือนัดหน้าผาก ขอบคิ้ว ขอบเปลือกตา ขมับ กลาง
ศีรษะ ใบหู ร่องข้างจมูก ร่องระหว่างจมูกกับริมฝีปาก ร่องระหว่างริมฝีปากกับคางท้ายทอย คอด้านซ้าย
ฝ่าไหล่ แขนซ้าย แขนขวา มือซ้าย มือขวา นิ้วทั้ง 10 นิ้ว ขา สะโพกซ้าย สะโพกขวา หน้าขาซ้าย
หน้าขาขวา ลูกสะบ้าซ้าย ลูกสะบ้าขวา หน้าแข้งซ้าย หน้าแข้งขวา หน้าเท้าหลังเท้าซ้าย
หน้าเท้าหลังเท้าขวา น่องซ้าย น่องขวา ดัดเอว และดัดหลัง ซึ่งทั้งหมดนั้นเป็นการนัดเพื่อกระตุ้น
ประสาท ทำให้โลหิตไหลเวียน ใช้เวลาประมาณ 5 นาที

4.3 จากนั้นครูผู้สอนขอให้แต่ละคนจับคู่เพื่อสลับกันนัดให้กับผู้อื่น โดยเน้นที่
การสร้างสัมผัสที่ดี ความอบอุ่น อันถือเป็นการมอบความรู้สึกและความปรารถนาดีให้กับเพื่อน

5. การเขียนบันทึก มีเป้าหมายเพื่อการฝึกสติ โดยเฝ้าสังเกตภาวะภายในสะท้อน
ตัวผู้เรียนเอง โดยให้ผู้เรียนจดบันทึกความรู้ ความรู้สึก หรือสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ในคาบเรียนนี้
เป็นข้อความสั้น ๆ ลงในกระดาษหรือสมุดบันทึกเล่มเล็ก เพื่อการทบทวน ใคร่ครวญสิ่งที่ผ่านมาจาก
การเรียนในวันนี้

6. ภาพวาดสายธารกิจกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนและสรุปการเรียนรู้จาก
การจัดกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาแบบร่วมมือและให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ทบทวนใคร่ครวญ
ตนซ้ำ ได้เรียนรู้อะไรบ้าง จะนำไปใช้อย่างไร เพื่อเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้สู่สภาพการณ์ทำงานจริง และ
มองแนวทางแก้ไข เพื่อประโยชน์ในการทำงานกลุ่มอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข โดยบันทึก
เพิ่มเติมลงในภาพ สายธารกิจกรรม บอกความประทับใจให้เพื่อนในห้องเรียน ทราบว่าได้เรียนรู้
อะไรจากกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ และจะนำกลับไปใช้อย่างไรบ้าง โดย
ครูผู้สอนเตรียมอุปกรณ์วาดภาพ เช่น ดินสอสี สีเทียน ใช้เวลา 20 นาที มีขั้นตอนการทำกิจกรรม
ดังนี้

6.1 ให้ผู้เรียนอยู่ในความสงบแล้ว เสนาจินตนาการทบทวนกิจกรรมตั้งแต่
เริ่มแรก จนกิจกรรมสุดท้าย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนร่วมทบทวนประสบการณ์และให้ย้อนระลึกถึงอารมณ์
ความรู้สึก ความคิด และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในช่วงที่ผ่านมา

6.2 ให้เวลาผู้เรียนใคร่ครวญ และ ทบทวนประสบการณ์ที่ผ่านมาเงียบ สักครูผู้สอนจึงชวนให้นักเรียนร่วมกันแสดงความรู้สึกต่อกระบวนการและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทั้งด้านลบและด้านบวกลงบนภาพสายธารกิจกรรม โดยจะเป็นภาพวาด สัญลักษณ์ ถ้อยคำ อย่างไรก็ตาม อีสระ นักเรียนจะทำงานเป็นกลุ่มย่อยตามที่ครูแบ่งไว้

6.3 อภิปรายสรุปการเรียนรู้ทั้งห้องเรียน โดยเชื่อมโยงกับสิ่งที่นักเรียนในห้องเพิ่มเติม

ผู้วิจัยสนใจนำหลักบางประการและรูปแบบกิจกรรมมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เช่น หลักการฟังอย่างลึกซึ้ง หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ หลักความรักความเมตตา หลักการเชื่อมโยงสัมพันธ์ กิจกรรมทักทาย การพูดและฟังอย่างมีสติ ภาพวาดสายธารกิจกรรม และการเรียนบันทึก ดังตารางที่

2.6 แนวทางการนำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาไปประยุกต์ใช้ในวงการศึกษา

ชลลดา ทองทวี และคนอื่นๆ (2551: 83-84) ได้สรุปและนำเสนอ แนวทางของการนำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาไปประยุกต์ใช้ในวงการศึกษา และวงการต่าง ๆ โดยจำแนกออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่

1. ระดับหลักการ คือ การนำแนวคิด คุณค่า และความเชื่อพื้นฐานของจิตตปัญญาศึกษาไปใช้ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) หลักการเชิงคุณค่า ว่าด้วยความเชื่อ กระบวนทัศน์ และศรัทธาของทั้งผู้สอนและผู้เรียน 2) หลักการเชิงกระบวนการ ว่าด้วยแนวคิดพื้นฐานต่อกระบวนการและกิจกรรมการเรียนรู้ 3) หลักการเชิงบริบท ว่าด้วยการสร้างปัจจัยแวดล้อมของกระบวนการที่เกื้อหนุนต่อการเรียนรู้

2. ระดับรูปแบบ คือ การนำกิจกรรม และการปฏิบัติในแนวจิตตปัญญาศึกษาไปปรับและประยุกต์ใช้

ธนา นิลชัยโกวิทย์; และอดิสร จันทรสุข (2552: 151-152) กล่าวว่ากระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ทั่วไป มีการนำหลักการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาการพิจารณาด้วยใจ ใคร่ครวญในการศึกษาทั่วไป เช่น การสอนคณิตศาสตร์อย่างได้ผลมาแล้ว (Brady. 2007)

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เปรียบเทียบขั้นตอนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่นำมาประยุกต์ใช้กับวิชาการปฏิบัติดี เรื่อง จิตตปัญญาศึกษา โดย รองศาสตราจารย์ ดร.ัญญา คำศิริพินาน (กัญญา. 2552: 88) วิชาการสอนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษากระบวนการวิชา สุนทรียภาพศึกษา และการวิจารณ์ โดยอาจารย์ประไพสิน จันทน์หอม (กัญญา. 2552: 127-128) วิชาการสอนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษากระบวนการวิชา The Teaching of English Grammar ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 5 ตารางวิเคราะห์เปรียบเทียบขั้นตอนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

กัญญา กำศิริพินาน	ประไพลิน จันทน์หอม	นิธิตา อติภักตร์นันท์	สรุป
1.Check-in เตรียมความพร้อมในการเรียนการถ่ายทอด โดยการให้สตียอยู่กับตัวอาจจะให้ทำกิจกรรมนั่งสมาธิ หรือทำสมาธิด้วยกิจกรรมอย่างอื่นที่ถนัด	1.Check-in เตรียมความพร้อมในการเรียนเป็นกิจกรรมที่ทำให้ตั้งสมาธิ คือ 1. การทำ KWL ให้สำรวจตนเองว่าทราบอะไรบ้างในหัวข้อที่เรียน อยากทราบอะไร เพื่อกำหนดเป้าหมาย 2. ผีอกสักรูปทรงหรือแบบเพื่อทำการบันทึกลักษณะต่างๆ ขณะที่วาดให้จดจ่ออยู่ที่วัตถุและห้ามดูเส้นที่กำลังวาด	1.Check-in เตรียมความพร้อมเพื่อจะได้เรียนรู้เนื้อหาใหม่เชื่อมโยงความรู้เก่ากับความรู้ใหม่ กลับตาทำใจให้สงบ ผู้สอนมีประเด็นคำถามให้ขบคิด หาคำตอบ	1.Check-in เตรียมความพร้อมโดยใช้กิจกรรมที่ทำให้มีสตียอยู่กับตัว และคิดถึงเรื่องที่จะเรียนโดยผู้สอนตั้งคำถามให้คิด หาคำตอบ
2.Dialogue Conversation สุนทริยสนทนา พูดและฟังเพื่อนพูดอย่างใคร่ครวญ ฟังอย่างไตร่ตรอง ฟังอย่างรู้เท่าทัน ให้เขวณลอยคำถาม ให้ผู้พูด ได้พูดอย่างเชื่อมโยงหยุดพูดโดยใช้ Talking Stick	2. Dialogue Conversation สุนทริยสนทนา การพูดและฟังเพื่อนพูด เป็นกิจกรรมในช่วงแรกหรือหาข้อสรุป	2.Dialogue Conversation กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ทบทวนและตรวจสอบตนเองว่าเข้าใจเนื้อหาถูกต้องหรือไม่ โดยให้ผู้พูดแลกเปลี่ยนความคิด ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันและช่วยกันแบบกัลยาณมิตร	2.Dialogue Conversation กระตุ้นให้ผู้เรียนทบทวนเนื้อหาโดยสุนทริยสนทนาคือการพูดและฟังเพื่อนพูด ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันและช่วยกันแบบกัลยาณมิตร หยุดพูดโดยใช้ Talking Stick

ตาราง 5 (ต่อ)

กัญญา กำศิริพิมาน	ประไพลิน จันทน์หอม	นิธิดา อติภทรนันท์	สรุป
3.Reflection ฟังแล้ววิเคราะห์และสะท้อนความคิดตามหัวข้อ และประเด็นต่างๆ ให้ดูหนัง ฟังเพลง แล้ววิเคราะห์ สะท้อนคิดให้เพื่อนๆ ฟัง (กิจกรรมนี้ใช้ได้ดีมากตลอดทุกคาบ)	3.Reflection การฟังและการวิเคราะห์ในครั้งแรกให้จินตนาการถึงความสำเร็จของตนเอง แล้วเล่าให้เพื่อนฟัง หลังจากนั้นเพื่อนตั้งคำถามเพิ่มเติมเพื่อให้ภาพจินตนาการชัดขึ้น แล้วสรุปเขียนเป็นข้อความส่ง นอกจากนี้ มีกิจกรรมนอกสถานที่ให้สังเกตเก็บข้อมูลตามหัวข้อ บันทึกความคิดเห็นและความรู้สึกซึ่งเป็นผลจากกิจกรรมส่วนใหญ่เห็นความสำคัญ รับรู้ถึงศิลปวัฒนธรรมและการอนุรักษ์ จากประสบการณ์ตรงอันเป็นผลให้รู้สึกเห็นคุณค่ามากกว่าการเรียนในห้อง	3.Reflection เนื่องจากเป็นวิชาภาษาอังกฤษจึงให้ผู้เรียนสะท้อนคิดเป็นจดหมายถึง column Ann Lander ซึ่งจะกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ แล้วเรียบเรียงความคิด	3.Reflection ทำกิจกรรมตามเนื้อหาของแต่ละวิชา โดยให้นักเรียนสะท้อนความคิดของตัวเอง ในรูปแบบต่างๆ เช่น วิเคราะห์แล้วนำมาอภิปราย , วิเคราะห์แล้วเขียนเป็นจดหมาย , ไปงานสังเกตเก็บข้อมูลตามหัวข้อ บันทึกความคิดเห็นและความรู้สึก
4.Check-out การทบทวนบทเรียนด้วยตนเอง ว่าวันนี้ผู้เรียนได้เรียนรู้อะไร จากในห้องเรียน และจากสิ่งรอบข้าง	4.Check-out การทบทวนบทเรียน วิธีที่ใช้คือการเขียนสรุปว่าได้เรียนรู้อะไรในเนื้อหาเรื่องนั้นๆ บ้าง แล้วตอบคำถามที่อยากทราบในช่วง Check-in ได้ไหม	4.Check out ขั้นการทบทวนบทเรียนด้วยตนเอง วิชานี้จะมอบหมายให้ผู้เรียนทำงานที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เรียนแล้วส่งตามเวลาที่กำหนด	4.Check out การทบทวนบทเรียนด้วยตนเองโดยการสรุปความรู้ที่ได้กรณีที่ตั้งคำถามไว้ในช่วงแรกอาจจะหาคำตอบที่ย่อยรู้หรืออาจเป็นงานที่ได้รับมอบหมาย

ตาราง 5 (ต่อ)

กัญญา กำศิริพิมาน	ประไพลิน จันทน์หอม	นิธิดา อติภัทรนันท์	สรุป
5.Journaling จดบันทึก แสดงให้เห็น ความก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ และทบทวนเป็นระยะ ๆ	5.Journaling จดบันทึกแสดงให้เห็นความก้าวหน้าโดย ให้บันทึกเป็นเส้น จากการสังเกตเพราะ เป็นรายวิชาเกี่ยวกับทัศนศิลป์กิจกรรมจึง เป็นกิจกรรมสังเกตสิ่งต่างๆ รอบตัวอย่าง ละเอียดส่งสัปดาห์ละ 2 ชิ้น	5. Journaling ผู้สอนนำเสนอเนื้อหาด้วย Power Point และแจกเอกสารประกอบการนำเสนอ ผู้เรียนจะบันทึกและเขียนคำบรรยายใน เอกสารเพิ่มเติมหรือให้ รายละเอียดจาก การฟังบรรยาย	5.Journaling จดบันทึกสิ่งที่ได้เรียน แสดงให้เห็น ความก้าวหน้า อาจเป็นการสรุป รวมทั้งชั้นโดยผู้สอนและผู้เรียน และผู้เรียนจะบันทึกไว้

จากตารางวิเคราะห์จะเห็นว่าแนวคิดจิตตปัญญาเป็นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และฝึกให้นักเรียนใช้กระบวนการคิด และการฟัง อย่างมีสติ โดยสามารถสอนได้ทุกวิชาและทุกชั้น โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและระดับชั้นของผู้เรียน ตามหลักจิตตปัญญา 7 (7C's)คือ หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation)หลักความรักความเมตตา (Compassion)หลักการเชื่อมโยงสัมพันธ์ (Connection)หลักการเข้าเผชิญ (Confronting)หลักความต่อเนื่อง (Continuity)หลักความมุ่งมั่น (Commitment)หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community)

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ

3.1 ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือ

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้กระบวนการกลุ่มให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทำงานร่วมกันเพื่อผลประโยชน์และเกิดความสำเร็จร่วมกันของกลุ่ม ซึ่งการเรียนแบบร่วมมือมิใช่เป็นเพียงจัดให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม เช่น ทำรายงาน ทำกิจกรรมประดิษฐ์หรือสร้างชิ้นงาน อภิปราย ตลอดจนปฏิบัติการทดลองแล้ว ผู้สอนทำหน้าที่สรุปความรู้ด้วยตนเองเท่านั้น แต่ผู้สอนจะต้องพยายามใช้กลยุทธ์วิธีให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการประมวลสิ่งที่มาจากการทำกิจกรรมต่างๆ จัดระบบความรู้สรุปเป็นองค์ความรู้ด้วยตนเองเป็นหลักการสำคัญ (พิมพันธ์ เดชะคุปต์. 2544: 15) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือผู้สอนจะต้องเลือกเทคนิคการจัดการเรียนที่เหมาะสมกับผู้เรียน และผู้เรียนจะต้องมีความพร้อมที่จะร่วมกันทำกิจกรรม รับผิดชอบงานของกลุ่มร่วมกัน โดยที่กลุ่มจะประสบความสำเร็จได้ เมื่อสมาชิกทุกคนได้เรียนรู้บรรลุตามจุดมุ่งหมายเดียวกัน นั่นคือ การเรียนเป็นกลุ่มหรือเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพนั่นเอง สำหรับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2550: 121) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือหรือแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถต่างกัน ได้ร่วมมือกันทำงานกลุ่มด้วยความตั้งใจและเต็มใจรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ในกลุ่มของตน ทำให้งานของกลุ่มดำเนินไปสู่เป้าหมายของงานได้ โดยยึดหลักว่า “ความสำเร็จของแต่ละคน คือ ความสำเร็จของกลุ่ม ความสำเร็จของกลุ่ม คือ ความสำเร็จของทุกคน”

สลาวิน (Slavin. 1987: 8) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือ คือ การสอนแบบหนึ่งซึ่งนักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ปกติ 4 คน และการจัดกลุ่มต้องคำนึงถึงความสามารถของนักเรียน เช่น นักเรียนที่มีความสามารถสูง 1 คน ความสามารถปานกลาง 2 คน และความสามารถต่ำ 1 คน หน้าที่ของนักเรียนแต่ละคนในกลุ่มจะต้องช่วยกันทำงาน รับผิดชอบและช่วยเหลือในการเรียนซึ่งกันและกัน

อาทซท์และนิวแมน (Artzt; & Newman. 1990: 448-449) ได้กล่าวถึงการเรียนแบบร่วมมือว่า เป็นแนวทางการที่เกี่ยวกับการที่ผู้เรียนทำการแก้ปัญหาร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ ซึ่งสมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จหรือบรรลุเป้าหมายร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มทุกคนต้องระลึกเสมอว่าเขาเป็นส่วนสำคัญของกลุ่ม โดยสมาชิกทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกลุ่ม เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย สมาชิกทุกคนต้องแสดงความคิดเห็นและช่วยเหลือกันให้เกิดการเรียนรู้ในการแก้ปัญหา ครูมีบทบาทเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือ จัดหาและชี้แนะแหล่งข้อมูลในการเรียนรู้ของนักเรียน นักเรียนเป็นแหล่งความรู้ซึ่งกันและกันในกระบวนการเรียนรู้

สุวิทย์ มูลคำ (2550: 134) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึงกระบวนการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนได้ร่วมมือและช่วยเหลือกันในการเรียนรู้โดยแบ่งกลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกัน ออกเป็นกลุ่มเล็กๆ ซึ่งเป็นลักษณะการรวมกลุ่มอย่างมีโครงสร้าง ที่ชัดเจน มีการทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งในส่วนตนและส่วนรวม เพื่อให้ตนเองและสมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ราชบัณฑิตยสถาน (2551: 92) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือ คือกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดหลักให้ผู้เรียนช่วยกันเรียนรู้ โดยพึ่งพากัน มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ใช้ทักษะทางสังคมในการทำงานร่วมกัน มีการวิเคราะห์การทำงานกลุ่มและมีการตรวจสอบผลการเรียนรู้เป็นรายบุคคล

จากความหมายของการเรียนแบบร่วมมือข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจัดให้ผู้เรียนแบ่งเป็นกลุ่มเล็กๆ ๕-๖ คนความสามารถ เพื่อสมาชิกในกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

3.2 องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ไว้ดังนี้

จอห์นสัน และจอห์นสัน (เจริญขวัญ น้าพา. 2554: 43 - 44; อ้างอิงจาก Johnson; & Johnson. 1987: 13 - 14) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. การพึ่งพาและเกื้อกูลกัน (positive interdependence)

เป็นความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในทางบวกกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ จะต้องตระหนักว่าสมาชิกกลุ่มทุกคนมีความสำคัญและความสำเร็จของกลุ่มขึ้นกับสมาชิกทุกคน สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานนั้น มีการแบ่งปันวัสดุ อุปกรณ์ ข้อมูลต่างๆ ในการทำงาน ทุกคนมีหน้าที่ และในขณะเดียวกันก็ช่วยเหลือสมาชิกคนอื่นๆ ด้วย สมาชิกในกลุ่มจะมีความรู้สึกว่าตนประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จด้วย สมาชิกทุกคนจะได้รับผลประโยชน์ หรือรางวัลผลงานกลุ่มโดยเท่าเทียมกัน

2. การปรึกษาหารืออย่างใกล้ชิด (face – to – face promotive interaction)

การมีปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน เป็นการติดต่อสัมพันธ์กัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การอธิบายความรู้ให้แก่เพื่อนในกลุ่มฟัง มีความห่วงใยไว้วางใจส่งเสริมและช่วยเหลือกัน เป็นลักษณะสำคัญของการติดต่อปฏิสัมพันธ์โดยตรงของการเรียนแบบร่วมมือ ดังนั้น จึงควรมีการแลกเปลี่ยน ให้ข้อมูลย้อนกลับ เปิดโอกาสให้สมาชิกเสนอแนวความคิดใหม่ ๆ เพื่อเลือกในสิ่งที่เหมาะสมที่สุด

3. ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคน (individual accountability)

สมาชิกทุกคนต้องมีหน้าที่รับผิดชอบ มีการช่วยเหลือส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายกลุ่ม โดยที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มทำหน้าที่อย่างเต็มที่ เช่น การจัดกลุ่มให้เล็ก เพื่อจะได้มีการเอาใจใส่กันและกันได้ อย่างทั่วถึง การทดสอบเป็นรายบุคคล การสุ่มเรียกชื่อให้รายงาน ครูสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในกลุ่ม การจัดให้กลุ่มมีผู้สังเกตการณ์ การให้ผู้เรียนสอนกันและกัน

4. การใช้ทักษะระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย (interdependence and small group skills)

การเรียนรู้แบบร่วมมือจะประสบความสำเร็จได้ ต้องอาศัยหลายอย่างเช่น ทักษะทางสังคม ทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะการสื่อสาร และทักษะการแก้ปัญหาขัดแย้ง รวมทั้งการเคารพ ยอมรับและไว้วางใจกันและกัน นักเรียนควรได้รับการฝึกฝนทักษะเหล่านี้เสียก่อน เพราะเป็นทักษะสำคัญที่จะช่วยให้การทำงานกลุ่มประสบผลสำเร็จ

และในปี ค.ศ. 1991 จอห์นสัน และ จอห์นสัน ได้เพิ่มองค์ประกอบการเรียนรู้แบบร่วมมือขึ้นอีก 1 องค์ประกอบ ได้แก่

5. การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม (group processing)

กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือจะต้อง การวิเคราะห์กระบวนการทำงานของกลุ่ม เพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้และปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่มครอบคลุม การวิเคราะห์เกี่ยวกับวิธีการทำงานของกลุ่ม พฤติกรรมของสมาชิกกลุ่มและผลงานของกลุ่ม การวิเคราะห์การเรี ยนรู้นี้อาจทำโดยครู หรือผู้เรียน หรือทั้งสองฝ่าย การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่มนี้เป็นวิธีหนึ่งส่งเสริมให้กลุ่มตั้งใจทำงาน เพราะจะได้ข้อมูลป้อนกลับ และช่วยฝึกทักษะการรู้คิด (metacognition)

สรุปว่าองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือทั้ง ๖ องค์ประกอบนี้ ต่างมีความสำคัญ และสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ที่จะช่วยให้การเรียนรู้แบบร่วมมือดำเนินการไปด้วยดี และบรรลุตามเป้าหมายที่กลุ่มกำหนด โดยกระบวนการกลุ่มซึ่งจำเป็นที่จะต้องได้รับการฝึกฝน ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกกลุ่มเกิดความรู้ ความเข้าใจและสามารถนำทักษะเหล่านี้ไปใช้ให้เกิด ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ เพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างการเรียนรู้แบบร่วมมือกับการเรียนรู้เป็นกลุ่ม จึงนำเสนอเป็นตารางเปรียบเทียบดังนี้

3.3 ขั้นตอนการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ผู้วิจัยนำเสนอขั้นตอนการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยตารางซึ่งเปรียบเทียบขั้นตอนการเรียนรู้แบบร่วมมือของ เจริญขวัญ นาคา (2554: 44-45) และ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541: 61-62)

ตาราง 6 เปรียบเทียบขั้นตอนการเรียนรู้แบบร่วมมือ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ	เจริญขวัญ น้าพา	สรุป
1.ขั้นเตรียม ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ประมาณ 2-6 คน โดยแต่ละนักเรียนในกลุ่ม แตกต่างกันด้านสติปัญญา ความถนัด และภูมิหลัง แล้วครูอธิบายวิธีการเรียน แจงจุดประสงค์ของบทเรียน	1.ขั้นเตรียม แบ่งกลุ่มนักเรียนประมาณ 3-5 คน แต่ละความสามารถ เพศ คละกันแนะนำระเบียบกลุ่ม บทบาทหน้าที่ แจงจุดประสงค์การเรียนรู้	1.ขั้นเตรียม ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนประมาณ 4-6 คน โดยคละความสามารถ เพศ ครูแนะนำระเบียบกลุ่ม บทบาท หน้าที่ แจงจุดประสงค์ของบทเรียน
2.ขั้นสอน ครูนำเข้าสู่บทเรียน สอนเนื้อหาหรือแนะนำเนื้อหา แหล่งข้อมูล และมอบหมายงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม	2.ขั้นสอน นำเข้าสู่บทเรียน แนะนำเนื้อหา แหล่งข้อมูล มอบหมายงานให้แต่ละกลุ่ม	2. ขั้นสอน เข้าสู่บทเรียน แนะนำเนื้อหา แหล่งข้อมูล และมอบหมายงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม
3.ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนฝึกทักษะการเรียนรู้ร่วมกัน หรือนักเรียนเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มย่อย โดยแต่ละคนมีบทบาทและหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายร่วมกันรับผิดชอบในผลงานของตนเองและผลงานของกลุ่ม	3. ขั้นกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนฝึกทักษะการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มย่อย แต่ละคนมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของตนเอง โดยในขั้นนี้จะใช้เทคนิคการเรียนรู้ร่วมมือแบบต่างๆ ในการทำกิจกรรม เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ใช้จะต้องเหมาะสมกับเนื้อหา และจุดประสงค์ของการเรียนแต่ละเรื่อง	3.ขั้นกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนฝึกทักษะการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มย่อย โดยแต่ละคนมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในผลงานของตนเองและผลงานของกลุ่ม โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้ร่วมมือแบบต่างๆ ที่เหมาะสมกับเนื้อหาและจุดประสงค์ของการเรียนแต่ละเรื่อง

ตาราง 6 (ต่อ)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ	เจริญขวัญ น้าพา	สรุป
4.ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ ตรวจสอบว่าผู้เรียนได้ปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนแล้วหรือยัง ผลการปฏิบัติเป็นอย่างไร เน้นการตรวจสอบผลงานกลุ่มและผลงานรายบุคคล ในบางกรณีผู้เรียนอาจเรียนซ่อมเสริมส่วนที่ขาดตกบกพร่องต่อจากนั้นเป็นการทดสอบความรู้	4.ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ เน้นการตรวจผลงานกลุ่มและผลงานรายบุคคล โดยอาจจะเป็นการอภิปรายผลงานกลุ่ม จากนั้นทดสอบความรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคลคะแนนของกลุ่มคือคะแนนที่ได้จากคะแนนของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มรวมกัน ซึ่งจะเป็นคะแนนของนักเรียนแต่ละคนในกลุ่มด้วย	4.ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ เน้นการตรวจว่าผู้เรียนได้ปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนแล้วหรือยัง ผลการปฏิบัติเป็นอย่างไร เน้นการตรวจสอบผลงานกลุ่มและผลงานรายบุคคล

3.4 เทคนิควิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือ

วัฒนาพร ระบุทุกซ์(อาภรณ์ ใจเที่ยง 2550: 123 –125; อ้างอิงจาก วัฒนาพร ระบุทุกซ์ 2545: 177 – 195) เทคนิคที่นำมาใช้ในการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีหลายวิธี ได้แนะนำไว้ดังนี้

1. ปริศนาความคิด (Jigsaw) เป็นเทคนิคที่พัฒนาขึ้นเพื่อส่งเสริมความร่วมมือและการถ่ายทอดความรู้ระหว่างเพื่อนในกลุ่มเทคนิคนี้ใช้กันมากในรายวิชาที่ผู้เรียนต้องเรียนเนื้อหาวิชาขั้นตอนกิจกรรมประกอบด้วย

1.1 ครูแบ่งเนื้อหาที่จะเรียนออกเป็นหัวข้อย่อยๆ ให้เท่ากับจำนวนสมาชิกในกลุ่ม

1.2 จัดผู้เรียนให้มีความสามารถละกัน เรียกว่า “กลุ่มบ้าน” (Home Groups) แล้วมอบหมายให้สมาชิกแต่ละคนศึกษาหัวข้อที่ต่างกัน

1.3 ผู้เรียนที่ได้รับหัวข้อเดียวกันจากแต่ละกลุ่มมานั่งด้วยกัน เพื่อทำงานและศึกษาร่วมกันในหัวข้อดังกล่าว เรียกว่า “กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ” (Expert Groups)

1.4 สมาชิกแต่ละคนออกจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญกลับไปกลุ่มเดิมของตน ผลัดกันอธิบายเพื่อถ่ายทอดความรู้ที่ตนศึกษาให้เพื่อนฟังจนครบทุกหัวข้อ

1.5 ครูทดสอบเนื้อหาที่ศึกษาแล้วให้คะแนนรายบุคคล

2. ปริศนาความคิด 2 (Jigsaw II) เป็นเทคนิคที่พัฒนาขึ้นจากเทคนิคกระบวนการของ Jigsaw เดิม แตกต่างกันในช่วงการประเมินผล ที่ครูนำคะแนนของทุกคนในกลุ่มมารวมกันเป็นคะแนนของกลุ่ม กลุ่มที่ได้คะแนนรวมหรือค่าเฉลี่ยสูงสุดจะติดประกาศไว้ที่ป้ายประกาศของห้อง

3. กลุ่มสืบค้น (Group Investigation : GI) เป็นเทคนิคการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้รับมอบหมายให้ค้นคว้าความรู้มานำเสนอ ประกอบเนื้อหาที่เรียน อาจเป็นการทำงานตามใบงานที่กำหนด โดยที่ทุกคนในกลุ่มรับรู้และช่วยกันทำงาน

ลักษณะการจัดกิจกรรม

สมาชิกกลุ่มจะช่วยกันศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ หรือความรู้มานำเสนอต่อชั้นเรียน โดยผู้สอนแบ่งเนื้อหาเป็นหัวข้อย่อย แต่ละกลุ่มศึกษากลุ่มละ 1 หัวข้อ เมื่อพร้อม ผู้เรียนจะนำเสนอผลงานที่ละกลุ่ม แล้วร่วมกันประเมินผลงาน

4. กลุ่มเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Together : LT) เป็นเทคนิคการจัดกิจกรรมที่ให้สมาชิกในกลุ่มได้รับฝึกหัด มีบทบาทหน้าที่ทุกคน เช่น เป็นผู้อ่าน เป็นผู้จดบันทึก เป็นผู้รายงาน นำเสนอ เป็นต้น ทุกคนช่วยกันทำงาน จนได้ผลงานสำเร็จ ส่งและนำเสนอผู้สอน

ลักษณะการจัดกิจกรรม

กลุ่มผู้เรียนจะแบ่งหน้าที่กันทำงาน เช่น เป็นผู้อ่านคำสั่งใบงาน เป็นผู้จดบันทึกงาน เป็นผู้หาคำตอบ เป็นผู้ตรวจคำตอบ เป็นต้น กลุ่มจะได้ผลงานที่เกิดจากการทำงานของทุกคน

5. กลุ่มร่วมกันคิด (Numbered Heads Together : NHT) กิจกรรมนี้เหมาะสำหรับการทบทวนหรือตรวจสอบความเข้าใจ สมาชิกกลุ่มจะประกอบด้วยผู้เรียนที่มีความสามารถเก่งปานกลาง และอ่อนคละกั้น จะช่วยกันค้นคว้าเตรียมตัวตอบคำถามที่ผู้สอนจะทดสอบ ผู้สอนจะเรียกถามทีละคน กลุ่มที่สมาชิกสามารถตอบคำถามได้มากแสดงว่าได้ช่วยเหลือกันดี

ลักษณะการจัดกิจกรรม

สมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกัน จะร่วมกันอภิปรายปัญหาที่ได้รับเพื่อให้เกิดความพร้อมและความมั่นใจที่จะตอบคำถามผู้สอน ผู้สอนจะเรียกสมาชิกกลุ่มให้ตอบทีละคน แล้วนำคะแนนของแต่ละคนมารวมเป็นคะแนนของกลุ่ม

6. กลุ่มร่วมมือช่วยเหลือ (Team Assisted Individualization : TAT) เทคนิคการเรียนรู้วิธีนี้ เป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้สมาชิกแต่ละคนได้แสดงความสามารถเฉพาะตนก่อน แล้วจึงจับคู่ตรวจสอบกันและกัน ช่วยเหลือกันทำไปงานจนสามารถผ่านได้ ต่อจากนั้นจึงนำคะแนนของแต่ละคนมารวมเป็นคะแนนของกลุ่ม กลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุดจะเป็นฝ่ายได้รับรางวัล

ลักษณะการจัดกิจกรรม

กลุ่มจะมีสมาชิก 2 – 4 คน จับคู่กันทำงานตามไปงานที่ได้รับมอบหมาย แล้วแลกเปลี่ยนกันตรวจผลงาน ถ้าผลงานยังไม่ถูกต้องสมบูรณ์ ต้องแก้ไขจนกว่าจะผ่าน ต่อจากนั้นทุกคนจะทำข้อทดสอบ คะแนนของทุกคนจะมารวมกันเป็นคะแนนของกลุ่ม กลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุดจะได้รับรางวัล

7. กลุ่มร่วมมือ (Co – op Co - op) เป็นเทคนิคการทำงานกลุ่มวิธีหนึ่ง โดยสมาชิกในกลุ่มที่มีความสามารถและความถนัดแตกต่างกันได้ แสดงบทบาทตามหน้าที่ที่ตนถนัดอย่างเต็มที่ ทำให้งานประสบผลสำเร็จ วิธีนี้ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกความรับผิดชอบการทำงานกลุ่มร่วมกัน และสนองต่อหลักการของการเรียนรู้ และร่วมมือที่ว่า “ความสำเร็จแต่ละคน คือ ความสำเร็จของกลุ่ม ความสำเร็จของกลุ่ม คือ ความสำเร็จของทุกคน”

ลักษณะการจัดกิจกรรม

สมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกันจะแบ่งหน้าที่รับผิดชอบไปศึกษาหัวข้อย่อยที่ได้รับมอบหมาย แล้วนำงานจากการศึกษาค้นคว้ามารวมกันเป็นงานกลุ่มปรับปรุงให้ต่อเนื่อง เชื่อมโยง มีความสละสลวย เสร็จแล้วจึงนำเสนอต่อชั้นเรียน ทุกกลุ่มจะช่วยกันประเมินผลงาน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นวิธีการที่ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลฝึกความรับผิดชอบ ฝึกทักษะทางสังคม สอดคล้องกับหลักการของแนวคิดจิตตปัญญาด้วยการตระหนักรู้จักตนเอง และรู้จักผู้อื่น มีความรัก ความไว้วางใจ ช่วยเหลือเกื้อกูลได้ เคารพความจริงด้วยการแก้ปัญหาภายในกลุ่ม อนึ่งผู้สอนควรเลือกเทคนิคที่มีความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระ และจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

วันเพ็ญ จันทรเจริญ (2542: 119-128) กล่าวถึง วิธีการเรียนแบบร่วมมือที่นิยมใช้กันมีเทคนิคสำคัญ 2 แบบ คือ แบบเป็นทางการ (Formal cooperative learning) และแบบไม่เป็นทางการ (Informal cooperative learning)

1. การเรียนแบบร่วมมืออย่างเป็นทางการ มีดังนี้

1.1 เทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม (Team – Games – Tournament หรือ TGT) คือ การจัดกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มละ 4 คน ระดับความสามารถต่างกัน (Heterogeneous teams) คือ นักเรียนเก่ง 1 คน ปานกลาง 2 คน และอ่อน 1 คน ครูกำหนดบทบาทเรียนและการทำงานของกลุ่มเอาไว้ ครูทำการสอนบทเรียนให้นักเรียนที่ ings แล้วให้กลุ่มทำงานตามที่กำหนด นักเรียนในกลุ่มช่วยเหลือกัน เด็กเก่งช่วยและตรวจงานของเพื่อนให้ถูกต้องก่อนนำเสนอครู แล้วจัดกลุ่มใหม่เป็นกลุ่มแข่งขันที่มีความสามารถเท่า ๆ กัน (Homogeneous tournament teams) มาแข่งขันตอบปัญหาซึ่งจะมีการจัดกลุ่มใหม่ทุกสัปดาห์ โดยพิจารณาจากความสามารถของแต่ละบุคคล คะแนนของกลุ่มจะได้จากคะแนนของสมาชิกที่เข้าแข่งขันร่วมกับกลุ่มอื่น ๆ ร่วมกัน แล้วมีการมอบรางวัลให้แก่กลุ่มที่ได้คะแนนสูงถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้

1.2 เทคนิคการแบ่งกลุ่มแบบกลุ่มสัมฤทธิ์ (Student Teams Achievement Divisions หรือ STAD) คือ การจัดกลุ่มเหมือน TGT แต่ไม่มีการแข่งขัน โดยให้นักเรียนทุกคนต่างคนต่างทำข้อสอบ แล้วนำคะแนนพัฒนาการ (คะแนนที่ดีกว่าเดิมในการสอบครั้งก่อน) ของแต่ละคนมารวมกันเป็นคะแนนกลุ่ม และมีการให้รางวัล

1.3 เทคนิคการเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Together) วิธีนี้สมาชิกในกลุ่มมี 4 – 5 คน ระดับความรู้ความสามารถต่างกัน ใช้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 – 6 โดยครูทำการสอนทั้งชั้น เด็กแต่ละกลุ่มทำงานตามที่ครูมอบหมาย คะแนนของกลุ่มพิจารณาจากผลงานของกลุ่ม

1.4 เรียนแบบร่วมมือร่วมกลุ่ม (Co – op – Co - op) ซึ่งเทคนิคนี้ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้คือ นักเรียนช่วยกันอภิปรายหัวข้อที่จะศึกษา แบ่งหัวข้อใหญ่เป็นหัวข้อย่อย แล้วจัดนักเรียนเข้ากลุ่มตามความสามารถที่แตกต่างกัน กลุ่มเลือกหัวข้อที่จะศึกษาตามความสนใจของกลุ่ม กลุ่มแบ่งหัวข้อย่อยออกเป็นหัวข้อเล็ก ๆ เพื่อนักเรียนแต่ละคนในกลุ่มเลือกไปศึกษา และมีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของแต่ละคนภายในกลุ่ม แล้วนักเรียนเลือกศึกษาเรื่องที่ตนเองเลือกและนำเสนอต่อกลุ่ม กลุ่มรวบรวมหัวข้อต่าง ๆ จากนักเรียนทุกคนภายในกลุ่ม แล้วรายงานผลงานต่อชั้นและมีการประเมินผลงานของกลุ่ม

2. การเรียนแบบร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการ มีดังนี้

คาเจน (พิมพันธ์ เตชะคุปต์. 2541: 43; อ้างอิงจาก Kagan. 1994) ได้ออกแบบเทคนิคการเรียนแบบร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการไว้ถึง 52 เทคนิค ในที่นี้จะขอแนะนำเทคนิคของการเรียนแบบร่วมมือแบบไม่เป็นทางการจำนวน 9 เทคนิค ซึ่งเป็นเทคนิคที่กระทำได้ง่ายจึงสะดวกที่จะนำไปใช้ ดังนี้

2.1 การพูดเป็นคู่ (Rally Robin) เป็นเทคนิคเปิดโอกาสให้นักเรียนพูด ตอบ แสดงความคิดเห็นเป็นคู่ ๆ โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนใช้เวลาเท่า ๆ กัน หรือใกล้เคียงกัน ตัวอย่างเช่น กลุ่มมีสมาชิก 4 คน แบ่งเป็น 2 คู่ คู่หนึ่งประกอบด้วยสมาชิกคนที่ 1 และคนที่ 2 แต่ละคู่จะพูดพร้อม ๆ กันไป โดย 1 พูด 2 ฟัง ในเวลาที่กำหนด จากนั้น 2 พูด 1 ฟัง ในเวลาที่กำหนด เช่นกัน

2.2 การเขียนเป็นคู่ (RallyTable) เป็นเทคนิคคล้ายกับการพูดเป็นคู่ ทุก ประการต่างกันเพียงการเขียนเป็นคู่ เป็นการร่วมมือเป็นคู่ ๆ โดยผลัดกันเขียน หรือวาด (ใช้อุปกรณ์ กระดาษ 2 แผ่นและปากกา 2 ด้ามต่อกลุ่ม)

2.3 การพูดรอบวง (Round Robin) เป็นเทคนิคที่สมาชิกของกลุ่มผลัดกันพูด ตอบ เล่า อธิบาย โดยไม่ใช้การเขียน เป็นการพูดที่ผลัดกันทีละคนตามเวลาที่กำหนด จนวนรอบ 4 คน

2.4 การเขียนรอบวง (Roundtable) เป็นเทคนิคที่เหมือนกับการพูดรอบวง แตกต่างกันในเน้นการเขียน การวาด (ใช้อุปกรณ์ กระดาษ 1 แผ่น และปากกา 1 ด้ามต่อกลุ่ม) วิธีการคือ ผลัดกันเขียนลงในกระดาษที่เตรียมไว้ทีละคนตามเวลาที่กำหนดเทคนิคนี้อาจดัดแปลงให้ สมาชิกทุกคนเขียนคำตอบ หรือบันทึกผลการคิดพร้อม ๆ กันทั้ง 4 คน ต่างคนต่างเขียนในเวลาที่ กำหนด (ใช้อุปกรณ์ : กระดาษ 4 แผ่น และปากกา 4 ด้าม) เรียกเทคนิคนี้ว่า การเขียนพร้อมกัน รอบวง (Simultaneous Roundtable)

2.5 การแก้ปัญหาด้วยการต่อภาพ (Jigsaw Problem Solving) เป็นเทคนิคที่ สมาชิกแต่ละคนคิดคำตอบของตนเองไว้จากนั้นกลุ่มนำคำตอบของทุกๆ คนมารวมกันอภิปราย เพื่อหาคำตอบที่ดีที่สุด

2.6 คิดเดี่ยว คิดคู่ ร่วมกันคิด (Think Pair Share) เป็นเทคนิคโดยเริ่มจาก ปัญหาหรือโจทย์คำถาม โดยสมาชิกแต่ละคนคิดหาคำตอบด้วยตนเองก่อน แล้วนำคำตอบไปอภิปราย กับเพื่อนเป็นคู่ จากนั้นจึงนำคำตอบของแต่ละคู่มาอภิปรายพร้อมกัน 4 คน เมื่อมั่นใจว่าคำตอบของ ตนถูกต้องหรือดีที่สุด จึงนำคำตอบเล่าให้เพื่อนฟัง

2.7 อภิปรายเป็นคู่ (Pair Discussion) เป็นเทคนิคที่เมื่อครูถามคำถาม หรือ กำหนดโจทย์แล้ว ให้สมาชิกที่นั่งใกล้กันร่วมกันคิด และอภิปรายเป็นคู่

2.8 อภิปรายเป็นทีม (Team Discussion) เป็นเทคนิคที่เมื่อครูตั้ง คำถามแล้ว ให้สมาชิกของกลุ่มทุกๆ คน ร่วมกันคิด พูด อภิปรายพร้อมกัน

2.9 ทำเป็นกลุ่ม ทำเป็นคู่ และทำคนเดียว (Team - pair - Solo) เป็นเทคนิคที่ เมื่อครูกำหนดปัญหา หรือโจทย์ หรืองานให้ทำ แล้วสมาชิกจะทำงานร่วมกันทั้งกลุ่มจนงานแล้วเสร็จ จากนั้นจะแบ่งสมาชิกเป็นคู่ให้ทำงานร่วมกันเป็นคู่จนงาน สำเร็จแล้วถึงขั้นสุดท้าย ให้สมาชิกแต่ละ คนทำงานคนเดียวจนสำเร็จ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าการใช้เทคนิคแบบเป็นทางการส่วนมากจะใช้ตลอดคาบเรียน แต่เทคนิคแบบไม่เป็นทางการจะใช้เฉพาะช่วงใดช่วงหนึ่งของกระบวนการสอน ก็ได้ อย่างไรก็ตาม เทคนิคต่างๆ อาจต้องมีการปรับใช้เพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนและเนื้อหา ซึ่งวิธีการเรียนแบบร่วมมือเป็นวิธีการสอนที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองได้เป็นอย่างดี

3.5 บทบาทของครูผู้สอนในการจัดการเรียนแบบร่วมมือ

วิลเลอร์ และไรอัน (เจริญขวัญ นาคา. 2554: 66; อ้างอิงจาก Wheeler; & Ryan. 1990: 402-407) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูผู้สอนในการเรียนแบบร่วมมือ ดังนี้

1. บทบาททางตรง คือ การให้ความรู้แก่นักเรียนในเรื่องของบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ การฝึกทักษะทางสังคมเพื่อให้งานกลุ่มมีประสิทธิภาพ ติดตามดูพฤติกรรมของนักเรียนในแต่ละกลุ่มว่าถูกต้องเหมาะสมเพียงใด ตลอดจนให้ความรู้เพิ่มเติมในส่วนที่นักเรียนไม่ได้อภิปรายซึ่งเป็นเรื่องหรือจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในการสอนแต่ละครั้ง รวมทั้งเก็บผลงานของนักเรียนมาศึกษาปัญหาข้อบกพร่อง เพื่อปรับปรุงแก้ไขในชั่วโมงต่อไป

2. บทบาททางอ้อม คือ ครูคอยติดตามสังเกตการทำงานของแต่ละกลุ่ม คอยให้คำแนะนำเมื่อเด็กมีปัญหา และพยายามให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันทำงานหากมีปัญหาการไม่ยอมรับสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม ครูต้องพยายามช่วยเหลือด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้เกิดการยอมรับให้ได้ ครูต้องคอยให้กำลังใจและให้คำชมเชยแก่นักเรียนเมื่อนักเรียนสามารถทำงานได้ประสบผลสำเร็จ วันชัย กอนกานิต (2550: 33) ครูควรมีบทบาทดังนี้

1. กำหนดขนาดของกลุ่ม (โดยปกติ ประมาณ 2-6 คนต่อกลุ่ม) และลักษณะกลุ่ม ซึ่งควรเป็นกลุ่มที่คล่องความสามารถ (มีผู้เรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน)

2. ดูแลการจัดลักษณะการนั่งของสมาชิกกลุ่มให้สะดวกที่จะทำงานร่วมกัน และง่ายต่อการสังเกตและติดตามความก้าวหน้าของกลุ่ม

3. ชี้แจงกรอบกิจกรรมให้นักเรียนแต่ละคนเข้าใจวิธีการและกฎเกณฑ์การทำงาน

4. สร้างบรรยากาศที่เสริมสร้างการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และกำหนดหน้าที่รับผิดชอบของสมาชิกกลุ่ม

5. เป็นที่ปรึกษาของทุกกลุ่มย่อยและคอยติดตามความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม

6. ยกย่องเมื่อนักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ให้รางวัล คำชมเชยในลักษณะกลุ่ม

7. กำหนดว่าผู้เรียนควรทำงานร่วมกันแบบกลุ่มนานเพียงใด

สรุปบทบาทของครูในการจัดการเรียนแบบร่วมมือทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์และเป็นที่ปรึกษาและแก้ไขปัญหาเพื่อการดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ

3.6 ประโยชน์ของการจัดการเรียนแบบร่วมมือ

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (เจริญขวัญ น้าพา. 2554: 69; อ้างอิงจาก พิมพันธ์ เดชะคุปต์. 2544) กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือ มีดังนี้

1. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิก เพราะทุกๆ คนร่วมมือในการทำงานกลุ่ม ทุก คนมีส่วนร่วมเท่าเทียมกัน
 2. สมาชิกทุกคนมีโอกาสคิด พูดแสดงออก แสดงความคิดเห็น ลงมือกระทำอย่างเท่าเทียมกัน
 3. เสริมให้มีความช่วยเหลือกัน เช่น เด็กเก่งช่วยเด็กที่เรียนไม่เก่ง ทำให้เด็กเก่งภาคภูมิใจ รู้จักใช้เวลา ส่วนเด็กที่ไม่เก่งเกิดความซาบซึ้งในน้ำใจของเพื่อนสมาชิกด้วยกัน
 4. ร่วมกันคิดทุกคน ทำให้เกิดการระดมความคิด นำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาร่วมกัน เพื่อประเมินคำตอบที่เหมาะสมที่สุด เป็นการส่งเสริมให้ช่วยกันค้นหาข้อมูลให้มาก และวิเคราะห์และตัดสินใจเลือก
 5. ส่งเสริมทักษะทางสังคม เช่น การอยู่ร่วมกันด้วยมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เข้าใจกันและกัน อีกทั้งเสริมทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม สิ่ง เหล่านี้ล้วนส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น
- สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ (2550: 161) กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือดังนี้

1. ช่วยพัฒนาความคิด ความเชื่อมั่นของผู้เรียน
2. ช่วยส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกันและทักษะทางด้านสังคม
3. ทำให้ผู้เรียนมีวิสัยทัศน์หรือมุมมองกว้างขวาง
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง
5. ช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน
6. มีกิจกรรมหลากหลายสนองตอบความแตกต่างระหว่างบุคคล

จากประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือแสดงให้เห็นว่าการเรียนแบบร่วมมือทำให้เกิดบรรยากาศ ของความไว้วางใจและมีมิตรภาพความรักความเมตตา ได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความมุ่งมั่น เกิดชุมชนของการเรียนรู้ สิ่งเหล่านี้จะส่งผลกับจิตใจและปัญญา สามารถช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ และยังเป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอีกด้วย

4. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับกระบวนการสอนตามแนวคิด จิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ

เจริญขวัญ น้าพา (2554) ได้ทำการวิจัยผลการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการเชื่อมโยง และความสุขในการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4 เรื่องอัตราส่วนตรีโกณมิติ มีจุดมุ่งหมาย เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดกระบวนการเรียนรู้ แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือเทียบกับเกณฑ์ และเทียบกับความสุขในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ก่อนและหลังได้รับ การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความสุขในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ สูงกว่าก่อน ได้รับการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ มีความสัมพันธ์กัน ทางบวกกับความสุขในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดกระบวนการเรียนรู้ แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 7 การเปรียบเทียบกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ

กระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือของเจริญขวัญนาพา	กระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือของผู้วิจัยใช้ในการวิจัย
1.ขั้นเตรียม แบ่งกลุ่มนักเรียนประมาณ 3-5 คน คละความสามารถ เพศ แนะนำระเบียบกลุ่ม บทบาทหน้าที่ แจกจุดประสงค์การเรียนรู้ แล้วทำกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษารูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสม เช่น การทำสมาธิ สุนทรีสนทนา ทักทาย การวาดคลายเครียด การพูดและฟังอย่างมีสติ และสายธารชีวิต	1.ขั้นเตรียม แบ่งกลุ่มนักเรียนประมาณ 4-5คน คละความสามารถ เพศ แนะนำระเบียบกลุ่ม บทบาทหน้าที่ จุดประสงค์การเรียนรู้ แล้วทำกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษารูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสม เช่น การทักทาย การทำสมาธิ การลากเส้น การสำรวจจิต มองภาพ เป็นต้น เพื่อเตรียมจิตใจให้พร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ต่อไป
2. ขั้นนำเสนอบทเรียน นำเข้าสู่บทเรียน แนะนำเนื้อหา แหล่งข้อมูล มอบหมายงานให้แต่ละกลุ่ม ด้วยความเป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียนโดยใช้หลักการทางจิตตปัญญาศึกษา เช่นหลักความรักความเมตตา	2.ขั้นนำเสนอบทเรียน แนะนำเนื้อหา แหล่งข้อมูล มอบหมายงานให้แต่ละกลุ่ม กระตุ้นให้ผู้เรียน คิดใคร่ครวญความสำคัญและประโยชน์ของเรื่องที่เรียนโดยการตั้งคำถาม การใช้สุนทรีสนทนา คือการพูดและฟังเพื่ อนพูด ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันและช่วยกันแบบกัลยาณมิตร
3.ขั้นกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนฝึกทักษะการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มย่อย แต่ละคนมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของตนเอง โดยในขั้นนี้จะใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ คือ STAD หรือ Jigsaw II หรือ Learning Together ซึ่งเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ใช้จะต้องเหมาะสมกับเนื้อหาและจุดประสงค์ของการเรียนแต่ละเรื่อง	3.ขั้นกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนฝึกทักษะการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มย่อย แต่ละคนมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของตนเอง โดยในขั้นนี้จะใช้เทคนิค การเรียนรู้แบบร่วมมือ คือ Learning Together , Group Investigation , Jigsaw II , Team discussion ซึ่งเหมาะสมกับเนื้อหา และจุดประสงค์ของการเรียนแต่ละเรื่อง วิเคราะห์

ตาราง 7 (ต่อ)

กระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือของเจริญขวัญนำพา ในระหว่างการทำกิจกรรมกลุ่ม ผู้เรียนจะใช้หลักการทางจิตตปัญญาศึกษาในการทำงานคือ หลักการฟังอย่างลึกซึ้ง หลักความรักความเมตตา หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อที่กลุ่มจะได้มีการช่วยเหลือ ร่วมแรงร่วมใจกันในการทำงาน และผู้เรียนต้องตระหนักถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ของเพื่อนในกลุ่ม แม้ว่าเพื่อนในกลุ่มจะมีความสามารถทางการเรียนน้อยกว่าตนเองก็ตาม	กระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือของผู้วิจัยใช้ในการวิจัย อภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำใบงานสังเกตเก็บข้อมูลตามหัวข้อ บันทึกความคิดเห็นและความรู้สึก ในระหว่างการทำกิจกรรมกลุ่ม ผู้เรียนจะใช้หลักการทางจิตตปัญญาศึกษาในการทำงานคือ หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ หลักความรักความเมตตา หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อที่กลุ่มจะได้มีการช่วยเหลือ ร่วมแรงร่วมใจกันในการทำงาน
4.ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ เน้นการตรวจผลงานกลุ่มและผลงานรายบุคคลโดยอาจจะเป็นการอภิปรายผลงานกลุ่ม จากนั้นทดสอบความรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคลแล้วเฉลี่ยเป็นคะแนนกลุ่มซึ่งจะเป็นคะแนนของนักเรียนแต่ละคนในกลุ่มด้วย	4.ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ เน้นการอภิปรายผลงานในกลุ่มใหญ่ร่วมกัน การตรวจผลงานกลุ่มและผลงานรายบุคคลโดยอาจจะเป็นการเล่าประสบการณ์จากกิจกรรมกลุ่ม เพื่อสรุปเป็นองค์รวม จากนั้นทดสอบความรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคลแล้วเฉลี่ยเป็นคะแนนกลุ่ม

ตาราง 7 (ต่อ)

กระบวนการเรียนรู้แนวคิดปรัชญาศึกษาแบบร่วมมือของเจริญขวัญนำพา	กระบวนการเรียนรู้แนวคิดปรัชญาศึกษาแบบร่วมมือของผู้วิจัยใช้ในการวิจัย
5. ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม 1.ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียน มีการเขียนบันทึกสิ่งที่ได้จากการเรียนในคาบเรียนนี้ สั้น ๆ อาจจะเป็นความรู้ที่ได้ หรือความรู้สึก ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้จากการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน นอกจากนั้น ครูผู้สอนอาจจะเพิ่มเติมความรู้ที่จำเป็นในเนื้อหา 2.ประเมินผลการทำงานกลุ่ม อะไรคือจุดเด่น อะไรคือสิ่งที่ต้องปรับปรุงให้กระบวนการเรียนรู้แนวคิดปรัชญาศึกษาแบบร่วมมือของเจริญขวัญนำพา การเสริมแรงโดยการชมเชยหรือให้รางวัลกับกลุ่มที่ทำงานได้ผ่านเกณฑ์ หรือกลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุด และให้กำลังใจกับกลุ่มที่ทำงานยังไม่ผ่านเกณฑ์ 3.นำกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาเช่นการเขียนบันทึก และภาพวาดสายธาร กิจกรรม ที่เหมาะสมสำหรับคาบเรียนนั้น	5. ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม -ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียน และประเมินผลการทำงานกลุ่ม อะไรคือจุดเด่น อะไรคือสิ่งที่ต้องปรับปรุงให้การเสริมแรงโดยการชมเชยกับกลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุด และให้กำลังใจกับกลุ่มที่ทำงานยังไม่ผ่านเกณฑ์ -เขียนบันทึกสิ่งที่ได้จากการ เรียนในชั่วโมงเรียน สั้น ๆ อาจเป็น ความรู้หรือความรู้สึกและประสบการณ์ที่ได้ จากการทำกิจกรรมร่วมกับ เพื่อน อาจจะเป็นภาพก็ได้

ผู้วิจัยได้ใช้ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือผสมผสานกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญา โดยใช้กิจกรรมตามหลักจิตต ปัญญาตามตาราง 8

ตาราง 8 ตารางวิเคราะห์กิจกรรมตามแนวคิดจิตตปัญญาแบบร่วมมือ

ขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้	หลักการพื้นฐาน จิตตปัญญาศึกษา	วิธีการ / กิจกรรมการเรียนรู้
1.ขั้นเตรียม แบ่งกลุ่มนักเรียนประมาณ 4-5คน คละความสามารถ เพศ แนะนำระเบียบกลุ่ม บทบาทหน้าที่ จุดประสงค์ การเรียน เพื่อเตรียมจิตใจ ให้พร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ต่อไป	-การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ คือการเข้าสู่สภาวะจิตที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ มีสมาธิ -ความรักความเมตตา คือการสร้างบรรยากาศของความความรัก ความไว้วางใจ ความเข้าใจ	-การทำสมาธิ มุ่งเน้นความสงบของร่างกาย และจิตใจ โดยให้ผู้เรียนนั่งสงบนิ่ง ทำจิตจดจ่อกับลมหายใจเข้า-ออกเป็น เวลา 3-5 นาที -การสวดมนต์ การระลึกถึงผู้มีพระคุณ มุ่งเน้นให้จิตใจสงบ โดยการหลับตาภาวนาหรืออธิษฐาน ขอพรและนึกถึงบุคคลหรือสิ่งที่เราเคารพศรัทธา -การลากเส้น มุ่งเน้นให้จิตใจสงบ โดยใช้สายตา มือ และจิต จดจ่อกับการขีดเส้น -การวาดเส้นแบบสัมผัส มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าสู่ความสงบ ด้วยการวาดภาพโดยใช้สายตาลำเลียดไปตามเส้นรอบของหุ่นที่เป็นแบบและใช้มือลากเส้นดินสอไปบนกระดาษ โดยไม่ให้มองที่กระดาษและไม่ให้ยกมือขึ้นมาในระหว่างที่วาดสิ่งที่สำคัญคือการทำงานในลักษณะที่ใช้สายตา สัมผัสกับใจ และมือของตนเอง -การสำรวจจิตมองภาพ มุ่งเน้นให้จิตใจสงบ โดยการนำจิต จดจ่อกับภาพเป็นเวลา 2-3 นาที -การทักทายเป็นกิจกรรมแรก ของกระบวนการเรียนรู้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาก่อนเริ่มจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งมิตรภาพและความอบอุ่นในห้องเรียน
2.ขั้นสอน แนะนำเนื้อหา แหล่งข้อมูล มอบหมายงานให้แต่ละกลุ่ม กระตุ้นให้ผู้เรียนคิด ใคร่ครวญความสำคัญและประโยชน์ของเรื่องที่เรียนโดยการตั้งคำถาม และการใช้สุนทรียสนทนา คือการพูดและฟังเพื่อนพูด ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันและช่วยกันแบก กายานมิตร	พิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ คือการเข้าสู่สภาวะจิตที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ โดยการใช้เวลาในการพิจารณาคำถาม ความมุ่งมั่น คือการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความมุ่งมั่น เช่นการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ร่วมกัน	การตั้งคำถาม ให้ผู้เรียนได้คิดพิจารณาถึงความสำคัญของเรื่องที่จะเรียน และกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ร่วมกัน สุนทรียสนทนา โดยให้ผู้เรียนนั่งเป็นกลุ่มเล็ก ๆ 4-5 คน ตามที่ครูผู้สอนจัดให้มีข้อตกลงเบื้องต้นว่า การพูดทีละคน ไม่พูดแทรก ไม่ขัดจังหวะ ฟังกันอย่างลึกซึ้ง ห้อยแขวนการตัดสินใจ พูดคุยกัน อาจจะกระทำได้โดยเมื่อใครพร้อมที่จะพูดให้หยิบปากกาหรือวัตถุที่ตกลงว่าเมื่อใดก็ตามที่หยิบวัตถุนี้ขึ้นมาแล้ว จะได้รับสิทธิในการพูดคนอื่น ๆ มีหน้าที่ฟังเท่านั้น

ตาราง 8 (ต่อ)

ขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้	หลักการพื้นฐาน จิตตปัญญาศึกษา	วิธีการ / กิจกรรมการเรียนรู้
3.ขั้นกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนฝึกทักษะการ เรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มย่อย แต่ละคนมีบทบาทหน้าที่ รับผิดชอบของตนเอง โดย ในขั้นนี้จะใช้เทคนิคการ เรียนแบบร่วมมือ คือ Learning Together , Group Investigation , Jigsaw II , Team discussion ซึ่งเหมาะสมกับ เนื้อหา และจุดประสงค์ของ การเรียนรู้แต่ละเรื่อง อภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำใบงานสังเกตเก็บข้อมูล ตามหัวข้อ บันทึกความ คิดเห็นและความรู้สึก ใน ระหว่างการทำกิจกรรมกลุ่ม ผู้เรียนจะใช้หลักการทาง จิตตปัญญาศึกษาในการ ทำงานคือ หลักการ พิจารณาด้วยใจอย่าง ใคร่ครวญ หลักความรัก ความเมตตา หลักชุมชน แห่งการเรียนรู้ เพื่อที่กลุ่ม จะได้มีการช่วยเหลือ ร่วม แรงร่วมใจกันในการทำงาน	การเผชิญความจริง คือการจัด สภาพแวดล้อมและ บรรยากาศที่เอื้อให้ นักเรียนออกจากความ เคยชิน เพื่อเปิดรับ ความรู้ใหม่ การเชื่อมโยงสัมพันธ์ คือการบูรณาการใน แง่มุมต่างๆ เพื่อให้เกิด การเรียนรู้ที่เป็นองค์ รวมเชื่อมโยงกับชีวิต และสรรพสิ่งต่างๆ เช่น การเรียนรู้ผ่าน ประสบการณ์ตรง ชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือความรู้สึกร่วมกัน ของผู้เรียนที่เกื้อหนุนให้ เกิดการเรียนรู้ และมี อุดมการณ์ร่วมกัน	-กิจกรรม Walk rally การไปทัศนศึกษา ณ วัดกลาง วรวิหาร โดยการไปดูและสัมผัสกับของจริง และมีพระ วิทยากรให้คำอธิบาย และตอบข้อซักถาม เพื่อผู้เรียน เชื่อมโยงประสบการณ์จริงกับเนื้อหาที่เรียนรู้ การอภิปรายกลุ่มย่อย -เพื่อให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นของตนเอง เพื่อเชื่อมโยง ความเข้าใจระหว่างนักเรียนกับนักเรียน การปฏิบัติกิจกรรมเป็นกลุ่ม โดยการศึกษาความรู้จากใบความรู้และการทำใบงานร่วมกัน เพื่อเกื้อหนุนให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

ตาราง 8 (ต่อ)

ขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้	หลักการพื้นฐาน จิตตปัญญาศึกษา	วิธีการ / กิจกรรมการเรียนรู้
4.ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ เน้นการอภิปรายผลงานในกลุ่มใหญ่ร่วมกัน การตรวจสอบผลงานกลุ่มและผลงานรายบุคคลโดยอาจจะเป็นการเล่าประสบการณ์จากกิจกรรมกลุ่ม เพื่อสรุปเป็นองค์รวม จากนั้นทดสอบความรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคลแล้วเฉลี่ยเป็นคะแนนกลุ่ม	การเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนด้วยกัน และครูกับนักเรียน โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ โดยการใช้สุนทรียสนทนา	-การอภิปรายผลงานในกลุ่มใหญ่ร่วมกัน เพื่อทบทวนเนื้อหาอีกครั้งจากการพูดและการฟังเพื่อนพูด -การตรวจผลงานกลุ่มและผลงานรายบุคคล
5.ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม -ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียน และประเมินผลการทำงานกลุ่ม อะไรคือจุดเด่น อะไรคือสิ่งที่ต้องปรับปรุงให้การเสริมแรงโดยการชมเชยกับกลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุด และให้กำลังใจกับกลุ่มที่ทำงานยังไม่ผ่านเกณฑ์ -เขียนบันทึกสิ่งที่ได้จากการเรียนในชั่วโมงเรียน สั้น ๆ อาจเป็นความรู้หรือความรู้สึกและประสบการณ์ที่ได้ จากการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน อาจจะเป็นภาพก็ได้	พิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ เพื่อฝึกสติ โดยการเฝ้ามองสภาวะภายในแล้วสะท้อนตัวผู้เรียนโดยการบันทึกการเรียนรู้	การบันทึกการเรียนรู้ เขียนบันทึกสิ่งที่ได้จากการเรียนในชั่วโมงเรียน อาจเป็นความรู้หรือความรู้สึกและประสบการณ์ที่ได้จากการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน อาจจะเป็นภาพก็ได้ เพื่อเป็นการทบทวนใคร่ครวญ สิ่งที่ผ่านมาจากการเรียนรู้

จากตารางวิเคราะห์กิจกรรมตามแนวคิดจิตตปัญญาแบบร่วมมือจะเห็นว่าหลักการ 7 C's ของจิตตปัญญาศึกษานั้น บางหลักการจะอยู่ในทุกขั้นตอนได้แก่ การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ แต่บางหลักการที่ผู้วิจัยอาจมิได้กล่าวถึงอย่างเช่น ความรัก ความเมตตา จะใช้อยู่ในทุกขั้นตอนโดยการแสดงออก ทางวาจา และความรู้สึกที่สื่อสารออกมา ทำให้เกิดความสัมพันธ์เชิงบวก หรือหลักความต่อเนื่อง ที่เกิดจากความลื่นไหลของกระบวนการที่มีความสอดคล้องกัน ตั้งแต่การเตรียมความพร้อม การเข้าสู่กระบวนการ และการสรุป เช่น การพูดคุยแลกเปลี่ยนกับเพื่อน การเขียนบันทึก เป็นต้น ดังนั้นในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งอาจประกอบด้วยหลักการหลายๆ ประการรวมกันก็ได้

งานวิจัยในประเทศ

วิบูลย์ชัย ไยบัวเทศ (2551: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยการพัฒนารูปแบบการสอนศิลปศึกษาโดยใช้กิจกรรมศิลปศึกษาแบบสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนศิลปศึกษา โดยใช้กิจกรรมศิลปศึกษาแบบสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการสอนศิลปะโดยใช้กิจกรรมศิลปศึกษาแบบสอดแทรกคุณธรรม เนื้อหาเรื่องทัศนธาตุ เป็น 3 ประเด็น
 - 1.1 รูปแบบการสอน สอดแทรกคุณธรรมด้านความเมตตากรุณา ความซื่อสัตย์ สุจริต ความพอเพียงมีความเหมาะสมระดับมาก
 - 1.2 รูปแบบการสอน โดยการจัดกิจกรรมศิลปะ การวาดภาพระบายสี การพิมพ์ภาพ การปั้น มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด
 - 1.3 รูปแบบการสอนศิลปะ เรื่องทัศนธาตุ เส้น การวาดตามแนวตั้ง สี การใช้สีเขียนรูปร่างและรูปทรง รูปทรงธรรมชาติ แสงและเงา พื้นผิว ช่องว่าง มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด
2. ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการสอนศิลปศึกษาโดยใช้กิจกรรมศิลปศึกษา แบบสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม เนื้อหาเรื่องสำคัญของการออกแบบ เป็น 3 ประเด็น
 - 2.1 รูปแบบการสอนสอดแทรกคุณธรรม ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ ความพอเพียงมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด
 - 2.2 รูปแบบการสอนโดยการจัดกิจกรรมศิลปศึกษา การวาดภาพระบายสี การพิมพ์ภาพ การปั้น มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด
 - 2.3 รูปแบบการสอนเรื่องความสำคัญของการออกแบบ เอกภาพ ดุลยภาพ สัดส่วน ความกลมกลืน ความขัดแย้ง จังหวะ การจัดวาง การลดหลั่น ทิศทาง มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

วิชา ผิดคำ (2553: 86-87) ได้ทำการวิจัยกรณีศึกษารูปแบบการจัดการ เรียนรู้ บนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในอุดมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้บนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในอุดมศึกษา และศึกษาผลการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากกระบวนการจัดการเรียนรู้บนฐานแนวคิดจิตตปัญญา ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัด การเรียนรู้บนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในอุดม ศึกษา คือความเชื่อมั่น ในความเป็น นมนุษย์ว่าแต่ละคนมี ศักยภาพภายในที่สามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องอาศัยความเข้าใจตนเอง ผ่านการรับฟังอย่างลึกซึ้ง ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงแนวคิดจิตตปัญญา สองประการ คือ การเปลี่ยนแปลงในตนเองและเกิดจิตสำนึกต่อส่วนรวม การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาไม่ใช้การสอน แต่เป็นการสร้างเงื่อนไข ให้ศักยภาพภายในของผู้เรียนพัฒนาขึ้น และเป็นกระบวนการเรียนรู้ อย่างมีส่วนร่วม ด้วยหลักการพื้นฐาน 7 ประการ ประกอบด้วย พิจารณาด้วยใจที่ใคร่ครวญ หลัก ความรักความเมตตา การเชื่อมโยงสัมพันธ์ การเผชิญความจริง หลักความต่อเนื่อง หลักความมุ่งมั่น และหลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้สอนและผู้เรียน ต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่กัลยาณมิตรแบ่งปัน ความรู้ และเรียนรู้ร่วมกัน ผู้สอนต้องกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการสะท้อนตน เอง สามารถเกิดการตระหนัก บรรลุถึงตัวตนที่แท้จริง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในผู้เรียน เป็นผู้ฟังที่ดี ผู้พูดที่ดี ตั้งใจมีสติ พุดในสิ่งที่คิดและใคร่ครวญก่อน โดยใช้วิธีการประเมินผล กระบวนทัศน์แบบบูรณาการ ประกอบด้วย ประเมินตนเอง ประเมินโดยเพื่อนร่วมชั้น ประเมิน โดยผู้เชี่ยวชาญ ประเมินจากการเขียนบันทึก การทำโครงการย่อย และทำโครงการ และผลการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้ บนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในอุดมศึกษา พบว่าผู้เรียนทุกคนมีความเห็น สอดคล้องกันว่าตนเองเกิดการมีสติรู้ตัว มีสติอยู่กับปัจจุ บันขณะเรียนสามารถควบคุมพฤติกรรมตนเองได้ดี ทั้งทางกาย วาจา การกระทำส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงตนเอง และปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น อย่างเป็นรูปธรรม สรุปการเปลี่ยนแปลงได้ 3 มิติ คือ การเข้าใจและยอมรับตนเอง การเข้าใจและยอมรับผู้อื่น การเข้าใจและยอมรับความจริงตามธรรมชาติ

จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร (2550: 263-281) ได้ประมวล วิเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับ จิตตปัญญาศึกษาที่สถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ดำเนินการอยู่ และวิจัย พัฒนากระบวนการเรียนรู้บน ฐานจิตตปัญญาศึกษาในมหาวิทยาลัยมหิดล โดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษาในมหาวิทยาลัย 4 แห่งในต่างประเทศ และการร่วมวางแผนการเตรียมการเพื่อขับเคลื่อนจิตตปัญญาศึกษา สังเกตอย่างมีส่วนร่วมในสาม คณะวิชาในมหาวิทยาลัยมหิดล คือ 1) วิชาเทอร์โมไดนามิกส์ 2) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม 3) ศาสนาเปรียบเทียบ ผลการศึกษาเกี่ยวกับเอกสารเกี่ยวกับมหาลัยทั้ง 4 แห่งพบว่า การดำเนินการของทั้ง 4 มหาวิทยาลัยมีปัจจัยร่วมได้แก่ ปัจจัยภายใน คือความรักความเมตตา ความตระหนักรู้ ประสบการณ์ตรง คิดใคร่ครวญ เห็นเชื่อมโยง การคิดเชิงวิพากษ์ และวิจารณ์ญาณ ปัจจัยภายนอก คือการเรียนรู้แบบองค์รวม กัลยาณมิตร แบบอย่างของผู้สอน ปัจจัยเกื้อหนุน คือ

สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เนื้อหา หลักสูตร วัฒนธรรมองค์กร ส่วนในกรณีศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตัวผู้เรียนที่จำเป็นในกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความตระหนักรู้ และการใคร่ครวญ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ กัลยาณมิตร แบบอย่างของผู้สอน และการเรียนรู้แบบองค์รวม ปัจจัยเกื้อหนุนคือสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และวิธีการประเมินผล

ธนา นิลชัยโกวิทย์ และคนอื่น ๆ (2550: 206-215) ได้พัฒนาชุดการเรียนรู้การอบรมและกระบวนการด้านจิตตปัญญาศึกษา มีวัตถุประสงค์หลักในการสังเคราะห์ปรัชญา หลักการพื้นฐาน กระบวนการ คุณสมบัติของกระบวนการ และองค์ประกอบสำคัญอื่น ๆ ในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ซึ่งหมายถึง การศึกษาที่เน้นการพัฒนาจิตใจและปัญญาอย่างแท้จริง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึง ความจริง ความดี ความงาม ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การใคร่ครวญและการตระหนักรู้ในตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับบุคคล (individual transformation) ไปสู่ระดับกลุ่มองค์กร (organizational transformation) และระดับสังคม (social transformation) จำนวน 40 คน เข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการในแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาทั้งสิ้น 9 กระบวนการ เป็นประจำทุกเดือนรวมระยะเวลาทั้งสิ้น 9 เดือน พบว่าผู้เข้าร่วมโครงการทุกคนเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพภายในอย่างสังเกตเห็นได้ ข้อค้นพบที่สำคัญอีกประการคือ เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับกลุ่มชุมชนที่เห็นได้ชัด 2 ประการ คือวิถีการปฏิบัติร่วมกันด้วยการรับฟังอย่างมีสติและวัฒนธรรมการเรียนรู้อยู่ที่ตนเอง

นฤมล อเนกวิทย์ (2552: 133-135) ได้ทำการพัฒนาหลักสูตรจิตตปัญญาศึกษาสำหรับนักศึกษาพยาบาล และศึกษาผลของหลักสูตรจิตตปัญญาศึกษาสำหรับนักศึกษาพยาบาลกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2551 วิทยาลัยศรีมหาสารคามจำนวน 16 คน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลที่ผ่านหลักสูตรจิตตปัญญาศึกษามีความพึงพอใจต่อหลักสูตรในระดับมากที่สุด การตระหนักรู้คุณค่าความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลอง หลังเรียนในหลักสูตรแตกต่างจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สรุปได้ว่าหลักสูตรนี้สามารถส่งเสริมการตระหนักรู้คุณค่าความเป็นมนุษย์และการปฏิบัติการพยาบาลแบบองค์รวมของนักศึกษาพยาบาล

พงษ์ธร ตันติฤทธิ์ศักดิ์ และคนอื่น ๆ (2552: 147-156) ได้ทำการศึกษาเพื่อพัฒนาองค์ความรู้การจัดการเรียนการสอนแบบจิตตปัญญาศึกษาในอุดมศึกษา โดยทดลองใช้โมเดล “จิตตปัญญาพหุศึกษา” การวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน คือ การวิจัยเอกสารและทบทวนวรรณกรรม การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการขอบเขตในการศึกษาได้ครอบคลุมชั้นเรียนในฐานะที่เป็นกรณีศึกษาจำนวน 2 แห่ง ในภาพการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2551 ได้แก่ชั้นเรียนวิชาหลักการและปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และชั้นเรียนวิชาสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพศึกษา : ทฤษฎีและ

ปฏิบัติเควิชา ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยศึกษาถึงพื้นฐานความเชื่อและประสบการณ์ของ อาจารย์ผู้สอน ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของรายวิชา บริบทของชั้นเรียน และกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน ผลการวิจัยพบว่า “จิตตปัญญาศึกษา” สามารถเป็นโมเดลที่มีประโยชน์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา เพราะช่วยให้ผู้สอนมีฐานคิด (Conceptual Basis) และแนวทาง (Guideline) ในการเข้าใจ วางแผน เตรียมการ ดำเนินการ และประเมินชั้นเรียน กระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานได้ ทั้งในส่วนของ การสร้างเหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงหรือแก่นจิตตปัญญาศึกษา และการเห็นผลในการเปลี่ยนแปลงระดับปัญญาความรักความเมตตา ทั้งในมิติพุทธิพิสัย

วิมลศรี สุชีลวรรณ (2552: 52) ได้ศึกษาแนวคิดและแนวทางในการใช้วรรณคดีสร้างการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญในผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนเพลินพัฒนา การศึกษานี้เป็นตัวอย่างหนึ่งของการนำพาผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา ไปให้ถึงการรู้จักตัวเอง อันเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงเล็ก ๆ ที่ยิ่งใหญ่ได้ จากการทดลองนำเอาการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญลงสู่ชั้นเรียน พบว่าผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา มีความพร้อมทางด้านทักษะภาษาและทักษะชีวิตมากเพียงพอที่จะตีความเรื่องราวที่ได้รับรู้ผ่านการอ่าน การฟัง รวมถึงที่ได้ผ่านประสบการณ์ตรงแล้วถ่ายทอดออกมาด้วยภาษาที่สะท้อนถึงความงดงามทางความคิด อันนำไปสู่การรับรู้และการใช้ชีวิตในทางที่ถูกต้อง ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้อย่างยิ่งที่ครู ผู้สอนจะนำพาให้ผู้เรียนเข้าถึงแนวทางการใคร่ครวญที่มีความลึกซึ้งขึ้น ทั้งในมุมของการค้นพบตัวเอง การเข้าใจผู้อื่น และในมุมมองของการเติบโตกับความลึกล้ำในเชิงวรรณศิลป์

อัศพงศ์ สุขมาตย์ (2553: 154-151) ได้พัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามแนวจิตตปัญญาศึกษา พบว่า ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า ครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้บริหาร สถานศึกษามีความต้องการให้นักเรียนได้รับการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในระดับมาก และจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวจิตตปัญญายังพบอีกว่า จิตตปัญญาศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาด้านในที่ประกอบด้วยจิตและการคิด ผ่านการปฏิบัติจากกิจกรรมที่เสริมสร้างสติ สมาธิ คุณธรรมจริยธรรมและกระบวนการคิด จนเกิดกระบวนการคิดใคร่ครวญด้วยจิตที่มีความตระหนักรู้ในตนเอง ความเมตตากรุณา และจิตสาธารณะ สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้กับการปฏิบัติจริงในประจำวัน แสดงให้เห็นว่าแนวจิตตปัญญาศึกษาสามารถพัฒนานุษย์ในยุคโลกาภิวัตน์ให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข จากการนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 โรงเรียนปัทตานี จังหวัดปัตตานี จำนวน 35 คน พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ ความตระหนักรู้ในตนเอง ความเมตตากรุณา และจิตสาธารณะ เปลี่ยนแปลงไปจากหลังการทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมในทุกคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และนักเรียนกลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรแนวจิตตปัญญาในระดับมากที่สุด คือ ได้ค่าเฉลี่ย 4.5

จากการศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษารูปได้ว่า จิตตปัญญาศึกษาเป็นการศึกษาที่เน้นการพัฒนาด้านในของผู้เรียน เน้นการพัฒนา นาจิตใจ ด้วยกระบวนการคิดใคร่ครวญ อย่างมีสติ จนเกิด ปัญญา ก่อให้เกิดความตระหนักรู้ในตนเอง รู้ถึงคุณค่าของสิ่งต่างๆ โดยปราศ จากอคติ เกิดความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยจิตตปัญญาศึกษาจะเน้นที่ กิจกรรมการปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการปฏิบัติจะทำกิจกรรมเป็นกลุ่มจะทำให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และกิจกรรมเหล่านี้สามารถนำไปบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนได้ทุกวิชาและทุกระดับชั้น

งานวิจัยต่างประเทศ

ดูเออร์ ซาจองซ์และดানা (Duerr; Zajonc; & Dana. 2003: 177-211) ได้รายงานผลการวิจัยจากการบันทึกผลที่เกิดขึ้นกับหน่วยงานหรือชั้นเรียนของสถาบันอุดมศึกษาซึ่งบูรณาการองค์ประกอบด้านการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาเชิงจิตวิญญาณในชั้นเรียนหรือหน่วยงานของตน งานวิจัยนี้ประกอบด้วยการศึกษาทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณด้วย การใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ ผลการวิจัยพบว่า ถึงแม้อาจารย์จำนวนมากจะมีความสนใจในการนำมิติทางด้านการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาเชิงจิตวิญญาณมาบูรณาการในการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา กระนั้น กระแสความเคลื่อนไหวดังกล่าวนี้ก็ยังจำกัดอยู่ เฉพาะในกลุ่มปัจเจกบุคคล ซึ่งเลือกใช้วิธีการดังกล่าวตามความสนใจของตนเอง โดยไม่ได้รับการสนับสนุนเชิงนโยบายในระดับภาควิชาหรือสถาบันต้นสังกัดมากเท่าที่ควรอย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้ตั้งข้อสังเกตว่าสถาบันอุดมศึกษา กระแสหลักในปัจจุบันเริ่มสนใจนำแนวทางการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาเชิงจิตวิญญาณมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสถาบันของตนเพิ่มมากขึ้น

คิง (King. 2004: 155 – 174) ได้เสนอผลการวิจัยแบบผสมผสาน ซึ่งทำการสำรวจประสบการณ์การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของนักการศึกษาผ่านการเรียนในระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ โดยการเรียนในหลักสูตรดังกล่าวถือเป็น การพัฒนาเชิงวิชาชีพที่มีจุดเน้นในการช่วยให้ผู้เรียนสามารถบูรณาการประสบการณ์การเรียนรู้ และการทำงานในวิชาชีพของตนเข้าด้วยกัน รวมทั้งมีโอกาสได้ใคร่ครวญอย่างมีวิจารณญาณต่อการทำงานของตนกับผู้เรียนวัยผู้ใหญ่ นอกจากนั้น งานวิจัยนี้ยังทำการสำรวจมุมมองและประสบการณ์ในการสอนของอาจารย์ในหลักสูตรบัณฑิตศึกษาด้วย โดยเฉพาะในแง่กิจกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ อุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลง ประสบการณ์ของผู้เรียนรวมทั้งความรับผิดชอบของผู้เรียนและสถาบันการศึกษา ซึ่งทั้งหมดนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของมิติส่วนบุคคล ห้องเรียน และองค์การที่ล้วนส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเชิงวิชาชีพทั้งสิ้น

ชาจาฮัน (Shajahan. 2004: 294 – 312) ได้นำเสนอการอภิปรายความคิดเกี่ยวกับการนำแนวทางการพัฒนาทางจิตตปัญญาให้ปรากฏเป็นแก่นกลางในการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา โดยผู้วิจัยได้ตั้งคำถามเริ่มต้นว่า การให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางจิตตปัญญาจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนการสอนได้อย่างไร จากนั้นจึงอภิปรายด้วยการยกตัวอย่างจากประสบการณ์ของตนเองในฐานะผู้สอนและผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะในแง่ที่การพัฒนาทางจิตตปัญญาช่วยทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนในประเด็นความเท่าเทียมกันและความยุติธรรมทางสังคม นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังนำเสนอแนวคิดการพัฒนาทางจิตตปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการสอน อันประกอบด้วย การสอนเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ การเอื้อให้ผู้เรียนพัฒนาจิตตปัญญาของตนเอง การพัฒนาหลักสูตรให้มีแง่มุมทางจิตตปัญญา การให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันในการปฏิบัติ รวมถึงข้อควรระวังของการนำเรื่องทางจิตตปัญญามาใช้ในห้องเรียน ในช่วงท้ายผู้วิจัยได้อภิปรายถึงคุณค่าของการนำแนวทางการพัฒนาทางจิตตปัญญาไปสู่แนวคิดทางการศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน และย้ำว่ากระบวนการดังกล่าวควรเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และขยายวงของผู้ที่สนใจให้กว้างออกไปมากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ

โรท (Roth. 2006: 1787-1815) ได้พัฒนาสาขาวิชาใหม่ทางการเรียนเกี่ยวกับวิชาพื้นฐานวิชาประสาทวิทยาในวิชาวิทยาศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยบราว ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยการรวม ความหลากหลายของสาขาวิชามนุษยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และศิลปะสร้างสรรค์ เข้าด้วยกันเพื่อนำไปสู่ประสบการณ์การเรียนรู้ทางจิตตปัญญา ศึกษา ตัวอย่างเนื้อหาที่นำมาเรียนร่วมกัน เช่น ประเพณีฮินดู ทฤษฎีและการฝึกสมาธิในศาสนาพุทธ ทฤษฎีบุคลิกภาพ วรรณคดีและละครในญี่ปุ่น เพลง ละครและความเชื่อในอินเดียงานกลุ่มสร้างสรรค์ ศิลปะละคร ละครทางตะวันตก เขาไม่ได้ศึกษาเพียงแต่วิชาที่ได้มาจากประสบการณ์เท่านั้น แต่เขาได้นำเอาอารมณ์ภายในให้เข้าสู่ภาวะสมดุล การศึกษาครั้งนี้จะนำ มาซึ่งประสบการณ์ทางจิตตปัญญาศึกษาผ่านการฝึกฝนโดยตรง และเกิดการเปลี่ยนแปลง ของอารมณ์ภายในได้อย่างชัดเจน

เบิร์นส์ (BYRNES. 2009: Online) ได้ศึกษาหลักการและวิธีปฏิบัติทางจิตตปัญญาศึกษาของครูสามคนกับนักเรียนเกรด 2 ด้วยวิธีการวาดรูปคน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ และสังเกตการวาดรูปคน ซึ่งเป็นวิธีการที่เหมาะสมในการศึกษาวิธีการฝึกปฏิบัติแนวจิตตปัญญาศึกษาเพราะการวาดรูปคนจะเน้นการเชื่อมโยงมากกว่าการแยกส่วน เป็นการตระหนักรู้ในตนเอง และการเปลี่ยนแปลงของผู้เข้าร่วมและผู้ที่ถูกวาดรูปคน การวาดรูปคนเป็นกรณีศึกษา ที่บอกรายละเอียดของแต่ละเรื่องหลักฐานอ้างอิงที่เข้าสู่ลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลหรือแต่ละสถานที่หรือสถานที่อื่น ๆ ทั่วไป ภาพวาดคนแสดงคำอธิบาย รายละเอียดและวิเคราะห์ประสบการณ์ ที่มีอิทธิพลต่อการสอน ตัวแทนครูของเขาหรือของเธอในการสอน ห้องเรียนที่แสดงแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา วิธีการทางจิตตปัญญาศึกษาจะเน้นความเข้าใจในมนุษย์ ความดีขั้นพื้นฐาน การช่วยเหลือ

ผู้อื่น ให้ความสำคัญความสนใจในความเป็นปัจจุบัน ภาพวาดคนจะนำเสนอให้ผู้ านได้มีโอกาสเปลี่ยนแปลงศักยภาพในการสอนแนวจิตตปัญญาศึกษาสำหรับการศึกษาเพื่อชุมชน จิตตปัญญาศึกษาเริ่มต้นด้วยความสัมพันธ์กับตัวเอง ในจิตใจ ในร่างกาย และในหัวใจ เป็นการเดินทางของความรู้และเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ

งานวิจัยต่างประเทศ

ซัววิกเนีย และโครเนนเบิร์กเกอร์ (Souvignier; & Kronenberger. 2007: 755A) ได้ทำการศึกษาผลของการจัดการเรียนแบบร่วมมือในระดับประถมศึกษา โดยทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนแบบ Jigsaw ,Jigsaw แบบเสริมคำถาม และครูแนะนำการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 3 จำนวน 208 คน 9 ห้องเรียน จาก 3 โรงเรียน ซึ่งแต่ละโรงเรียนจะมี 3 ห้องเรียนที่แต่ละห้องเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน โดยนักเรียนทุกห้องเรียนจะเรียนเรขาคณิต 3 หน่วยการเรียนรู้ และดาราศาสตร์ 1 หน่วยการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละหน่วยการเรียนรู้จะมี 6 บทเรียน มีการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ผลการทดลองพบว่า ทั้ง 3 วิธีการจัดการเรียนรู้ให้ผลลัพธ์เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นที่น่าพอใจ โดยหน่วยของการเรียนเรขาคณิตให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใน 3 วิธีไม่แตกต่างกัน แต่ในหน่วยการเรียนรู้ของดาราศาสตร์นักเรียนจะได้รับประโยชน์ มากกว่าจากการจัดการเรียนรู้โดยครูแนะนำการเรียนการสอน

ทาริน และอักเดนิซ (Tarin; & Akdeniz. 2008: 77) ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติในวิชาคณิตศาสตร์หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค TAI เทคนิค STAD และการสอนปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 4 จำนวน 7 ห้องเรียนที่เหลือ 3 ห้องเป็นกลุ่มควบคุม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความแปรปรวนร่วมเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการสอนทั้ง 3 วิธี ผลการวิจัยพบว่าหลักการสอนโดยใช้เทคนิค TAI และ STAD ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เพิ่มขึ้น โดยเทคนิค TAI มีค่าเพิ่มขึ้น 1.003 และเทคนิค STAD มีค่าเพิ่มขึ้น 0.40 ซึ่งเมื่อจับคู่เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ทั้ง 3 รูปแบบพบว่า เทคนิค TAI มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงกว่า เทคนิค STAD และ STAD สูงกว่ากลุ่มควบคุม คะแนนเจตคติทางคณิตศาสตร์ของ วิธีการสอนทั้ง 3 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยในประเทศ

นายวันชัย กอนกำเนิด (2550) ได้เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ด้วยวิธีเรียนแบบร่วมมือกับวิธีเรียนแบบอิสระผ่านสื่อคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์) เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

โรงเรียนอัมพวันวิทยาลัย อำเภอบางอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 78 คน จาก 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 39 คน โดยให้ห้องที่ 1 เป็นกลุ่มทดลองเรียนแบบร่วมมือ และห้องที่ 2 เป็นกลุ่มทดลองเรียนแบบอิสระ ผลจากการวิจัยพบว่า สื่อคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์) เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 80.33 / 81.00 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ผลการเรียนรู้ของกลุ่มที่เรียน โดยวิธีเรียนแบบร่วมมือผ่านสื่อ คอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย มีผลการเรียนรู้สูงกว่ากลุ่มที่เรียน โดยวิธีเรียนแบบอิสระผ่านสื่อคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อ สื่อคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์) เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อยู่ในระดับมาก ความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อวิธีเรียนแบบร่วมมือและวิธีเรียนแบบอิสระผ่านสื่อคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย อยู่ในระดับมาก

สรุปจากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการเรียนแบบร่วมมือจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นหรือสูงกว่าวิธีเรียนแบบปกติ นอกจากนี้นักเรียนยังมีความพึงพอใจในการเรียนแบบร่วมมือในระดับมากอีกด้วย

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

5.1 ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการเรียนรู้และความสำเร็จของการศึกษาที่จะบรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นผลจากการตอบสนองต่อความต้องการในแนวทางที่ผู้เรียนประสงค์ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความหมายของความพึงพอใจ มีผู้กล่าวไว้ดังนี้

ธารง อุดมไพจิตรกุล (2546: 73) กล่าวถึงความพึงพอใจว่าเป็นความรู้สึกที่แสดงออก และสามารถสังเกตเห็นได้ (Overt Behavior) และเป็นปัจจัยประเภทหนึ่งที่สะท้อนประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด ความพึงพอใจเกิดขึ้นได้เมื่อความต้องการ ได้รับการตอบสนอง ทำให้มีความรู้สึกทางบวก เป็นผลให้มีความสุขเพราะสำเร็จตามที่ตั้งหวัง

กฤษณ์ จันทรทัต (2553: 38) “ความรู้สึกชอบ พอใจและประทับใจจากการได้รับการตอบสนองตามความต้องการและมีความสุขเมื่อได้รับผลสำเร็จ ซึ่งจะแสดงออกมาทางพฤติกรรม โดยสังเกตได้จากสายตา คำพูด และการแสดงออกทางพฤติกรรม

สุภาพักตร์ สังข์เงิน (2553: 41) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจ คือ ความรู้สึกเชิงบวกของบุคคลที่มีต่อการทำงาน การปฏิบัติกิจกรรม และสามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อมีสิ่งเร้าหรือสถานการณ์เปลี่ยนไป ดังนั้นความพึงพอใจในการเรียนรู้จึง หมายถึง ความรู้สึกพอใจเชิงบวกที่มีต่อการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายในการเรียนรู้

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า ความพึงพอใจในการเรียนรู้ หมายถึง ความรู้สึกพอใจ ชอบในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในการเรียนวิทยาศาสตร์ ความรู้สึก ก็นึกคิดหรือทัศนคติที่เป็นไปตามความคาดหวังทำให้มีความสุข ในการเรียนรู้ มีความกระตือรือร้นทำให้เกิดความเจริญงอกงามในการเรียน

5.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

เฮอริซเบิร์ก (Herzberg. 1959: 113 -115) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีที่เป็นมูลเหตุที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ เรียกว่า The Motivation Higiene Throry ซึ่งได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน 2 ปัจจัยคือ

1. ปัจจัยการกระตุ้น (Motivation Factors)
2. ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors)

ซึ่งปัจจัยทั้งสองเป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับงานและสิ่งแวดล้อมในการทำงาน การดำเนินกิจกรรม การเรียนการสอน ความพึงพอใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายหรือต้องการปฏิบัติให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ครูผู้สอนซึ่งสภาพปัจจุบันเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกหรือให้คำแนะนำปรึกษาจึงต้องคำนึงถึงความพึงพอใจในการเรียนรู้ การทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจในการเรียนรู้หรือการปฏิบัติงานมีแนวคิดพื้นฐานที่ต่างกัน 2 ลักษณะ คือ

1. ความพึงพอใจนำไปสู่การปฏิบัติงาน

การตอบสนองความต้องการผู้ปฏิบัติงานจนเกิดความพึงพอใจ จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานที่สูงกว่าผู้ไม่ได้รับการตอบสนอง จากแนวคิดดังกล่าว ครูผู้สอนที่ต้องการให้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางบรรลุผลสำเร็จจึงต้องคำนึงถึงการจัดบรรยากาศและสถานการณ์รวมทั้งสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียน เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของผู้เรียน ให้มีแรงจูงใจในการทำกิจกรรม จนบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2. ผลการปฏิบัติงานนำไปสู่ความพึงพอใจ

ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจและผลการปฏิบัติงานจะถูกเชื่อมโยงด้วยปัจจัยอื่น ผลการปฏิบัติงานที่ดี จะนำไปสู่ผลตอบแทน ที่เหมาะสม ซึ่งในที่สุดจะนำไปสู่การตอบสนองความพึงพอใจ ผลการปฏิบัติงานย่อมได้รับการตอบสนองในรูปของรางวัล หรือผลตอบแทน

ซึ่งแบ่งออกเป็นผลตอบแทนภายใน (Intrinsic Reward) และผลตอบแทนภายนอก (Extrinsic Reward) โดยผ่าน การรับรู้เกี่ยวกับความยุติธรรมของผลตอบแทนที่ ได้รับแล้ว ความพึงพอใจย่อมเกิดขึ้น (พิมพ์พา ตะโกสีย. 2550: 51) จากแนวคิดพื้นฐานดังกล่าว เมื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลตอบแทนภายในหรือรางวัลภายใน เป็นผลด้านความรู้สึกของผู้เรียนที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนเอง เช่น ความรู้สึกต่อความสำเร็จที่เกิดขึ้น เมื่อสามารถเอาชนะความ

ยุ่งยากต่าง ๆ และสามารถดำเนินงานภายใต้ความยุ่งยากทั้งหลายได้สำเร็จ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ความมั่นใจ ตลอดจนได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ส่วนผลตอบแทนภายนอกเป็นรางวัลที่ผู้อื่น จัดหาให้มากกว่าที่ตนเองให้ตนเอง เช่น การได้รับคำยกย่องชมเชย จากครูผู้สอน พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือแม้แต่การได้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับที่น่าพอใจ

5.3 วิธีสร้างความพึงพอใจในการเรียน

สุรพล เย็นเจริญ (กฤษณ์ จันทรทัต . 2553: 90; อ้างอิงจาก สุรพล เย็นเจริญ . 2543: 15) ได้กล่าวถึง ทักษะของโรเจอร์เกี่ยวกับความพึงพอใจของนักเรียนในการศึกษาเล่าเรียน เกิดจาก องค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้คือ คุณสมบัติของครู กิจกรรมการเรียน การวัดและประเมินผลการสอน ซึ่งจะประสบความสำเร็จในการเรียน

บลูม มีความเห็นว่าถ้าสามารถจัดให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมตามที่ตนต้องการ ก็จะสามารถ ด้แน่นอนว่านักเรียนทุกคนได้เตรียมใจสำหรับกิจกรรมที่ตน เองเลือกนั้นด้วยความกระตือรือร้น พร้อมทั้งความมั่นใจ (สุรพล เย็นเจริญ. 2543: 18; อ้างอิงจาก Bloom. 1976: 72-74)

สรุปได้ว่าวิธีสร้างความพึงพอใจในการเรียนนั้นเน้น การจัดกิจกรรมที่นักเรียนต้องการ และคุณสมบัติของครู รวมทั้งการวัดและประเมินผล

5.4 การวัดความพึงพอใจในการเรียน

อารี พันธุ์ณี (สุภาวดี ภูนาสูง. 2551: 48; อ้างอิงจาก อารี พันธุ์ณี 2546: 145) กล่าวว่า มาตรการวัดความพึงพอใจสามารถกระทำได้หลายวิธี ได้แก่

1. การใช้แบบสอบถาม โดยผู้สอบถามจะออกแบบสอบถามเพื่อต้องการทราบความคิดเห็น ซึ่งสามารถทำได้ในลักษณะที่กำหนดคำตอบให้เลือก หรือตอบคำถามอิสระ คำถามดังกล่าว อาจถามความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ เช่น การบริหาร การควบคุมงาน และเงื่อนไขต่าง ๆ เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีวัดความพึงพอใจทางตรงทางหนึ่ง ซึ่งต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ดีจึงจะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงได้

3. การสังเกต เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจโดยสังเกตพฤติกรรมของบุคคล เป้าหมายไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูด กิริยาท่าทาง วิธีนี้จะต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจัง และการสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน

ในการใช้แบบสอบถามในการวัดความพึงพอใจนั้นส่วนมากนิยมใช้ แบบมาตราส่วนประมาณค่ามี 5 ระดับ คือ พึงพอใจมากที่สุด พึงพอใจมากพึงพอใจปานกลาง พึงพอใจน้อยและ พึงพอใจน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตามระดับความพึงพอใจ ดังนี้

พึงพอใจมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
พึงพอใจมาก	ให้	4	คะแนน
พึงพอใจปานกลาง	ให้	3	คะแนน
พึงพอใจน้อย	ให้	2	คะแนน
พึงพอใจน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

ในการใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่านั้น จะต้องรายงานผลการตอบของกลุ่มตัวอย่างของแต่ละข้อหรือแต่ละคน โดยภาพรวมว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับใด จะต้องหาค่าเฉลี่ยของกลุ่มในแต่ละข้อหรือแต่ละด้าน และโดยภาพรวมแล้วแปลความหมายค่าเฉลี่ยอีกที การแปลความหมายจะใช้เกณฑ์เป็นระบบเดียวกันกับระบบการให้คะแนน โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้ (บุญชมศรีสะอาด. 2545: 100)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00	แปลความว่า	พึงพอใจมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50	แปลความว่า	พึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50	แปลความว่า	พึงพอใจปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50	แปลความว่า	พึงพอใจน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50	แปลความว่า	พึงพอใจน้อยที่สุด

ในขั้นต่อไปก็นำเอาข้อมูลมาจัดระบบ วิเคราะห์ แปลผลเพื่อที่จะสรุปและอ้างอิงต่อไป

สรุปได้ว่า การเรียนที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนจะมีความสัมพันธ์กับผล การเรียนในทางบวกซึ่งการวัดความพึงพอใจสามารถทำได้โดยใช้แบบสอบถาม, การสัมภาษณ์ , สังเกต โดยนิยมใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศิลปะ

6.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศิลปะ

การวัดผลสัมฤทธิ์ เป็นข้อมูลสำคัญในการจัดการเรียนรู้ เพราะเป็นแนวทางที่ทำให้รู้ ผลการพัฒนาของผู้เรียน ได้มีนักการศึกษาให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไว้ดังนี้

พิชิต ฤทธิ์จัญญ (2548: 95) กล่าวว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง แบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ ทักษะและความสามารถทางวิชาการที่นักเรียนได้เรียนรู้มาแล้วว่า บรรลุผลสำเร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงใด

สมนึก ภัทธีธรณี (2546: 30) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง ความรู้ความสามารถของผู้เรียน อันมีผลมาจากการจัดประสบการณ์การสอนของครู หรือผลการสอน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ และการพัฒนาทางด้านสติปัญญา การวัดผลสัมฤทธิ์นิยมใช้แบบทดสอบเพื่อวัดความรู้ทางการเรียน

พิสนุ ฟองศรี(2552: 57) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความสามารถของบุคคลอันเป็นผลมาจากการเรียนการสอน ซึ่งเป็นมวลประสบการณ์ทั้งปวงที่บุคคลได้รับจากการเรียนการสอน ทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่าง ๆ ของการพัฒนาสมรรถภาพของสมอง

สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง การวัดพฤติกรรมและความสามารถของผู้เรียน อันมีผลมาจากการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ด้วยวิธีสอนของครู โดยใช้แบบทดสอบวัดพฤติกรรมผู้เรียนตามหลักสูตร แบบทดสอบเป็นเครื่องมือวัดความรู้ทางการเรียนของผู้เรียนมาเปลี่ยนแปลงเพียงใด

6.2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศิลปะ

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นมีองค์ประกอบมากมายดังที่ อัญชนา โพธิ์พลาการ กล่าวว่า มีองค์ประกอบหลายประการที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ

ด้านตัวนักเรียน เช่น สถิติปัญญา อารมณ์ ความสนใจ เจตคติต่อการเรียน
ด้านตัวครู เช่น คุณภาพของครู การจัดระบบ การบริหารของผู้บริหาร
ด้านสังคม เช่น สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวนักเรียน เป็นต้น
แต่ปัจจัยที่มีผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ความสนใจ สถิติปัญญา เจตคติต่อการเรียน ตัวครู สังคม สิ่งแวดล้อมของนักเรียน และองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีโดยตรงคือวิธีการสอนของ ครู (อัญชนา โพธิ์พลาการ, 2545: 45)

โดยสรุปองค์ประกอบที่มีอิทธิพลกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ ตัวนักเรียน ตัวครู ด้านสังคม และปัจจัยที่มีผลทั้งโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ความสนใจ สถิติปัญญา เจตคติต่อการเรียน ตัวครู สังคม สิ่งแวดล้อมของนักเรียน และองค์ประกอบที่สำคัญคือวิธีการสอนของครู

6.3 การพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แบบทดสอบ (test) หมายถึง ชุดของคำถาม (item) ที่มุ่งวัดความรู้ความสามารถ ทักษะ และสมรรถภาพทางสมองด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน

1. ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบ แบ่งได้ 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นวางแผนการสร้างแบบทดสอบ ประกอบด้วย การกำหนดจุดมุ่งหมายของการใช้แบบทดสอบ การกำหนดเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัด การกำหนดลักษณะหรือรูปแบบของข้อสอบ การจัดทำตารางวิเคราะห์วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมและแผนผังการสร้างข้อสอบ และการกำหนดส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอบ เช่น คะแนน ระยะเวลาการสอบ

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการสร้างแบบทดสอบ เป็นการจัดทำแบบทดสอบฉบับร่าง

ขั้นที่ 3 ขั้นตรวจสอบคุณภาพข้อสอบก่อนนำไปใช้เมื่อสร้างแบบทดสอบแล้ว จึงนำแบบทดสอบไปทดลองใช้เพื่อตรวจสอบคุณภาพ

2. การตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดำเนินการดังนี้

2.1 การตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นรายข้อในกรณีเป็นแบบทดสอบอิงเกณฑ์ จะตรวจสอบอำนาจจำแนกและดัชนีความสอดคล้องในกรณีเป็นแบบทดสอบอิงกลุ่ม จะตรวจสอบความยากและอำนาจจำแนก

2.2 การตรวจสอบคุณภาพของ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งฉบับความตรง ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและความเที่ยง ตรวจสอบความเที่ยงโดยใช้วิธีหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนจากการวัด 2 ครั้ง ซึ่งอาจได้จากการวัดซ้ำ , การใช้แบบทดสอบคู่ขนาน หรือการหาค่าความเที่ยงตามวิธีของคูเดอร์และริชาร์ดสัน (KR-20) (ล้วน สายยศ ; และ อังคณา สายยศ. 2541: 198)

6.4 ประเภทของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2548: 140- 146) กล่าวว่าสามารถวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ 2 ลักษณะ คือ

1. การทดสอบแบบอิงกลุ่มหรือการวัดผลแบบอิงกลุ่ม เป็นการทดสอบหรือการสอบวัดที่เกิดจากแนวความเชื่อในเรื่องความแตกต่างระหว่าง บุคคลที่ว่าความสามารถของบุคคลไม่เท่ากัน การทดสอบแบบนี้จึงยึดคนส่วนใหญ่เป็นหลักในการเปรียบเทียบโดยพิจารณาคะแนนผล การสอบของบุคคลเทียบกับคนอื่น ๆ ในกลุ่มคะแนนจะมีความหมายก็ต่อเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับคะแนนของบุคคลอื่นที่สอบด้วยข้อสอบฉบับเดียวกันจุดมุ่งหมายของการทดสอบแบบนี้ ก็เพื่อจะกระจายบุคคลทั้งกลุ่ม ไปตามความสามารถของแต่ละบุคคลนั่นก็คือ คนที่มีความสามารถสูงจะได้คะแนนสูง คนที่มีความสามารถต่อยกกว่าก็จะได้คะแนนลดลงจนถึงคะแนนต่ำสุด

2. การทดสอบแบบอิงเกณฑ์หรือการวัดผลแบบอิงเกณฑ์ ยึดความเชื่อในเรื่องการเรียนรู้ กล่าวคือ ยึดหลักการว่าในการเรียนการสอน นั้น จะต้องมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนทั้งหมดประสบความสำเร็จในการเรียน ดังนั้นการทดสอบแบบอิงเกณฑ์จึงมีการกำหนดเกณฑ์ขึ้น แล้วนำผลการสอบวัดของแต่ละบุคคลเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ไม่ได้มีการนำผลไปเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น ๆ ใน

กลุ่ม ความสำคัญของการทดสอบแบบนี้อยู่ที่การกำหนดเกณฑ์เป็นสำคัญ เกณฑ์หมายถึงกลุ่มของพฤติกรรมที่ได้กำหนดไว้ในแต่ละรายวิชา จึงเป็นการตรวจสอบดูว่าใครเรียนได้ถึงเกณฑ์ และใครเรียนยังไม่ถึงเกณฑ์ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

6.5 คุณลักษณะของแบบทดสอบที่ดี

พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2548: 135-138) ได้กล่าวว่า เครื่องมือวัดผลที่ดีจะต้องเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพจึงจะช่วยให้การวัดผลมีความถูกต้องเชื่อถือได้ และผลการประเมินที่ได้ย่อมเชื่อถือได้ด้วย ดังนั้นเครื่องมือที่สร้างขึ้นเองก่อนจะนำไปใช้ควรตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือก่อนทุกครั้ง การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเป็นการตรวจสอบคุณสมบัติของเครื่องมือในเรื่อง ความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่น ความยาก อำนาจจำแนก และความเป็นปรนัย

เครื่องมือวัดผลบางชนิดจำเป็นต้องตรวจสอบคุณภาพให้ครบทั้ง 5 ประการ แต่เครื่องมือบางชนิด อาจตรวจสอบเพียงบางประการแล้วแต่ลักษณะของเครื่องมือ รายละเอียดของการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดผลมีดังนี้

1. มีความเที่ยงตรง (Validity) หมายถึงลักษณะของข้อสอบที่สามารถวัดได้ตรงจุดหมายที่ตั้งไว้ ความเที่ยงตรงนี้จำแนกออกเป็น 4 ชนิด คือ
 - 1.1 ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) คือ ข้อสอบที่มีคำถามสอดคล้องตรงตามเนื้อหาในหลักสูตร
 - 1.2 ความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง (Construct validity) คือ ลักษณะของข้อสอบที่วัดสมรรถภาพสมองด้านต่าง ๆ ตรงตามที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตร
 - 1.3 ความเที่ยงตรงตามสภาพ (Concurrent validity) หมายถึง ลักษณะของข้อสอบที่วัดได้ตรงตามสภาพความเป็นจริงของเด็กในขณะนั้น
 - 1.4 ความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์ (Predictive validity) หมายถึง ข้อสอบที่วัดแล้ว ทำนายได้ว่าเด็กคนใดจะเรียนอะไรได้ดีเพียงไรในอนาคต
2. มีความเชื่อมั่น (Reliability) หมายถึง แบบทดสอบที่สามารถวัดได้แน่นอนไม่เปลี่ยนแปลง การวัดครั้งแรกเป็นอย่างไร เมื่อวัดซ้ำอีกผลการวัดก็ยังคงเหมือนเดิม
3. มีอำนาจจำแนก (Discrimination) หมายถึง ข้อสอบที่สามารถจำแนกเด็กเก่ง เด็กอ่อนได้ เมื่อทดสอบแล้วบอกได้ว่าใครเก่งใครอ่อนอย่างไร คือ เมื่อทดสอบแล้วปรากฏเด็กเก่งมักทำถูก เด็กอ่อนมักทำผิด สามารถแยกเด็กได้ตรงตามสภาพความเป็นจริง
4. ความเป็นปรนัย (Objectivity) ข้อสอบที่จะเป็นปรนัยได้ต้องเป็นข้อสอบประเภท ถูก – ผิด เติมคำ จับคู่ หรือ เลือกตอบอย่างใดอย่างหนึ่ง ข้อสอบที่มีความเป็นปรนัยมีคุณสมบัติ 3 ประการ คือ

4.1 มีความชัดเจนในความหมายของคำถาม ทุกคนอ่านแล้วเข้าใจตรงกันว่าถามอะไร

4.2 มีความคงที่ในการตรวจให้คะแนน คือให้ใครตรวจก็จะคงได้คะแนนเหมือนกัน

4.3 มีความแจ่มชัดในการแปลความหมายของคะแนน คือต้องแปลคะแนนที่ได้เป็นอย่างเดียวกัน เพื่อประโยชน์ในการเปรียบเทียบ

4.4 ความยาก (Difficulty) คือ ไม่ยากหรือง่ายเกินไป ถ้ามีข้อยากก็ควรมีข้อง่ายเป็นการทดแทน โดยยึดหลักว่าเมื่อดูรวมๆ หรือโดยเฉลี่ยแล้วมีความยากปานกลาง

7. เอกสารเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนรู้

7.1 ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้

วิลเลียม สุนทรโรจน์ (2545: 297) ได้ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ คือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอนการวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า แผนการสอนเป็นแผนที่ผู้สอนจัดทำขึ้นจากคู่มือครูหรือแนวการสอนของกรมวิชาการ ทำให้ผู้สอนทราบว่า จะสอนเนื้อหาใด เพื่อจุดประสงค์ใด สอนอย่างไร ใช้สื่ออะไรและวัดผลประเมินผลโดยวิธีใด

ชาญชัย ยมดิษฐ์(2548: 368) ให้ความหมายของแผนการสอนว่า หมายถึง แผนที่กำหนดให้เป็นลำดับขั้นตอนล่วงหน้าก่อนสอนจริง ขั้นตอนดังกล่าวระบุถึง วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการและ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อหรือเครื่องมือที่ใช้ และวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนอย่างชัดเจน

สุวิทย์ มูลคำ และคณะ (2549: 58) ได้ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ คือ แผนการเตรียมการสอนหรือการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบและจัดทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มากำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์จะให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านใด (สติปัญญา/เจตคติ/ทักษะ) จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิธีใด ใช้สื่อการเรียนการสอนหรือแหล่งการเรียนรู้ใด และจะประเมินผลอย่างไร

จากความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ กล่าวโดยสรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้เป็นแผนการหรือโครงการที่จัดทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้ เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นเครื่องมือที่ใช้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรในรายวิชาใดวิชาหนึ่ง ซึ่งเกิดจากแนวคิดทางการศึกษาที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้ของนักเรียน

7.2 ความสำคัญและประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้

สุวิทย์ มูลคำและคณะ (2549: 4-5) ให้ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. ช่วยให้ครูได้มีโอกาสศึกษาความรู้ในเรื่องหลักสูตร แนวการจัดกิจกรรมการจัดทำ จัดหาสื่อประกอบการจัดกิจกรรม ตลอดจนวิธีการวัดและประเมินผลอย่างละเอียดทุกแง่มุม
 2. ช่วยให้เกิดการวางแผน วิธีการจัดกิจกรรมที่มีความหมายอย่างยิ่ง เพราะการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นการผสมผสานเนื้อหาสาระและจุดประสงค์การเรียนรู้หลักสูตรกับหลักจิตวิทยาการศึกษาหรือนวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่ๆ ตลอดจนปัจจัยอำนวยความสะดวกของโรงเรียนและสภาพปัญหา ความสนใจ ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและทรัพยากรในห้องเรียนโดยใช้วิธีการเชิงระบบ เพื่อให้การจัดกิจกรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
 3. ช่วยให้ครูมีคู่มือที่ทำด้วยตนเองไว้ล่วงหน้า เพื่อให้เกิดความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างครบถ้วน
 4. ทำให้การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นไปตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่กำหนดไว้ ช่วยให้ครูสามารถวินิจฉัยจุดอ่อนของนักเรียนที่จะได้รับการแก้ไขและทราบจุดเด่นที่ควรได้รับการเสริมสร้างต่อไป
 5. ครูผู้จัดกิจกรรมสามารถใช้ เป็นข้อมูลที่ต้องการ เที่ยงตรง เพื่อเสนอแนะแก่บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 6. ช่วยให้ผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้องสามารถทราบขั้นตอน กระบวนการต่าง ๆ ในการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 7. ถ้าครูผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ติดธุระจำเป็น ไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง แผนการเรียนรู้จะใช้เป็นคู่มือครูแก่ผู้มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้แทนได้อย่างดี
- วัฒนาพร ระเบียบทุกข์ (2542: 2) กล่าวว่า การจัดทำแผนการสอนจะก่อให้เกิดประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ก่อให้เกิดการวางแผนและการเตรียมการล่วงหน้าเป็นการนำเทคนิควิธีการสอนการเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยีและจิตวิทยาการเรียนการสอนมาผสมผสานประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ
2. ส่งเสริมให้ครูผู้สอนค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรเทคนิคการเรียนการสอน การเลือกใช้สื่อ การวัดและประเมินผล ตลอดจนประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจำเป็น
3. เป็นคู่มือการสอนสำหรับตัวครูผู้สอน และครูที่สอนแทนนำไปใช้ปฏิบัติการสอนอย่างมั่นใจ
4. เป็นหลักฐานแสดงข้อมูลด้านการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนต่อไป
5. เป็นหลักฐานแสดงความเชี่ยวชาญของครูผู้สอน ซึ่งสามารถนำไปเสนอเป็นผลงานทางวิชาการได้

จากความสำคัญและประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้ที่กล่าวมาสรุปได้ว่าแผน
การจัดการเรียนรู้มีความสำคัญมาก เพราะช่วยให้เกิดการวางแผน วิธีการ จัดกิจกรรมที่เหมาะสม
สำหรับนักเรียน ตลอดจนเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์
การเรียนรู้ อย่างชัดเจนเพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
ประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้

นิตม ชมพูลง (2545: 180) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. ทำให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจในการสอนยิ่งขึ้น
2. ทำให้การสอนของครูต่อเนื่อง
3. ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ในตัวครู
4. ทำให้บทเรียนมีประโยชน์และมีความหมายต่อชีวิตจริงของผู้เรียน
5. เป็นแนวทางการสอนสำหรับผู้อื่นที่จำเป็นต้องสอนแทน
6. เป็นหลักฐานในการวัดผลนักเรียน
7. เป็นหลักฐานในการพิจารณาผลงานของครู

7.3 องค์ประกอบและรูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้

ณัฐวุฒิ กิจรุ่งเรือง (2545: 54) ได้สรุปว่า แผนการจัดการเรียนรู้ ควรมียองค์ประกอบ
ดังนี้

1. หัวเรื่อง
2. สารสำคัญ
3. จุดประสงค์การเรียนรู้
4. เนื้อหาสาระ
5. กิจกรรมการเรียนรู้
6. สื่อการเรียนรู้
7. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

รูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้

ณัฐวุฒิ กิจรุ่งเรือง (2545: 51 – 58) ได้กล่าวถึง รูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้ว่าไม่มี
รูปแบบตายตัวขึ้นอยู่กับหน่วยงานหรือสถานศึกษาแต่ละแห่งจะคิดดัดแปลงตามความเหมาะสม
อย่างไรก็ตามลักษณะส่วนใหญ่ของแผนการจัดการเรียนรู้จะคล้ายคลึงกัน และแผนการจัดการเรียนรู้
ที่นิยมใช้ในปัจจุบัน มี 2 รูปแบบ คือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบบรรยายหรือเรียงหัวข้อ เป็นการเขียนรายละเอียดของ
องค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ตามลำดับโดยใช้ความเรียงเป็นรูปแบบที่
ได้รับความนิยม แต่มีข้อจำกัดในกรณีที่รายละเอียดอยู่คนละหน้ากัน เนื่องจากยากต่อการมองเห็น
ความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบ

ตัวอย่าง แผนการจัดการเรียนรู้ที่

กลุ่มสาระการเรียนรู้..... ชั้น ภาคเรียนที่

เรื่อง ระยะเวลา

ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

.....

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

.....

3. เนื้อหาสาระ

.....

4. สื่ออุปกรณ์การเรียนรู้

.....

5. กิจกรรมการเรียนรู้

.....

6. สื่อการเรียนรู้

.....

7. การวัดและประเมินผล

.....

2. แผนการจัดการเรียนรู้แบบตาราง เป็นการนำรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ เขียนลงในตารางภายในหน้าเดียวกัน เพื่อให้ง่ายต่อการมองเห็นความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบ แต่มีข้อจำกัดในด้านพื้นที่ในการเขียนและภาระในการตีตาราง

ตัวอย่าง แผนการจัดการเรียนรู้ที่

กลุ่มสาระการเรียนรู้..... ชั้น ภาคเรียนที่

เรื่อง ระยะเวลา ชั่วโมง

สาระสำคัญ	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหาสาระ	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล	

นอกจากนี้ สุนันทา สุนทรประเสริฐ (ม.ป.ป.: 74) กล่าวถึง รูปแบบการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้แบบบรรยาย

แผนการจัดการเรียนรู้ที่.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
 วิชาชั้นประถมศึกษาปีที่.....
 บทที่เรื่อง.....เวลา.....คาบ

สาระสำคัญ

.....

จุดประสงค์การเรียนรู้

.....

เนื้อหา

.....

กิจกรรมการเรียนการสอน

.....

สื่อการเรียนการสอน

.....

การวัดผลประเมินผล

.....

ภาคผนวก

.....

ความเห็นของผู้ตรวจ

.....

ผลการสอน

.....

7.4 ขั้นตอนการทำแผนการจัดการเรียนรู้

สุนันทา สุนทรประเสริฐ (ม.ป.ป.: 82) กล่าวว่าในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ มีขั้นตอนการจัดทำดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรและเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. วิเคราะห์หลักสูตร
3. การแบ่งคาบเวลา
4. การจัดทำกำหนดการสอน
5. การวิเคราะห์เนื้อหา จุดประสงค์ และกิจกรรม
6. เขียนแผนการจัดการเรียนรู้

ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี

สมนึก ภัททิยธนี (2546: 5) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี ต้องทำตามลำดับขั้น ดังนี้

1. เนื้อหา ต้องเขียนเป็นรายคาบหรือชั่วโมงตามตารางสอน โดยเขียนให้สอดคล้องกับชื่อเรื่องที่อยู่ในโครงการสอน และเขียนเฉพาะเนื้อหาสาระที่สำคัญ พอสังเขป (ไม่ควรบันทึกแผนการสอนอย่างละเอียดมาก ๆ จะทำให้เกิดความเบื่อหน่าย)
2. ความคิดรวบยอด (Concept) หรือ สรุปหลักการสำคัญ ต้องเขียนให้ตรงกับเนื้อหาที่จะสอน ส่วนนี้ถือว่าเป็นหัวใจของเรื่อง ครูต้องทำความเข้าใจในเนื้อหาที่จะสอนจนเข้าใจอย่างถ่องแท้ จึงจะสามารถเขียนความคิดรวบยอดได้อย่างมีคุณภาพ
3. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ต้องเขียนให้สอดคล้องกลมกลืนกับความคิดรวบยอดมิใช่เขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมตามอำเภอใจ หรือสอดคล้องเฉพาะเนื้อหาที่จะสอนเท่านั้นเพราะถ้าเป็นเช่นนี้ จะได้จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่เป็นเพียงพื้นฐานหรือเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรู้ ความจำเท่านั้น สมรรถนะหรือความสามารถของนักเรียนจะไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร
4. กิจกรรมการเรียนการสอน ในขั้นนี้ควรเขียนตามลำดับขั้นตอนที่คาดว่าจะสอน จริงโดยยึดเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้
5. สื่อที่ใช้ ควรเลือกใช้ หรือจัดทำให้สอดคล้องกับเนื้อหา โดยยึดหลักที่ว่าสื่อดังกล่าวต้องช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาได้ง่าย
6. วัตถุประสงค์ โดยคำนึงถึงเนื้อหา ความคิดรวบยอด จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมและช่วงที่จะทำการวัด (วัดก่อนเรียน ระหว่างเรียน หรือหลังเรียน) ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบทุกระยะว่าการสอนของครูบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2545: 320) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีจะต้องช่วยให้นักเรียนการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จได้ดี ดังนั้นผู้สอนจึงควรทราบถึงลักษณะของแผนการสอนที่ดีซึ่งมีดังนี้

1. สอดคล้องกับหลักสูตรและแนวการสอนของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
2. นำไปใช้ได้จริงและมีประสิทธิภาพ
3. เขียนอย่างถูกต้องตามหลักวิชา เหมาะสมกับผู้เรียนและเวลาที่กำหนด
4. มีความกระชับชัดเจน ทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายและเข้าใจได้ตรงกัน
5. มีรายละเอียดมากพอที่ทำให้ผู้อ่านสามารถนำไปใช้สอนได้

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้รายงานเห็นความสำคัญในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จึงได้นำรูปแบบของนักวิชาการหลายท่านมาปรับซึ่งมีส่วนประกอบดังนี้

1. หัวเรื่อง
2. มาตรฐานตัวชี้วัดชั้นปี
3. สาระสำคัญ
4. จุดประสงค์การเรียนรู้ (ด้านความรู้/ ด้านทักษะกระบวนการ/ด้านคุณลักษณะ)
5. สาระการเรียนรู้
6. กิจกรรมการเรียนรู้
7. สื่อและแหล่งเรียนรู้
8. การวัดและการประเมินผล
9. รายงานการกลั่นกรองและการตรวจสอบ
10. บันทึกผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
11. แบบทดสอบย่อยประจำแผนการจัดการเรียนรู้

7.5 การวัดและประเมินผลวิชาศิลปะ

กรมวิชาการ ได้กำหนดการวัดและประเมินผลวิชาศิลปะตามหลักการของหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้คือ หลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เน้นกระบวนการเรียนรู้ ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญโดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง มีการติดตามประเมินผลตามมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระ การเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ซึ่งใช้เป็นเป้าหมายของการพัฒนา ผู้เรียนครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินการเรียนรู้ของตนเองได้และใช้วิธีการประเมินจากสภาพความเป็นจริงด้วยวิธีการ ประเมินผลที่หลากหลาย มีการบันทึกผลการประเมินผลอย่างเป็นระบบเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการ พัฒนาผู้เรียนศิลปะอย่างต่อเนื่องในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนศิลปะตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานจึงจำเป็นที่ผู้สอนจะต้องวัดผลและประเมินผลให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ด้าน ความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม (กรมวิชาการ. 2544. 128)

ดังนั้นการวัดและประเมินผู้เรียนเป็นขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญในกระบวนการจัดการ เรียนการสอนเพื่อตรวจสอบว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายหรือไม่ ซึ่งจะนำไปสู่ การปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. แบบแผนการทดลองและวิธีการทดลอง
6. ขั้นตอนในการวิจัย
7. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
8. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนบ้านคลองหลวง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 4 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 160 คน โดยโรงเรียนจัดห้องเรียนแบบความสามารถของนักเรียน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนบ้านคลองหลวง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการจำนวน 40 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่มด้วยวิธีจับสลากมา 1 ห้องเรียน จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 4 ห้องเรียน ซึ่งโรงเรียนจัดห้องเรียนแบบความสามารถของนักเรียน

2. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ เนื้อหาสาระทัศนศิลป์ ด้านความรู้ความเข้าใจศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร ที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดใน มาตรฐานที่ ศ 1.2 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยจัดแบ่งเนื้อหา ด้านความรู้ความเข้าใจออกเป็น 5 เรื่อง ดังนี้ คือ

1. ประวัติและความสำคัญของวัดกลางวรวิหาร
2. จิตรกรรม ได้แก่ จิตรกรรมฝาผนัง พระบฏ และลายรดน้ำบนตู้พระธรรม
3. ประติมากรรม ได้แก่ ลวดลายปูนปั้น

4. สถาปัตยกรรม ได้แก่กุฏิเรือนไทย โบสถ์ พระปรางค์ เจดีย์ มณฑป หน้าบัน
5. เชื่อมโยงศิลปกรรมวัดกลางวรวิหารกับความเชื่อ ความศรัทธาทางศาสนา และ

สังคม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาทัศนศิลป์เรื่องศิลปะท้องถิ่น วัดกลางวรวิหารจังหวัดสมุทรปราการ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาทัศนศิลป์ เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ
3. แบบสอบถามความพึงพอใจ ต่อการเรียนรู้เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้การจัดกระบวนการเรียนรู้ ตามแนวคิดจิตตปัญญาแบบร่วมมือ ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6

4. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมือผู้วิจัย ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 แผนการจัดการเรียนรู้ สาระทัศนศิลป์เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการโดยใช้การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาแบบร่วมมือชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

4.1.1 ศึกษาหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ หน่วยศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร ชั้นประถม ศึกษาปีที่ 6 ตามแนวหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ และหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โรงเรียนบ้านคลองหลวงเรืองวัดกลางวรวิหาร เพื่อนำมาใช้ในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ

4.1.2 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับหลักการ และวิธีการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ การเขียนแผนการจัดการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ศึกษาเอกสารงานวิจัย เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ศิลปะ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิด จิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ

4.1.3 วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด หน่วยการเรียนรู้ศิลปะท้องถิ่นวัดกลาง วรวิหาร เพื่อกำหนดขอบข่ายเนื้อหาที่จะจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดกระบวนการจัดการเรียนตาม แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ

4.1.4 เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชาทัศนศิลป์ เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลาง วรวิหารจังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้การจัดกระบวนการเรียนรู้ตาม แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบ ร่วมมือ ซึ่งแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ มีองค์ประกอบดังนี้

4.1.4.1 สาระ

4.1.4.2 มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด

4.1.4.3 สาระสำคัญ

4.1.4.4 จุดประสงค์การเรียนรู้

4.1.4.4.1 ด้านความรู้

4.1.4.4.2 ด้านทักษะกระบวนการ

4.1.4.4.3 ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

4.1.4.5 สาระการเรียนรู้

4.1.4.6 กิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

4.1.4.6.1 ขั้นเตรียม

4.1.4.6.2 ขั้นนำเสนอบทเรียน

4.1.4.6.3 ขั้นกิจกรรมกลุ่ม

4.1.4.6.4 ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ

4.1.4.6.5 สรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม

4.1.4.7 ชิ้นงาน / ภาระงาน

4.1.4.8 สื่อการเรียนรู้ / แหล่งการเรียนรู้

4.1.4.9 การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ ประกอบด้วย

4.1.4.9.1 พฤติกรรมการเรียน / พฤติกรรมกลุ่ม

4.1.4.9.2 วิธีการ

4.1.4.9.3 เครื่องมือ

4.1.4.9.4 เกณฑ์การประเมิน

4.1.4.10 บันทึกผลหลังการสอน

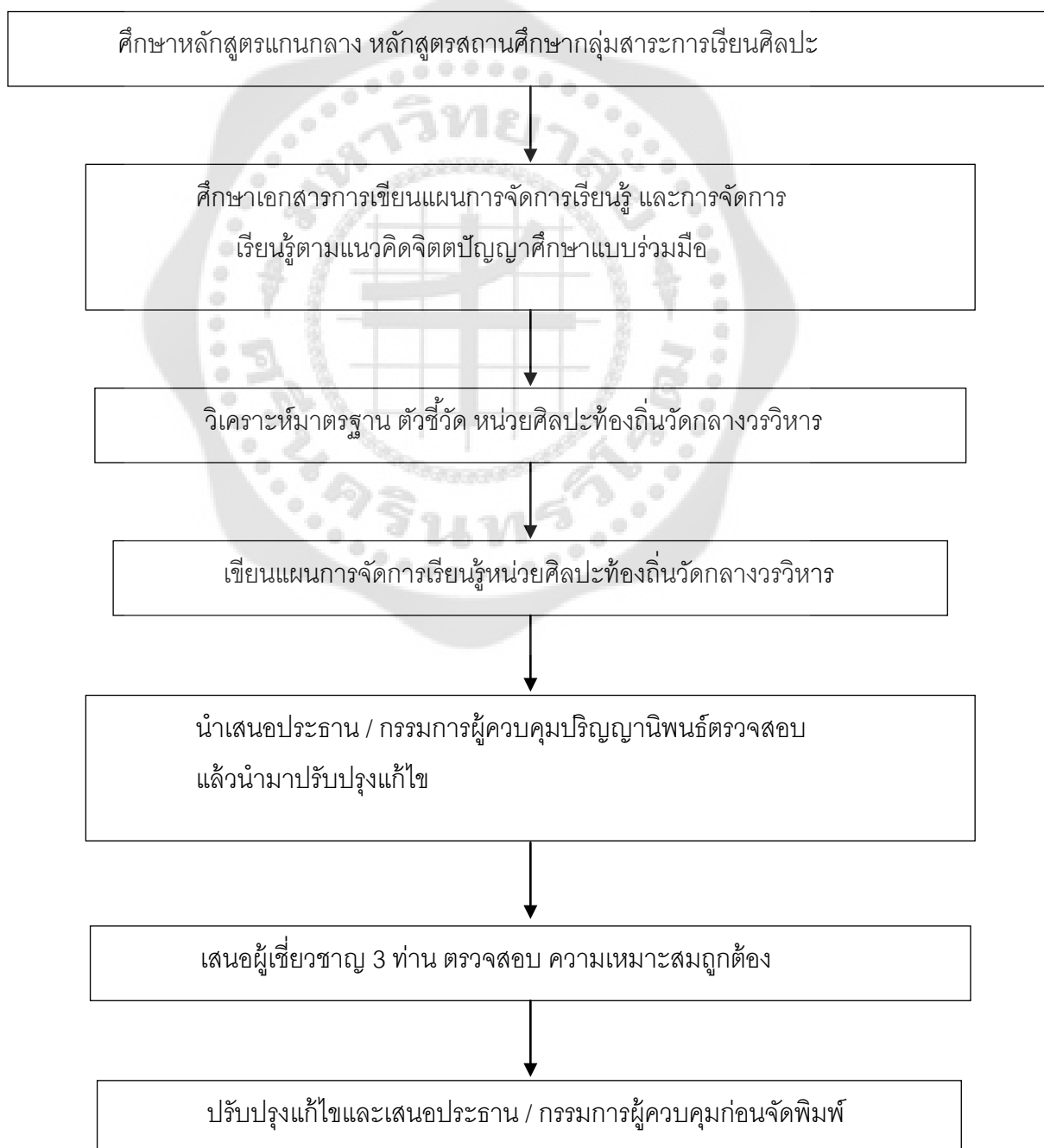
4.1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาทัศนศิลป์เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้การจัดกระบวนการเรียนรู้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ที่สร้าง เสร็จแล้ว เสนอประธานและกรรมการควบคุมปริญญาพันธ์ พิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความ เหมาะสมของกิจกรรม เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4.1.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสม ความถูกต้องของตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การใช้ภาษาที่ถูกต้องในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และนำข้อมูลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญมาเป็นแนวทางในการแก้ไข

4.1.7 ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และเสนอต่อประธานและกรรมการควบคุมปริญญาบัตรอีกครั้ง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อย

4.1.8 จัดพิมพ์แผนการจัดการเรียนรู้ ไว้ใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารทัศนศิลป์ หน่วยศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร ดังนี้

2.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้าง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร

2.2 ผู้วิจัยปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ทำการวิเคราะห์หลักสูตร โดยสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร กำหนดเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ พฤติกรรมที่ต้องการวัด สำหรับเป็นเกณฑ์ในการกำหนดว่าต้องกา รวัดเนื้อหาเรื่องใด ต่อจุดประสงค์การเรียนรู้หรือวัดพฤติกรรมใด เป็นจำนวนเท่าใด

2.3 สร้างแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 98 ข้อ โดยยึดผลการวิเคราะห์ หลักสูตร เพื่อให้แบบทดสอบมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Validity)

2.4 ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารทัศนศิลป์ หน่วย ศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหารที่สร้างขึ้นให้ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา และการวัดผล จำนวน 3 ท่าน พิจารณา ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Validity) ความเหมาะสมของภาษา โดยใช้ตรรกะความสอดคล้องของข้อสอบ กับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหา ใช้เกณฑ์ กำหนด คะแนนความคิดเห็น (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2541: 248) ดังนี้

- +1 หมายถึง เห็นด้วยว่าแบบทดสอบสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าแบบทดสอบสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
- 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยว่าแบบทดสอบสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

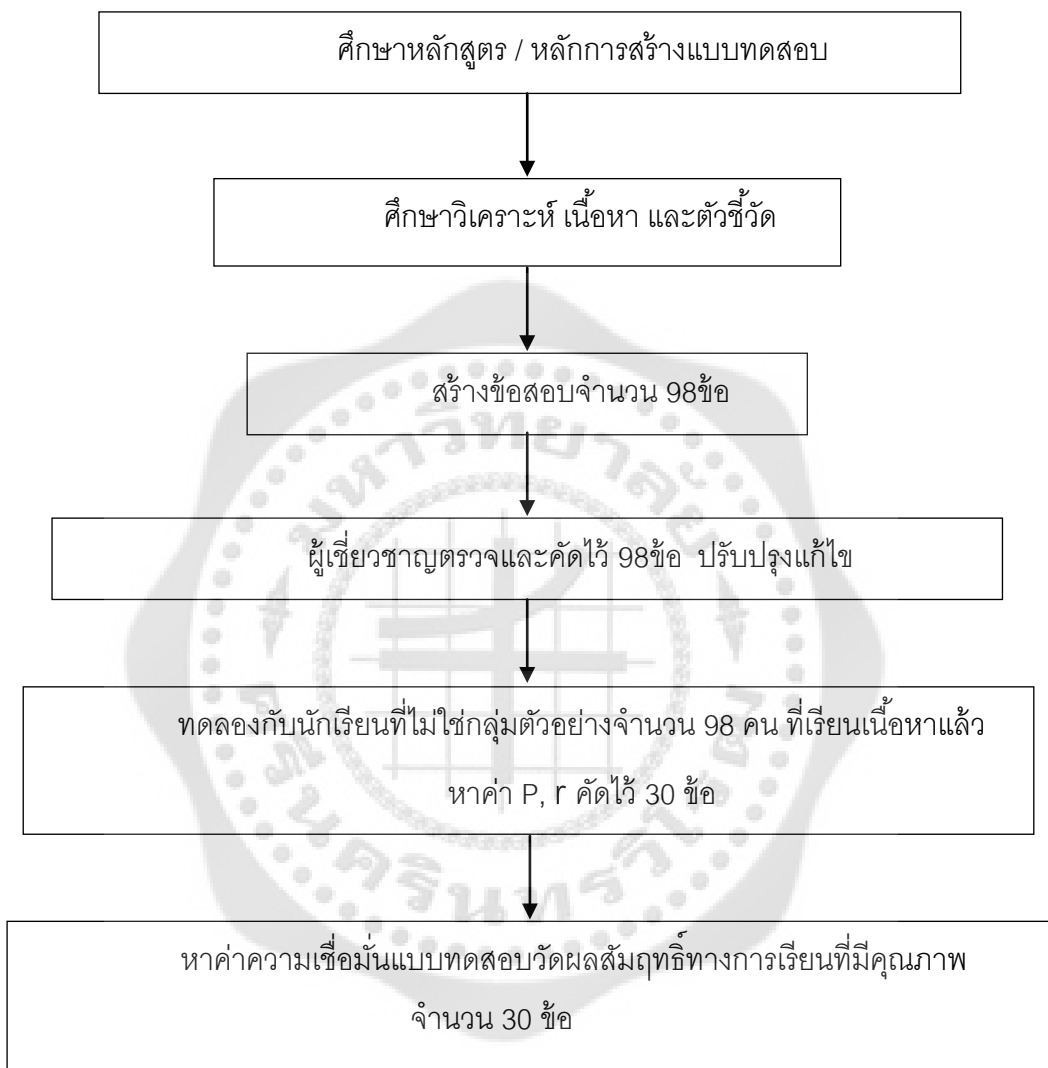
ผู้วิจัยบันทึกผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อนำไปหาค่า ตรรกะความสอดคล้อง (IOC) คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าตรรกะความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป แสดงว่ามีความเที่ยงตรงเชิง เนื้อหา จำนวน 98 ข้อ และปรับปรุงข้อคำถาม ตัวเลือกตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2.5 นำผลการทำแบบทดสอบของนักเรียนทั้งหมดมาตรวจให้คะแนน โดยข้อตอบถูก ให้ 1 คะแนน ข้อตอบผิดไม่ตอบ หรือตอบมากกว่า 1 ตัวเลือก ให้ 0 คะแนน แล้วนำคะแนนมาวิเคราะห์ ค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) เป็นรายข้อ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS แล้ว คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย(P) ระหว่าง 0.20 – 0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ไว้จำนวน 30 ข้อ โดยมีค่า (P) อยู่ระหว่าง 0.36-0.78 และค่า r อยู่ระหว่าง 0.23 – 0.65

2.6 นำแบบทดสอบที่คัดเลือกไว้จำนวน 30 ข้อ ไปหาค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับโดยใช้ สูตร KR – 20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (KuderRicharson) (ล้วนสายยศ; และอังคณา สายยศ. 2541: 197-199) โดยได้ค่าความเชื่อมั่น 0.839

2.7 จัดพิมพ์แบบทดสอบไว้ใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. การสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียน

โดยใช้การจัดกระบวนการเรียนรู้เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีขั้นตอนการสร้าง และหาคุณภาพ ดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้

3.2 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ ต่อการเรียนรู้โดยใช้การจัดกระบวนการเรียนรู้ เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ให้ครอบคลุมด้านเนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อ การเรียนการสอน ด้านการประเมินผล ลักษณะของแบบสำรวจเป็นแบบ มาตราส่วนประเมินค่า

5 ระดับ (Rating Scale) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

พึงพอใจระดับมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
พึงพอใจระดับมาก	ให้	4	คะแนน
พึงพอใจระดับปานกลาง	ให้	3	คะแนน
พึงพอใจระดับน้อย	ให้	2	คะแนน
พึงพอใจระดับน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

การแปลความหมายคะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียน โดยใช้การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิด จิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ กำหนดเกณฑ์การ ประเมินผล ดังนี้

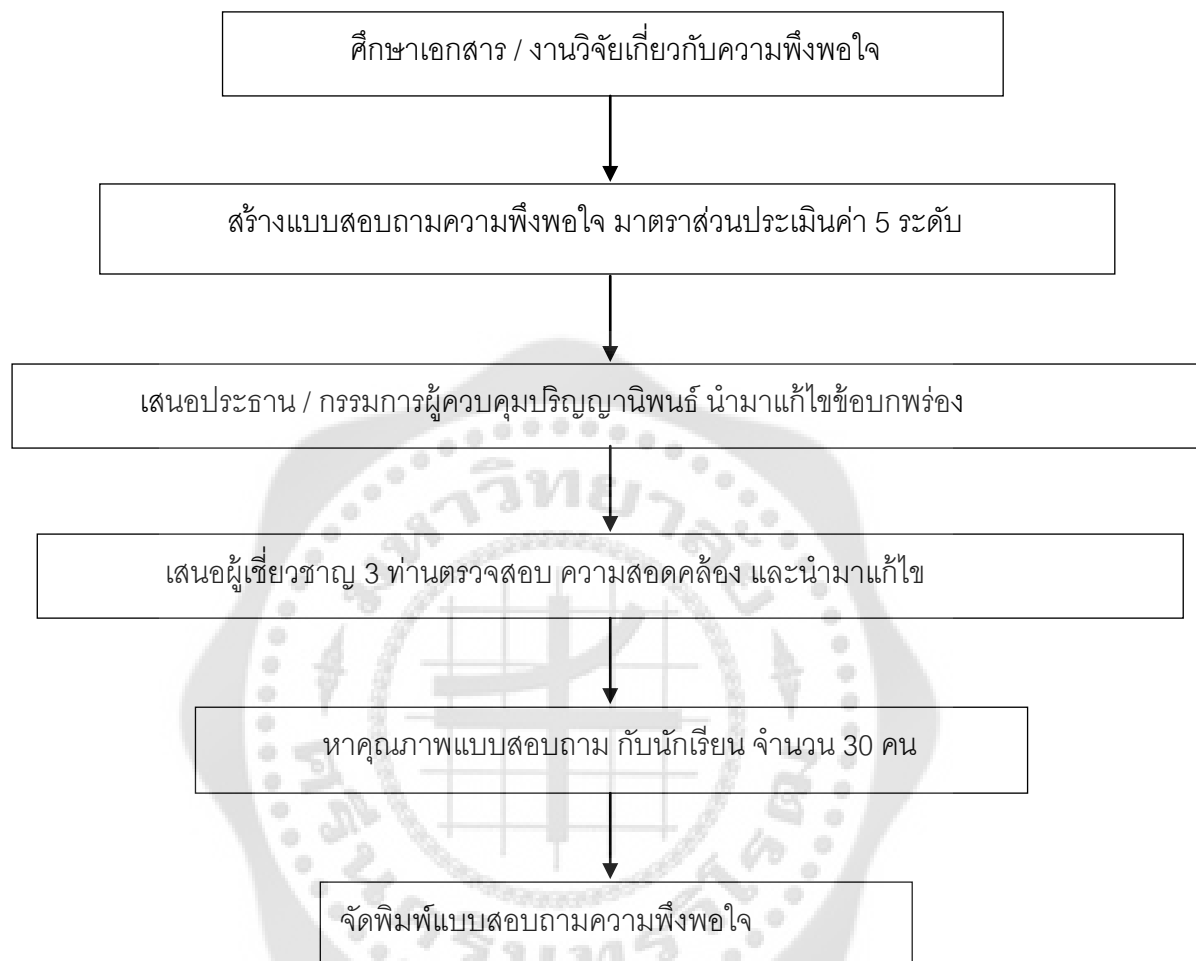
4.51 – 5.00	หมายความว่า	มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50	หมายความว่า	มีความพึงพอใจระดับมาก
2.51 – 3.50	หมายความว่า	มีความพึงพอใจระดับปานกลาง
1.51 – 2.50	หมายความว่า	มีความพึงพอใจระดับน้อย
1.00 – 1.50	หมายความว่า	มีความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด

3.3 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่สร้างขึ้น ไปให้ประธานผู้ควบคุมปริญาานิพนธ์ ตรวจสอบความเหมาะสมของข้อคำถาม ความเหมาะสมของภาษา ความครอบคลุมด้านต่างๆ ที่ กำหนดไว้และนำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของ ข้อคำถามของแบบสอบถาม ความพึงพอใจ จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.4 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่แก้ไขแล้วไปหาคุณภาพ โดยทดลองกับนักเรียน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบข้อบกพร่องของภาษา และนำผลคะแนนมาหา ค่าความเชื่อมั่นด้วย วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2541: 171-172) ได้ค่า KR – 20 เท่ากับ 0.618

3.5 จัดพิมพ์แบบสอบถามความพึงพอใจ ไว้ใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ

5. แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษากลุ่มทดลองกลุ่มเดียวโดยวัดผลก่อนเรียน และหลังเรียน (One group –pretest – posttest Design) (ลัวัน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2543: 249) โดยมีรูปแบบการวิจัย ดังนี้

ตาราง 9 รูปแบบแผนการทดลอง One Group Pre-test Post-test Design

กลุ่ม	ทดสอบก่อนเรียน	การทดลอง	ทดสอบหลังเรียน
E	T ₁	X	T ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

E แทน กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

T₁ แทน การทดสอบก่อนทดลอง Pretest

T₂ แทน การทดสอบหลังทดลอง Posttest

X แทน การจัดการกระบวนการเรียนรู้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ

6. ขั้นตอนในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการทดลองกลุ่มเดียว ซึ่งดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 มีขั้นตอน ดังนี้

6.1 ดำเนินการปฐมนิเทศ นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำความเข้าใจกับนักเรียนถึงบทบาทของผู้เรียน บทบาทผู้สอน และแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ วิธีประเมินผลการเรียนรู้และแนวทางการประเมินความพึงพอใจ

6.2 ดำเนินการจัด การเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้การจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ โดยผู้วิจัยดำเนินการสอนด้วยตนเองกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

6.3 ดำเนินการทดสอบหลังเรียน หลังสิ้นสุด การจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ

6.4 ดำเนินการประเมินความพึงพอใจ โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ ต่อการเรียน เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้การจัดการกระบวนการ เรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ

6.5 นำคะแนนที่ได้จากการทดลอง จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ และจากแบบสอบถามความพึงพอใจ มาวิเคราะห์ข้อมูล

7. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองมาจัดกระทำข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

7.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากคะแนนทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ โดยเปรียบเทียบก่อนเรียนและหลังเรียน สถิติที่ใช้คือ ทดสอบค่า t-test

7.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจด้วย ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพ

8. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

8.1 สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่

8.1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean) คำนวณจากสูตร (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2546: 35)

$$\bar{x} = \frac{\sum x}{n}$$

$\bar{x}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
$\sum x$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
n	แทน	จำนวนคะแนนทั้งหมด

8.1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานคำนวณจากสูตร (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2546: 65)

$$S = \sqrt{\frac{n \sum x^2 - (\sum x)^2}{n(n-1)}}$$

S	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
n	แทน	จำนวนคะแนนทั้งหมด
$(\sum x)^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง
$\sum x^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

8.2 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

8.2.1 หาดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ในแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน , แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบสอบถามความพึงพอใจทางการเรียน คำนวณโดยใช้สูตรของ Rowinell; and Hambleton (ลัวัน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2541: 249)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์
$\sum R$ แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
N แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

8.2.2 หาค่าความยากง่าย (p) และหาค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระทัศนศิลป์ เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิค 27% จากตารางวิเคราะห์ข้อสอบของจุฑาเทห์ ฟาน (ลัวัน สายยศ; และอังคณา สายยศ . 2541: 197-199; อ้างอิงจาก Fan. 1955: 1-32)

ค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (r)

$$P = \frac{R}{N}$$

P แทน	ค่าความยากของข้อสอบ
R แทน	จำนวนคนที่ทำข้อสอบนั้นถูก
N แทน	จำนวนคนที่ทำข้อสอบนั้นทั้งหมด

$$r = \frac{R_U - R_L}{N}$$

r แทน	ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ
R_U แทน	จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มคะแนนสูง
R_L แทน	จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มคะแนนต่ำ
N แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มสูงหรือกลุ่มต่ำ

8.2.3 หาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระทัศนศิลป์ เรื่อง ศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ โดยคำนวณจากสูตร KR-20 ของ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน สูตรที่ 20 (KR-20) (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2541: 198)

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1}$$

r_{tt}	แทน	ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
n	แทน	จำนวนข้อของแบบทดสอบ
p	แทน	สัดส่วนของนักเรียนที่ทำถูกในข้อหนึ่งๆ
a	แทน	สัดส่วนของนักเรียนที่ทำผิดในข้อหนึ่งๆ หรือ $1 - p$
S_t^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของแบบทดสอบทั้งฉบับ

8.2.4 หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียน คำนวณโดยใช้ สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2541: 171-172)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[\frac{1 - \sum s_i^2}{s_t^2} \right]$$

α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
n	แทน	จำนวนข้อของเครื่องมือ
s_i^2	แทน	ค่าความแปรปรวนเป็นรายข้อ
s_t^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

8.2.5 หาค่าความแปรปรวนของคะแนน คำนวณจากสูตรของ Edwards (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2541: 184-185)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{(N-1)}}$$

$S.D.$	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
X	แทน	คะแนนของแต่ละคน

$\sum x$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$N - 1$	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ (Degree of freedom)
$\sum x^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

8.3 สถิติสำหรับทดสอบสมมติฐานทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ก่อนและ
 หลังจากการเรียนรู้ สารทัศนศิลป์ เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร โดยคำนวณจากสูตร t-test for
 dependent sample (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2546: 34) ซึ่งคำนวณได้จากสูตร

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N - 1}}}$$

t	แทน	ค่าที่ใช้ในการพิจารณา t-distribution
D	แทน	ผลต่างของคะแนนหลังเรียนกับก่อนเรียนของแต่ละคน
$\sum D$	แทน	ผลรวมของคะแนนความแตกต่างระหว่างคะแนนทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน
$\sum D^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนความแตกต่างกำลังสองของคะแนนทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน
N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

$$df = n - 1$$

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระทัศนศิลป์เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่างๆ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	มัชฌิมเลขคณิต หรือค่าเฉลี่ย (mean)
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)
K	แทน	จำนวนคะแนนเต็ม
IOC	แทน	ดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งพิจารณาจากความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
$\sum D$	แทน	ผลรวมของคะแนนความแตกต่างระหว่างคะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน
$\sum D^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนความแตกต่างกำลังสองของคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา
*	แทน	ความมีนัยสำคัญทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระทัศนศิลป์ เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือเปรียบเทียบก่อนเรียนและหลังเรียน ใช้สูตร t-test for dependent sample
2. การวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกระบวนการสอนเรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดลอง

ตาราง 10 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือโดยใช้สถิติได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ค่าสถิติทดสอบที (t-test dependent)

คะแนน	จำนวนนักเรียน	$\bar{x}$	S.D.	T
คะแนนก่อนเรียน	40	8.41	1.92	20.558**
คะแนนหลังเรียน	40	18.23	3.25	

ค่า t ตาราง 01 = 2.423 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 10 พบว่า คะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 8.41 และคะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 18.23 เมื่อพิจารณาค่า t พบว่า มีค่าเท่ากับ 20.558 มากกว่าค่าวิกฤตของ t ตารางแสดงว่า นักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ มีผลสัมฤทธิ์หลังเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ

การวิเคราะห์ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 19 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ คือ 1 ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ 2 ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน 3 ด้านการใช้สื่อการเรียน การสอน 4 ด้านการประเมิน ลักษณะ เป็นแบบมาตรประมาณค่าแบบ Likert Scale ชนิด 5 ระดับคือ

- ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
- ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

รูปแบบการนำเสนอ โดยค่าสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจทุกด้านอยู่ในระดับดีมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.68 สามารถจำแนกความพึงพอใจของนักเรียนออกเป็นรายด้าน ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 11 แบบประเมินความพึงพอใจด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น	
	ค่าเฉลี่ย	ความพึงพอใจ
1.เนื้อหาที่เรียนมีความเชื่อมโยงกับอิทธิพลของความเชื่อความศรัทธาในศาสนาที่มีผลต่องานทัศนศิลป์ในห้องถื่น	4.80	มากที่สุด
2 เนื้อหาที่เรียนมีความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	4.93	มากที่สุด
3 เนื้อหาที่เรียนมีความต่อเนื่องและเป็นลำดับขั้นตอน	4.53	มากที่สุด
4.มีการอภิปราย ข้อสรุป ข้อค้นพบในการเรียนรู้ระหว่างนักเรียนภายในกลุ่มและระหว่างนักเรียนกับครู	4.63	มากที่สุด
ความพึงพอใจด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้	4.72	มากที่สุด

จากตาราง 11 พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ เนื้อหาที่เรียนมีความเชื่อมโยงกับมาตรฐาน ศ 1.2 วิชาทัศนศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.72 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าเนื้อหาที่เรียนมีความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์กับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.93 รองลงมาคือ เนื้อหาที่เรียนมีความเชื่อมโยงกับอิทธิพลของความเชื่อความศรัทธาในศาสนาที่มีผลต่องานทัศนศิลป์ในห้องถื่น มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.80 นักเรียนมีการอภิปราย ข้อสรุป ข้อค้นพบในการเรียนรู้ระหว่างนักเรียนภายในกลุ่มและระหว่างนักเรียนกับครู มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 และเนื้อหาที่เรียนมีความต่อเนื่องและเป็นลำดับขั้นตอน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.53สรุปได้ว่าค่าเฉลี่ยความพึงพอใจด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ

ตาราง 12 ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น	
	ค่าเฉลี่ย	ความพึงพอใจ
1 บรรยากาศในการเรียนรู้มีความเป็นกันเองและอบอุ่น	4.48	มากที่สุด
2.ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมีความเป็นกันเอง	4.73	มากที่สุด
3. ความรู้สึกที่ดีในการทำกิจกรรมระหว่างเพื่อน ๆ ในกลุ่ม	4.53	มากที่สุด
4. กิจกรรมการฟังอย่างมีสติ (มีผู้พูดและผู้ฟัง) ทำให้เรียนเข้าใจเนื้อหาที่เรียน	4.63	มากที่สุด
5.กิจกรรมทักทายทำให้นักเรียนรู้สึกเป็นมิตรกับเพื่อน	4.55	มากที่สุด
6.การไปทัศนศึกษาที่วัดทำให้เข้าใจงานทัศนศิลป์	4.85	มากที่สุด
7.ขั้นตอนการสะท้อนความคิดทำให้เกิดความเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น	4.40	มาก
ความพึงพอใจด้านบรรยากาศการเรียนการสอน	4.59	มากที่สุด

จากตาราง 12 พบว่าผลการประเมินด้านบรรยากาศการเรียนการสอน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการไปทัศนศึกษาที่วัดทำให้เข้าใจงานทัศนศิลป์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.85 รองลงมา คือ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมีความเป็นกันเอง มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.73 ถัดไปคือกิจกรรมการฟังอย่างมีสติ (มีผู้พูดและผู้ฟัง) ทำให้เรียนเข้าใจเนื้อหาที่เรียน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.63, กิจกรรมทักทายทำให้นักเรียนรู้สึกเป็นมิตรกับเพื่อน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.55, ความรู้สึกที่ดีในการทำกิจกรรมระหว่างเพื่อน ๆ ในกลุ่ม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53, บรรยากาศในการเรียนรู้มีความเป็นกันเองและอบอุ่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 และขั้นตอนการสะท้อนความคิดทำให้เกิดความเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 อยู่ในระดับมาก

ตาราง 13 ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น	
	ค่าเฉลี่ย	ความพึงพอใจ
1. แหล่งเรียนรู้วัดกลางวรวิหารเหมาะสมกับเนื้อหา	4.88	มากที่สุด
2. มีสื่อและอุปกรณ์เหมาะสมกับเนื้อหา	4.83	มากที่สุด
3. วิทยากร(พระ)มีความรู้ สามารถถ่ายทอดประสบการณ์	4.85	มากที่สุด
ความพึงพอใจด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน	4.85	มากที่สุด

จากตาราง 13 พบว่า ผลการประเมินด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แหล่งเรียนรู้วัดกลางวรวิหารเหมาะสมกับเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 4.88 รองลงมาคือวิทยากร (พระ) มีความรู้สามารถถ่ายทอดประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 และสื่ออุปกรณ์เหมาะสมกับเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83

ตาราง 14 ด้านการประเมินผล

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น	
	ค่าเฉลี่ย	ความพึงพอใจ
1 นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลของตนเองและเพื่อนๆ ในชั้นเรียน	4.68	มากที่สุด
2 นักเรียนชอบเรียนศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร	4.80	มากที่สุด
3 นักเรียนมีความภูมิใจในผลงานของตนเองและของผู้อื่น	4.75	มากที่สุด
4 นักเรียนมีความภูมิใจในศิลปะไทย ภูมิปัญญาไทย	4.88	มากที่สุด
5 ถ้าพิจารณาทุกแง่มุมนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนเรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหารตามแนวคิดจิตตปัญญาแบบร่วมมือ	4.78	มากที่สุด
ความพึงพอใจด้านการประเมินผล	4.78	มากที่สุด

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องศิลปะ ท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัด สมุทรปราการ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งสรุปสาระสำคัญและผลการศึกษาได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้กระบวนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในขั้นตอนการจัดกระบวนการสอนเรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ

สมมติฐานในการวิจัย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยได้รับการจัดกระบวนการเรียนรู้เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านคลองหลวงอำเภอมือง จังหวัดสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 4 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 160 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านคลองหลวง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 40 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่มด้วยการจับสลากมา 1 ห้องเรียน จำนวน 40 คน จากห้องเรียนทั้งหมด 4 ห้อง

เนื้อหาที่ใช้การวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่สาระการเรียนรู้ศิลปะ รายวิชาทัศนศิลป์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาตรฐานที่ ศ 1.2 เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหา ดังนี้

1. ประวัติและความสำคัญของวัดกลางวรวิหาร
2. จิตรกรรม ได้แก่ จิตรกรรมฝาผนัง พระบฏ และลายรดน้ำบนตู้พระธรรม
3. ประติมากรรม ได้แก่ ลวดลายปูนปั้น
4. สถาปัตยกรรม ได้แก่ กุฏิเรือนไทย โบสถ์ พระปรางค์ เจดีย์ มณฑป หน้าบัน
5. เชื่อมโยงศิลปกรรมวัดกลางวรวิหารกับความเชื่อ ความศรัทธาทางศาสนา และ

สังคม

ระยะเวลาในการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 10 ชั่วโมง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาทัศนศิลป์เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาทัศนศิลป์ เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 ข้อ

3. แบบสอบถามความพึงพอใจ ต่อการเรียนรู้เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้การจัดกระบวนการเรียนรู้ ตามแนวคิดจิตตปัญญา ศึกษาแบบร่วมมือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระทัศนศิลป์ เรื่องศิลปะท้องถิ่น วัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามขั้นตอนดังนี้

1. การทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระทัศนศิลป์ หน่วยสืบสานศิลปะท้องถิ่น เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร
2. ดำเนินการทดลองโดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร ระยะเวลาในการทดลอง 10 ชั่วโมง
3. หลังจากเสร็จสิ้นการทดลอง ทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระทัศนศิลป์ หน่วยสืบสานศิลปะท้องถิ่น เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร ซึ่งเป็นชุดเดิมในการทดสอบก่อนเรียนและเก็บข้อมูลความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้แบบสำรวจความพึงพอใจ
4. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน และนำเสนอที่ได้มา วิเคราะห์ทางสถิติเพื่อตรวจสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระทัศนศิลป์ เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ เปรียบเทียบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติสำหรับการวิเคราะห์แบบ t-test for dependent sample
2. การวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกระบวนการสอนเรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

สรุปผลการวิจัย

1. นักเรียนที่เรียนโดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือก่อนได้รับการเรียนรู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 8.41 และเมื่อได้รับการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 18.23 ซึ่งสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($t = 20.558$)

2. ความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือโดยรวมค่าเฉลี่ยของนักเรียนที่เรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุดทุก ด้าน โดยมีค่าเฉลี่ย 4.68 เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยรวม เท่ากับ 4.72 ด้านบรรยากาศการเรียนการสอนโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.59 การประเมินด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.85 การประเมินด้านการประเมินผล โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.78

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญา ศึกษาแบบร่วมมือที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทัศนศิลป์ เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร ของนักเรียนหลังได้รับการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญา ศึกษาแบบร่วมมือ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับสมมุติฐานทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ได้นำหลักการ 7C's ซึ่งได้แก่ การพิจารณาด้วยใจอย่างไคร่ครวญ ความรักความเมตตา การเชื่อมโยงสัมพันธ์ การเผชิญความจริง ความต่อเนื่อง ความมุ่งมั่น ชุมชนแห่งการเรียนรู้ มาปรับใช้โดยผ่านกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา ผสมผสานกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. **ขั้นเตรียม** คือการ เตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ ผู้วิจัย แบ่งกลุ่มนักเรียนประมาณ 4-6 คน คละความสามารถ และเพศ แนะนำระเบียบกลุ่ม บทบาทหน้าที่ จุดประสงค์การเรียนรู้ จากนั้นเป็นการจัดกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนเปิดใจเพื่อเรียนรู้สิ่งใหม่ โดยผู้วิจัยได้เลือกจัดกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาดังนี้

แผนที่ 1 กิจกรรมการทักทาย เป็นกิจกรรมแรกเพื่อเตรียมความพร้อมในการเรียน ของนักเรียน โดยให้นักเรียนยืนเป็นวงกลมและเดินทักทายกัน โดยการสวัสดีมือ โอบกอด หรือยิ้ม ให้กัน อาจไม่พูดหรือพูดทักทายสั้นๆ พร้อมทั้งเปิดเพลงบรรเลงเบาๆ ผู้วิจัยพบว่านักเรียนยิ้มแย้ม มีความสุข บรรยากาศในห้องมีความผ่อนคลาย และอบอุ่น ทำให้นักเรียนพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ซึ่งกิจกรรมนี้ผู้วิจัยได้ใช้หลักความรักความเมตตา เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งมิตรภาพ ความอบอุ่น ความผูกพันระหว่างนักเรียนกับนักเรียน และครูกับนักเรียน นอก จากนั้นการเปิดเพลงบรรเลงเบาๆ ยังทำให้รู้สึกผ่อนคลายอีกด้วย

แผนที่ 2 กิจกรรมการระลึกถึงผู้มีพระคุณและการลากเส้น มีจุดประสงค์เพื่อ ให้นักเรียนมีสมาธิ และสติอยู่กับตัวโดยการใช้กิจกรรมศิลปะการลากเส้น ผู้วิจัยสังเกตว่านักเรียนมุ่งมั่น จดจ่ออยู่กับเส้น ซึ่งเด็กหญิงวรางคณา บุญญเกียรติสกุล ได้บันทึกในสมุดเล่มเล็กว่า “จากกิจกรรม ลากเส้นรู้สึกมีสมาธิในการลากเส้นต่างๆ ทำให้มีสติมากขึ้น” และกิจกรรมระลึกถึงผู้มีพระคุณคือการ ให้นักเรียนหลับตา พนมมือและอธิษฐานให้ ครูและบรรพบุรุษผู้ที่คิดประดิษฐ์สไลด์ไทยมาช่วยใ ห้สามารถทำงานลุล่วงไปด้วยดี จุดประสงค์ของ กิจกรรมนี้ทำให้นักเรียนมีสติและยัง เป็นการสร้างพลัง สร้างขวัญกำลังใจให้กับนักเรียนเกิดความมั่นใจ ในการทำงานมากขึ้น จากกิจกรรมนี้ผู้วิจัยสังเกตว่า นักเรียนมีความตั้งใจ มุ่งมั่นในการปฏิบัติกิจกรรมต่อไปได้ดี สำหรับกิจกรรมการระลึกถึงผู้มีพระคุณ และการลากเส้นนี้ ผู้วิจัยได้ใช้หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ คือเข้าสู่ภาวะจิตใจที่เหมาะสม ต่อการเรียนรู้ทำให้เกิดสติ

แผนที่ 3 กิจกรรมการวาดเส้นแบบสัมผัส โดยให้นักเรียนใช้สายตามอง ไปตามเส้น รอบของแบบที่เตรียมไว้ และใช้มือลากเส้นดินสอไปบนกระดาษตามที่สายตามองเห็น โดยไม่ให้มอง ที่กระดาษและไม่ให้ยกมือขึ้นมาในระหว่างที่วาด กิจกรรมการวาดเส้นแบบสัมผัสเป็นกิจกรรมเตรียม ความพร้อมในการเรียนโดยใช้หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ มีจุดประสงค์เพื่อทำให้นักเรียนมีสติและพร้อมในการเรียน นอกจากนี้ยังได้ทดลองทำงานศิลปะแบบง่ายๆ ซึ่งจะช่วย แก้ปัญหาให้นักเรียนที่กลัวการทำงานศิลปะให้เกิดความกล้าแสดงออก ซึ่งผู้วิจัยพบว่ากิจกรรมนี้ทำให้นักเรียนสงบนิ่งได้ แต่มีนักเรียนบางคนยังคงแอบมองกระดาษอยู่บ้าง และนักเรียนมีอารมณ์ขัน กับ ผลงานที่เสร็จแล้ว การสอนในครั้งนี้มี กิจกรรมปฏิบัติในช่วงที่ 2 ผู้วิจัยเตรียมความพร้อมใ ให้นักเรียนอีกครั้งโดยกิจกรรมนวดคลายเครียด โดยการจะนั่งเป็นวงกลมใหญ่แล้ว นวดไหล่ หลังเป็น เวลา 2 นาที แล้วหมุนสลับกันให้ผู้นวด เป็นฝ่ายถูกนวดบ้างอีก 2 นาที กิจกรรมนี้ผู้วิจัย ได้นำหลัก ความรักความเมตตามาใช้เพื่อสร้างบรรยากาศให้นักเรียนผ่อนคลาย อีกทั้งยังเป็นการเอื้ออาทร การ ช่วยเหลือดูแลกัน ผู้วิจัยสังเกตว่านักเรียนรู้สึกสดชื่น กระฉับกระเฉง สนุกกับกิจกรรม พร้อมสำหรับการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นต่อไป

แผนที่ 4 กิจกรรมสำรวจจิต มองภาพ ที่เป็นภาพติดตาโดยผู้วิจัยเลือกภาพ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ รัชกาลที่ 9 ให้นักเรียนเพ่งมองภาพตรงจุดที่กำหนดให้ เป็นเวลา 1-2 นาที หลังจากนั้นให้นักเรียนมองไปยังผนังที่เรียบโล่งจะปรากฏเป็น ภาพให้เห็น กิจกรรมเพ่งมองภาพนี้ผู้วิจัยใช้ หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ โดยให้นักเรียนจดจ่ออยู่กับสิ่งใด สิ่งหนึ่ง เป็นการ ทำให้ นักเรียนมีสติอยู่กับตัว จากการสอบถามนักเรียนส่วนใหญ่สามารถมองเห็นภาพที่ผนังได้ มีเพียง 2 คน ที่บอกว่ามองไม่เห็น

แผนที่ 5 ผู้วิจัยได้ใช้กิจกรรมทำสมาธิและสวดมนต์ เนื่องจากการเป็นการไปวัด และมี พระเป็นวิทยากร การทำสมาธิสอดคล้องกับหลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ที่ทำให้นักเรียน มีสติอยู่กับตัว ซึ่งผู้วิจัยสังเกตว่านักเรียนมีความสงบ และปฏิบัติด้วยความตั้งใจ

สรุปได้ว่าในขั้นเตรียมนี้ได้นำหลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ มาใช้ เพื่อให้ทำให้นักเรียนมีสติอยู่กับตัว หรือ สภาวะจิตใจที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ และใช้หลักความรักความเมตตา เพื่อสร้างบรรยากาศของความ รัก ความอบอุ่น ความไว้วางใจ มาสร้างเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อ ทำให้นักเรียนมีความพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ สอดคล้องกับ เจริญขวัญ นาพา(2554: 181) พบว่าเมื่อ ผู้เรียนมีความสุขแล้ว จะทำให้ผู้เรียนตั้งใจและกระตือรือร้นในการเรียน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนดีขึ้นด้วย

2. **ขั้นนำเสนอบทเรียน** เป็นการแนะนำเนื้อหา มอบหมายงาน และกระตุ้นให้ผู้เรียน ตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องที่จะเรียน ดังตัวอย่างในแผนที่ที่เรียนเกี่ยวกับประวัติและความสำคัญของวัดกลางวรวิหาร ในขั้นนำเสนอบทเรียนผู้วิจัยให้นักเรียนตั้งคำถามกับตนเองว่าในการเรียน ต้องการรู้เกี่ยวกับอะไรบ้าง คำตอบที่ได้รับส่วนมาก คือ อยากรู้ประวัติวัดกลางเป็นมาอย่างไร ใครเป็นคนสร้าง สร้างในสมัยใด และมีศิลปะอะไรบ้างในวัด จากคำตอบของนักเรียนจะพบว่า กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญา ศึกษาแบบร่วมมือนี้เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดคว าม มุ่งมั่น โดยผู้วิจัยสังเกตจากผู้เรียนมีการตั้งจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ร่วมกัน และต้องการเรียนเพื่อ ค้นหาคำตอบให้ตนเอง สอดคล้องกับหลักสูตรแกน กลางที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในขั้นนำเสนอ บทเรียนนี้ผู้วิจัยได้ใช้หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ จากการใช้คำถามและหลักความมุ่งมั่น เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนตั้งจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ร่วมกัน

3. **ขั้นกิจกรรมกลุ่ม** เป็นการฝึกทักษะการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มย่อย ซึ่งแต่ละคนจะมี หน้าที่และความรับผิดชอบแตกต่างกัน ในขั้นนี้ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งผู้ วิจัย ได้เลือกใช้เทคนิควิธีการเรียนรู้แบบสืบค้น (Guroup Investigation : GI) แบบเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Together : LT) แบบจิ๊กซอว์ (Jigsaw) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แผนที่ 1 และแผนที่ 3 ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคเรียนรู้ร่วมกัน Learning Togeter : LT โดยให้แต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายในกลุ่มย่อย และบันทึกในใบงาน

แผนที่ 2 เทคนิคเรียนรู้แบบสืบค้น Guroup Investigation : GI โดยผู้วิจัยกำหนดหัวข้อไว้หลายหัวข้อและให้นักเรียนเลือก 1 หัวข้อ ศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากใบความรู้ อภิปรายในกลุ่มย่อย แล้วบันทึกลงในใบงาน

แผนที่ 4 เทคนิคเรียนรู้ Jigsaw เทคนิคนี้เป็นการส่งสมาชิกในกลุ่มออกไปศึกษาหาความรู้จากกลุ่มอื่น จากนั้นนำความรู้ที่ได้รับมาเล่าให้เพื่อนในกลุ่มฟัง

ในแผนที่ 5 การนำนักเรียนไปทัศนศึกษา ณ วัดกลางวรวิหาร และมีภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นพระวิทยากรบรรยายรายละเอียด ในชั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักการจิตตปัญญาศึกษามาใช้ ได้แก่ หลักการเผชิญความจริงมาปรับใช้เป็นการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อให้นักเรียนออกจากความเคยชิน (ในห้องเรียน) เพื่อเปิดรับการเรียนรู้ใหม่ๆ นอกจากนี้ยังใช้หลักการเชื่อมโยงสัมพันธ์ บูรณาการเรียนรู้ในแง่มุมต่างๆ ได้แก่ ประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นองค์รวมสามารถเชื่อมโยงกับชีวิตได้ และยังเป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงที่ผู้เรียนได้สัมผัสสถานที่จริง ของจริง และได้พูดคุยกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยตนเองส่งผลให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น ตั้งใจเปิดรับความรู้ต่างๆ ด้วยความสนใจ สอดคล้องกับ วชิรญา ผิวดำ (2553: 89) กล่าวว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้มีหลายช่องทาง ไม่จำเป็นต้องมีการสอน มนุษย์สามารถเรียนรู้ได้ จากการอ่าน การได้ยิน การสังเกต การได้ลงมือทำ การมีปฏิสัมพันธ์ กับสิ่งต่างๆ การมีประสบการณ์ตรง ซึ่งวิธีการเหล่านี้ก่อให้เกิดความคิดในเชิงสร้างสรรค์ได้มากกว่าที่เรียนโดยวิธีการสอน และใช้หลักเชื่อมโยงระหว่างนักเรียนด้วยกัน โดยการให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการทำงานร่วมกัน หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือความรู้ สักร่วมกันของผู้เรียนที่เกื้อหนุนให้เกิดการเรียนรู้ ยอมรับซึ่งกัน และกัน เกื้อหนุนเป็นกำลังใจ เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม และมีอุดมการณ์ร่วมกัน นอกจากนี้ยังผสมผสานการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งมีเทคนิควิธีที่หลากหลายที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้นักเรียนร่วมกันค้นหาคำตอบด้วยตนเองภายในกลุ่มย่อย ภายใต้บรรยากาศที่ใกล้ชิด เป็นกันเอง ให้นักเรียนกล้าพูดคุยซักถามกันจนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาอย่างชัดเจน ส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นอย่างชัดเจน สอดคล้องกับ วันชัย ก่อนกำเนิด (2550: 73) ที่กล่าวว่าวิธีการเรียนแบบร่วมมือว่า เป็นการจัดกิจกรรมให้นักเรียนเรียนรู้ โดยใช้ทักษะการทำงานกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มจะประกอบด้วยนักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนแตกต่างกัน คือ เก่ง ปานกลาง อ่อน โดยสมาชิกทุกคนจะร่วมกันรับผิดชอบความสำเร็จของกลุ่ม นักเรียนทุกคนจึงต้องทำความเข้าใจเนื้อหาทุกประเด็น มีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มได้

ทำงานร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการปรึกษาหารือให้คำแนะนำแก่กันตลอดจนมีความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกันเพื่อให้กลุ่มของตนประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวังไว้ ทำให้สมาชิกในกลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

4. ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ เน้นการอภิปรายผลงานในกลุ่มใหญ่รวมกัน ตรวจสอบผลงานกลุ่มและผลงานรายบุคคล บางครั้ง มีการทดสอบความรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคล บางครั้งอาจเฉลี่ยเป็นคะแนนกลุ่ม

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ใช้หลักเชื่อมโยงระหว่างนักเรียนด้วยกันและครูกับนักเรียน โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งก่อนที่นักเรียนจะแสดงความคิดเห็นให้เพื่อนฟัง นั้น นักเรียนก็ต้องทบทวนคิดใคร่ครวญ ทำความเข้าใจกับเนื้อหาด้วยตนเองอีกครั้ง และการได้ฟังความคิดเห็นของเพื่อนก็เป็นการเพิ่มเติมความรู้ ความเข้าใจเพิ่มยิ่งขึ้น จึงทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น นอกจากนั้นผู้วิจัย ได้ใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีการทดสอบและการให้คะแนนโดยการใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม เพื่อดูการพัฒนาาร่วมกัน ผู้วิจัยสังเกตได้ว่าคะแนนหรือผลงานของนักเรียนอยู่ในระดับที่ผ่านเกณฑ์ทุกคน

5. ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม เป็นการสรุปบทเรียน ครูอาจพูดเพิ่มเติมเนื้อหาความรู้ที่จำเป็น ประเมินผลการทำงานกลุ่ม จุดเด่นและสิ่งที่ต้องปรับปรุง ชมเชยกลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุด ให้กำลังใจกับกลุ่มที่ทำงานยังทำได้ไม่ดี จากนั้นนำกิจกรรมการเขียนบันทึกสิ่งที่ได้จากการเรียนในช่วงเรียนสั้นๆ อาจจะเป็นความรู้ที่ได้ หรือความรู้สึก ประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้จากการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนอาจเป็นภาพหรือตัวหนังสือก็ได้

ในขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลนี้ผู้วิจัย ได้ นำการเรียนรู้แบบร่วมมือคือการประเมินผลการทำงานกลุ่ม แนะนำจุดเด่นและสิ่งที่ต้องปรับปรุง ชมเชยให้กำลังใจแล้ว กิจกรรมสุดท้ายของกระบวนการเรียนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ นี้ ผู้วิจัยได้ใช้หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ โดยการเขียนบันทึกความรู้ ความรู้สึก หรือสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ในคาบเรียนนี้เป็นข้อความสั้นๆ เพื่อทบทวน ใคร่ครวญสิ่งที่ผ่านมาจากการเรียนในวันนี้ มีเป้าหมายเพื่อเป็นการฝึกสติ โดยการ มองสะท้อนตัวผู้เรียนเอง ซึ่งกิจกรรมนี้ทำให้ผู้วิจัยทราบความรู้สึกของนักเรียน ดังตัวอย่างต่อไปนี้ ด.ญ.พรพิมล ทุ่มโม่ง บันทึกไว้ในชั่วโมงที่สอนวาดลายไทย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 ว่า “ลายไทยอาจดูง่ายแต่พอลองทำจริงแล้วไม่ง่ายเลย ยากมาก แต่ก็มีความสุข มีความสุขในการลากเส้นลายไทย” เด็กชายณัฐพร วงศ์แก้ว ได้บันทึกว่า “ได้เรียนรู้เรื่องศิลปะต่างๆ ที่ยังไม่เคยรู้และไม่เข้าใจ อย่างเรื่องโบสถ์ หน้าบัน เจดีย์ ลายปูนปั้น ลายรดน้ำ และอีกหลายอย่าง ผมรู้สึกประทับใจและสนุกทุกครั้งที่ได้เรียนวิชานี้ครูสอนเข้าใจ ผมรักและอยากให้ศิลปะไทยอยู่กับคนไทยไปนานๆ ครับ “ สอดคล้องกับจิริฐกาล พงศ์ภคเธียร (2553: 217) กิจกรรมที่มีผลต่อการ

เรียนรู้ที่นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงด้านใน คือการเขียนบันทึก (journal) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสไตร่ตรองถึงเหตุการณ์ เรื่องราว และความคิดความเห็นที่บังเกิดขึ้นมาในแต่ละวันทำให้ได้เห็นตนเอง และเกิดการยอมรับตนเองมากขึ้น

2. ความพึงพอใจในการเรียนเรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ผู้วิจัยได้แบ่งความพึงพอใจเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการประเมินผล พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูงที่สุดทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเหตุผลดังต่อไปนี้

ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน นักเรียนมีความพึงพอใจเฉลี่ยมากที่สุดเป็นอันดับแรก และเมื่อพิจารณารายละเอียดแล้ว พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจแหล่งเรียนรู้ วัดกลางวรวิหาร เหมาะสมกับเนื้อหามากที่สุด เป็นเพราะนักเรียน ได้รับประสบการณ์ตรงจากการ ไปสถานที่จริง นักเรียนมีความสุข และสนใจ เรียนรู้จากสื่อของจริงผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 การมีพระวิทยากรถ่ายทอดเรื่องราว เป็นภูมิปัญญาที่บอกเล่าเรื่องเป็นสื่อที่สามารถโต้ตอบและให้ความกระจ่างได้เป็นอย่างดี ดังที่ ด.ญ.สลิทธิพิทย์ จิตรตะโสภะโน บันทึกไว้ในสมุดเล่มเล็กว่า “หนูได้เรียนรู้ว่าวัดกลางเป็นมาอย่างไร พระได้เล่าให้หนูฟัง และได้เดินศึกษา โบสถ์ เจดีย์ จิตรกรรมฝาผนัง พระบฏ ลายรดน้ำที่ตู้พระธรรม มณฑป หน้าบัน และอีกมากมาย หนูชอบในการศึกษาแบบนี้มาก ” สอดคล้องกับจิรัฐกาล พงศ์ภคเชียร (2553: 34) กล่าวว่ากระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นตลอดเวลา เป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ และกระบวนการมากกว่าการท่องจำจากตำรา

ด้านการประเมินผลนักเรียนมีความพึงพอใจมากเป็นอันดับที่สอง และเมื่อพิจารณาแล้ว พบว่านักเรียนเกิดความภูมิใจในศิลปะไทย ภูมิปัญญาไทยมาก เนื่องจากการได้ลงมือปฏิบัติจริง การมีส่วนร่วมในการทำงาน การแสดงความคิดเห็นทั้งในกลุ่มย่อยและการอภิปรายในกลุ่มใหญ่ การมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองและเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน

ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีความพึงพอใจเนื้อหาที่เรียนมีความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม และมีความเชื่อมโยงกับความเชื่อความศรัทธาในศาสนาที่มีผลต่องานทัศนศิลป์ และการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่เน้นการอภิปราย เพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน

ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน พบว่านักเรียนพึงพอใจกับ บรรยากาศของ การไปทัศนศึกษาที่วัดกลางวรวิหารมากที่สุดเนื่องจากทำให้เข้าใจงานทัศนศิลป์มากขึ้น และการเปลี่ยนสภาพแวดล้อมในการเรียนบ้างก็เป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อให้เปิดรับการเรียนรู้ใหม่ๆ ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้นักเรียนยังมีความพึงพอใจความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่มีความเป็นกันเอง ด.ญ.เพชรลดา พานิชวัฒนา “ หนูชอบวิชานี้มากๆ เลยค่ะ ทำให้หนูรู้จักลายไทย ทำให้รู้ว่ามียาลายอะไรบ้าง ส่วนตัวหนูชอบลายกระจึงตาอ้อยเพราะมีความละเอียดอ่อนสวยงาม และ ชอบที่

ครูยิ้มทำให้หนูรู้สึกสดชื่น และหนูชอบทำบัตรอวยพรลายไทย ” ในด้านกิจกรรมการฟังอย่างมีสติ (มีผู้พูดและผู้ฟัง) นักเรียนมีความเห็นว่าเป็นประโยชน์ทำให้เข้าใจเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น ส่วนกิจกรรมการทักทาย ทำให้เกิดบรรยากาศที่เป็นมิตร และมีความรู้สึกที่ดีในการทำกิจกรรมกลุ่ม

สรุปได้ว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือกันนั้น เป็นการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้นักเรียนปฏิบัติโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือที่หลากหลาย ภายใต้หลัก 7 C's ของจิตตปัญญาศึกษาที่ทำให้นักเรียนมีสติ คิดใคร่ครวญ และกิจกรรมที่สร้างบรรยากาศแห่งความเป็นมิตรทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างนักเรียนกับนักเรียน ครูกับนักเรียน ได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง สามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ ซึ่งนอกจากความรู้ที่ได้รับแล้วยังทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของงานศิลปกรรมมากยิ่งขึ้น สอดคล้องหลักสูตรแกนกลางมาตรฐาน ศ1.2 เป็นอย่างยิ่ง

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและการศึกษาครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยมีดังนี้

1.1 ผู้สอนควรต้องทำความเข้าใจหลักการและกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และฝึกปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ จะทำให้การสอนได้ผลดี

1.2 เนื่องจากการทำกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาบางกิจกรรมใช้ เวลามาก ครูผู้สอนอาจลดกิจกรรมบางอย่างลงเพื่อความเหมาะสม

1.3 ในการเรียนรู้แบบร่วมมือจะจัดกลุ่มนักเรียนแบบละความสามารถ โดยมีนักเรียนเก่ง อ่อน ปานกลางในกลุ่มเดียวกัน ดังนั้น ครูต้องรู้พื้นฐานของนักเรียนแต่ละคน และคุณครูควรเตรียมจัดกลุ่มไว้ก่อนล่วงหน้า และมีการเปลี่ยนกลุ่มบ้าง

1.4 รูปแบบการจัดกลุ่มควรเหมาะสมกับ วัยของนักเรียน และครูผู้สอนควรเลือกใช้การจัดการเรียนแบบร่วมมือหลากหลายรูปแบบ จะทำให้นักเรียนไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการนำกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาไปใช้กับการเรียนการสอนในรูปแบบอื่นๆ เช่น การสอนแบบบูรณาการเป็นต้น

2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือกับวิชาอื่นๆ

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2544). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ: องค์การ
รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์
- กรมวิชาการ. (2545). **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ**. กรุงเทพฯ:
องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ, (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง และพระราชบัญญัติการศึกษา
ภาคบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**.
กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กฤษณ์ จันทรทัต. (2553). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระทัศนศิลป์หน่วยภูมิปัญญา
ท้องถิ่น เรื่องว่าวไทยหลักสี่ของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วย
วิธีการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียน
แสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กัญญา กำศิริพินาน. (2552). รวบรวมความจิตตปัญญาศึกษาเรื่องจิตตปัญญาศึกษา: ทฤษฎีสู่
การปฏิบัติ. เชียงใหม่: โครงการจิตตปัญญาศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่. (ถ่ายเอกสาร) www.ceeducmu.com
- จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า. (2557). จิตตปัญญากับการพัฒนาศิลปศึกษา. เอกสารบทความทาง
การศึกษา.
- (2557). พัฒนาการทางความคิดศิลปศึกษาในสังคมไทยเอกสารบทความทางการศึกษา
- จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร. (2550). การวิจัยและพัฒนาจิตตปัญญาศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย.
วิทยานิพนธ์ ค.ด. (พัฒนศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ถ่ายเอกสาร.
- จุลพล พูนภัทรชีวิน. (2548). วิถีปฏิบัติ 7 ประการเพื่อเข้าสู่แก่นทางจิตวิญญาณ, ในเอกสาร
ประกอบการประชุมจิตวิวัฒน์ ครั้งที่ 26, มูลนิธิสดศรี – สฤษดิ์วงศ์. ถ่ายเอกสาร.
- เจริญขวัญนาพา. (2554). ผลการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ
ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการเชื่อมโยง และความสุขใน
การเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง อัตราส่วน
ตรีโกณมิติ. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ชลลดา ทองทวี; และคนอื่นๆ. (2551). **จิตตปัญญาศึกษา: การสำรวจและสังเคราะห์ความรู้จิตตปัญญาศึกษาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยและจัดการความรู้จิตตปัญญาศึกษา ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชาญชัย ยมดิษฐ์. (2548). **เทคนิคและวิธีการสอนร่วมสมัย**. กรุงเทพฯ: หลักพิมพ์.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2546). **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: เทพเนรมิตการพิมพ์.
- ณัฐภูมิ กิจรุ่งเรือง. (2545). **ผู้เรียนเป็นสำคัญและการเขียนแผนจัดการเรียนรู้ของครูมืออาชีพตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: เบลโล่การพิมพ์.
- ธนา นิลชัยโกวิทย์. (2551). **การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและจิตตปัญญาศึกษา**. ใน จิตตปัญญาศึกษา: การศึกษาเพื่อการพัฒนามนุษย์: รวมบทความการประชุมวิชาการประจำปี 2551. กรุงเทพฯ: โครงการศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธนา นิลชัยโกวิทย์; และคนอื่นๆ. (2550). **โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้การอบรมและกระบวนการด้านจิตตปัญญาศึกษา**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม).
- ธนา นิลชัยโกวิทย์; และอดิสร จันทรสุข (2552) **ศิลปะการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง : คู่มือกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา**. นครปฐม: ศูนย์จิตตปัญญา.
- ธำรง อุดมไพจิตรกุล. (2546). **จิตวิทยาสำหรับนักเศรษฐศาสตร์**. กรุงเทพฯ: เอกสารอัดสำเนา.
- นวลจิตต์ เขาวีรดิพงษ์; และคณะ. (2545). **การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- นฤมล อนเณกวิทย์. (2552). **การพัฒนาหลักสูตรจิตตปัญญาศึกษาสำหรับนักศึกษาพยาบาล**. วิทยานิพนธ์ ปรัชญา (หลักสูตรและการสอน). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น เอกสาร.
- นิคม ชมพูหลง. (2545). **วิธีการและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา**. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สาระคดี.
- ประเวศ วะสี. (2547). **การเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน ใน ธรรมชาติของสรรพสิ่ง : การเข้าถึงความจริงทั้งหมด**. หน้า 12. กรุงเทพฯ: มูลนิธิรักบ้านเกิด.
- พงษ์ธร ตันติฤทธิศักดิ์; และคนอื่นๆ. (2552ก). **คือชีวิต คือจิตตปัญญาศึกษา**. กรุงเทพฯ: สวนเงินมีมา.

- พาสนา จุรัตน์. (2553). รายงานการวิจัยเรื่องผลของกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสุขในการเรียนของนิสิตระดับปริญญาตรี. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ. (2548). หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: แฮสออฟเคอร์มิสท์.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2544). การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แนวคิด วิธีและเทคนิคการสอน 2. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมเนจเม้นท์.
- พิมพ์พิทา ตะโกสิทธิ์. (2550). การพัฒนาแผนการเรียนรู้และบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการลบจำนวนสองจำนวนที่มีตัวตั้งไม่เกิน 9 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- พิสนุ ฟองศรี. (2552). วิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: พรอพเพอร์ตี้พรีน.
- มัย ตะตียะ. (2547). สุนทรียภาพทางทัศนศิลป์. กรุงเทพฯ: วาดศิลป์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2551). พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ อักษร A – L. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. (2541). เทคนิคการสร้างและสอบข้อสอบความถนัดทางการเรียน. กรุงเทพฯ: สุริยา สารสิน.
- (2543). เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สุริยาสารสิน.
- เลิศ อานันทนนะ. (2549). แนวคิดเกี่ยวกับศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัฒนาพร ระจับทุกซ์. (2545). เทคนิคและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- วัฒนาพร ระจับทุกซ์. (2542). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ.
- วันชัย ก่อนกำเนิด. (2550). การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ด้วยวิธีเรียนแบบร่วมมือกับวิธีเรียนแบบอิสระผ่านสื่อคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลป(ทัศนศิลป์) เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. การค้นคว้าอิสระ ศษ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- วันเพ็ญ จันท์เจริญ. (2542). การเรียนการสอนปัจจุบัน. สกลนคร: คณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏสกลนคร.

- วิชา ผิวคำ. (2553). **กรณีศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้พื้นฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในอุดมศึกษา**. วิทยานิพนธ์. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วิบูลย์ชัย ไยบัวเทศ. (2551). **การพัฒนาแบบการสอนศิลปศึกษา โดยใช้กิจกรรมศิลปศึกษาแบบสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3**. วิทยานิพนธ์ (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2545). **เอกสารประกอบการสอนพัฒนาการเรียนการสอนมหาสารคาม**. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิมลศรี ศุภิลวรรณ. (2552). **แนวคิดและแนวทางในการใช้วรรณคดีสร้างการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญในผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา**. ใน หนังสือรวมบทความการประชุมวิชาการประจำปี จิตตปัญญาศึกษา ครั้งที่ 2. นครปฐม: โครงการศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิจักขณ์ พานิช. (2550). **เรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ: การศึกษาดั่งเส้นทางแสวงหาทางจิตวิญญาณ**. กรุงเทพฯ: สวนเงินมีมา.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2539). **ศิลปศึกษา**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2546). **การวัดผลการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กทม. : ประสานการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). **ก้าวสู่มาตรฐานการเรียนรู้...สู่ทักษะชีวิต**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุนันทา สุนทรประเสริฐ. (ม.ป.ป.). **เอกสารประกอบการอบรมปฏิบัติการการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา**. สุพรรณบุรี: ศูนย์พัฒนาวิชาชีพครู สปอ. เมืองสุพรรณบุรี.
- สุภาพักตร์ สังข์เงิน. (2553). **ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (หลักสูตรและการสอน). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- สุภาวดี ภูนาสูง. (2551). **ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการดำรงชีวิตของสัตว์กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยบทเรียนสำเร็จรูปประกอบภาพการ์ตูน**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (หลักสูตรและการสอน). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

- สุรพล เย็นเจริญ (2543). ความพึงพอใจต่อการเรียนวิชาอาชีพธุรกิจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนปทุมคงคาสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ปรินิพนธ์ กศ.ม. (ธุรกิจศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุวิทย์ มูลคำ; และคณะ. (2549). การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด. กรุงเทพฯ: บี เค บุ๊คส์.
- สุวิทย์ มูลคำ; และอรทัย มูลคำ. (2550). 19 วิธีการจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- หนังสือพิมพ์ฟ้าใหม่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ. (2557, กันยายน). 3(32). ----- (2557, มีนาคม). 3(26).
- วิชาการ. (2553). หลักสูตรโรงเรียนบ้านคลองหลวง. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- อัคพงศ์ สุขมาตย์. (2553). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา. ปรินิพนธ์ กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร.
- อัญชนา โพธิ์พลาการ. (2545). การพัฒนาชุดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ด้วยการเรียนแบบร่วมมือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). หลักการสอน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุวรรณ ียะกร. (ม.ป.ป.). การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2557, จาก <http://lic.Chula.ac.th/web/mediaflash/cooperative/.../cooperative.ppt>
- Artzt, Alice F; & Newman, Claire M. (1990, September). Cooperative Learning. **Mathematics Teacher**. 83(6): 448-452.
- Bloom, Benjamin. (1976). **Human Characteristics and School Learning**. New York: McGraw –Hill.
- Brady, Richard. (2007). Learning to Stop, Stopping to Learn: Discovering the Contemplative Dimension in Education. **Journal of Transformative Education**. 5(4): 372-394.
- Byrner, Kathryn. (2009). **Portraits of Contemplative Teaching: A Third Way**. Retrieved September 21, 2010, from [http://proquest.umi.com/pqdweb? Index=19&did=1850687111&SrchMode=1&sid=7&Fmt=6&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1277890715&clientId=61839](http://proquest.umi.com/pqdweb?Index=19&did=1850687111&SrchMode=1&sid=7&Fmt=6&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1277890715&clientId=61839).

- Duerr, Maia; Zajonc, Arthur; & Dana, Diane. (2003). Survey of Transformative and Spiritual Dimensions of Higher Education. **Journal of Transformative Education**. 1(3): 177-211.
- Kagan, Spencer. (1994). **Coopeative Learning**. Publisher: Resources for Teachers.
- King, Kathleen P. (2004). Both Sides Now: Examining Transformative Learning and Professional Development of Educators. **Innovative Higher Education**. 29(2): 155-174.
- Roth, Harold D. (2006, September). Contemplative Studies: Prospects for a New Field. **Teachers College Record**. 108(9): 1,787-1,815.
- Shajahan, Riyad Ahmed. (2004). Contering Spirituality in the Academy: Toward a Transformative Way of Teaching and Learning. **Jornal of Transformative Education**. 2(4): 294-312.
- Souvignier, Elmar; & Kronenberger, Julia. (2007, December). Cooperative learning in third graders' jigsaw groups for mathematics and science with and without questioning training. **British Journal of Educational Psychology**. 77(4): 755-771.
- Tarin, Kmuran; & Akdeniz, Fikri. (2008, January). The Efecfs of Cooperative Learning on Turkish Elementary Students' Mathematics Achiveement and Attitude towards Mathematics Using TAI and STAD Methods. **Educational Studies in Mathematics**. 67: 77-91.
- Wheeler, R.; & Ryan, F. L. (1990). **Effects of Cooperative and Comprehension**. Cambridge: Cambridge University press.

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ / ผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ / ผู้เชี่ยวชาญ

การแนะนำ / ตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือสำหรับการวิจัย

1. นายเกริก ยืนพันธ์ รองศาสตราจารย์ประจำ สาขาวรรณกรรมเด็ก
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. นางมณฑา ไกรทิม ศึกษานิเทศก์ วิทยฐานะศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
กลุ่มงานนิเทศการศึกษา 5
หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร
3. นางสาววัชรพร จัปเดตุ รองผู้อำนวยการ ชำนาญการพิเศษ (ฝ่ายวิชาการ)
โรงเรียนอนุบาลวัดพิชัยสงคราม จังหวัดสมุทรปราการ

ภาคผนวก ข
เอกสารดำเนินการวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 15664

ที่ ศธ 0519.12/34๔๗

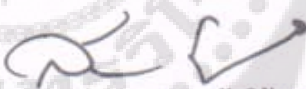
วันที่ ๑ กันยายน 2557

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณะบดีคณะมนุษยศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวกนกฉัตร โกมลณิ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ รองศาสตราจารย์เกริก ยืนพันธ์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถามความพึงพอใจ และแผนการจัดการเรียนรู้

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวกนกฉัตร โกมลณิ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)
คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 081-613-5542

ที่ ศธ 0519.12/3452

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๑ กันยายน 2557

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน นางมณฑา ไร่หิม

เนื่องด้วย นางสาวกนกฉัตร โกมลณณ์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถามความพึงพอใจ และแผนการจัดการเรียนรู้

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวกนกฉัตร โกมลณณ์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 081-613-5542

ที่ ศธ 0519.12/44๕๖

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๑ กันยายน 2557

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลวัดพิชัยสงคราม

เนื่องด้วย นางสาวกนกฉัตร โกมลณี นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์วัชรพร จันเกตุ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถามความพึงพอใจ และแผนการจัดการเรียนรู้

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวกนกฉัตร โกมลณี และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 081-613-5542

ที่ ศธ.๐๔๑๔๕.๐๒๒/๐๓๕

โรงเรียนบ้านคลองหลวง
ถนนสุขุมวิท ต.ท้ายบ้าน อ.เมือง
จ.สมุทรปราการ ๑๐๒๔๐

๒๖ มกราคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอนำนักเรียนเข้าร่วมพิธีภักดิ์และศิลปกรรมภายในวัดกลางวรวิหาร

กราบนิมิตการ พระครูพระคุณท่านพระเทพสมุทรมณี เจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการและเจ้าอาวาส
วัดกลางวรวิหาร

ด้วยนางสาวกนกฉัตร โกมลณี ครู โรงเรียนบ้านคลองหลวง กำลังศึกษาระดับมหาวิทยาลัยศิลปากร
เกี่ยวกับศิลปกรรม มีความประสงค์ที่ขานำนักเรียนเข้าร่วมศิลปกรรมภายในวัดกลางวรวิหาร ดังนี้

๑. พิธีภักดิ์คณะ ๖
๒. จิตรกรรมฝาผนังภายในโบสถ์เก่า
๓. มณฑป
๔. วิหาร
๕. กุฏิเรือนไทย คณะ ๘

โดยจะนำนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖/๒ โรงเรียนบ้านคลองหลวงจำนวน ๔๑ คน เข้าร่วมในวันศุกร์
ที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ เวลา ๑๑.๐๐-๑๕.๓๐ น.

จึงกราบนิมิตการขออนุญาตพระครูพระคุณท่าน

นมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(นางนุรุต นุชอุดม)

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองหลวง

โรงเรียนบ้านคลองหลวง

โทร. ๐๒-๓๕๕๒๓๖๔

โทรสาร ๐๒-๓๕๕๖๑๓๒

ภาคผนวก ค
การหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องศิลปะท้องถิ่น วัดกลางวรวิหาร (IOC)
2. ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร เป็นรายชื่อ
3. ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร
4. ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นรายชื่อ โดยใช้วิธีแจกแจงค่าที (t –test dependent)
5. ค่าดัชนีความสอดคล้องแบบสอบถามความพึงพอใจ (IOC)
6. การคำนวณหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนเรื่องศิลปะท้องถิ่น วัดกลางวรวิหาร
7. แผนการสอน
8. รูปภาพประกอบการดำเนินการวิจัย

ตาราง 15 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหา (IOC) ของ
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ
ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จุด ประสงค์	ข้อ ที่	ความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC	จุด ประสงค์	ข้อ ที่	ความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC
		1	2	3							
1	1	+1	+1	+1	1		18	+1	0	+1	0.67
	2	+1	0	+1	0.67		19	+1	0	+1	0.67
	3	+1	0	+1	0.67		20	+1	0	+1	0.67
2	4	+1	+1	+1	1	4	21	+1	0	+1	0.67
	5	+1	0	+1	0.67		22	+1	0	+1	0.67
	6	+1	0	+1	0.67		23	+1	0	+1	0.67
	7	+1	+1	+1	1		24	+1	0	+1	0.67
	8	+1	+1	+1	1		25	+1	+1	+1	1
	9	+1	+1	+1	1		26	+1	0	+1	0.67
	10	+1	+1	+1	1		27	+1	+1	+1	1
	11	+1	+1	+1	1		28	+1	0	+1	0.67
	12	+1	0	+1	0.67		29	+1	0	+1	0.67
3	13	+1	0	+1	0.67	5	30	+1	0	+1	0.67
	14	+1	0	+1	0.67		31	+1	0	+1	0.67
	15	+1	0	+1	0.67		32	+1	+1	+1	1
	16	+1	0	+1	0.67		33	+1	+1	+1	1
	17	+1	0	+1	0.67	6	34	+1	+1	+1	1

ตาราง 15 (ต่อ)

จุด ประสงค์	ข้อ ที่	ความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC	จุด ประสงค์	ข้อ ที่	ความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC
		1	2	3							
6	35	+1	+1	+1	1	8	54	+1	0	+1	0.67
	36	+1	+1	+1	1		55	+1	+1	+1	1
	37	+1	0	+1	0.67		56	+1	0	+1	0.67
	38	+1	0	+1	0.67	9	57	+1	+1	+1	1
	39	+1	+1	+1	1		58	+1	+1	+1	1
	40	+1	+1	+1	1		59	+1	+1	+1	1
	41	+1	0	+1	0.67		60	+1	+1	+1	1
	42	+1	+1	+1	1	10	61	+1	+1	+1	1
	43	+1	+1	+1	1		62	+1	0	+1	0.67
	44	+1	0	+1	0.67		63	+1	0	+1	0.67
	45	+1	0	+1	0.67		64	+1	0	+1	0.67
	46	+1	+1	+1	1	11	65	+1	0	+1	0.67
	47	+1	+1	+1	1		66	+1	+1	+1	1
	48	+1	+1	+1	1	12	67	+1	+1	+1	1
7	49	+1	0	+1	0.67		68	+1	0	+1	0.67
	50	+1	0	+1	0.67	13	69	+1	0	+1	0.67
	51	+1	+1	+1	1		70	+1	0	+1	0.67
8	52	+1	+1	+1	1		71	+1	+1	+1	1
	53	+1	0	+1	0.67		72	+1	+1	+1	1

ตาราง 15 (ต่อ)

จุด ประสงค์	ข้อ ที่	ความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC	จุด ประสงค์	ข้อ ที่	ความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC
		1	2	3							
13	73	+1	0	+1	0.67	15	86	+1	0	+1	0.67
	74	+1	+1	+1	1		87	+1	+1	+1	1
	75	+1	0	+1	0.67		88	+1	+1	+1	1
	76	+1	0	+1	0.67		89	+1	0	+1	0.67
	77	+1	+1	+1	1		90	+1	+1	+1	1
14	78	+1	0	+1	0.67		91	+1	0	+1	0.67
	79	+1	+1	+1	1		92	+1	0	+1	0.67
	80	+1	0	+1	0.67		93	+1	+1	+1	1
	81	+1	+1	+1	1		94	+1	0	+1	0.67
15	82	+1	0	+1	0.67		95	+1	0	+1	0.67
	83	+1	+1	+1	1		96	+1	0	+1	0.67
	84	+1	0	+1	0.67		97	+1	0	+1	0.67
	85	+1	+1	+1	1		98	+1	0	+1	0.67

คัดเลือกแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทัศนศิลป์ เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร เฉพาะข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) โดยพิจารณาจากค่า $IOC > 0.5$ จึงคัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 – 1.00 ไว้ทั้งหมดจำนวน 98 ข้อ

ตาราง 16 ค่าความยาก (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
เรื่อง ศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบ
ร่วมมือ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

ข้อที่	P	r	แปลผล	ข้อที่	P	r	แปลผล
1	0.57	0.46	คัดเลือกไว้	23	0.18	0.27	คัดออก
2	0.66	0.50	คัดเลือกไว้	24	0.15	0.04	คัดออก
3	0.15	0.15	คัดออก	25	0.51	0.38	คัดเลือกไว้
4	0.59	0.19	คัดออก	26	0.67	0.42	คัดเลือกไว้
5	0.57	0.38	คัดเลือกไว้	27	0.12	0.00	คัดออก
6	0.45	0.50	คัดเลือกไว้	28	0.81	0.08	คัดออก
7	0.20	0.15	คัดออก	29	0.56	0.08	คัดออก
8	0.38	0.00	คัดออก	30	0.54	0.42	คัดเลือกไว้
9	0.26	0.23	เลือกได้	31	0.55	0.54	คัดเลือกไว้
10	0.70	0.00	คัดออก	32	0.06	0.04	คัดออก
11	0.87	0.15	คัดออก	33	0.37	0.31	เลือกได้
12	0.38	0.04	คัดออก	34	0.58	0.27	เลือกได้
13	0.28	0.50	เลือกได้	35	0.66	0.46	เลือกได้
14	0.58	0.27	เลือกได้	36	0.57	0.62	คัดเลือกไว้
15	0.55	0.58	คัดเลือกไว้	37	0.51	0.23	เลือกได้
16	0.26	0.35	เลือกได้	38	0.62	0.38	คัดเลือกไว้
17	0.55	0.12	คัดออก	39	0.79	0.27	เลือกได้
18	0.74	0.31	เลือกได้	40	0.07	-0.12	คัดออก
19	0.58	0.62	คัดเลือกไว้	41	0.24	-0.15	คัดออก
20	0.82	0.42	เลือกได้	42	0.26	0.04	คัดออก
21	0.99	0.00	คัดออก	43	0.34	0.00	คัดออก
22	0.38	0.31	เลือกได้	44	0.48	0.42	คัดเลือกไว้

ตาราง 16 (ต่อ)

ข้อที่	P	r	แปลผล	ข้อที่	P	r	แปลผล
45	0.21	0.19	คัดออก	69	0.52	0.38	คัดเลือกไว้
46	0.78	0.23	เลือกได้	70	0.46	-0.04	คัดออก
47	0.47	0.50	คัดเลือกไว้	71	0.33	0.23	เลือกได้
48	0.28	0.04	คัดออก	72	0.41	0.31	คัดเลือกไว้
49	0.35	0.27	เลือกได้	73	0.49	0.38	คัดเลือกไว้
50	0.55	0.50	คัดเลือกไว้	74	0.16	-0.08	คัดออก
51	0.59	0.65	คัดเลือกไว้	75	0.39	0.31	เลือกได้
52	0.38	0.54	เลือกได้	76	0.36	0.46	คัดเลือกไว้
53	0.66	0.58	คัดเลือกไว้	77	0.63	0.38	คัดเลือกไว้
54	0.28	0.23	เลือกได้	78	0.43	0.27	เลือกได้
55	0.28	0.19	คัดออก	79	0.39	0.12	คัดออก
56	0.28	0.00	คัดออก	80	0.60	0.46	คัดเลือกไว้
57	0.45	0.23	เลือกได้	81	0.46	0.15	คัดออก
58	0.69	0.65	คัดเลือกไว้	82	0.76	0.46	เลือกได้
59	0.45	0.27	เลือกได้	83	0.19	-0.04	คัดออก
60	0.58	0.50	คัดเลือกไว้	84	0.47	0.19	คัดออก
61	0.37	0.00	คัดออก	85	0.37	0.08	คัดออก
62	0.26	-0.35	คัดออก	86	0.15	-0.23	คัดออก
63	0.08	0.08	คัดออก	87	0.67	0.27	เลือกได้
64	0.24	-0.15	คัดออก	88	0.79	0.35	เลือกได้
65	0.47	0.12	คัดออก	89	0.30	0.08	คัดออก
66	0.47	0.35	คัดเลือกไว้	90	0.28	-0.12	คัดออก
67	0.17	-0.23	คัดออก	91	0.22	0.12	คัดออก
68	0.54	0.38	คัดเลือกไว้	92	0.31	0.15	คัดออก

ตาราง 16 (ต่อ)

ข้อที่	P	r	แปลผล	ข้อที่	P	r	แปลผล
93	0.30	-0.04	คัดออก	96	0.44	0.50	คัดเลือกไว้
94	0.23	-0.08	คัดออก	97	0.59	0.38	คัดเลือกไว้
95	0.21	0.04	คัดออก	98	0.31	-0.12	คัดออก

คัดเลือกแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร เฉพาะที่มีค่าความยาก (P) อยู่ระหว่าง 0.36 – 0.78 ซึ่งเป็นความยากง่ายพอเหมาะ ไม่ยากหรือไม่ง่ายจนเกินไป และคัดเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.23 – 0.65 ซึ่งเป็นข้อที่แยกคนเก่งกับคนอ่อนได้และสามารถนำไปใช้ครั้งต่อไป ซึ่งได้คัดเลือกแบบทดสอบนี้ทั้งหมด 30 ข้อ โดยให้ครอบคลุมจุดประสงค์ การเรียนรู้ คือ ข้อ 1 , 2 , 5 , 6 , 15 , 19 , 25 , 26 , 30 , 31 , 35 , 36 , 38 , 44 , 47 , 50 , 51 , 53 , 58 , 60 , 66 , 68 , 69 , 72 , 73 , 76 , 77 , 80 , 96 , 97

ตาราง 17 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร

Analyze unscored multiple choice test.

Sample Size	Total Item	Total Score	Avg. P Value	Avg. R Value
96	30	30	0.553	0.420
Max	Min	Mean	Median	SD
28	4	16.604	17.000	6.182
Reliability (Cronbach Alpha / KR20)				
0.839				

Item	weight	Average	P Value	R Value	Corrected R Value	Correct Answer	C1	C2	C3	C4	C5
1	1	0.563	0.563	0.472	0.406	3	9 9.38%	6 6.25%	54 56.25%	26 27.08%	0 0.00%
2	1	0.667	0.667	0.454	0.390	2	15 15.63%	64 66.67%	6 6.25%	11 11.46%	0 0.00%
3	1	0.583	0.583	0.341	0.267	1	56 58.33%	19 19.79%	12 12.50%	9 9.38%	0 0.00%
4	1	0.448	0.448	0.433	0.363	1	43 44.79%	12 12.50%	19 19.79%	22 22.92%	0 0.00%
5	1	0.552	0.552	0.480	0.414	1	53 55.21%	14 14.58%	18 18.75%	10 10.42%	0 0.00%
6	1	0.583	0.583	0.499	0.435	1	56 58.33%	7 7.29%	16 16.67%	16 16.67%	0 0.00%
7	1	0.510	0.510	0.313	0.237	3	37 38.54%	3 3.13%	49 51.04%	7 7.29%	0 0.00%
8	1	0.688	0.688	0.380	0.313	4	11 11.46%	9 9.38%	10 10.42%	66 68.75%	0 0.00%
9	1	0.542	0.542	0.430	0.361	3	15 15.63%	12 12.50%	52 54.17%	17 17.71%	0 0.00%
10	1	0.552	0.552	0.514	0.451	1	53 55.21%	14 14.58%	8 8.33%	21 21.88%	0 0.00%
11	1	0.583	0.583	0.495	0.431	1	56 58.33%	10 10.42%	11 11.46%	19 19.79%	0 0.00%
12	1	0.635	0.635	0.374	0.303	2	7 7.29%	61 63.54%	20 20.83%	8 8.33%	0 0.00%
13	1	0.490	0.490	0.402	0.330	2	28 29.17%	47 48.96%	6 6.25%	14 14.58%	0 0.00%
14	1	0.469	0.469	0.454	0.386	4	14 14.58%	26 27.08%	11 11.46%	45 46.88%	0 0.00%
15	1	0.500	0.500	0.450	0.370	3	26 26.04%	9 9.38%	56 56.25%	7 7.29%	0 0.00%
16	1	0.604	0.604	0.609	0.556	4	12 12.50%	20 20.83%	6 6.25%	58 60.42%	0 0.00%
17	1	0.677	0.677	0.503	0.442	3	13 13.54%	8 8.33%	65 67.71%	10 10.42%	0 0.00%
18	1	0.271	0.271	0.157	0.086	1	26 27.08%	16 16.67%	22 22.92%	32 33.33%	0 0.00%
19	1	0.708	0.708	0.562	0.509	4	11 11.46%	4 4.17%	13 13.54%	68 70.83%	0 0.00%
20	1	0.583	0.583	0.464	0.398	1	56 58.33%	6 6.25%	4 4.17%	30 31.25%	0 0.00%
21	1	0.656	0.656	0.413	0.346	3	12 12.50%	10 10.42%	63 65.63%	11 11.46%	0 0.00%
22	1	0.469	0.469	0.301	0.225	1	45 46.88%	24 25.00%	13 13.54%	14 14.58%	0 0.00%
23	1	0.552	0.552	0.300	0.224	2	26 27.08%	53 55.21%	9 9.38%	8 8.33%	0 0.00%
24	1	0.531	0.531	0.347	0.273	2	19 19.79%	51 53.13%	16 16.67%	9 9.38%	0 0.00%
25	1	0.490	0.490	0.341	0.266	1	47 48.96%	20 20.83%	16 16.67%	13 13.54%	0 0.00%
26	1	0.365	0.365	0.411	0.343	3	22 22.92%	12 12.50%	35 36.46%	27 28.13%	0 0.00%
27	1	0.635	0.635	0.458	0.393	2	14 14.58%	61 63.54%	8 8.33%	13 13.54%	0 0.00%
28	1	0.615	0.615	0.419	0.350	2	15 15.63%	59 61.46%	12 12.50%	10 10.42%	0 0.00%
29	1	0.438	0.438	0.415	0.345	1	42 43.75%	15 15.63%	23 23.96%	16 16.67%	0 0.00%
30	1	0.583	0.583	0.420	0.350	2	24 25.00%	56 58.33%	9 9.38%	7 7.29%	0 0.00%

ตาราง 18 ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นรายข้อ โดยใ
วิธีแจกแจงค่าที (t –test dependent)

ที่	ชื่อ-สกุล	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D	D ²
		30	30		
1	เด็กขายนวมินทร์ พิษณุพงษ์	8	17	9	81
2	เด็กชายอิทธิกร ถ้วยทอง	10	20	10	100
3	เด็กชายเจตนิพัทธ์ วรวิชัยยันต์	7	13	6	36
4	เด็กชายธนพงศ์ เรืองเกษม	12	21	9	81
5	เด็กชายณัฐพร วงศ์แก้ว	12	23	11	121
6	เด็กชายภานุวัฒน์ ทศนพงษ์	7	11	4	16
7	เด็กชายอาทิตย์ เทศทิม	5	12	7	49
8	เด็กชายกฤษฎา ศรีสวัสดิ์	9	17	8	64
9	เด็กชายชยุตพงศ์ ภูติยา	8	15	7	49
10	เด็กชายธนภัทร สุธาชัย	10	16	6	36
11	เด็กชายสุริยา ศรีกะชา	10	18	8	64
12	เด็กชายสิทธิเดช โพธิ์บุตร	9	16	7	49
13	เด็กชายปัญญา ยืนนาน	11	18	7	49
14	เด็กชายภัทรพล ชลแดง	12	21	9	81
15	เด็กชายพิเชษฐ์ ดีนา	8	15	7	49
16	เด็กหญิงสลลิตทิพย์ จิตรตะโสภะโน	9	20	11	121
17	เด็กหญิงพรพิมล ทุ่มโม่ง	10	21	11	121
18	เด็กหญิงวาสนา ออสันเทียะ	9	19	10	100
19	เด็กหญิงณิพาพร รื่นเริง	8	17	9	81
20	เด็กหญิงเพชรลดา พานิชวัฒนา	4	19	15	225
21	เด็กหญิงวิภาภานต์ จ้อยสวัสดิ์	8	16	8	64
22	เด็กหญิงสุกัญญา บุญมา	5	20	15	225
23	เด็กหญิงกรกมลวรรณ มูลดิฐ	6	18	12	144
24	เด็กหญิงสโรชา กลิ่นหอม	8	20	12	144
25	เด็กหญิงวันนิสา ยวงสาย	8	19	11	121
26	เด็กหญิงเสาวลักษณ์ สำรวมจิต	7	18	11	121
27	เด็กหญิงจินดารัตน์ ศรีเมือง	9	23	14	196

ตาราง 18 (ต่อ)

ที่	ชื่อ-สกุล	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D	D ²
		30	30		
28	เด็กหญิงณัฐธิดา มูลเชียงใต้	7	15	8	64
29	เด็กหญิงรุ่งนภา วรรณวิศาล	9	21	12	144
30	เด็กหญิงจันทิมา แก้วเนียม	5	15	10	100
31	เด็กหญิงอภิญา หลีเกษม	7	23	16	256
32	เด็กหญิงพัชรภา วงษ์วารี	10	16	6	36
33	เด็กหญิงจันทรา อภิขยารักษ์	8	20	12	144
34	เด็กหญิงวรางคณา บุญญเกียรติสกุล	8	26	18	324
35	เด็กหญิงสมพร สุวรรณผา	9	17	8	64
36	เด็กหญิงนันทกร จันทรทอง	8	20	12	144
37	เด็กหญิงจันทราภรณ์ น้าชม	9	18	9	81
38	เด็กหญิงเนตรชนก จำผิว	11	20	9	81
39	เด็กหญิงชลธิชา มีโพธิ์งาม	8	22	14	196
40	เด็กหญิงกฤติยาภรณ์ พานทอง		13	13	169
	รวม	328	729	401	4391
	เฉลี่ย	8.41	18.23		
	เฉลี่ยร้อยละ	36.44	81.00		
	SD	1.92	3.25		

$$\text{ค่า } t = 20.558$$

ตาราง 19 ค่าดัชนีความเหมาะสมของข้อคำถามของแบบสำรวจความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

รายการ	ผลการพิจารณาของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่			I IOC	แปลผล
	1	2	3		
1.ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้					
1.1 เนื้อหาที่เรียนมีความเชื่อมโยงกับอิทธิพลของความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนาที่มีผลต่องานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1.2 เนื้อหาที่เรียนมีความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1.3 เนื้อหาที่เรียนมีความต่อเนื่องและเป็นลำดับขั้นตอน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1.4 มีการอภิปราย ข้อสรุป ข้อค้นพบในการเรียนรู้ระหว่าง นักเรียนภายในกลุ่มและระหว่างนักเรียนกับครู	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน					
2.1 บรรยากาศในการเรียนรู้มีความเป็นกันเองและอบอุ่น	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมีความเป็นกันเอง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.3 ความรู้สึกที่ดีในการทำกิจกรรมระหว่างเพื่อน ๆ ในกลุ่ม	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.4 กิจกรรมการฟังอย่างมีสติ (มีผู้พูดและผู้ฟัง) ทำให้เรียน เข้าใจเนื้อหาที่เรียน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.5 กิจกรรมทักทายทำให้นักเรียนรู้สึกเป็นมิตรกับเพื่อน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.6 การไปทัศนศึกษาที่วัดทำให้เข้าใจงานทัศนศิลป์	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.7 ขั้นตอนการสะท้อนความคิดทำให้เกิดความเข้าใจ ตนเองและเข้าใจผู้อื่น	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ตาราง 19 (ต่อ)

รายการ	ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญคนที่			I IOC	แปลผล
	1	2	3		
3. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน					
3.1 แหล่งเรียนรู้วัดกลางวรวิหารเหมาะสมกับเนื้อหา	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3.2 มีสื่อและอุปกรณ์เหมาะสมกับเนื้อหา	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3.3 วิทยากร(พระ)มีความรู้ สามารถถ่ายทอดประสบการณ์	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4. ด้านการประเมินผล					
4.1 นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลของตนเองและเพื่อนๆ ในชั้นเรียน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4.2 นักเรียนชอบเรียนศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4.3 นักเรียนมีความภูมิใจในผลงานของตนเองและของผู้อื่น	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4.4 นักเรียนมีความภูมิใจในศิลปะไทย ภูมิปัญญาไทย	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4.5 โดยรวมนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนเรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหารตามแนวคิดจิตตปัญญาแบบร่วมมือ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งประเมินด้านความเหมาะสมของข้อคำถามของแบบสำรวจความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ ผลการประเมินพบว่ามีความสอดคล้องสูงกว่า 0.5 ทุกรายการ

ตาราง 20 การคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนเรื่องศิลปะ
ห้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร

Analyze Survey/Attitude Test.

Sample Size	Total Item	Total Score	Mean	SD
30	19	5	89.733	2.886
Reliability (Cronbach Alpha / KR20)				
0.618				

Item	Mean	SD	Median	R Value	Corrected R Value
1	4.767	0.430	5.0	0.550	0.435
2	4.933	0.254	5.0	0.531	0.465
3	4.600	0.498	5.0	0.278	0.112
4	4.600	0.498	5.0	0.302	0.137
5	4.533	0.507	5.0	0.516	0.371
6	4.800	0.407	5.0	0.618	0.521
7	4.467	0.507	4.0	0.364	0.201
8	4.700	0.466	5.0	0.570	0.447
9	4.533	0.507	5.0	0.469	0.318
10	4.833	0.379	5.0	0.331	0.209
11	4.400	0.498	4.0	0.217	0.048
12	4.833	0.379	5.0	0.579	0.483
13	4.933	0.254	5.0	-0.025	-0.110
14	4.800	0.407	5.0	0.358	0.229
15	4.667	0.479	5.0	0.351	0.197
16	4.867	0.346	5.0	0.134	0.016
17	4.833	0.379	5.0	0.238	0.111
18	4.900	0.305	5.0	0.085	-0.019
19	4.733	0.450	5.0	0.336	0.191

ภาคผนวก ง

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

1. แผนการสอน
2. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

สาระที่ 1 ทัศนศิลป์

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

หน่วยการเรียนรู้ 3

เรื่องสืบสานศิลปะท้องถิ่น

เวลา 10 ชั่วโมง

หน่วยที่ 1 วัดกลางวรวิหาร เรื่อง ประวัติและความสำคัญของวัดกลางวรวิหาร เวลา 2 ชั่วโมง

สาระที่ 1 : ทัศนศิลป์

มาตรฐาน / ตัวชี้วัด

มาตรฐาน

ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

ตัวชี้วัด

ศ 1.2 ป 6/3 ระบุและบรรยาย อิทธิพลทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่มีผลต่อการสร้างงานทัศนศิลป์ของบุคคล

สาระสำคัญ

ศิลปะเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์มาตั้งแต่โบราณ ดังจะเห็นได้จากหลักฐานทางโบราณคดี ซึ่งมีศิลปะจำนวนมากถูกสร้างขึ้นจากความศรัทธา ความเชื่อ ที่เกี่ยวกับศาสนา และสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตและสังคมไทยในอดีตได้เป็นอย่างดี

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้

1. บอกประวัติวัดกลางวรวิหารได้
2. บอกความสำคัญของวัดกลางวรวิหารได้

ด้านทักษะ

มีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีวินัย
2. ใฝ่เรียนรู้
3. มุ่งมั่นในการทำงาน
4. รักความเป็นไทย

สาระการเรียนรู้

1. เตรียมความพร้อมให้นักเรียน รู้จักกิจกรรมตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ อาทิ เช่น กิจกรรมทักทาย สุนทรีสนทนา การพูดและฟังอย่างมีสติ กิจกรรมสมุดเล่มเล็กจดบันทึกการเรียนรู้

2. ศึกษาประวัติและความสำคัญของวัดกลางวรวิหารที่สร้างตั้งแต่ปลายกรุงอยุธยา เดิมชื่อ วัดตะโกทอง และได้รับแต่งตั้งเป็นพระอารามหลวง ซึ่งเป็นแห่งเดียวในอำเภอเมืองสมุทรปราการ นอกจากนั้นยังมีศิลปะเก่าแก่สวยงาม ที่กรมศิลปากรอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกของชาติ โดยการวิเคราะห์ข่าวจาก วารสาร นิวส์ไฟว์ใหม่ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ ปีที่ 3 ฉบับที่ 32 ประจำเดือน กันยายน 2557

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นเตรียม

ในวันแรกของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือจะใช้เวลาในขั้นเตรียม เพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียน และสร้างความเข้าใจระหว่างนักเรียนกับครูผู้สอนนักเรียนกับกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ โดยครูแบ่งนักเรียนไว้ล่วงหน้า กลุ่มละ ๓-๕ คน คละความสามารถ และเพศ

1. ทำกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมโดยเริ่มจากการทักทาย ให้นักเรียนยืนเป็นวงกลมและเดินทักทายด้วยคำว่า สวัสดี แล้วสัมผัสมือ ส่งยิ้มให้กัน ถามทุกข์สุขกันสั้นๆ ก็ได้ ครูผู้สอนจะเปิดเพลงบรรเลงเบาๆ เมื่อเริ่มกิจกรรม และปิดเพลงเมื่อหมดเวลา

2. ให้นักเรียนเข้ากลุ่มย่อยตามที่ครูกำหนด ครูให้นักเรียนนั่งหันหน้าเข้าหากัน ครูแนะนำกิจกรรมสุนทรียสนทนา ซึ่งมีข้อตกลงเบื้องต้นว่าการพูดที่ละคนไม่พูดแทรก ไม่ขัดจังหวะ ฟังอย่างลึกซึ้ง ห้อยแขวนการตัดสินใจ (ห้อยแขวนการตัดสินใจหมายถึง ไม่ตัดสินว่าสิ่งที่ผู้อื่นพูด ถูกหรือผิด)

3. ครูวางปากกาไว้กลางวงกลมของทุกกลุ่ม กลุ่มละ 1 ด้าม แล้วแจ้งหัวข้อที่จะให้นักเรียนพูดคือ อนาคตของฉัน โดยใครพร้อมที่จะพูดให้หยิบปากกาขึ้นมาแล้วพูด คนอื่นๆ มีหน้าที่รับฟังเท่านั้น เมื่อพูดจบให้วางปากกาลง คนอื่นที่ต้องการพูดจะต้องปฏิบัติเช่นเดียวกัน โดยบริหารเวลาให้ได้พูดทุกคนภายในเวลาที่

4. เมื่อหมดเวลาให้นักเรียนทุกคนหันหน้ามาหน้าชั้นเรียน ครูสนทนากับนักเรียน โดยให้นักเรียนอภิปรายสั้นๆ ตามแนวคำถามดังนี้

คำถาม กิจกรรมที่ผ่านมาทำให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับอะไรบ้าง

แนวคำตอบ

- ได้เรียนรู้ว่าเวลาที่เรารู้อะไรแล้วมีคนฟังทำให้เรารู้สึกดี
- ระหว่างที่เพื่อนพูด เราต้องฟังไปด้วยและคิดตามไปด้วย ทำให้มีสมาธิ
- ได้บอกความในใจ และสิ่งที่คาดหวัง
- รู้สึกเป็นกันเองกับเพื่อนมากกว่าเดิม

1. ครูร่วมสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับวิธีทำสมุดบันทึกการเรียนรู้ (สมุดเล่มเล็ก) เพื่อใช้บันทึกความรู้ความเข้าใจเนื้อหาที่เรียน และนักเรียนสามารถเขียนแสดงความรู้สึกของนักเรียนเป็นข้อความสั้นๆ หรือเป็นภาพก็ได้ โดยนักเรียนสามารถตกแต่ง ระบายสีให้สวยงามตามใจชอบ

2. ครูเน้นให้นักเรียนรู้ว่า การทักทาย สุนทรียสนทนา สมุดเล่มเล็ก (บันทึกการเรียนรู้) เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ

3. ครูอธิบาย หลักการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้ Power point และแจ้งให้นักเรียนทราบว่า หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องสืบสานศิลปะท้องถิ่น (วัดกลางวรวิหาร) นักเรียนจะได้รับการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ

ชั้นนำเสนอบทเรียน

ครูให้นักเรียนลองตั้งคำถามกับตนเองว่าในการเรียนรู้เรื่องนี้ นักเรียนต้องการรู้เกี่ยวกับอะไรบ้าง โดยตั้งคำถามให้มากกว่า 1 คำถาม แล้วจดบันทึกไว้ในสมุดเล่มเล็ก

ขั้นกิจกรรมกลุ่ม (เทคนิคเรียนรู้ร่วมกัน Learning together)

1. ครูแจกใบความรู้ เป็นบทคัดลอกจากวารสาร นิวส์ไฟว์ใหม่ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ ปีที่ 3 ฉบับที่ 32 ประจำเดือนกันยายน 2557 และใบงานให้นักเรียนทุกกลุ่ม

2. สมาชิกกลุ่ม เลือกประธาน และเลขานุการ กลุ่มแล้วปฏิบัติกิจกรรมตามบัตรคำสั่ง

3. สมาชิกกลุ่มร่วมอภิปราย ทำกิจกรรมใบงานเตรียมความพร้อมในการรายงาน ระหว่างการทำกิจกรรมกลุ่ม ครูให้นักเรียนใช้หลักจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือมาใช้ในการทำงานคือ หลักการฟังอย่างลึกซึ้ง หลักความรัก ความเมตตา ช่วยเหลือและร่วมแรงร่วมใจในการทำงาน

ขั้นตรวจสอบผลงาน

ครูสุ่มนักเรียน 2 กลุ่ม ส่งตัวแทนออกมาอภิปราย เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ขั้นสรุปบทเรียน และประเมินผลการทำงานกลุ่ม

1. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความสำคัญของวัดกลางวรวิหาร

2. ครูประเมินผลการทำงานกลุ่ม อะไรคือ อุปสรรคและปัญหาในการทำงาน

3. ครูเสริมแรงด้วยการชมเชย กลุ่มที่ทำงานได้ดีมีกระบวนการทำงานช่วยเหลือ ร่วมมือกัน และให้กำลังใจกลุ่มที่ยังขาดกระบวนการที่ดี มีความร่วมมือในกลุ่มน้อย

4. นักเรียนบันทึกสิ่งที่ได้จากการเรียนในช่วงนี้สั้นๆ อาจเป็นความรู้ที่ได้ ความรู้สึก ประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ลงในสมุดเล่มเล็ก

ชิ้นงาน / ภาระงาน

1. สมุดบันทึกการเรียนรู้ (สมุดเล่มเล็ก)

2. ใบงาน

สื่อการเรียนรู้ / แหล่งการเรียนรู้

1. Power point ขั้นตอนจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ
2. ใบความรู้คัดลอกจากวารสารนิวส์ไฟไหม้ อบจ. สมุทรปราการ
3. ใบงาน

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

พฤติกรรมที่ต้องการวัด	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้ 1.บอกประวัติวัดกลางวรวิหารได้ 2.บอกความสำคัญของวัดกลางวรวิหารได้ .	-ตรวจใบงาน	-ใบงาน	ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70
ด้านทักษะ/กระบวนการ ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น	สังเกต	แบบประเมินทักษะการทำงานกลุ่ม	ผ่านเกณฑ์ระดับดี
ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 1.มีวินัย 2.ใฝ่เรียนรู้ 3.มุ่งมั่นในการทำงาน 4.รักความเป็นไทย	สังเกต	แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์	ผ่านเกณฑ์ระดับดี

ข้อเสนอแนะของผู้บริหารโรงเรียน/ผู้ที่ได้รับมอบหมาย (ตรวจสอบ/นิเทศ)

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

บันทึกผลหลังการเรียนรู้

.....

.....

.....

ปัญหาอุปสรรค

.....

.....

.....

แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ครูผู้สอน

บัตรคำสั่ง

คำชี้แจง ให้สมาชิกกลุ่ม ปฏิบัติตามขั้นตอน ดังนี้

1. เลือกประธานกลุ่มโดยประธานกลุ่มมีหน้าที่ ดำเนินการ การอภิปราย สรุปผลการอภิปราย
2. เลือกเลขาธิการกลุ่มโดยเลขานุการกลุ่มมีหน้าที่ จัดบันทึก ผลการอภิปราย
3. สมาชิกกลุ่ม มีหน้าที่ ตามที่ประธานกลุ่มมอบหมายหรือ รับผิดชอบหน้าที่ตามความถนัด หรือตามความสมัครใจ เช่น เป็นผู้อ่าน เป็นผู้หาคำตอบ เป็นผู้ตรวจคำตอบ เป็นผู้นำเสนองาน
4. สมาชิกกลุ่มทุกคนร่วมกันตั้งชื่อกลุ่ม
5. ลงมือทำกิจกรรมโดย อ่านใบความรู้ ร่วมวิเคราะห์ อภิปราย ข้อคำถามในใบงานแล้วบันทึกผลการอภิปรายลงใบงาน
6. เตรียมสมาชิกกลุ่ม 1 คน เพื่อนำเสนอผลการอภิปราย

ใบความรู้

ประวัติวัดกลาง ตั้งอยู่ที่ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ปัจจุบันเป็นพระอารามหลวงชั้นโท เป็นวัดสมัยอยุธยาตอนปลาย เดิมชื่อ วัดตะโกทอง มีพระอุโบสถได้รับการปฏิสังขรณ์ในสมัยรัชกาลที่ 3 หน้าบันมีลายปูนปั้นประดับเครื่องลายคราม ภายในมีภาพจิตรกรรมฝาผนังปฐมสมโพธิกถา ต่อมามีการสร้างพระมณฑปประดิษฐานพระพุทธรูป นอกจากนี้ยังมีศาลาการเปรียญเป็นเรือนไทยหมู่ไม้สักทั้งหลัง หน้าบันมีลวดลายไม้สลักซึ่งมีความละเอียดอ่อนสวยงามควรค่าแก่การอนุรักษ์อย่างยิ่ง

จากบันทึกของกรมศาสนา ระบุว่า วัดกลางวรวิหาร ต.ปากน้ำ อ.เมืองฯ จ.สมุทรปราการ เป็นวัดเก่าแก่ ที่มีประวัติศาสตร์มาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย ก่อนเสียกรุงฯ ครั้งที่ 2 ราวปี 2299 - 2310 ภายหลังได้รับการบูรณะอยู่หลายครั้งในหลายรัชกาล ของราชวงศ์จักรี ทำให้ศิลปกรรมที่สืบทอดมากกว่า 250 ปี ของวัดแห่งนี้ สะท้อนถึงหลักฐานสำคัญทางโบราณคดีและคุณค่าเชิงวิจิตรศิลป์

ของยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นได้อย่างแจ่มชัด... อุโบสถหลังเก่า นับเป็นมรดกทางสถาปัตยกรรมที่ได้รับการรังสรรค์ไว้อย่างประณีต ภายใต้เอกลักษณ์ของงานช่างเฉพาะตัว เดิมอุโบสถหลังนี้สร้างขึ้นยุคอยุธยาตอนปลายในสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศหรือสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 3 ต่อมาได้รับการบูรณะเป็นอาคารปูน โดยมีรูปทรงแบบวิลันดา หย่อนท้องช้างบริเวณหลังคา หน้าบันประดับตกแต่งด้วยกระเบื้องเคลือบแบบจีนตามสมัยนิยมในรัชกาลที่ 3 ผนังภายในมีการเจาะเข้าเป็นซุ้มสำหรับประดิษฐานองค์พระตามความคตินิยมท้องถิ่นของกลุ่มมอญและพม่าที่มีการติดต่อกันมาตั้งแต่สมัยพุกาม

ด้านมรดกทางศิลปกรรมอันเป็นหลักฐานชิ้นสำคัญทางประวัติศาสตร์ ถูกสะท้อนไว้อย่างเด่นชัดผ่านจิตรกรรมฝาผนัง ที่ไม่เพียงแต่สวยงาม หากคงไว้ซึ่งแบบแผนของงาน

จิตรกรรมไทยประเพณียุคต้นรัตนโกสินทร์ เนื้อหาบอกเล่าถึงพุทธประวัติและไตรภูมิเป็นหลัก เรื่องราวได้รับการร้อยเรียง ให้มีความต่อเนื่องกันโดยใช้แม่น้ำ ภูเขา ต้นไม้ และ ลายเส้นเป็นองค์ประกอบนับแต่ภาพมารวิชัยฝั่งตรงข้ามพระประธาน พระพุทธองค์เสด็จโปรดพุทธมารดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ภาพไตรภูมิด้านหลังพระประธาน ภาพอดีตพระพุทธเจ้าและเทพชุมนุม

ความพิเศษที่ไม่เคยปรากฏบนงานจิตรกรรมมาก่อน คือ บนฉากไตรภูมิ มีการใช้รูปนกยูงในวงกลมและราชรถเทียมสิงห์แทนพระอาทิตย์ และใช้รูปกระต่ายในวงกลมและรถเทียมม้าแทนพระจันทร์ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วช่างเขียนภาพจะเลือกใช้สัญลักษณ์เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง

นอกจากนี้ จิตรกรรมไทยแต่เดิมนิยมเขียนให้ขนาดของวัตถุเท่ากันทั้งภาพ ซึ่งเป็นลำดับความลึกของภาพแบบเส้นขนาน แต่ในฉากมารวิชัย ช่างเขียนภาพเลือกใช้เทคนิคทัศนียวิทยาแบบตะวันตก ที่อาศัยการทับซ้อนกันของวัตถุในภาพ เพื่อให้เกิดการผลัดกระเเย่ใกล้-ไกล ของสายตา อันเป็นเทคนิคที่ช่างหลวงริเริ่มใช้กันครั้งปลายรัชกาลที่ ๑ เป็นต้นมา

จิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถหลังเก่า วัดกลางวรวิหาร ยังมีความพิเศษอีกมากมาย ทั้งเทคนิคการใช้ปูนกัน การไล่สี ตัดเส้น การวางองค์ประกอบภาพหรือการวาดภาพบุคคลชั้นสูงแบบ นาฏลักษณะเป็นต้น ให้เราได้ศึกษา ค้นหาและร่วมเรียนรู้ไปด้วยกัน สิ่งเหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นถึงรากฐานทางวัฒนธรรม จึงเป็นหน้าที่สำคัญของเราชาวปากน้ำที่อยู่ในห้วงเวลาปัจจุบัน ต้องเป็นผู้สืบสานมรดกจากชนรุ่นก่อนและถ่ายทอดไปสู่อนาคตของชนรุ่นต่อไป

อ้างอิงจาก ประยูร อุลุชาฎะ (2535). จิตรกรรมสมัยอยุธยาที่พระอุโบสถวัดกลางวรวิหาร, ศิลป์ พีระศรี (2515). ศิลปะสังเคราะห์. ราชบัณฑิตยสถาน, สนธิมาตรัง (2522). จิตรกรรมฝาผนังสกุลช่างรัตนโกสินทร์, นิวส์ไฟไหม้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ ปีที่ 3 ฉบับที่ 32 ประจำเดือนกันยายน 2557

ใบงานที่ 1

ชื่อกลุ่ม

ชื่อสมาชิกกลุ่ม 1.....

2.

4.

3.

5.

จบบอกประวัติวัดกลางวรวิหาร

ศิลปกรรมในวัดกลางมีอะไรบ้าง

งานศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร

อิทธิพลทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อการสร้าง
งานศิลปะของวัดกลางวรวิหารคือ

เพราะเหตุใดเราจึงควรศึกษาศิลปะของ
วัดกลางวรวิหาร

เกณฑ์การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

พฤติกรรมบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน			
	0	1	2	3
1.มีวินัย	-ไม่ปฏิบัติตามระเบียบข้อตกลง	-ปฏิบัติตามข้อตกลง	-ปฏิบัติตามข้อตกลง -ตรงต่อเวลาในการเข้าเรียนปฏิบัติกิจกรรม	-ปฏิบัติตามข้อตกลง -ตรงต่อเวลาในการเข้าเรียนปฏิบัติกิจกรรม -รับผิดชอบในการทำงาน
2.ใฝ่เรียนรู้	-ไม่สนใจเรียนคุยและเล่นตลอดเวลา	-สนใจเป็นบางครั้งเฉพาะที่ชอบ	-ตั้งใจเรียนเอาใจใส่ต่อการเรียน -อยากรู้ อยากรเรียนเกือบทุกกิจกรรม	-ตั้งใจเรียนเอาใจใส่ต่อการเรียน -เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ทุกกิจกรรมด้วยความสนใจ
3.มุ่งมั่นในการทำงาน	-ไม่ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่การทำงาน -ไม่ส่งงาน	-ตั้งใจและรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้ -ผลงานไม่เรียบร้อย	-ตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย -รับผิดชอบการทำงานให้สำเร็จเรียบร้อย	-ตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย -รับผิดชอบการทำงานได้สำเร็จเรียบร้อย -ทุ่มเท อดทน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาในการทำงาน
4.รักความเป็นไทย	-ไม่ปฏิบัติตามมารยาทไทย และ-ไม่ชื่นชอบศิลปะไทย	-ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทแบบไทย -ปฏิบัติกิจกรรมสร้างงานทัศนศิลป์ตามความสามารถ	-ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทแบบไทย -แสดงความชื่นชมศิลปวัฒนธรรมไทย -ปฏิบัติกิจกรรมสร้างงานทัศนศิลป์	-ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทแบบไทย -แสดงความชื่นชมศิลปวัฒนธรรมไทย -ปฏิบัติกิจกรรมสร้างงานทัศนศิลป์ทุกครั้งด้วยความชื่นชอบ

กิจกรรมทักทาย

เป็นกิจกรรมแรกของกระบวนการเรียนรู้แนวจิตปัญญาศึกษาก่อนเริ่มจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างบรรยากาศของความรัก มิตรภาพและความอบอุ่นในห้องเรียน ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

ครูผู้สอนชี้แจงกิจกรรม ให้นักเรียนในห้องทักทายกันและกัน โดยเดินไปรอบๆ ห้อง

ทักทายให้ทั่วถึง ทักทายพูดหรือสัมผัส ส่งยิ้มให้กันหรือไถ่ถามทุกข์สุขกันสั้น ๆ

ครูแนะนำกิจกรรมสุนทรียสนทนา ซึ่งมี
ข้อตกลงเบื้องต้นว่าการพูดทีละคนไม่พูดแทรก
(ห้อยแขวนการตัดสินใจ) ไม่ตัดสินว่าพูดถูกหรือ
ผิด

ครูวางปากกาทุกเล่ม 1 ด้าม แจกหัวข้อที่จะให้นักเรียน
พูด โดยใครพร้อมที่จะพูดให้หยิบปากกาขึ้นมาแล้วพูด
คนอื่น ๆ มีหน้าที่รับฟัง เมื่อพูดจบวางปากกา คนอื่นที่
ต้องการพูดจะปฏิบัติเช่นเดียวกัน โดยพยายามให้ทุก
คนมีโอกาสพูด

ครูใช้ Power point สรุปกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ และจุดมุ่งหมาย เนื้อหา ให้นักเรียนเข้าใจ
ในชั่วโมงที่ 1 ก่อนทำกิจกรรมต่อไป

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ หน่วยการเรียนรู้ 3 หน่วยที่ 2 วัดกลางวรวิหาร	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 สาระที่ 1 ทศศิลป์ เรื่องสืบสานศิลปะท้องถิ่น เรื่อง จิตรกรรม	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เวลา 10 ชั่วโมง เวลา 2 ชั่วโมง
--	--	--

ชั่วโมงที่ 1

สาระที่ 1 : ทศศิลป์

มาตรฐาน / ตัวชี้วัด

มาตรฐาน

ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

ตัวชี้วัด

ศ 1.2 ป 6/2 อภิปรายเกี่ยวกับอิทธิพลของความเชื่อความศรัทธา ในศาสนาที่มีผลต่องานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น

สาระสำคัญ

จิตรกรรมไทย หมายถึง ภาพวาดที่มีลักษณะเฉพาะของไทยที่ใช้เส้นโค้งวาดรูป แสดงลีลา เส้นอ่อนช้อย ระบายด้วยสีจากธรรมชาติ (สีฝุ่น) ตัดเส้นด้วยสีดำหรือน้ำตาล แม้จะดูไม่เหมือนธรรมชาติ แต่ก็ให้ความรู้สึกนุ่มนวล อ่อนช้อย กลมกลืนระหว่างเส้นกับสีจนเป็นลักษณะพิเศษของศิลปะไทย ได้แก่ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ภาพพระบรมฉายาสาทิสลักษณ์ ซึ่งเป็นศิลปะของจิตรกรรมแบบไทยประจำชาติ

การเรียนรู้จิตรกรรมไทย ทำให้ได้เรียนรู้ลักษณะการเขียนภาพอันละเอียดอ่อนสวยงามของบรรพบุรุษไทย ซึ่งเชื่อมโยงความรู้ทางพุทธศาสนา วรรณคดีและวิถีชีวิตไทยไว้ด้วยกัน

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้

1. บอกลักษณะภาพจิตรกรรมและจิตรกรรมฝาผนังได้
2. บอกลักษณะงานภาพพระบรมฉายาสาทิสลักษณ์ในวัดกลางวรวิหารได้
3. บอกลักษณะงานลายรดน้ำบนตู้พระธรรมในวัดกลางวรวิหารได้

ด้านทักษะ

1. มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น
2. ทักษะการคิด

ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีวินัย
2. ใฝ่เรียนรู้
3. มุ่งมั่นในการทำงาน
4. รักความเป็นไทย

สาระการเรียนรู้

งานจิตรกรรมในวัดกลางวรวิหาร ได้แก่

1. ภาพจิตรกรรมฝาผนังในโบสถ์เก่าของวัดกลางวรวิหาร
2. ภาพพระพุทธรูป ภาพเขียนลายไทยบนผืนผ้า โดยใช้แท่งไม้กลมเย็บติดหัวท้าย ผูกเชือกแขวนผนัง เป็นภาพพุทธประวัติ
3. ลายรดน้ำ เป็นการเขียนภาพ หรือลวดลายด้วยน้ำยาชนิดหนึ่งปิดด้วยแผ่นทองคำเปลวบนพื้นรักสีดำ และรดน้ำเพื่อล้างน้ำยาที่กั้นลายออก ซึ่งนิยมใช้ตกแต่งตู้พระธรรม

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นเตรียม

1. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ โดยครูแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มไว้ล่วงหน้า กลุ่มละ 5 คน คละความสามารถ คละเพศ
2. ทำกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมด้วยกิจกรรมลากเส้น โดยครูแจกใบกิจกรรมลากเส้นให้นักเรียนคนละ 1 ชุดให้นักเรียน การลากเส้น เป็นกิจกรรมจิตตปัญญาที่ทำให้นักเรียนมีสติ มีทักษะการลากเส้นลายไทย และพร้อมที่จะเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม

ครูนำภาพจิตรกรรมฝาผนังมาให้นักเรียนดู ให้นักเรียนพิจารณาภาพ มองจุดที่นักเรียนสนใจในภาพนั้น จากนั้นครูสุ่มนักเรียนบอกสิ่งที่นักเรียนเห็นและสนใจในภาพ จำนวน 5-6 คน

ขั้นกิจกรรมกลุ่ม (เทคนิค กลุ่มสืบค้น Group Investigation : GI)

1. ครูแจกใบความรู้และใบงานเรื่องจิตรกรรมให้นักเรียน 3 กลุ่ม ตามที่จับสลากไว้
2. แจกใบความรู้และใบงานให้นักเรียนเรื่องละ 3 กลุ่ม ดังนี้ จิตรกรรมฝาผนัง 3 กลุ่ม ภาพพระพุทธรูป 3 กลุ่ม ตู้พระธรรมลายรดน้ำ 3 กลุ่ม
3. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากใบความรู้ อภิปราย แล้วบันทึกลงในใบงาน
4. ครูสุ่มนักเรียนที่ทำใบงาน เรื่องจิตรกรรมฝาผนัง 1 กลุ่ม ทำใบงานเรื่องภาพพระพุทธรูป 1 กลุ่ม และเรื่องทำใบงานเรื่องตู้พระธรรมลายรดน้ำ 1 กลุ่ม ออกมานำเสนอผลการอภิปรายด้วยกระบวนการสุนทรียสนทนา

ขั้นตรวจสอบผลงาน

ให้นักเรียนทุกกลุ่มนำใบความรู้และใบงานวางไว้บนโต๊ะของกลุ่มตนเอง เพื่อให้นักเรียนทุกกลุ่มเดินแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม

ขั้นสรุปบทเรียน และประเมินผลการทำงานกลุ่ม

1. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุป ผลการอภิปรายจากใบงานของนักเรียน
2. นักเรียนประเมินผลการทำงานกลุ่ม
3. ครูเสริมแรงนักเรียนทุกกลุ่ม ด้วยการชมเชยข้อดีของพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน เช่น เป็นผู้พูดและผู้ฟังที่ดี เดินแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีมารยาท มีสมาธิในการตรวจข้อมูลของเพื่อน
4. ให้นักเรียนบันทึกสิ่งที่ได้จากการเรียนในช่วงนี้อาจเป็นความรู้ ความรู้สึกต่อกิจกรรมการเรียน ประสบการณ์ที่ได้ทำกิจกรรมลงในสมุดเล่มเล็ก

ชิ้นงาน / ภาระงาน

1. บันทึกผลการอภิปรายในใบงาน
2. บันทึกสมุดเล่มเล็ก

สื่อการเรียนรู้ / แหล่งการเรียนรู้

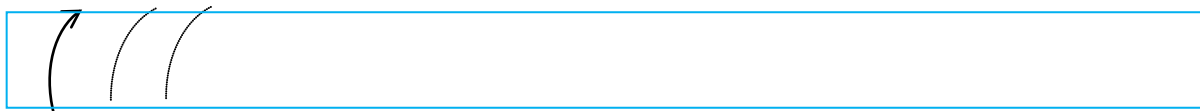
1. ใบความรู้ เรื่องจิตรกรรม
2. ใบความรู้เรื่องจิตรกรรมฝาผนัง
3. ใบความรู้เรื่องลายรดน้ำ
4. ใบงาน
5. บัตรคำสั่ง
6. สมุดบันทึกการเรียนรู้ (สมุดเล่มเล็ก)

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้ 1.บอกลักษณะภาพจิตรกรรมและจิตรกรรมฝาผนัง 2.บอกลักษณะงานภาพพระพุทธรูปในวัดกลางวรวิหาร 3.บอกลักษณะงานลายรดน้ำตู้พระธรรมในวัดกลางวรวิหาร	-ตรวจใบงาน	-ใบงาน	ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70
ด้านทักษะ/กระบวนการ 1.มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น 2.ทักษะการคิด	สังเกต	แบบประเมินทักษะการทำงานกลุ่ม	ผ่านเกณฑ์ระดับดี
ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 1.มีวินัย 2.ใฝ่เรียนรู้ 3.มุ่งมั่นในการทำงาน 4.รักความเป็นไทย	สังเกต	แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์	ผ่านเกณฑ์ระดับดี

กิจกรรมลากเส้น

ขั้นตอนที่ 1 ให้นักเรียนขีดเส้น จากด้านล่างโค้งจากซ้ายไปขวา และทำต่อจนสุดบรรทัด

ขั้นตอนที่ 2 เขียนกลับจากขวาเฉียงขึ้นไปด้านซ้าย เริ่มจากด้านล่าง และทำต่อจนสุดบรรทัด

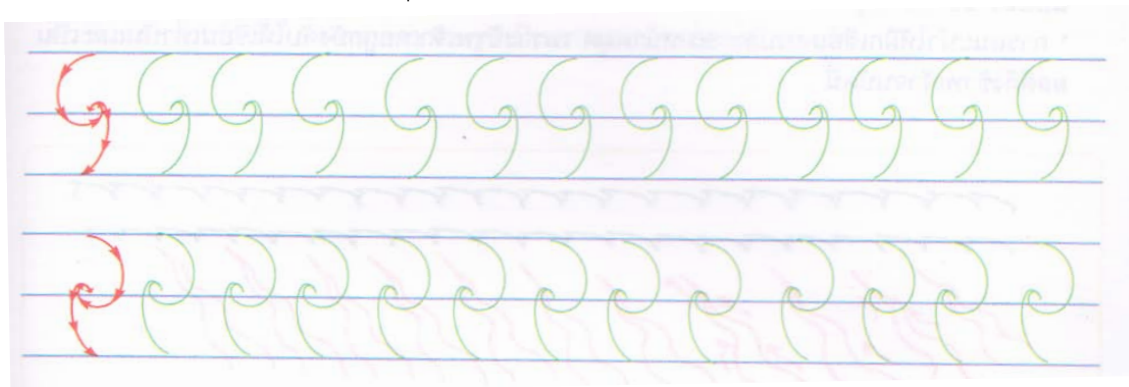
ขั้นตอนที่ 3 ลากเส้นเหมือนขั้นตอนที่ 1 แต่ลากจากบนโค้งเฉียงมาด้านล่าง

ขั้นตอนที่ 4 ลากเหมือนขั้นตอนที่ 2 แต่ลากจากบนลงล่าง

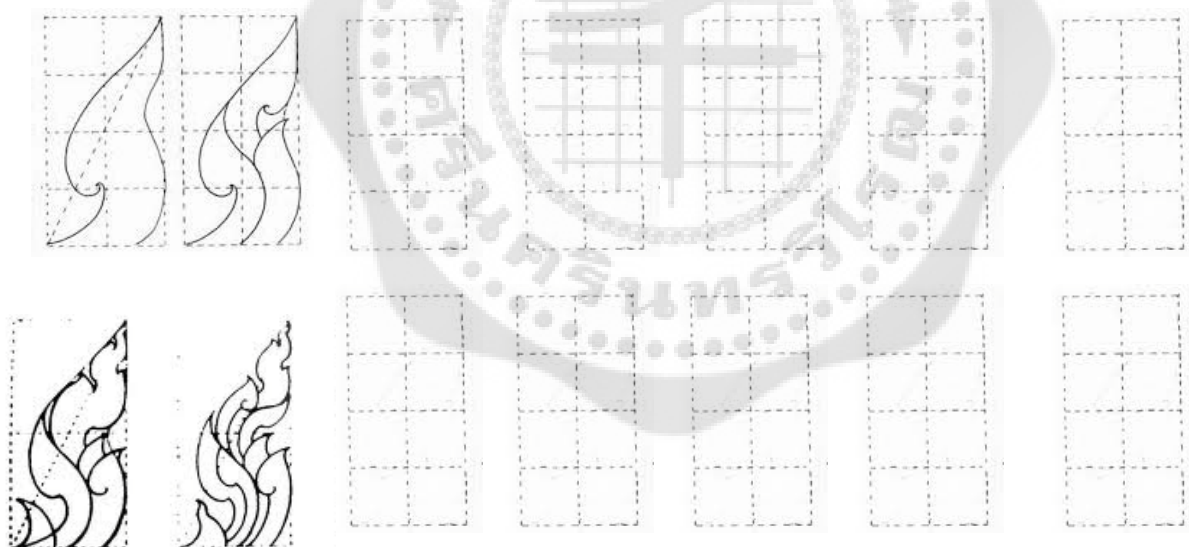
ขั้นตอนที่ 5 ขีดเส้นดังตัวอย่าง จนสุดบรรทัด

ขั้นตอนที่ 6 ลากเส้นตามรอยที่กำหนดให้

ขั้นตอนที่ 7 ให้นักเรียนฝึกเขียนลายกนกสามตัว ดังขั้นตอนต่อไปนี้

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

บัตรคำสั่ง

ให้สมาชิกกลุ่มเลือก ประธานและเลขานุการกลุ่ม และแบ่งหน้าที่ทำกิจกรรมกลุ่ม ดังนี้

1. ให้สมาชิกกลุ่มทุกคนศึกษาใบความรู้
2. ให้สมาชิกศึกษาข้อคำถามและกิจกรรมในใบงาน
3. ให้สมาชิกสนทนา อภิปราย โดยเป็นผู้พูดและผู้ฟังที่มีสติ
4. ให้เลขานุการกลุ่ม บันทึก คำตอบ และผลการอภิปรายในใบงาน

จิตรกรรมไทย

จิตรกรรมไทย เป็นภาพเขียนที่มีเอกลักษณ์พิเศษตามลักษณะแบบไทย ๆ โดยใช้เส้นโค้งวาดรูป แสดงลีลาอ่อนช้อย เน้นความรู้สึก และรูปร่างด้วยเส้น เสริมความงดงามด้วยสี แสงเงาอาจมีบ้างหรือไม่ก็ได้ ตัดเส้นด้วยสีดำหรือน้ำตาล ดูไม่เหมือนธรรมชาติ แต่ก็ให้ความรู้สึกนุ่มนวล อ่อนช้อย กลมกลืนระหว่างเส้นกับสีจนเป็นลักษณะพิเศษของศิลปะไทย มี 3 ลักษณะ

1. จิตรกรรมไทยลายเส้น ได้แก่ ลวดลายไทย หรือภาพไทยที่เกิดจากการขูด ชีด เกิดเป็นร่องรอยเป็นเส้นด้วยการนำเอาความงามของธรรมชาติมาดัดแปลงปรุงแต่งด้วยความคิดสร้างสรรค์ด้วยอุดมคติทางความงามที่เป็นลักษณะพิเศษแบบไทย

2. จิตรกรรมไทยสีเดียว บางทีเรียกกันว่า “จิตรกรรมเอกรงค์” ได้แก่ ลวดลายไทยหรือภาพไทยที่ระบายสี หรือทำให้เกิดสีเพียงสีเดียวที่เห็นได้อย่างชัดเจน คืองานประเภทภาพลายรดน้ำซึ่งเป็นการเขียนภาพปิดด้วยทองคำเปลวบนผิวยางรัก เช่น ตู้พระธรรม เป็นต้น

3. จิตรกรรมหลายสี หรือ “จิตรกรรมพหุรงค์” เป็นการเขียนภาพ หรือลวดลายไทยระบายสีหลาย ๆ สี บางครั้งก็มีการปิดทองคำเปลวประกอบ และประกอบกันเป็นเรื่องราวประดับผนัง สมุดข่อย หรือผืนผ้า

การเตรียมพื้นผนังก่อนลงมือเขียนภาพ

วิธีโบราณ จะต้องล้างความเค็มด้วยใบขี้เหล็ก แล้วใช้กาวยาจากเม็ดมะขามต้มนจนเปื่อยเหนียว ผสมดินสอพองทาบนผนัง เมื่อแห้งสนิทแล้วขัดด้วยกระดาษทราย

วิธีปัจจุบัน จะตัดขึ้นตอนดินสอพองออก แต่ใช้สีพลาสติกสีขาวคุณภาพดีลงพื้น แล้วขัดด้วยกระดาษทราย ส่วนวิธีการวาดจะกระยะของภาพทั้งหมด แล้วลงมือวาดทัศนียภาพและสิ่งก่อสร้างทั้งหมดจนเสร็จ จึงลงมือเขียนตัวละคร

ความมุ่งหมายของจิตรกรรมฝาผนัง

1. ตกแต่งพื้นผนังให้สวยงาม
2. เพื่อให้เกิดสมาธิ ความสำรวม และความศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพราะโบสถ์วิหารเป็นสถานที่ซึ่งเราจะโน้มจิตในทางกุศลข้างเขียนมีศรัทธาแรงกล้าในพุทธศาสนา งานจิตรกรรมได้สะท้อนถึงความเชื่อทางพุทธศาสนา ในแง่มุมที่ต่างไปจากศิลปกรรมแขนงอื่นๆ เรื่องราวที่นำมาเขียนได้รับการออกแบบเพื่อใช้สื่อความหมายตามเรื่องราวในคัมภีร์ โครงสร้างหรือองค์ประกอบของภาพ เป็นสิ่งสำคัญที่ช่างต้องคำนึงถึง เนื้อหาเรื่องราว เช่น เรื่องอดีตพระพุทธเจ้า ไตรภูมิ จะมีองค์ประกอบภาพที่เหมาะสมเฉพาะเรื่อง เรื่องที่เขียนกับลักษณะองค์ประกอบภาพจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจน

ใบความรู้ที่ 1

จิตรกรรมฝาผนังในวัดกลางวรวิหาร

วัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ เป็นวัดเก่าแก่ที่มีประวัติการสร้างประมาณ พ.ศ. 2299 สมัยปลายกรุงศรีอยุธยา ภายในพระอุโบสถของวัดมีจิตรกรรมฝาผนังที่มีความสำคัญอย่างมากโดยทั่วไปงานจิตรกรรมถือเป็นงานศิลปกรรมที่สะท้อนถึงศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ และมรดกทางสุนทรียภาพได้อย่างดี รวมทั้งเป็นหลักฐานทางโบราณคดีที่ถือได้ว่าสำคัญนำไปสู่ความรู้อื่นๆ ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในสมัยนั้นงานจิตรกรรมฝาผนังที่วัดกลางวรวิหารมีความงามไม่ด้อยกว่าวัดอื่นๆ ทั้งจากลักษณะ เทคนิคการเขียน เนื้อหา เรื่องราว การจัดวางภาพ

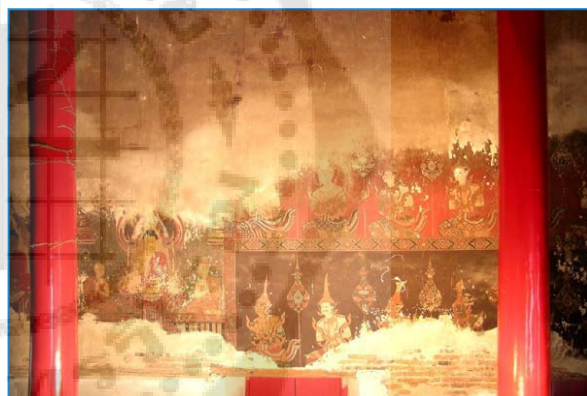
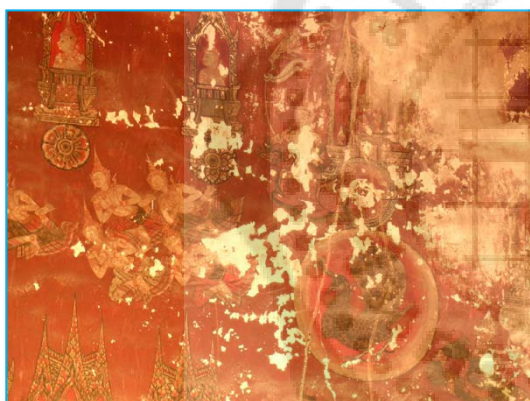

รูปจิตรกรรมฝาผนังเรื่องราวเกี่ยวพุทธประวัติฝั่งตรงข้ามพระประธาน

จากการตรวจสอบข้อมูลด้านเอกสารทางประวัติศาสตร์และเอกสารด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ พบว่าอุโบสถเก่ามีการซ่อมแซมขึ้นใหม่ทั้งหมดหลังจากไม่เป็นปูนในปี พ.ศ. 2435 และเชื่อว่าจิตรกรรมฝาผนังในวัดกลาง ถูกเขียนขึ้นพร้อมกับการบูรณะพระอุโบสถในปี พ.ศ. 2435 เช่นกัน เนื้อหา ของงานจิตรกรรม เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ 3 ด้าน

1. ผนังตรงข้ามพระประธานเป็นตอนมารวิชัย
2. ผนังหลังพระประธาน เป็นเรื่องไตรภูมิและพุทธประวัติตอนพระพุทธรองค์เสด็จโปรดพุทธมารดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์
3. ผนังด้านทิศเหนือและทิศใต้อยู่ใกล้พระประธานเป็นภาพอดีตพระพุทธรเจ้า ถัดออกไปเป็นภาพเทพชุมนุม

ผนังด้านมารวิชัย (มารผจญ) เป็นตอนพระยาวัสวดีมารพ่ายแพ้ต่อพระพุทธเจ้า โดยช่างที่วาดพยายามถ่ายทอดรูปแบบของงานจิตรกรรมให้ตรงตามคัมภีร์ และดัดแปลงรายละเอียด โดยใช้ตัวละครทศกัณฐ์แทนพระยาวัสวดีมารเพื่อให้ผู้ชมเข้าใจง่าย เนื่องจากเป็นตัวละครสำคัญจากเรื่องรามเกียรติ์ ลักษณะภาพจิตรกรรมฝาผนังในวัดกลางแสดงถึงลักษณะทัศนียภาพแบบประเทศในทวีปยุโรป คือมีระยะใกล้ ไกล เหมือนจริง อีกประเด็นที่น่าสนใจ คือการเขียนภาพพระอาทิตย์ และพระจันทร์ โดยใช้ภavnกยูง และภาพกระต่ายในวงกลม เป็นสัญลักษณ์ เป็นลักษณะที่แปลกไม่เคยพบที่วัดใดมาก่อน การวางองค์ประกอบภาพ ยึดความเชื่อท้องถิ่นลงไปด้วยการแทรกอารมณ์ขันในฉากมารวิชัยและไตรภูมิ มีการวาดเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันของช่างไปด้วย จิตรกรรมที่วัดกลางวรวิหารมีการปิดทองแวววาวทั่วภาพ และตัดเส้นคมชัดสม่ำเสมอเทคนิคที่ใช้เขียนพื้นด้วยสีที่เปียก แล้วจึงเขียนรูปคน สัตว์ ต้นไม้ ใช้แนว ก้อน หิน ภูเขา ต้นไม้ กั้นฉาก รูปแบบของงานจิตรกรรมบางส่วนแสดงความคิดสร้างสรรค์ที่งดงาม น่าเสียดายที่สภาพของงานจิตรกรรมของวัดกลางวรวิหารในปัจจุบัน เห็นได้ ในความสูง 3 เมตร ขึ้นไป ส่วนด้านล่างลบเลือนชำรุดแทบไม่เหลือภาพ

รูปผนังด้านซ้ายและขวาของประธานเขียนเป็นรูปอดีตพระพุทธเจ้าต่อด้วยเทพชุมนุมซึ่งเป็นลักษณะแปลกที่ไม่เคยพบที่วัดใดมาก่อนเช่นกัน (ในภาพเป็นผนังด้านซ้ายมือของพระประธาน)

การเขียนรูปช้างที่แสดงมุมมองด้านหน้า
แสดงการทับซ้อนของศีรษะและส่วนหาง

ใบงานที่ 2

ภาพพระบฏ

พระบฏ คือผืนผ้าเขียนรูปพระพุทธรูปหรือเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธรูป เช่นพระพุทธรูปประวัติหรือชาดก คำว่า “บฏ” มีรากศัพท์ใน ภาษาบาลีว่า ปฏ (อ่านว่า ปะ – ตะ) หมายถึง ผ้าทอ ผืนผ้า (เมืองโบราณ 2545. ออนไลน์) ดังนั้น ผ้าพระบฏ จึงหมายถึง ผ้าผืนสี่เหลี่ยมขนาดยาว หรือขนาดย่อมที่เขียนภาพพระพุทธรูป พุทธประวัติ หรือทศชาติ ชาดก ตลอดจนข้อคิดธรรมคำสอน สำหรับห้อยแขวนเป็นพุทธบูชา มีขนาดแตกต่างกันตามคติและความนิยม

พระบฏในไทย เป็นงานศิลปกรรมที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ มีจุดประสงค์ทำขึ้นเป็นพิเศษสำหรับห้อยแขวนภายในอาคารทางพุทธศาสนา เช่น อุโบสถ วิหาร หรือศาลาการเปรียญ ด้วยเหตุนี้จึงมักทำด้วยผ้าผืนยาวและมักจะเขียนภาพทางแนวตั้ง ผืนผ้าจะมีหลายขนาดกว้างประมาณ 1-2 ม. และยาว 3-5 ม. หรือเท่าผนังระหว่างช่องหน้าต่างในสมัยรัตนโกสินทร์พระบฏมีขนาดเล็กลง

พระบฏใช้เทคนิคการตรึงภาพโดยการเหลาไม้ให้กลม เย็บติดผ้าข้างบนและข้างล่างของผืนผ้า เพื่อให้ผืนผ้านั้นห่อตัวหรือย่น แล้วเอาเส้นเชือกผูกหัวท้ายของไม้อันบนเพื่อแขวนภาพ เก็บก็ใช้วิธีม้วนเพื่อความสะดวก

จุดมุ่งหมายของการสร้างพระบฏ เพื่อประดับโดยแขวนภายในอาคารศาสนสถานเป็นครั้งคราว เมื่อมีงานประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อสั่งสอนแก่พุทธศาสนิกชนและเป็นการถ่ายทอดเรื่องราวในพุทธศาสนา เช่นเดียวกับจิตรกรรมฝาผนัง แต่สามารถเคลื่อนที่ได้

แนวทางการรักษานุรักษ์จิตรกรรมไทย

1. อนุรักษ์จิตรกรรมถูกต้องตามหลักวิชาการอนุรักษ์
2. สนับสนุนให้เกิดการพัฒนา เช่น ยกย่องเชิดชูศิลปินท้องถิ่น
3. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อค้นหาคุณค่าและเอกลักษณ์ของงานศิลปะ
4. จัดกิจกรรมทางศิลปะเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ให้แพร่หลาย เพื่อให้เกิดการซึมซับรับรู้และปลูกฝังแนวคิดเชิงสุนทรียภาพ
5. ผลิตสื่อประเภทต่างๆ เพื่อเผยแพร่
6. สร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน สนับสนุนศิลปินให้เผยแพร่ และจัดแสดง จัดจำหน่ายผลงานศิลปะ เพื่อสร้างอาชีพศิลปินให้มั่นคง

ใบความรู้ที่ 3

ลายรดน้ำ

ตู้พระไตรปิฎกวัดกลางเอกลักษณะศิลปะไทยสืบทอดหัวใจพุทธศาสนา

ตู้พระไตรปิฎกลายรดน้ำ เอกลักษณะเฉพาะของศิลปะไทยมานับแต่โบราณกาล คือหนึ่งในมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนาผ่านงานฝีมืออันประณีตของบรมครูศิลปินในอดีต ที่ต้องการตอกย้ำให้เห็นความสำคัญของตู้เก็บรักษาสัจคำค่า นั่นคือพระไตรปิฎกที่เป็นคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้ลูกหลานในปัจจุบันได้ศึกษาและปฏิบัติตาม ปัจจุบันเหลือน้อยเต็มที

ตามประเพณีความเชื่อของคนไทยแต่โบราณนิยมสร้างและถวายสิ่งของไว้แก่พระศาสนาเพื่อเป็นพุทธบูชา หรือเพื่อให้ตนเองได้ไปเกิดในสวรรค์ ถึงพระนิพพาน อีกทั้งเป็นการอุทิศ ผลบุญ ผลทานนั้นๆ ให้แก่ญาติพี่น้อง ครู อาจารย์ บุพการีผู้ล่วงลับไปแล้วบ้าง เนื่องจากโดยธรรมชาตินิสัยของคนไทยเป็นผู้ที่นิยมใช้สิ่งของ หรือทำสิ่งของให้ดีที่สุด มีคุณค่าที่สุดเพื่อมอบให้ผู้อื่น และยิ่งของสิ่งนั้นทำเพื่อเป็นการบูชา หรืออุทิศแก่พระศาสนาจะเป็นไปโดยเพื่อตัวเอง หรือเพื่อผู้อื่นก็ตามจะต้องจัดทำของสิ่งนั้นให้ดีที่สุด

จากข้อมูลพบว่า ในสมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ นิยมสร้างตู้ไทยโบราณที่มีลวดลายทั้งลายดอกพิกุล ลายรดน้ำ ลงรักปิดทอง ส่วนขาตู้นั้นจะมีลักษณะเป็นตู้เท้าสิงห์ หรือเท้าสิงห์เหยียบอยู่บนลูกแก้ว เป็นต้น ซึ่งแกะสลักอย่างวิจิตรประณีต ส่วนตำแหน่งลายของตู้ไทยโบราณนั้นตกแต่งด้วยลายรดน้ำ ลายกำมะลอ ภาพจับ และภาพเล่าเรื่อง ภาพจำหลัก หรือจำหลักลาย บอกเล่าเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา หรือรามเกียรติ์ ได้แก่ด้านหน้า ซึ่งมีบานประตูตู้ปิดเปิด 2 บาน ด้านข้างของตู้ทั้งด้านขวาและด้านซ้าย ส่วนด้านหลังนั้น ส่วนใหญ่จะลงรักแดงทึบ รักดำทึบ หรือบางตู้ลงรักปิดทองทึบ ซึ่งความละเอียดสวยงามของตู้มักขึ้นอยู่กับศิลปินในสมัยนั้น ยิ่งตกแต่งสุดฝีมือเพียงใด ถือเป็นการเพิ่มพูนผลบุญและสืบอายุบวรพระพุทธศาสนา

ลายรดน้ำ คือ การเขียนภาพหรือลวดลายด้วยน้ำยาชนิดหนึ่ง ปิดด้วยแผ่นทองคำเปลวบนพื้นรักสีดำ ขั้นสุดท้ายจะต้องรดน้ำเพื่อล้างน้ำยาที่ใช้กันลายออกจึงเรียกว่า “ลายรดน้ำ” สมัยโบราณนิยมใช้ในการตกแต่งตู้พระธรรม ประติมากรรม เครื่องใช้ในศาสนาและเครื่องใช้ของชาวบ้าน การศึกษาลวดลายที่ตกแต่งอยู่ตามส่วนต่างๆ ของตู้พระธรรม สามารถแบ่งได้เป็น 3 สมัย คือ สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี สมัยรัตนโกสินทร์

ลักษณะสำคัญที่ใช้เป็นข้อสังเกตเพื่อแยกสมัยของลายไทย คือ ความอ่อนช้อยของเส้น โดยเฉพาะปลายเส้นกระหนก

ถ้าเป็นสมัยอยุธยา จะดูอ่อนช้อย สะบัดปลายพลั่ว เหมือนเปลวไฟการอกลายหรือออกเถาช่างเขียนภาพ และลวดลายอย่างมั่นใจมีอิสระ โดยไม่ต้องใช้ต้นแบบหรือต้นร่าง ด้วยเหตุนี้ ลวดลายและองค์ประกอบลาย ในแต่ละด้านของตู้พระธรรมสมัยอยุธยาตู้หนึ่งๆจึงมีทั้งเหมือนและแตกต่างกัน โดยเฉพาะเถากระหนกมัก เริ่มต้นจากขอบล่างของตู้พุ่งยอดพลั่วขึ้นสู่เบื้องบน ทำให้ดูอ่อนช้อยได้สัดส่วนกลมกลืน และงดงาม

ถ้าเป็นสมัยธนบุรี ปลายเส้นกระหนกจะดูแข็งขึ้นเล็กน้อย ความพิถีพิถันในการเขียนลายจะน้อยกว่าสมัยอยุธยาความประณีตจะน้อยกว่าอาจเป็นเพราะสถานการณ์บ้านเมืองยังอยู่ในช่วงฟื้นฟูให้เข้าสู่ภาวะปกติหลังเสียกรุงศรีอยุธยา

ถ้าเป็นสมัยรัตนโกสินทร์ ปลายเส้นกระหนกดูแข็งมาก จนดูเหมือนเส้นตรงลากปลายเส้นออกไปตรงๆ เท่านั้น ช่างนิยมสร้างงานศิลปะที่มีแบบอย่างหรือมีต้นแบบที่ร่างไว้ เป็นแบบฉบับจึงทำให้ตู้พระธรรมสมัยรัตนโกสินทร์โดยเฉพาะลายกระหนก มีลักษณะเหมือนกันตลอดทั้งตู้ ขาดความเป็นอิสระในตัวเอง แม้กระนั้นก็ยังให้ความรู้สึกว่างดงามอีกแบบหนึ่ง

อ้างอิงจาก อบจ.นิวยอร์ก ฟาใหม่ ปีที่ 2 ฉบับที่ 19 ประจำเดือน สิงหาคม 2556

ใบงานที่ 1

กลุ่มที่

1..... 2.....

3..... 4.....

5..... 6.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่าน คิด วิเคราะห์ เรื่องจิตรกรรมฝาผนัง แล้วตอบคำถามต่อไปนี้

ภาพจิตรกรรมฝาผนังในวัดกลางได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อมาจากเรื่องใด.....

ภาพจิตรกรรมฝาผนังมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องใด.....

ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดกลางวรวิหารมีลักษณะที่แตกต่างจากจิตรกรรมฝาผนังที่อื่นคือ

จุดประสงค์ที่ศิลปินวาดภาพจิตรกรรมฝาผนังเพราะเหตุใด

ใบงานที่ 2

กลุ่มที่

- 1..... 2.....
3..... 4.....
5..... 6.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่าน คิด วิเคราะห์ เรื่องจิตรกรรมไทยและภาพพระบฏ แล้วตอบคำถามต่อไปนี

บรรยายลักษณะของภาพพระบฏมีลักษณะอย่างไร

ภาพพระบฏส่วนใหญ่มีเรื่องเกี่ยวกับเรื่องใด

จุดประสงค์ของการสร้างภาพพระบฏ คือ

ใบงานที่ 3

กลุ่มที่

- 1..... 2.....
3..... 4.....
5..... 6.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่าน คิด วิเคราะห์ เรื่องตู้พระธรรมลายรดน้ำ แล้วตอบคำถามต่อไปนี้

1. ภาพลายรดน้ำมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

2. เพราะเหตุใด ในสมัยโบราณจึงนิยมทำลายรดน้ำเพื่อตกแต่งตู้พระธรรม และ
เครื่องใช้ในศาสนา

.....

.....

3. เราสามารถสันนิษฐานได้อย่างไรว่าตู้พระธรรมลายรดน้ำสร้างขึ้นในสมัยใด

.....

.....

.....

4. ลวดลายไทยได้รับแรงบันดาลใจมาจากสิ่งใด

.....

.....

.....

ชั่วโมงที่ 2 เรื่อง สร้างงานจิตรกรรม

สาระที่ 1 : ทักษะศิลป์

มาตรฐาน / ตัวชี้วัด

มาตรฐาน

ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัย คุณค่างานทัศนศิลป์ถ่ายทอดความรู้สึกความคิดตัวงานศิลปะอย่างอิสระชื่นชมและประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน

ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างาน ทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

ตัวชี้วัด

ศ 1.1 ป 6/5 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์โดยใช้หลักการของรูปและพื้นที่ว่าง

ศ 1.2 ป 6/1 บรรยายบทบาทของงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนชีวิตและสังคม

สาระสำคัญ

จิตรกรรมไทย เป็นการเขียนภาพของคนโบราณที่มีลักษณะอ่อนช้อย ใช้เส้นโค้งในการวาดภาพ มี รายละเอียดของภาพมีการตัดเส้นชัดเจน แม้จะดูไม่เหมือนธรรมชาติ แต่ให้ความรู้สึกนุ่มนวล การเรียนรู้ เพื่อสร้างงานจิตรกรรมไทย ไม่ได้ยากเกินกว่าที่นักเรียนจะฝึกหัด เพียงแต่ รู้ขั้นตอนการฝึก จะได้ผลงาน จิตรกรรมไทยเห็นคุณค่าของจิตรกรรมไทย และเป็นส่วนหนึ่งของการสืบสานศิลปะไทย

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้

1. รู้ขั้นตอนการฝึกเขียนจิตรกรรมไทยโดยใช้ลายเส้น
2. รู้และเข้าใจหลักการของรูปและพื้นที่ว่างในการสร้างผลงาน
3. บอกงานจิตรกรรม ที่นำมาใช้ในชีวิต

ด้านทักษะ

ทักษะกระบวนการด้านศิลปะ

ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีวินัย
2. ใฝ่เรียนรู้
3. มุ่งมั่นในการทำงาน
4. รักความเป็นไทย

สาระการเรียนรู้

1. ขั้นตอนการฝึกฉายเส้น จิตรกรรมไทย
2. การทำชิ้นงาน ภาพจิตรกรรมไทย

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นเตรียม

1. จากกลุ่มเดิมในช่วงที่ 1 ทำกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมด้วยกิจกรรม โดยให้นักเรียนหลับตาทำสมาธิ ระลึกถึงพระคุณครูและบรรพบุรุษที่คิดฉายไทย ขอให้นักเรียนเขียนฉายไทยได้อย่างคล่องแคล่วและสวยงาม

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ครูนำตัวอย่างภาพจิตรกรรมไทยที่นำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นการดอวยพร เป็นต้น ครูเตรียมฉายไทย กระดาษลอกฉาย และกระดาษโปสเตอร์ ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ ครูแนะนำขั้นตอนการทำงานและวิธีการใช้กระดาษลอกฉาย

ขั้นกิจกรรมกลุ่ม

1. ให้ตัวแทนกลุ่มรับกระดาษคาร์บอน และกระดาษโปสเตอร์ ตามจำนวนสมาชิก
2. ให้นักเรียนเลือกภาพที่นักเรียนชอบ เพื่อนำไปลอกลงในกระดาษโปสเตอร์ ครูเดินดูการทำงานของนักเรียนเพื่อให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ และตอบข้อซักถามของนักเรียน
3. เมื่อลอกฉายเสร็จแล้ว ให้นักเรียนแต่ละคนลงสีภาพ และตัดเส้น

ขั้นตรวจสอบ ผลงานและทดสอบ

ให้สมาชิกกลุ่มร่วมตรวจสอบผลงานของทุกคนในกลุ่มคัดเลือก ผลงานที่เรียบร้อยส่งครู กลุ่มใดที่มีผลงานเรียบร้อยสวยงามจำนวนมากจะได้คะแนนมากที่สุด ส่วนผลงานที่ไม่สมบูรณ์ให้นักเรียนนำกลับไปทำต่อให้เสร็จสมบูรณ์และนำมาส่งครูในครั้งต่อไป

ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม

1. ครูและนักเรียนร่วมสรุปกิจกรรมการลากเส้นและการจัดทำการ์ดอวยพร
2. ประเมินผลการทำงานกลุ่ม อะไรคือจุดเด่น อะไรคือจุดที่ต้องปรับปรุง
3. นักเรียนบันทึกผลที่ได้จากการเรียน ลงในสมุดเล่มเล็ก อาจเป็นความรู้ที่ได้รับประสบการณ์ หรือการร่วมกิจกรรมกับเพื่อน โดยสรุปขั้นตอนการทำงานปัญหาในการทำงาน ความพอใจในผลงาน

ชิ้นงาน / ภาระงาน

1. การ์ดอวยพรภาพฉายไทย
2. สมุดเล่มเล็ก

สื่อการเรียนรู้ / แหล่งการเรียนรู้

1. ใบกิจกรรมลากเส้น
2. กระดาษคาร์บอน
3. กระดาษ 100 ปอนด์ หรือโปสเตอร์

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้ 1.รู้ขั้นตอนการฝึกเขียนจิตรกรรมไทยโดยใช้ลายเส้น 2.รู้และเข้าใจการประยุกต์ใช้ทัศนธาตุเพื่อสร้างงานศิลปะ 3.บอกงานจิตรกรรม ที่นำมาใช้ในชีวิต	-ตรวจผลงาน	แบบประเมินผลงานนักเรียน	ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70
ด้านทักษะ/กระบวนการ ทักษะกระบวนการด้านศิลปะ	สังเกต	แบบประเมินทักษะการทำงานศิลปะ	ผ่านเกณฑ์ระดับดี
ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 1.มีวินัย 2.ใฝ่เรียนรู้ 3.มุ่งมั่นในการทำงาน 4.รักความเป็นไทย	สังเกต	แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์	ผ่านเกณฑ์ระดับดี

ข้อเสนอแนะของผู้บริหารโรงเรียน/หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย (ตรวจสอบ/นิเทศ)

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

บันทึกผลหลังการเรียนรู้

.....

.....

.....

ปัญหาอุปสรรค

.....

.....

.....

แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

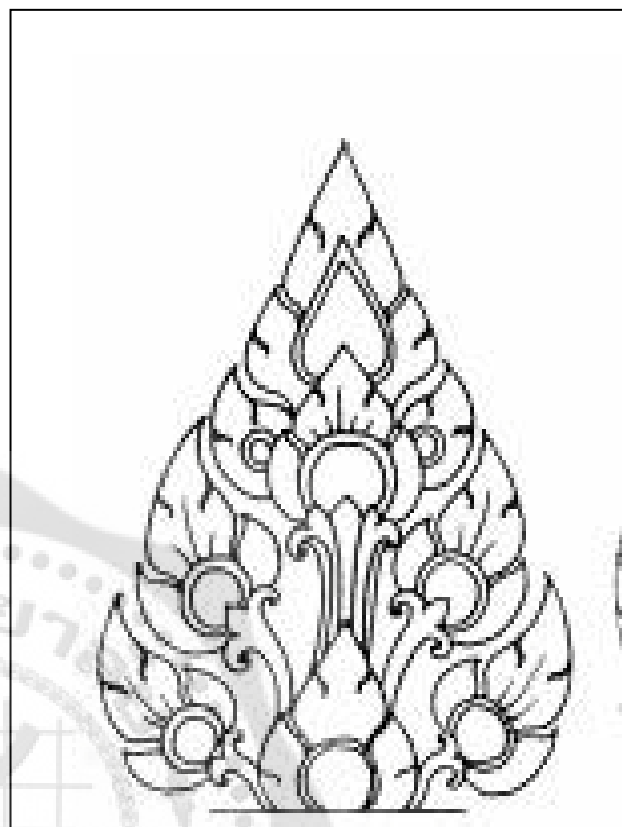
ครูผู้สอน

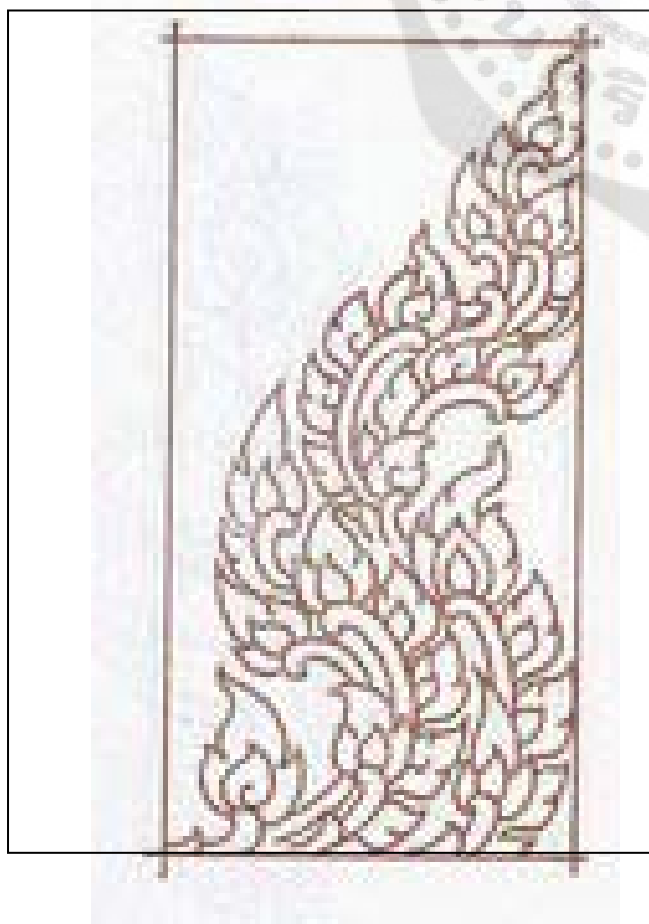
บัตรคำสั่ง

คำชี้แจง ให้สมาชิกกลุ่มปฏิบัติ ดังนี้

- 1.ให้ตัวแทนกลุ่มรับอุปกรณ์จากครูผู้สอน ประกอบด้วย
 - ภาพกิจกรรมลายเส้น 1 ชุด มี 5 แผ่น ไม่ซ้ำลายกัน
 - กระดาษร้อยปอนด์ หรือกระดาษโปสเตอร์ 5 แผ่น
 - กระดาษคาร์บอน 5 แผ่น
- 2.ให้นักเรียนแบ่งภาพ กระดาษคาร์บอน กระดาษโปสเตอร์ ให้สมาชิกกลุ่มทุกคน คนละ 1 ชุด โดยแต่ละคนจะได้ภาพไม่ซ้ำกัน ให้สมาชิกกลุ่มตกลงกันเอง
3. โดยนักเรียนลอกลายลงบนกระดาษ และลงสี จากนั้น ตัดเส้นและลงสีพื้นหลัง และตัดเส้นภาพด้วยสีดำ

เกณฑ์การประเมินผลงานของนักเรียน

ประเด็นการประเมิน	ค่าน้ำหนักคะแนน	แนวการให้คะแนน
ลายเส้น	3	มีลายเส้นคมชัด และลักษณะมีความต่อเนื่อง
	2	มีลายเส้นคดงอและ ลักษณะเส้นไม่ต่อเนื่องบ้างเล็กน้อย
	1	มีลายเส้นคดงอ และลักษณะเส้นไม่ต่อเนื่องมาก
ความละเอียด ประณีต	4	ลวดลายมีความละเอียดซับซ้อน ระบายสีเรียบร้อย
	3	ลวดลายมีความละเอียด ระบายสี เรียบร้อย
	2	ลวดลายมีความละเอียดไม่มาก ระบายสี ไม่เรียบร้อย
	1	โครงสร้างรวมไม่มีรายละเอียด ไม่ระบายสี ไม่เรียบร้อย
ความรับผิดชอบ	3	ส่งงานตรงตามเวลาที่กำหนด
	2	ส่งงานช้ากว่าที่กำหนด 1 สัปดาห์
	1	ส่งงานช้ากว่าที่กำหนดเกินกว่า 1 สัปดาห์และต้องทวงถาม
รวมคะแนน	10	

เกณฑ์การประเมิน 70 % ผ่าน / ไม่ผ่าน

แผนที่ 2 เรื่องจิตรกรรม จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคกลุ่มสืบค้น

Group Investigation : GL

แต่ละกลุ่มจับสลากเลือกหัวข้อซึ่งมี 3 เรื่อง จากนั้นค้นคว้าความรู้จากใบความรู้ อภิปรายในกลุ่มย่อย แล้วบันทึกในใบงาน และนำมาอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มใหญ่ (ทั้งห้อง)

ตัวอย่างผลงานจิตรกรรมไทยของนักเรียน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ	สาระที่ 1 ทศศิลป์	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
หน่วยการเรียนรู้ 3	เรื่อง สืบสานศิลปะท้องถิ่น	เวลา 10 ชั่วโมง
หน่วยย่อยที่ 2 ศิลปะวัดกลางวรวิหาร	เรื่อง ประติมากรรม	เวลา 2 ชั่วโมง

ชั่วโมงที่ 1

สาระที่ 1 : ทศศิลป์

มาตรฐาน / ตัวชี้วัด

มาตรฐาน

ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทศศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างาน
ทศศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

ตัวชี้วัด

ศ 1.2 ป 6/2 อภิปรายเกี่ยวกับอิทธิพลของความเชื่อความศรัทธา ในศาสนาที่มีผลต่องาน
ทศศิลป์ในท้องถิ่น

สาระสำคัญ

ประติมากรรมเป็นงานทศศิลป์ ที่เป็น 3 มิติ สามารถแบ่งเป็นประเภทได้ 3 ประเภท คือ ฐานสูง
ฐานต่ำ ลอยตัว เราสามารถพบเห็นประติมากรรมได้ทั่วไปในวัด เช่น พระพุทธรูป ลายปูนปั้น ฐานบัน
งานแกะสลัก

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้

บอกลักษณะของงานประติมากรรมได้

ด้านทักษะ

มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น

ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีวินัย
2. ใฝ่เรียนรู้
3. มุ่งมั่นในการทำงาน
4. รักความเป็นไทย

สาระการเรียนรู้

งานปูนปั้น เป็นศิลปะที่นิยมกันมาแต่โบราณ ใช้ประดับตกแต่งอาคารสิ่งก่อสร้างหน้าบัน อุโบสถ
วิหาร ฐานพระพุทธรูป งานปูนปั้น จัดเป็นศิลปะประเภท ประติมากรรม

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นเตรียม

จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ โดยครูแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มไว้ล่วงหน้า กลุ่มละ 5 คน คละความสามารถ คละเพศ

1. ทำกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมด้วยกิจกรรม การวาดเส้นแบบสัมผัส โดยครูแจกอุปกรณ์ กระดาษ A4 ให้นักเรียนคนละ 1 แผ่น ภาพหุ่นนิ่งสำหรับใช้วาด คือ แจกันดอกไม้
2. ให้นักเรียนเตรียมดินสอสำหรับวาด ครูเชิญชวนให้นักเรียนทำจิตให้สงบ ตาเพ่งที่ภาพหุ่นนิ่ง ที่วางไว้บนโต๊ะ
3. ให้สมาชิกกลุ่มลงมือวาดรูปแจกันดอกไม้ โดยใช้สายตามองไปตามเส้นรอบรูปของแจกัน ดอกไม้ลากเส้น ตามที่สายตาเห็นโดยไม่มองกระดาษ และไม่ยกมือขึ้นระหว่างวาด สิ่งสำคัญ คือเป็นการทำงานในลักษณะที่ใช้สายตา สัมพันธ์กับใจและมือของตนเอง เมื่อวาดเสร็จให้กลับกระดาษและทดลอง วาดเส้นรอบรูปเพื่อนที่อยู่ตรงหน้า
4. เมื่อวาดเสร็จเก็บอุปกรณ์ ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปกิจกรรม โดยให้นักเรียนดูภาพของตนเอง แล้วเขียนสรุปว่าภาพเป็นรูปถูกต้องตามแบบหรือไม่ เพราะเหตุใด
5. ครูบอกนักเรียนว่า กิจกรรมการวาดเส้นแบบสัมผัสเป็นการทำจิตให้มีสมาธิ

ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม

นำเข้าสู่บทเรียนโดยการตั้งคำถามเพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์ของนักเรียน โดยใช้หุ่นปูนปลาสเตอร์ลาย กระจิงและลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ให้นักเรียนดูและถามคำถาม “นักเรียนเคยเห็นลวดลายเหล่านี้ที่ใดบ้าง” ให้นักเรียนตอบโดยสมัครใจ โดยผู้ที่ต้องการตอบยกมือขึ้นก่อนหรือครูอาจสุ่มถามนักเรียน จำนวน 5-6 คน

ขั้นกิจกรรมกลุ่ม (เทคนิคเรียนรู้ร่วมกัน Learning Together : LT)

1. ครูแจกใบความรู้และใบงานเรื่องลายปูนปั้นให้นักเรียนทุกกลุ่ม
2. โดยผู้เรียนแบ่งหน้าที่กันทำงาน เช่น เป็นผู้อ่านคำสั่งใบงาน เป็นผู้จดบันทึกงาน เป็นผู้หาคำตอบ เป็นต้น กลุ่มจะได้ผลงานที่เกิดจากการทำงานของทุกคน

ขั้นตรวจสอบผลงาน

ให้นักเรียนออกมาอภิปราย

ขั้นสรุปบทเรียน และประเมินผลการทำงานกลุ่ม

1. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุป ผลการอภิปรายจากใบงานของนักเรียน
2. นักเรียนประเมินผลการทำงานกลุ่ม
3. ครูเสริมแรงนักเรียนทุกกลุ่ม ด้วยการชมเชยข้อดีของพฤติกรรมกรเรียนของนักเรียน เช่น เป็นผู้พูดและผู้ฟังที่ดี เดินแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีมารยาท มีสมาธิในการตรวจข้อมูลของเพื่อน

4. ให้นักเรียนบันทึกสิ่งที่ได้จากการเรียนในชั่วโมงนี้อาจเป็นความรู้ ความรู้สึกต่อกิจกรรม
การเรียนรู้ ประสบการณ์ที่ได้ทำกิจกรรมลงในสมุดเล่มเล็ก

ชิ้นงาน / ภาระงาน

- 1.บันทึกผลการอภิปรายในใบงาน
- 2.บันทึกสมุดเล่มเล็ก

สื่อการเรียนรู้ / แหล่งการเรียนรู้

1. ใบความรู้และใบงาน เรื่องลายปูนปั้น
2. สมุดเล่มเล็ก

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้ 1.บอกลักษณะลายปูนปั้น	-ตรวจใบงาน	-ใบงาน	ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70
ด้านทักษะ/กระบวนการ 1.มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น 2.ทักษะการคิด	สังเกต	แบบประเมิน ทักษะการทำงานกลุ่ม	ผ่านเกณฑ์ระดับดี
ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 1.มีวินัย 2.ใฝ่เรียนรู้ 3.มุ่งมั่นในการทำงาน 4.รักความเป็นไทย	สังเกต	แบบประเมิน คุณลักษณะอัน พึงประสงค์	ผ่านเกณฑ์ระดับดี

ข้อเสนอแนะของผู้บริหารโรงเรียน/หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย (ตรวจสอบ/นิเทศ)

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

บันทึกผลหลังการเรียนรู้

.....

.....

.....

ปัญหาอุปสรรค

.....

.....

.....

แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ครูผู้สอน

ใบความรู้

ลายปูนปั้น

งานปูนปั้น เป็นศิลปะที่นิยมกันมาแต่โบราณ มีทั้งงานปั้นองค์พระพุทธรูปและบัน
ประดับตกแต่งอาคารสิ่งก่อสร้างทาง สถาปัตยกรรมหน้าบัน อุโบสถ วิหาร สุสานพระพุทธรูป
ฐานเจดีย์ ในอดีตการปั้นจะใช้ปูนซึ่งทำมาจากเปลือกหอยเผาไฟที่นำไปตำจนละเอียดผสมกับ
น้ำ อ้อย กระดาษฟาง หนัหรือเขาสัตว์เผาไฟ แล้วนำไปตำรวมกัน ทำให้ได้ปูนที่มีความเหนียว
สามารถปั้นเป็นรูปต่างๆได้ง่าย และเมื่อแห้งแล้ว จะแข็งตัวและทนแดด ทนฝนได้ดี เรียกว่า ปูน
เพชร ปัจจุบัน ช่างปั้นจะใช้ปูนขาวสำหรับปั้น ที่มีขายในท้องตลาดไปตำรวมกับกระดาษ
หนังสือ ทราเยละเอียดและน้ำเพื่อให้ได้ปูนที่มีความเหนียวพอดีเหมาะสำหรับงานปั้น งานปูน
ปั้นอาจทำร่วมกับงานลงรักปิดทองและประดับกระจก เมื่อดูแล้วจะแข็งแรง ทนทานไม่หลุด
ง่าย แพรพราวมีลายเด่น ช่วยเสริมให้งานประกอบปูนปั้นเด่นยิ่งขึ้น เช่น ฐานพระ เป็นต้น

ในสมัยอยุธยาตอนปลายและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ลายปูนปั้นหน้าโบสถ์มีลักษณะ
เป็นสองชั้น ลายประกอบตกแต่งเป็นพื้นหลังช่วยทำให้หลังประธาน ซึ่งมักเป็นรูปพระนารายณ์
ทรงครุฑหรือบางแห่งมีเป็นรูปเทวดานั่งแท่น ลายที่พื้นหลังมักเป็นลายก้านขดที่วนเป็นรูปเทพ
พนมหัวราชสีห์ หรือ หัวชสีห์ เทคนิคการตกแต่งลายปูนปั้น ส่วนใหญ่สืบทอดมาจาก
สมัยอยุธยาตอนปลายโดยเฉพาะการตกแต่งหน้าโบสถ์ กล่าวคือ การจัดให้ส่วน
ประธานอยู่ในแนวแกนกลางรูป ซึ่งจะเด่นล้ำออกมาจากตัวลายกนกส่วนลวดลายที่ใช้
ในงานปูนปั้น นิยมใช้ลายก้านขดศิลปะสมัยอยุธยา หรือรัตนโกสินทร์ตอนต้น

งานปูนปั้น จัดเป็นศิลปะประเภท ประติมากรรม ประดิษฐ์จากวัสดุประเภทปูน มักใช้เป็น
ส่วนประดับตกแต่งของอาคาร ฯลฯ

ประเภทของปูนปั้นสามารถแบ่งประเภทได้เช่นเดียวกับประติมากรรม คือ

ปูนปั้นแบบนูนต่ำ ตัวอย่างเช่นลวดลายประดับตามผนังอาคารต่าง ๆ

ปูนปั้นแบบนูนสูง ตัวอย่างเช่นลวดลายประดับหน้าบันโบสถ์ และวิหาร

ปูนปั้นแบบลอยตัว ตัวอย่างเช่น คันทวย ฯลฯ

หน้าบ้านมีลายปูนปั้นเครื่องแถวประดับด้วยถ้วยจานเบญจรงค์ ยอดสุดแต่ละมุมมีปูนปั้นหน้าของท้าวจตุโลกบาล ตามเค้าโครงเรื่องไตรพระภูมิพระร่วง

ใบงาน

กลุ่มที่

1..... 2.....

3..... 4.....

5.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่าน คิด วิเคราะห์ เรื่องลายปูนปั้น แล้วตอบคำถามดังต่อไปนี้

1. ส่วนผสมของปูนเพชร ได้แก่อะไรบ้าง และเหตุใดจึงเรียกว่าปูนเพชร

.....

.....

.....

2. นักเรียนเคยพบเหตุลายปูนปั้นอยู่บริเวณใดบ้าง (ตอบอย่างน้อย 3 ข้อ)

.....

.....

.....

3. เทคนิคการตกแต่งลายปูนปั้นคือ

.....

.....

.....

.....

ชั่วโมงที่ 2

สาระที่ 1 : ทักษะศิลป์

มาตรฐาน / ตัวชี้วัด

มาตรฐาน

ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิวิจารณ์
คุณค่างานทัศนศิลป์ถ่ายทอดความรู้สึกความคิดตัวงานศิลปะอย่างอิสระชื่นชมและประยุกต์ใช้ใน
ชีวิตประจำวัน

ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างาน
ทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล
ตัวชี้วัด

ศ 1.1 ป 6/10 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ เพื่อบรรยายเหตุการณ์ต่างๆ โดยใช้เทคนิคที่หลากหลาย

ศ 1.2 ป 6/1 บรรยายบทบาทของงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนชีวิตและสังคม

สาระสำคัญ

การได้ศึกษาประติมากรรมและได้ปฏิบัติจะทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของงานศิลปะ เข้าใจวิธีการ
และสามารถประยุกต์ผลงานประติมากรรมนำไปใช้ในชีวิตได้

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้

1. บรรยายบทบาทงานประติมากรรมที่สะท้อนชีวิตได้
2. บอกขั้นตอนการสร้างงานประติมากรรมภาพใบไม้

ด้านทักษะ

1. สร้างสรรค์งานประติมากรรมด้วยเทคนิคหล่อปูน
2. มีทักษะการตกแต่งผลงาน

ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีวินัย
2. ใฝ่เรียนรู้
3. มุ่งมั่นในการทำงาน
4. รักความเป็นไทย

สาระการเรียนรู้

ศึกษาวิธีการและขั้นตอนการทำประติมากรรมด้วยวิธีการหล่อปูนปาสเตอร์

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นเตรียม

ครูแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มไว้ล่วงหน้า กลุ่มละ 5 คน คละความสามารถ คละเพศ เตรียมสถานที่ที่เหมาะสมแก่การทำงานหล่อปูน

ขั้นนำเสนอบทเรียน

ครูสาธิตวิธีการผสมปูนและหล่อปูนปลาสเตอร์ในแม่พิมพ์

ขั้นกิจกรรมกลุ่ม (เทคนิค learning Together)

1. ตัวแทนกลุ่มรับใบความรู้ ขั้นตอนการทำประติมากรรมภาพใบไม้ นักเรียนทุกกลุ่มศึกษาขั้นตอนและวางแผนการทำงานร่วมกัน
2. ตัวแทนกลุ่มรับอุปกรณ์ ถ้วยแก้วพลาสติก ปูนปลาสเตอร์ 1 ถ้วย ไม้คนและส้อมผสมอาหาร ลวดยาว 20 ซม. 2 เส้น
3. สมาชิกกลุ่มดำเนินกิจกรรมตามใบความรู้ และตามแผนการทำงานที่วางไว้
4. ครูเดินดูการทำงานของนักเรียน ชื่นชมกระบวนการทำงานของนักเรียน และแนะนำนักเรียนที่มีปัญหาในการสร้างชิ้นงาน

ขั้นตอนตรวจสอบผลงาน

สมาชิกกลุ่มนำผลงานมารวมกัน ร่วมมือกันออกแบบตกแต่งชิ้นงานไปในแนวทางเดียวกันทั้งกลุ่ม ให้ความสวยงามต่อเนื่อง เตรียมพร้อมให้ประเมินผลงานของกลุ่ม

ขั้นสรุปและประเมินผลการทำงานกลุ่ม

1. ประเมินผลงานโดย การตรวจชิ้นงานความสมบูรณ์เรียบร้อยเป็นรายคน และให้นักเรียนประเมินตนเอง และประเมินการทำงานกลุ่ม
2. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปผลการทำประติมากรรมภาพใบไม้ โดยเชื่อมโยงกับงานปูนปั้นที่ใช้ประดับตกแต่งสถานที่สำคัญทางศาสนา และสามารถนำไปประดับตกแต่งผนังซึ่งเป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน
3. นักเรียนเขียนบันทึกสิ่งที่ได้จากการเรียนสั้นๆ อาจเป็นความรู้ที่ได้ ความรู้สึก ประสบการณ์ การทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ลงสมุดเล่มเล็ก

ชิ้นงานและภาระงาน

ผลงานประติมากรรมภาพใบไม้

สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

1. ใบความรู้
2. อุปกรณ์ทำผลงาน ปูนปลาสเตอร์ แก้วน้ำพลาสติก ไม้คนสี สี น้ำ ลวด

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้ บอกขั้นตอนการสร้างงานประติมากรรมด้วยเทคนิคหล่อปูนได้	สังเกตการปฏิบัติกิจกรรมและตอบคำถาม	คำถาม	ผ่าน
ด้านทักษะ/กระบวนการ มีทักษะในการทำงานศิลปะ	ตรวจผลงาน	ตรวจผลงานประติมากรรมหล่อปูน	ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70
ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 1. มีวินัย 2. ใฝ่เรียนรู้ 3. มุ่งมั่นในการทำงาน 4. รักความเป็นไทย	สังเกต	แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์	ผ่านเกณฑ์ระดับดี

ใบความรู้

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านใบความรู้และปฏิบัติตามขั้นตอน

การเตรียมแบบพิมพ์

1. เตรียมพื้นที่ทำงานโดยการรองด้วยกระดาษที่ใช้แล้ว
2. วางแบบใบไม้ลงโดยหงายด้านเส้นใบขึ้น
3. ขดลวดเป็นรูปวงรี และทำเป็นห่วงตั้งขึ้น เพื่อทำที่แขวน

การเตรียมปูน

1. ตวงน้ำประมาณครึ่งแก้วผสมสี เทปูนลงทีละน้อย
อัตราส่วน (น้ำเปล่า 1 : 1 ผสมกับปูน)
2. ใช้ไม้คนให้ปูนพลาสติกเตรีให้เข้ากัน (คนทางเดียวกัน)
อาจเพิ่มสีเป็นลวดลายก็ได้
3. แบ่งเทลงในพิมพ์ จนครบสมาชิกกลุ่ม
4. รอให้ปูนแข็งตัวแกะออกจากแบบ

ขั้นตอนตกแต่ง

ให้นักเรียนวางแผนการตกแต่งชิ้นงาน

ผลงานประติมากรรมของนักเรียน

ครูสาธิตวิธีผสมปูนปลาสเตอร์

ครูดูแลให้กำลังใจและแนะนำนักเรียน

ผลงานและความภาคภูมิใจของนักเรียน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4		
กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ	สาระที่ 1 ทักษะศิลป์	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
หน่วยการเรียนรู้ 3	เรื่อง สืบสานศิลปะท้องถิ่น	เวลา 10 ชั่วโมง
หน่วยย่อยที่ 2 ศิลปะวัดกลางวรวิหาร	เรื่อง สถาปัตยกรรม	เวลา 2 ชั่วโมง

สาระที่ 1 : ทักษะศิลป์

มาตรฐาน / ตัวชี้วัด

มาตรฐาน

ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

ตัวชี้วัด

ศ 1.2 ป 6/2 อภิปรายเกี่ยวกับอิทธิพลของความเชื่อความศรัทธา ในศาสนาที่มีผลต่องานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น

สาระสำคัญ

สถาปัตยกรรมเป็นงานทัศนศิลป์ที่เกิดจากการก่อสร้าง เรียกว่า ศาสนสถาน สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ในการใช้สอย สถาปัตยกรรมของวัดกลางวรวิหาร เป็นรูปแบบที่นิยมในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้

1. บอกลักษณะสถาปัตยกรรมวัดกลางวรวิหารได้
2. อภิปรายสรุปความเชื่อทางศาสนาที่มีผลต่อสถาปัตยกรรมวัดกลางวรวิหารได้

ด้านทักษะ

มีทักษะในการอภิปราย

ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีวินัย
2. ใฝ่เรียนรู้
3. มุ่งมั่นในการทำงาน
4. รักความเป็นไทย

สาระการเรียนรู้

สถาปัตยกรรมของวัดกลางวรวิหาร เป็นรูปแบบที่นิยมสร้างในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เนื่องจากได้รับการบูรณะในสมัยรัชกาลที่ 3 ซึ่งได้รับอิทธิพลจากประเทศจีน และชาติตะวันตก ผสมผสานกับวัฒนธรรมของมอญ พม่า และไทย ซึ่งเป็นชนชาติที่อยู่ดั้งเดิม สถาปัตยกรรมเหล่านี้ได้แก่ โบสถ์ วิหาร กุฏิเรือนไทย เจดีย์ พระปรางค์ มณฑป

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นเตรียม

จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบร่วมมือ โดยครูแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ล่วงหน้า กลุ่มละ 5 คน คละความสามารถ คละเพศ

1. ทำกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา เพื่อให้มีสมาธิในการเรียนด้วยกิจกรรมสำรวจจิตมอญภาพ โดยครูแจกภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่รัชกาลที่ 9 ให้นักเรียน คนละ 1 ภาพ
2. ให้นักเรียนเพ่งมองที่จุด ในภาพด้วยจิตที่มีสมาธิใจจดจ่ออยู่กับภาพนั้น เป็นเวลา 2 นาที แล้วเงยหน้าละสายตาจากภาพ เพ่งมองไปที่กระดานไวท์บอร์ดหน้าชั้นเรียน
3. ครูสนทนากับนักเรียนตามแนว ดังนี้
 - นักเรียนเห็นอะไรบนกระดาน (ภาพที่นักเรียนดู)
 - นักเรียนคิดว่านักเรียนเห็นภาพนี้ เพราะเหตุใด (เห็นภาพเพราะจิตนิ่งอยู่กับภาพนั้นนาน ทำให้ภาพนั้นติดตา)
4. ครูบอกนักเรียนว่ากิจกรรมสำรวจจิตมอญภาพ เป็นกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาที่ทำให้นักเรียนมีสมาธิ และพร้อมที่จะเรียนรู้

ขั้นนำเสนอบทเรียน

ครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียน ร่วมวางแผนการเรียนรู้โดยบอกให้นักเรียนลองตั้งคำถามกับตนเองว่าในการเรียนรู้เรื่องสถาปัตยกรรมวัดกลางวรวิหาร นักเรียนต้องการได้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้าง โดยจดบันทึกคำถาม ไว้ในสมุดเล่มเล็ก

ขั้นกิจกรรมกลุ่ม (เทคนิค Jigsaw II)

1. ครูกำหนดหัวข้อ **สถาปัตยกรรม ของวัดกลางวรวิหาร** โดยมีหัวข้อย่อย 5 หัวข้อ ได้แก่
 - 1.1 โบสถ์และวิหาร
 - 1.2 เจดีย์
 - 1.3 พระปรางค์
 - 1.4 มณฑป หน้าบัน
 - 1.5 กุฏิเรือนไทย

2. ครูให้นักเรียนส่งตัวแทนกลุ่มมาจับสลากเพื่อเลือกหัวข้อ จากนั้นแจกใบความรู้ ให้นักเรียนตามที่จับสลากได้ ให้นักเรียนศึกษาเรื่องที่ ได้รับ โดยใช้เวลาประมาณ 10-15 นาที
3. ให้นักเรียนแบ่งหน้าที่สมาชิกในกลุ่ม โดยให้มีนักเรียน 1 คนอยู่ประจำที่กลุ่มเดิม (กลุ่มบ้าน) และ ส่วนที่เหลือแยกกันออกไปศึกษาหาความรู้จากกลุ่มอื่น โดยใช้เวลาประมาณ 10-15 นาที
4. กลับเข้ากลุ่มเดิมและนำมาถ่ายทอดความรู้ให้เพื่อนในกลุ่มจนครบทุกคน โดยใช้เวลาประมาณ 15-20 นาที
5. ระหว่างนักเรียนปฏิบัติกิจกรรม ครูแนะนำให้นักเรียนเรียนรู้โดยนำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามาใช้ เช่น พูดและฟังอย่างมีสติ สนทนาด้วยความเคารพ รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น และจดบันทึก

ขั้นตรวจสอบผลงาน

1. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบเป็นรายบุคคล และเปลี่ยนกันตรวจ
2. ครูและนักเรียนร่วมกันเฉลยคำตอบ
3. ให้คะแนนนักเรียนเป็นรายบุคคล

ขั้นสรุปบทเรียน และประเมินผลการทำงานกลุ่ม

1. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุป สถาปัตยกรรม ในวัดกลางวรวิหาร
2. ประเมินผลการทำงานกลุ่ม อะไรคือจุดเด่น อะไรคือสิ่งที่ต้องปรับปรุง ครูชมเชยนักเรียนที่ทำไปงานผ่านเกณฑ์และให้กำลังใจนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์
3. นักเรียนเขียนบันทึก สิ่งที่ได้จากการเรียนสั้นๆ อาจเป็นความรู้ ประสบการณ์ ความรู้สึก หลังจากร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ลงสมุดเล่มเล็ก

ชิ้นงาน / ภาระงาน

สมุดบันทึกการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้ / แหล่งการเรียนรู้

1. กิจกรรมทำตามคำสั่ง
2. บัตรคำสั่ง
3. ใบความรู้
4. ใบงาน
5. แบบทดสอบ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้ 1.บอกสถาปัตยกรรมวัดกลางวรวิหารได้ 2.อธิบายสรุปความเชื่อทางศาสนาที่มีผลต่อศิลปะวัดกลางวรวิหารได้	ใบงาน	แบบประเมินใบงาน	ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70
ด้านทักษะ/กระบวนการ 1.มีทักษะการอธิบายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2.มีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	สังเกต	แบบสังเกตการอธิบายและการทำงานกลุ่ม	ผ่านเกณฑ์ระดับดี
ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 1.มีวินัย 2.ใฝ่เรียนรู้ 3.มุ่งมั่นในการทำงาน 4.รักความเป็นไทย	สังเกต	แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์	ผ่านเกณฑ์ระดับดี

ข้อเสนอแนะของผู้บริหารโรงเรียน/หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย (ตรวจสอบ/นิเทศ)

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

บันทึกผลหลังการเรียนรู้

.....

.....

.....

ปัญหาอุปสรรค

.....

.....

.....

แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ครูผู้สอน

ใบความรู้ที่ 1

ใบความรู้ โบสถ์ วิหาร

นักเรียนเคยสงสัยบ้างหรือเปล่าว่าโบสถ์ หรือ อุโบสถ ต่างจากวิหารอย่างไร...เวลา
นักเรียนไปทำบุญที่วัดแล้วมีคนถามว่า “โบสถ์ไปทางไหนคะ” นักเรียนจะชี้ไปทางไหน?...แล้ว
จะรู้ได้อย่างไรว่าที่นักเรียนบอกทางคนอื่นเขาไปนั้นคือโบสถ์หรือว่าวิหาร?...

วิธีการสังเกต คือ โบสถ์(อุโบสถ) จะมีซุ้มเสมาหรือใบเสมา(บางคนอาจเรียกว่า สี่มา)
ล้อมรอบอยู่ ส่วน วิหารนั้นจะไม่มีใบเสมาล้อมรอบอยู่ ดังนั้นเมื่อเวลาไปที่วัดแล้วอยากทราบว่าหลัง
ไหนคือโบสถ์หลังไหนคือวิหาร ก็ให้สังเกตดูว่าอาคารไหนมีซุ้มเสมาหรือใบเสมาล้อมรอบอยู่
ก็คือโบสถ์นั่นเอง

ในสมัยพุทธกาลนั้นยังไม่มีวัดเกิดขึ้นอย่างชัดเจนแบบในปัจจุบัน แต่มีคำว่า
วิหาร เกิดขึ้นแล้ว คือโดยความหมายของคำว่า วิหารนั้นหมายถึงที่อยู่ที่สำคัญ เช่น เขตวันวิหาร
หรือสวนเจ้าเขต มีเศรษฐีชื่อ เจ้าเขต ถวายที่ดินเป็นพุทธบูชาแด่พระพุทธเจ้าเพื่อให้พระองค์ใช้
สำหรับเป็นที่อยู่และสั่งสอนธรรมะ ซึ่งถือเป็นวัดแห่งแรกในพุทธศาสนา นั่นก็คือที่มาของคำว่า
วิหารในปัจจุบัน....ซึ่งหมายถึงที่อยู่ของพระพุทธเจ้า...ในปัจจุบันวิหารคือสถานที่ที่ประดิษฐาน
พระพุทธรูปหรือสร้างขึ้นเพื่อประดิษฐานพระพุทธรูปสำคัญ ๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อให้ประชาชนกราบ
ไหว้ ซึ่งก็เปรียบเสมือนเป็นที่อยู่ของพระพุทธเจ้าในสมัยพุทธกาล ส่วนโบสถ์หรืออุโบสถนั้น
สร้างขึ้นเพื่อเป็นที่ประกอบสังฆกรรมของพระสงฆ์เท่านั้น

นอกจากนี้ยังมีการสร้างวิหาร โบสถ์ โดยในสมัยอยุธยาตอนต้นจะนิยมก่อฐานของตัว
อาคาร เสา และฝาผนังด้วยอิฐอย่างมิดชิด ผนังอาคารจะเป็นช่องแคบๆ คล้ายซี่กรงหรือที่
เรียกว่า ลูกฟัก ด้านในก่ออิฐเป็นฐานชุกชี มีบัลลังก์ประดิษฐานพระพุทธรูปปฏิมาพระประธาน
ต่อมาในสมัยอยุธยาตอนปลาย ฐานอาคารนิยมทำเป็นรูปโค้งคล้ายท้องเรือสำเภา มีการเจาะ
หน้าต่างที่ผนังอาคารมากขึ้น ตกแต่งประดับซุ้มประตูหน้าต่างอย่างประณีตและใช้กระเบื้อง
เคลือบมุงหลังคา

คำว่า "วิหาร" ยังกำหนดใช้เป็นคำลงท้ายสร้อยนามพระอารามหลวงต่างๆ เพื่อแสดงให้เห็นว่าวัดที่มีสร้อยนามอย่างนี้เป็นพระอารามหลวงสำคัญอีกด้วย

โบสถ์วัดกลางวรวิหารยังคงเลียนแบบมาจากอยุธยา คือ เป็นทรงโรงฐานแอ่นโค้งตกท้องช้าง จนถึงสมัยรัชกาลที่ 3 มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของโบสถ์วิหารครั้งสำคัญกลายเป็นแบบที่มีอิทธิพลศิลปะจีนเป็นอย่างมาก เรียกว่า แบบพระราชนิยม กล่าวคือ เติกระบบช่อฟ้าใบระกา หางหงส์ เสาทำเป็นสี่เหลี่ยมไม่มีหัวเสา หน้าบันประดับลายปูนปั้นหรือเครื่องถ้วยจีน ศิลปะแบบพระราชนิยมนี้เป็นที่นิยมกันแพร่หลาย ดังนั้น วัดที่สร้างใหม่และวัดที่ได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ในรัชกาลนี้จึงมักสร้างตามศิลปะแบบพระราชนิยมแทบทั้งสิ้น

ใบความรู้ที่ 2

เจดีย์วัดกลางวรวิหาร

เจดีย์ คือ สิ่งก่อสร้างซึ่งเป็นยอดแหลม บรรจุสิ่งที่นับถือเป็นที่เคารพนับถือมีพระธาตุเป็นต้น สิ่งหรือบุคคลที่เคารพนับถือ ซึ่งมีรูปแบบหรือรูปทรงต่างๆ เช่น เจดีย์ทรงปราสาท , เจดีย์ทรงปรางค์ , เจดีย์ทรงระฆัง , เจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ , เจดีย์ทรงเครื่อง , เจดีย์ย่อมุม

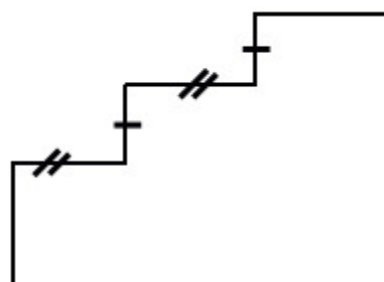

ในที่นี้จะกล่าวถึงศิลปะการย่อมุมไม้สิบสอง เชื่อว่าน่าจะเป็นแนวคิดของช่างในสมัยอยุธยา เห็นได้จากเจดีย์ทรงระฆังคว่ำ ฐานขององค์ระฆังที่เป็นรูปวงกลมจะวางอยู่บนฐานเจดีย์ที่มีผังเป็นสี่เหลี่ยม แต่เพื่อให้เกิดความกลมกลืนสัมพันธ์กันระหว่างรูปทรงเหลี่ยมกับทรงกลม จึงเกิดแนวคิดในการตัดทอนเหลี่ยมมุมให้ทั้งสองรูปทรงมีความเชื่อมโยงกันอย่างไม่ติดขัด

การย่อมุม อธิบายอย่างง่ายๆ ลองนึกภาพเจดีย์ตามวัดหรือพระราชวังได้ ที่นี้ลองมองจากด้านบนลงมา เป็นผัง จะเป็นโครงรูปสี่เหลี่ยม แต่มุมที่สี่จะย่อย่อเล็กเข้าไปเรื่อยๆ ตรงนี้แหละที่เขาเรียกกันว่า ย่อมุม ส่วนจะย่อเข้าไปเป็นจำนวนเท่าไรก็ได้แล้วแต่ผู้สร้าง(Plan)

ไม้สิบสอง คือ ชื่อแบบสถาปัตยกรรมของไทย
 ซึ่งมีวิธีย่อมุมละ ๓ หยัก ๔ มุม รวมเป็น ๑๒
 และเรียกชื่อสิ่งของตามชื่อวิธีนี้ เช่น โกลไม้สิบสอง
 เรียกสิ่งก่อสร้างด้วยอิฐปูน ว่าเจดีย์ไม้สิบสอง

สถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาในสมัยอยุธยาตอนต้นนิยมสร้างปรางค์
 เป็นประธานของวัดต่อมาในสมัยอยุธยาตอนกลางนิยมสร้างเจดีย์ทรงลังกา และมีการ
 พัฒนาการสร้างเจดีย์ทรงกรวยสี่เหลี่ยมย่อมุมตรงเหลี่ยมทั้ง ๔ มุม ซึ่งเรียกว่า เจดีย์ย่อมุมไม้
 สิบสอง นับเป็นแบบอย่างเฉพาะของสถาปัตยกรรมอยุธยาที่มีอิทธิพลต่อการสร้างเจดีย์ในสมัย
 ต่อมา

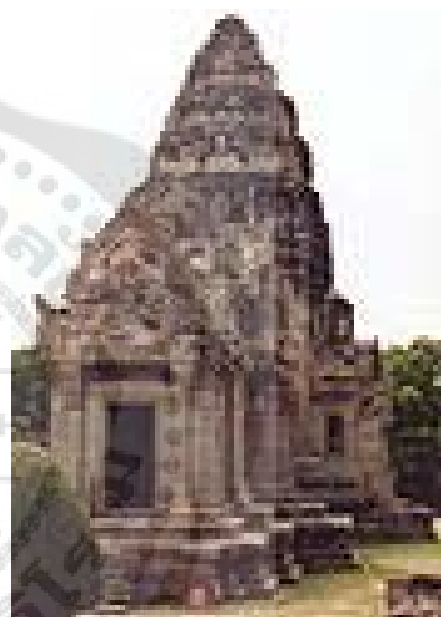

ใบความรู้ที่ 3

พระปรางค์

พระปรางค์ หรือ **ปรางค์** เป็นสิ่งก่อสร้าง ประเภทหนึ่งในงานสถาปัตยกรรมไทย เป็นหลักประธานในวัดเช่นเดียวกับพระเจดีย์ แต่เดิมถือว่าเป็นงานสถาปัตยกรรมที่มีรูปแบบลักษณะเฉพาะของขอม โดยมีคติความเชื่อในศาสนาฮินดู ว่าเป็นสัญลักษณ์ของ เขาพระสุเมรุ มีลักษณะจำแนกเป็น 4 แบบ คือ

1. ทรงศิขร เป็นปรางค์รูปแบบดั้งเดิม สร้างขึ้นตามแบบแผนเดิมของขอม เน้นคติความเชื่อว่าเป็นการจำลองภูเขา และสวรรค์ชั้นฟ้า ตัวอย่างได้แก่ ปราสาทนครวัด ประเทศกัมพูชา เป็นต้น

พระปรางค์ทรงศิขร ปราสาทหินพนมรุ้ง

ปรางค์ทรงงานเนียมเหนือปราสาท
พระเทพบิดร วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
กรุงเทพมหานคร

2. ทรงงานเนียม มีลักษณะคล้ายงาช้าง ลักษณะใหญ่แต่สั้น ตอนปลายโค้งและค่อนข้างเรียวแหลม ถือเป็นประดิษฐ์กรรมของช่างไทย โดยมีการพัฒนาจากรูปแบบเดิมจนมีลักษณะเฉพาะของตนเองในสมัยอยุธยาตอนต้น

พระปรางค์ทรงฝักข้าวโพด
วัดกลางวรวิหาร จ.สมุทรปราการ

3. ทรงฝักข้าวโพด มีลักษณะ ผอมบาง

และตรงยาวคล้ายฝักข้าวโพด ส่วนยอดนั้น

จะค่อย ๆ เรียวเล็กลงก่อนรวบเป็นเส้นโค้ง

ที่ปลาย เป็นลักษณะเฉพาะของพระปรางค์

สมัยต้นรัตนโกสินทร์ ตัวอย่างเช่น

วัดเทพธิดาราม กรุงเทพฯ วัดมหาธาตุฯ กรุงเทพฯ

4. ทรงจอมแห หมายถึงรูปทรงของพระ

ปรางค์ที่สร้างโครงรูปเส้นรอบนอกให้มีลักษณะ

แอ่นโค้งเหมือนอาการทึงน้ำหนักตัวของ “แห” ที่

ถูกยกขึ้น รูปทรงเช่นนี้ถูกนำมาใช้กับการ

ออกแบบพระเจดีย์สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์มา

ก่อนแล้ว ก่อนจะนำมาพัฒนาใช้กับรูปทรงพระ

ปรางค์ โดยเฉพาะกับองค์พระปรางค์ประธาน วัด

อรุณราชวรารามฯ ธนบุรี “รูปทรงจอมแห” ของ

พระปรางค์แห่งนี้ อยู่ที่มีการเน้นส่วนฐานด้วยการ

ซ้อนชั้นจำนวนนับไม่ถ้วนเพื่อเป็นการเสริมให้

อาคารมีความสูงมากๆ จึงต้องยึดส่วนของฐานให้

กว้างขึ้นกว่าปกติ เพียงพอให้สามารถเบียด

ทรวดทรงอาคารให้เกิดลักษณะที่แอ่นโค้งได้

พระปรางค์ทรงจอมแห

วัดอรุณราชวรารามฯ ธนบุรี

ใบความรู้ที่ 4

พระมณฑป หน้าบัน

พระมณฑป : ชื่อเรียกงานสถาปัตยกรรมไทย ประเภทหนึ่ง เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป หรือ

พระไตรปิฎก หรือรอยพระพุทธรูป
จำลอง พระมณฑปโดยทั่วไปมักเป็น
อาคารรูป ๔ เหลี่ยมจัตุรัส มีหลังคาเป็น
เรือนยอดแหลมอย่างทรง ปิรามิดซ้อน
เป็นชั้นๆเรียกว่า “หลังคาทรงนุชบก”
พระมณฑปนั้นเป็นอาคารขนาดใหญ่
ประมาณ ๔.๐๐ x ๔.๐๐ เมตรขึ้นไป
ตั้งบนฐานที่ปไม่สูงมากเมื่อเทียบกับ

ส่วนเรือน ที่สำคัญพระมณฑปจะก่อหรือกันเป็นฝาผนังที่ทุกด้าน อาจมีหรือไม่มีหน้าต่างก็ได้

หน้าบัน คือ “จั่ว” หรือผนังหรือฝาอุดของ
ส่วนหลังคา ทั้งด้านหน้าด้านหลังของ
อาคาร ที่สำคัญของทางพระพุทธศาสนา
เช่น พระอุโบสถ พระวิหารและศาลาการ
เปรียญ รวมทั้งอาคารอันเกี่ยวเนื่องกับ
สถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น ปราสาท
ราชวัง เป็นต้น

รูปร่างของหน้าบันโดยทั่วไป จะเป็นรูปสามเหลี่ยม เช่นเดียวกับทรงของหลังคา ซึ่ง เป็นส่วนที่มองเห็นได้ถนัดแต่ไกล และช่วยให้เกิดความสง่างามแก่อาคาร จึงมักตกแต่ง ประดับลวดลายให้สวยงามตามความนิยมของแต่ละยุคแต่ละสมัยด้วยวิธีการต่างๆ ที่นิยมแต่ โบราณ คือ การแกะสลักด้วยไม้ การลงรักปิดทอง การปั้นด้วยปูน การประดับด้วยกระจก และถ้วยชาม ที่เป็นเครื่องเคลือบดินเผา ทั้งนี้จะพิจารณาให้ผสมกลมกลืนกับส่วนอื่นๆ ของ หลังคาและตัวอาคารด้วย ตั้งแต่ช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ ฯลฯ และสิ่งเหล่านี้ จะช่วย เสริมความงดงามให้หน้าบันเด่นชัดยิ่งขึ้นด้วย หน้าบันที่สวยงามตามวัดต่างๆ ในจังหวัด เพชรบุรีที่มีผู้กล่าววยกย่องกันทั่วไป เช่น [หน้าบันพระอุโบสถวัดใหญ่สุวรรณาราม](#) [หน้าบันพระ อุโบสถวัดมหาธาตุวรวิหาร](#)

หน้าบันวัดกลางวรวิหารตกแต่งด้วยถ้วยชามกระเบื้องเคลือบ ซึ่งเป็นที่นิยมในสมัย รัตนโกสินทร์ตอนต้น ช่วงรัชกาลที่ 3

ใบความรู้ที่ 5

ภูมิเรือนไทย

ภูมิสงฆ์เป็นเรือนพักอาศัยของพระภิกษุสงฆ์

สภาพน้ำท่วมใต้ถุนเรือนในหน้าน้ำ

ลักษณะของเรือนไทยภาคกลาง

๑. เป็นเรือนยกใต้ถุนสูง สูงจากพื้นดิน มี
ระเบียงและชานมีระดับลดหลั่นกัน

การยกพื้นเรือนให้สูงขึ้นนั้น มีเหตุผลหลายประการ คือ

ก. เพื่อให้มีความปลอดภัยจากสัตว์ร้าย หรือคนร้ายในเวลาจำเป็น ภาคกลางของประเทศ
อยู่ในเขตพื้นที่ลุ่ม น้ำท่วมถึง ฝนตกชุก มีต้นไม้ หนาทึบ เต็มไปด้วยสัตว์รายนานาชนิด เช่น
งูพิษ ตะขาบ แมงป่อง ถ้าบ้านเรือนตั้งอยู่ใกล้ป่า ก็ต้องระวังสัตว์ป่าอีกด้วย ฉะนั้น การยกที่
นอนให้สูงจากพื้นดินจึงเป็นการปลอดภัย

ข. เพื่อป้องกันน้ำท่วมถึง

ค. ใช้ใต้ถุนเป็นที่เก็บของ และเครื่องใช้เกี่ยวกับการเกษตร เช่น เครื่องมือทำนาทำสวน

ง. ใช้ใต้ถุนเป็นที่ประกอบอุตสาหกรรม ในครัวเรือน ได้แก่ ทำร่ม ทอผ้า ทอเสื่อ บั่นฝาย ต้ม
ข้าว (ด้วยครกกระเดื่อง) และใช้เป็นที่พักผ่อน

๒. หลังคาทรงจั่วสูงชายคายื่นยาว หลังคาของเรือนไทยเป็น แบบทรงมนिला ใช้ไม้ทำโครง
และใช้จาก แฝก หรือกระเบื้องดินเผา เป็นวัสดุหลังคา วัสดุเหล่านี้ต้องใช้วิธีมุงตามระดับ
องศาที่สูงชันมาก น้ำฝนจึงจะไหลได้เร็ว ไม่รั่ว การทำหลังคาทรงสูงนี้ มีผลช่วยบรรเทา
ความร้อน ที่จะถ่ายเทลงมายังส่วนล่าง ทำให้ที่พักอาศัย หลับนอนเย็นสบาย สำหรับเรือน

ครัวทั่วไป ตรงส่วนบนของหน้าจั่วทั้ง ๒ ด้าน ทำช่องระบายอากาศ โดยใช้ไม้ตีเว้นช่อง หรือ ทำเป็นรูปรัศมี พระอาทิตย์ เพื่อถ่ายเทควันไฟออกจากเรือนครัวได้สะดวก ฝนซุก จึง จำเป็นต้องต่อเติม กันสาดให้ยื่นออกจากตัวเรือนมาก เพื่อกันแดดส่อง และฝนสาด

๓. ชานกว้าง เมื่อมองดูแปลนของเรือน ไทยทั่วไป สาเหตุที่พื้นที่อยู่อาศัยภายนอกมีปริมาณ มาก เพราะดินฟ้าอากาศร้อนอบอ้าวนั่นเอง

ชานเป็นส่วนสำคัญมากเท่ากับเรือนนอน และเรือนครัว การพักผ่อนในร่ม เราอาศัย เรือนนอน แต่การพักผ่อนภายนอกนั้น เรา อาศัยชานและระเบียง ชานเป็นที่เปิดโล่งรับ แสงแดด และอากาศบริสุทธิ์ ลมพัดผ่านได้ สะดวก เหมาะสำหรับเป็นที่นั่งเล่นในเวลา เย็น และเวลาค่ำ อันแสดงให้เห็นถึงลักษณะ พิเศษ ของสถาปัตยกรรมเมืองร้อนขึ้นได้ดี

การตกแต่งบ้านด้วยต้นไม้

บัตรคำสั่ง

ให้สมาชิกกลุ่มเลือก ผู้นำกลุ่ม 1 คน และดำเนินตามขั้นตอน ดังนี้

1. จับสลากเพื่อเลือกหัวข้อ โดยมีหัวข้อทั้งหมดดังนี้
 - 1.1 โบสถ์และวิหาร
 - 1.2 เจดีย์
 - 1.3 พระปรางค์
 - 1.4 มณฑป หน้าบัน
 - 1.5 ภูมิเรือนไทย
2. ศึกษาใบความรู้ที่ได้รับ ใช้เวลาประมาณ 10 นาที
3. แบ่งหน้าที่โดยมีสมาชิก 1 คน อยู่ประจำกลุ่ม เรียกว่ากลุ่มบ้าน และสมาชิกที่เหลือตกลงแยกย้ายกันออกไปศึกษาหาความรู้ จากกลุ่มบ้านอื่น โดยแยกกันไปให้ครบ ทั้ง 4 กลุ่มที่เหลือ (ใช้เวลาประมาณ 10 นาที)
4. กลับมาที่กลุ่มบ้านเดิมและร่วมกันอภิปราย ถ่ายทอดความรู้ ด้วยกิจกรรมสุนทรียสนทนา จนครบทุกคน (ใช้เวลาประมาณ 20 นาที)
5. เตรียมทดสอบเป็นรายบุคคล

แบบทดสอบระหว่างเรียนสถาปัตยกรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ

รายวิชา ทศนศิลป์

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

หน่วยที่ 3 สืบสานงานศิลปะท้องถิ่น

เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร

1. พระปรางค์สร้างตามคติความเชื่อในศาสนาใด

ก. ฮินดู

ข. พราหมณ์

ค. พุทธ

ง. อิสลาม

2. พระปรางค์เป็นสัญลักษณ์ของอะไร

ก. สวรรค์ชั้นดาวดึงส์

ข. นรกโลกันต์

ค. เขาพระสุเมรุ

ง. เมืองบาดาล

3. ศิลปะข้อใดที่ได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมท้องถิ่นของชนชาติมอญและพม่า

ก. นิยมภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถ

ข. นิยมประดับตกแต่งหน้าบันด้วยกระเบื้องเคลือบแบบจีน

ค. นิยมเจาะไว้ผ้านั่งในอุโบสถเป็นซุ้มเพื่อวางองค์พระ

ง. นิยมสร้างตู้พระธรรมลายรดน้ำ

4. เรามักพบลายประจำยามตกแต่งอยู่ที่ไหน

ก. ขอบประตู หน้าต่าง

ข. ตกแต่งหน้าบันโบสถ์

ค. ธรรมาสัน

ง. ฐานของเสา

5. เพื่อเพิ่มความศรัทธาให้แก่ศาสนิกชนที่เข้ามาบูชาพระพุทธรูป ควรทำสิ่งใดบ้างเบื้องหลังด้วย
สีใดจึงเหมาะสมที่สุด

ก. ขาว

ข. เหลือง

ค. แดง

ง. เขียว

6.

สิ่งก่อสร้างจากภาพเรียกว่าอะไร

ก. เจดีย์

ข. พระปรางค์

ค. โถก

ง. วิหาร

7. พระปรางค์ที่พบในวัดกลางวรวิหาร เป็นแบบใด

ก. ทรงศิขร

ข. ทรงงาเนียม

ค. ทรงผักข้าวโพด

ง. ทรงจอมแห

8. โบสถ์วัดกลางวรวิหารไม่มีสิ่งใดต่อไปนี้

ก. ช่อฟ้า ใบระกา

ข. เสา

ค. ลูกนิมิต

ง. พระประธาน

9. เจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองเป็นสถาปัตยกรรมในสมัยใด

ก. สมัยกรุงสุโขทัย

ข. สมัยอยุธยา

ค. สมัยกรุงธนบุรี

ง. สมัยรัตนโกสินทร์

10. เจดีย์ “ย่อมุมไม้สิบสอง” หมายความว่าอย่างไร

ก. การทำมุมของผนังหรือวัดมุมให้ลึกเข้าไปด้านละ 3 มุม รวม 4 มุม

ข. การประดิษฐ์มุมสิ่งของต่างๆ ให้งดงามที่เรียกว่า “ผู้ดี”

ค. เป็นคำรวมของการย่อมุมรูปต่างๆ อาจน้อยหรือมากกว่า 12

ง. เป็นแบบอย่างที่ย่อมุมทำกันเป็นประจำในการช่างไทย

11. ข้อใดคือคุณสมบัติส่วนใหญ่ของเรือนไทยในภาคกลาง

ก. เป็นเรือนเครื่องสับ

ข. เป็นเรือนเครื่องผูก

ค. เป็นเรือนเครื่องมัด

ง. เป็นเรือนยั่งข้าวประยุกต์

12. มณฑปวัดกลางวรวิหารสร้างขึ้นเพื่อ

ก. เป็นที่อยู่ของพระสงฆ์

ข. เป็นที่ประดิษฐานรอยพระพุทธรูปจำลอง

ค. เป็นที่ประกอบพิธีทางศาสนา

ง. เป็นที่เก็บพระไตรปิฎก

13. ข้อใดคือความแตกต่างระหว่างอุโบสถและวิหาร

ก. อุโบสถเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป

ข. อุโบสถมีขนาดใหญ่กว่า

ค. อุโบสถมีใบเสมาล้อมรอบ

ง. อุโบสถใช้เป็นที่ประกอบศาสนพิธี

14. บ้านไทยในอดีตมักเป็นหลังคาทรงสูง เพื่อเหตุผลใดเป็นหลัก

ก. ความงามเรื่องสัดส่วนและทำให้เห็นเด่นชัดแต่ไกลตัดกับหมุ่ไม้

ข. ให้น้ำฝนไหลลงได้สะดวก

ค. ให้ได้แบบอย่างตามคตินิยมในพระพุทธศาสนา

ง. เป็นโครงสร้างที่เหมาะสมที่สุดต่อระบบเศรษฐกิจชุมชน

15. การประดับตกแต่งหน้าบันโบสถ์ด้วยถ้วยชามกระเบื้องแบบจีนนิยมทำในรัชกาลใด

ก. รัชกาลที่ 1

ข. รัชกาลที่ 2

ค. รัชกาลที่ 3

ง. รัชกาลที่ 4

แผนที่ 4 การเรียนแบบร่วมมือเทคนิค Jigsaw II

นักเรียนส่งตัวแทนกลุ่มมาจับสลาก
เพื่อเลือกหัวข้อ จากนั้นแจกใบความรู้
ให้นักเรียนศึกษาเรื่องที่ได้รับ
โดยใช้เวลาประมาณ 10-15 นาที

ให้นักเรียนแบ่งหน้าที่สมาชิกในกลุ่ม โดยให้มี
นักเรียน 1 คนอยู่ประจำที่กลุ่มเดิม (กลุ่มบ้าน)
และ ส่วนที่เหลือแยกกันออกไปศึกษาหา
ความรู้จากกลุ่มอื่น โดยใช้เวลาประมาณ
10-15 นาที

จากนั้นกลับเข้ากลุ่มเดิมและนำมาถ่ายทอดความรู้ให้เพื่อนในกลุ่มจนครบทุกคน โดยใช้เวลา
ประมาณ 15-20 นาที

ระหว่างนักเรียนปฏิบัติกิจกรรม ครูแนะนำให้นักเรียนเรียนรู้โดยนำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามาใช้
เช่น พูดและฟังอย่างมีสติ สนทนาไตร่ตรอง รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น และจดบันทึก

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ	สาระที่ 1 ทศศิลป์	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
หน่วยการเรียนรู้ 3	เรื่อง สืบสานศิลปะท้องถิ่น	เวลา 10 ชั่วโมง
หน่วยย่อย 1 วัดกลางวรวิหาร	เรื่อง สืบสานศิลปะวัดกลาง	เวลา 2 ชั่วโมง

สาระที่ 1 : ทศศิลป์

มาตรฐาน / ตัวชี้วัด

มาตรฐาน

ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทศศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างาน
ทศศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

ตัวชี้วัด

ศ 1.2 ป 6/2 อภิปรายเกี่ยวกับอิทธิพลของความเชื่อความศรัทธา ในศาสนาที่มีผลต่องาน
ทศศิลป์ในท้องถิ่น

ศ 1.2 ป 6/3 ระบุและบรรยาย อิทธิพลทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่มีผลต่อการสร้างงานทศศิลป์
ของบุคคล

สาระสำคัญ

ศิลปะเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ศาสนาในทุกศาสนา ศาสนาพุทธใช้ศิลปะเป็นเครื่องช่วยใน
การเผยแพร่พระพุทธศาสนา ทั้งทางด้านจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม โดยเฉพาะสถาปัตยกรรม
นั้นเราก็มีการสร้างเจดีย์ พระปรางค์ มณฑป โบสถ์

บ่อเกิดของศิลปะที่ใหญ่ที่สุดในโลกก็คือ ศาสนา เพราะคนเราเมื่อมีความ **ศรัทธา** ก็จะทุ่มเท อุทิศ
ตน และต้องการให้สิ่งดีๆ เกิดขึ้นกับศาสนาที่ตัวเองนับถือ ดังนั้นศาสนสถานแต่ละแห่งนั้นก็เกิดจากพลัง
ศรัทธาของคนในชุมชนรวมกัน เกิดจากกำลังทุนของทุกคนรวมกัน และจะหาช่างที่มีฝีมือดีที่สุด ทำอย่าง
ตั้งใจที่สุด ทำให้ศิลปะทั้งหลายมีการพัฒนา การพานักเรียนไปเรียนรู้ในวัดกลางวรวิหารจะทำให้นักเรียน
เข้าใจที่มาของงานศิลปะ เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์อิทธิพล ความเชื่อความศรัทธาทางศาสนา และ
วัฒนธรรม ซึ่งเป็นเนื้อหาความรู้ได้เป็นอย่างดี

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เชื่อมโยงความรู้จากประสบการณ์กับเนื้อหาบทเรียน
2. จัดประเภทและบอกลักษณะของงานศิลปะในวัดได้

ด้านทักษะ

1. การสื่อสารร่วมงานกับผู้อื่น
2. ทักษะการคิด

ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีวินัย
2. ใฝ่เรียนรู้
3. มุ่งมั่นในการทำงาน
4. รักความเป็นไทย

สาระการเรียนรู้

วัดกลางวรวิหารมีศิลปกรรมที่น่าสนใจมากมาย สามารถแบ่งเป็นประเภทได้ดังนี้

1. จิตรกรรมได้แก่จิตรกรรมฝาผนัง พระบฏ ตู้พระธรรมลายรดน้ำ
2. ด้านประติมากรรม ได้แก่ลายปูนปั้น หน้าบัน
3. ด้านสถาปัตยกรรมได้แก่ โบสถ์ มณฑป เจดีย์ พระปรางค์ กุฏิเรือนไทย

กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1

ขั้นเตรียม

การจัดการเรียนรู้ครั้งนี้เป็นการไปศึกษานอกสถานที่ ณ แหล่งเรียนรู้ วัดกลางวรวิหาร โดย ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือพระครูสมุทรสุทธิรัตน์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดกลางวรวิหาร ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์วัดกลางฯ ซึ่งเป็นสถานที่เก็บรวบรวมตู้พระธรรมลายรดน้ำที่เก่าแก่ และเครื่องใช้ในสมัยโบราณ

ขั้นตอนการเตรียมความพร้อม ครูแนะนำจุดประสงค์ในการมาศึกษาดูงานศิลปะในวัดกลางวรวิหาร และแบ่งกลุ่มนักเรียนไว้ล่วงหน้า กลุ่มละ 5 คน คละความสามารถ คละเพศ แจกใบบันทึกการเรียนรู้ ครูจัดกิจกรรมดังนี้

1. ให้นักเรียนนั่งกับพื้นเป็นแถวจากนั้นทำความพระครูสมุทรสุทธิรัตน์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดกลางวรวิหาร พระวิทยากรด้วยการกราบนมัสการ ตามวัฒนธรรมการไหว้พระของศาสนาพุทธ ซึ่งเป็นการแสดงความเคารพและความนอบน้อม

2. พระอาจารย์นำทำกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาโดยนำนักเรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัย และนั่งสมาธิ ใช้เวลาประมาณ 5 นาที เพื่อทำจิตให้สงบ เตรียมพร้อมที่จะทำกิจกรรมต่อไป

ขั้นนำเสนอบทเรียน

พระครูสมุทรสุทธิรัตน์บรรยาย ประวัติวัดกลางวรวิหาร นำชมภาพประวัติวัดกลางในอดีต เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัย (นักเรียนใช้หลักการฟังอย่างมีสติ)

ขั้นกิจกรรมกลุ่ม

1. จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการแบ่งกลุ่มเป็นฐานการเรียนรู้

ฐานที่ 1. นักเรียน 4 กลุ่ม (20 คน) ศึกษาพิพิธภัณฑ์วัดกลางวรวิหาร ดังนี้

- จิตรกรรม ตู้พระไตรปิฎกที่มีลายรดน้ำ 13 ตู้ ผ้าพระบฏ 2 ผืน
- สถาปัตยกรรม กุฏิเรือนไทย
- ประติมากรรม พระพุทธรูป
- หัตถศิลป์ งานสาน ถ้วย ชาม ภาชนะของใช้โบราณ

ฐานที่ 2. นักเรียน 4 กลุ่ม (20 คน)

- จิตรกรรมฝาผนัง (มีพระวิทยากรในโบสถ์บรรยายภาพ)
- ประติมากรรมปูนปั้นที่ตกแต่งโบสถ์ หน้าบัน
- หน้าบัน มณฑป รอยพระพุทธรูป
- เจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง
- พระปรางค์ทรงฝักข้าวโพด

2. นักเรียนใช้เวลาเข้าฐานเพื่อเรียนรู้ฐานละ 20 นาที โดย

ฐานที่ 1 พระครูสมุทรสุทธิรัตน์เป็นพระวิทยากรนำนักเรียนศึกษาในพิพิธภัณฑ์และบรรยายให้ความรู้ นักเรียนบันทึกความรู้ในใบงาน

ฐานที่ 2 มีพระวิทยากรประจำโบสถ์เป็นผู้นำนักเรียนศึกษาแหล่งเรียนรู้และบรรยายให้ความรู้ นักเรียนบันทึกความรู้ในใบงาน

ชั่วโมงที่ 2

1. ให้นักเรียนสลับฐาน ปฏิบัติกิจกรรมตามข้อ 2 (ใช้เวลา 15-20 นาที)
2. หลังจากนักเรียนเรียนรู้ครบ 2 ฐานแล้ว ให้นักเรียนทั้ง 8 กลุ่ม มารวมกันที่ชั้นล่างของพิพิธภัณฑ์

3. ตัวแทนกลุ่มรับอุปกรณ์ประกอบด้วย กระดาษ 100 ปอนด์ขนาด $\frac{1}{2}$ แผ่น ดินสอ สีเมจิก ปากกาสี กลุ่มละ 1 ชุด และร่วมกันทำกิจกรรมแผนผังความคิด ครูเดินดูการทำงานของนักเรียน เพื่อให้คำแนะนำ เมื่อนักเรียนทุกกลุ่มทำกิจกรรมเสร็จให้ตรวจสอบและเตรียมนำเสนอ

ขั้นตรวจสอบผลงาน

สมาชิกกลุ่มตรวจสอบผลงานการจัดทำแผนผังความคิดและให้แต่ละกลุ่มออกมาอภิปรายเกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับความรู้จากการมาศึกษาดูงานในครั้งนี้

ขั้นสรุปบทเรียน และประเมินผลการทำงานกลุ่ม

1. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปผลการรายงานของตัวแทนกลุ่ม โดยเน้นการเป็นพูดและฟังอย่างมีสติ
2. ประเมินผลการทำงานกลุ่ม โดยครูบอกจุดเด่นและจุดที่ควรแก้ไข ของการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้วัดกลางวรวิหารในภาพรวมกลุ่มใด
3. เสริมแรงโดยการชมเชย กลุ่มที่ทำงานได้ดีมีกระบวนการทำงานช่วยเหลือ ร่วมมือกันดี และให้กำลังใจกลุ่มที่ยังขาดกระบวนการที่ดี มีความร่วมมือในกลุ่มน้อย
4. นักเรียนบันทึกสิ่งที่ได้จากการเรียนในชั่วโมงนี้สั้นๆ โดยเป็นความรู้ความรู้อะไร ประสพการณ์ต่างๆ ที่ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนลงสมุดเล่มเล็ก

ชิ้นงาน / ภาระงาน

1. ใบงาน
2. แผนผังความคิด
3. สมุดจดบันทึกการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้ / แหล่งการเรียนรู้

1. แหล่งเรียนรู้วัดกลางวรวิหาร
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น (พระวิทยากร)
3. สมุดจดบันทึกการเรียนรู้
6. อุปกรณ์จัดทำแผนผังความคิด

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้ 1.บอกประวัติวัดกลางวรวิหาร 2.บอกประเภทลักษณะและประเภทของงานศิลปะในวัด 3.บรรยายอิทธิพลความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่มีผลต่องานศิลปะในวัดกลางวรวิหาร	1.ตรวจแผนผังความคิด 2.การอภิปรายกลุ่ม	แบบประเมินการอภิปราย	ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70
ด้านทักษะ/กระบวนการ 1.การสื่อสาร-ร่วมงานกับผู้อื่น 2.ทักษะการคิด 3. ทักษะการอภิปราย	การสังเกต	แบบสังเกตการอภิปรายและการทำงานกลุ่ม	ผ่านเกณฑ์ระดับดี
ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 1. มีวินัย 2. ใฝ่เรียนรู้ 3. มุ่งมั่นในการทำงาน 4. รักความเป็นไทย	ประเมินพฤติกรรมระหว่างเรียน	แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์	ผ่านเกณฑ์ระดับดี

ข้อเสนอแนะของผู้บริหารโรงเรียน/หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย (ตรวจสอบ/นิเทศ)

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

บันทึกผลหลังการเรียนรู้

.....

.....

.....

ปัญหาอุปสรรค

.....

.....

.....

แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ครูผู้สอน

บัตรคำสั่ง

กิจกรรมสรุปความรู้ (20 นาที)

1. ให้สมาชิกกลุ่ม รับอุปกรณ์ ประกอบด้วย
 - กระดาษ A4
 - สีเมจิก คละสี 5 แท่ง
 - กระดาษ 100 ปอนด์ 1 แผ่น
 - ดินสอ 1 แท่ง
2. ให้สมาชิกกลุ่มร่วมกันวางแผน การจัดทำ
แผนผังความคิด (Mind Mapping)
3. สมาชิกกลุ่มดำเนินการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ
หรือร่วมมือกันทำงาน
4. ให้สรุปความรู้ลงในกระดาษ 100 ปอนด์
ในรูปแบบ Mind Mapping ในหัวข้อ
“ ศิลปะในวัดกลาง ”
 - จิตรกรรม
 - ประติมากรรม
 - สถาปัตยกรรม

ใบงานสำรวจศิลปะวัดกลาง

ชื่อ.....ชั้น..... เลขที่

คำชี้แจง ใบงานสำหรับบันทึกความรู้ความเข้าใจ

สรุปประวัติวัดกลางโดยสังเขป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

จิตรกรรม

จิตรกรรมฝาผนัง.....

.....

.....

.....

พระบฏ.....

.....

.....

ตู้พระธรรมลายรดน้ำ.....

.....

.....

.....

สถาปัตยกรรม

โบสถ์ – วิหาร..... เจดีย์.....

.....

พระปรางค์..... มณฑป.....

.....

หน้าบัน..... กุฏิเรือนไทย.....

.....

ประติมากรรม

ลายปูนปั้น.....

.....

บันทึกความรู้ ความรู้สึก ภาพ หรือข้อความ

แบบบันทึกการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

เลขที่	ชื่อ -นามสกุล	รายการประเมิน													ระดับ คุณภาพ
		มีวินัย			ใฝ่เรียนรู้			มุ่งมั่นใน การทำงาน			รักความ เป็นไทย			รวม	
		1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	12	
1															
2															
3															
4															
5															
6															
7															
8															
9															
10															
11															
12															
13															
14															
15															
16															
17															
18															
19															
20															

10 - 12 คะแนน = ดีเยี่ยม

ผู้ประเมิน

7 - 9 คะแนน = ดี

4 - 6 คะแนน = พอใช้

.....

แบบบันทึกการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

เลข ที่	ชื่อ -นามสกุล	รายการประเมิน												ระดับคุณภาพ	
		มีวินัย			ใฝ่เรียนรู้			มุ่งมั่นใน การทำงาน			รักความ เป็นไทย				รวม
		1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3		12
21															
22															
23															
24															
25															
26															
27															
28															
29															
30															
31															
22															
33															
34															
35															
36															
37															
38															
39															
40															

10 - 12 คะแนน = ดีเยี่ยม

ผู้ประเมิน

7 - 9 คะแนน = ดี

4 - 6 คะแนน = พอใช้

.....

แบบประเมินการทำงานกลุ่ม

ชั้น / ห้อง..... กลุ่มที่.....

ข้อสมมติ.....

หน่วยการเรียนรู้ที่ เรื่อง

คำชี้แจง : ผู้สอน ประเมินจากการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนขณะปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม โดยขีด ✓ ลง

ในช่อง 3, 2 หรือ 1 ที่ตรงกับพฤติกรรมของผู้เรียน

เกณฑ์การให้คะแนน

3 คะแนน = ดี 2 คะแนน = ปานกลาง 1 คะแนน = ควรปรับปรุง

ข้อที่	พฤติกรรมที่สังเกต	คุณภาพการปฏิบัติ		
		3	2	1
1.	มีการปรึกษาและวางแผนร่วมกัน			
2	มีการแบ่งหน้าที่อย่างเหมาะสม และสมาชิกทำงานตามหน้าที่			
3	ให้ความช่วยเหลือกัน			
4	ผลงานเสร็จทันตามกำหนดเวลา			
5	จัดวัสดุ อุปกรณ์เรียบร้อย หลังเลิกปฏิบัติงาน			
	รวม			

สรุปคะแนน	11-15	=	ดี
	6 – 10	=	ปานกลาง
	ต่ำกว่า 6	=	ควรปรับปรุง

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

..... /

แบบประเมินผลงานนักเรียน

เรื่อง.....

ชั้น.....

คำชี้แจง : ผู้สอน ประเมินจากใบงาน

เกณฑ์การให้คะแนน

5 = ดีมาก

4 = ดี

3 = ปานกลาง

2 = พอใช้

1 = ต้องปรับปรุง

รายการประเมิน	กลุ่มที่								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.ความถูกต้องของเนื้อหา ตรงประเด็น									
2.การแสดงความคิดเห็นสมเหตุสมผล									
3.การใช้ภาษาสื่อความหมายชัดเจน อ่านเข้าใจ									
4.ความสะอาดเรียบร้อย									
5.ส่งตามกำหนดเวลา									
รวม									
สรุปเกณฑ์ 70 % (ผ่าน/ ไม่ผ่าน)									

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

...../...../.....

แบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคล

กิจกรรมที่เรื่อง.....

วันที่เดือน.....พ.ศ.....

ชื่อ.....ชั้น.....กลุ่มที่.....

คำชี้แจง ให้ผู้ประเมินเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับคุณภาพ รายการละ 1 ระดับ

ที่	พฤติกรรม / ลักษณะบ่งชี้	ระดับคุณภาพ					หมายเหตุ
		1	2	3	4	5	
1	มีความสนใจใฝ่รู้กระตือรือร้นในการทำงาน						5 หมายถึง ดีมาก
2	มีความพยายาม ทำงานเสร็จตามเวลา						4 หมายถึง ดี
3	มีความร่วมมือในการทำงานและคิดวางแผนงาน						3 หมายถึง ปานกลาง
4	มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน						2 หมายถึง พอใช้
5	มีการลงมือปฏิบัติกิจกรรมจริง						1 หมายถึง ปรับปรุง
							=.....
							=.....

สรุปผลการสังเกต =
(เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในวงกลม)

- ☐ ดีมาก (5.00)
☐ ดี (4.00-4.99)
☐ ปานกลาง (3.00-3.99)
☐ พอใช้ (2.00-2.99)
☐ ควรปรับปรุง (1.00-1.99)

ลงชื่อ.....

ผู้ประเมิน

ชั้นเตรียม

ชั้นนำเสนอบทเรียน

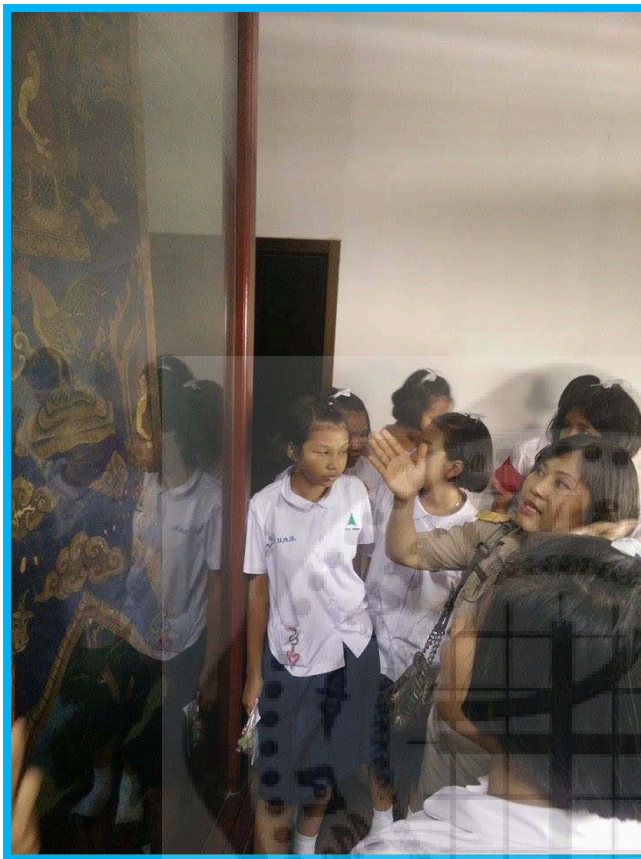
แบ่งกลุ่มเป็นฐานการเรียนรู้ ทัศนศึกษาภายในพิพิธภัณฑ์

ตู้พระธรรมลายรดน้ำ

ภาพพระบฏ

มณฑป และหน้าบัน

ภายในมณฑปประดิษฐาน

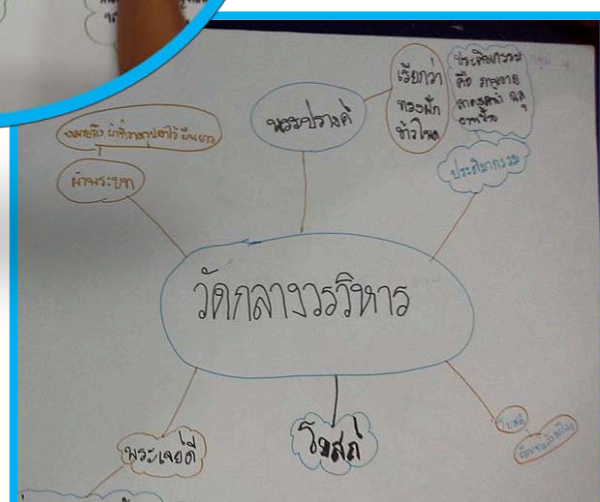
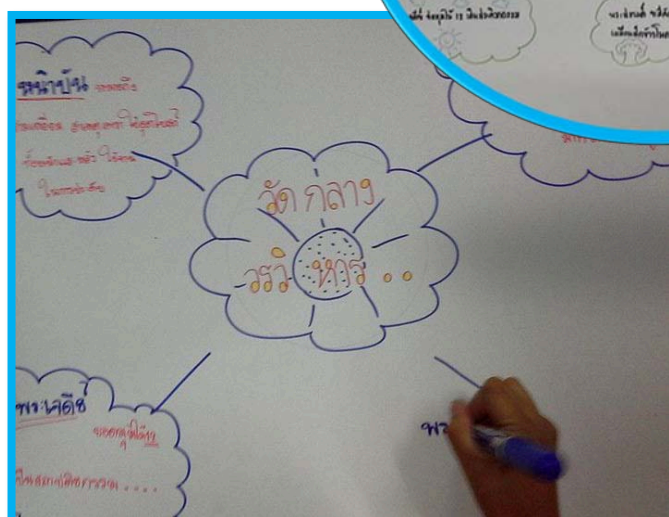
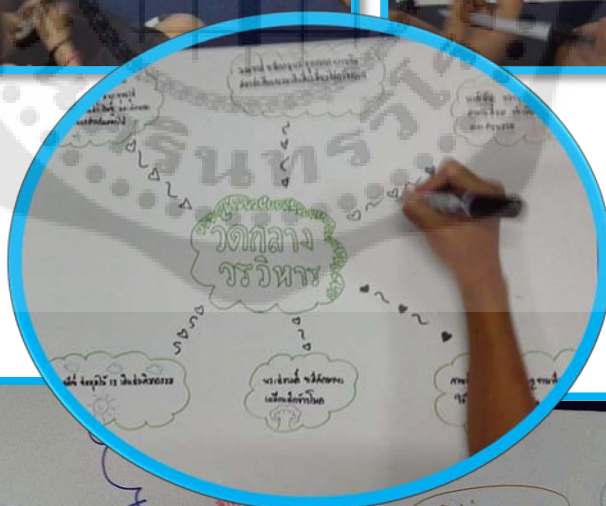
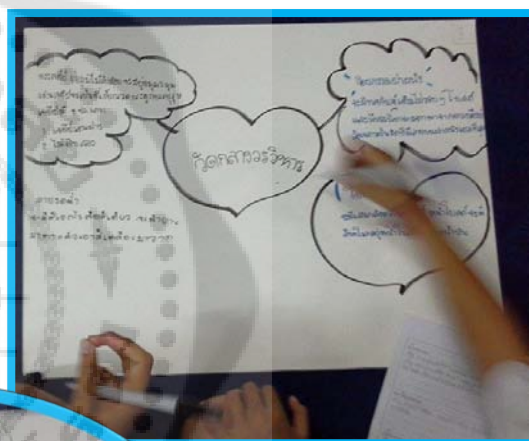
รอยพระพุทธรูปบาท

พระปรางค์และเจดีย์

จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้ร่วมกัน Learning Together
ผสมผสานกับหลักจิตตปัญญาศึกษา จัดทำแผนผังความคิด

ชั้นตรวจสอบผลงานและขั้นสรุปบทเรียน

อภิปรายความรู้ที่ได้รับจากการไปทัศนศึกษา ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปผล
และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลเพื่อน

ทำแบบทดสอบหลังเรียนและแบบสอบถามความพึงพอใจ

แบบทดสอบหลังเรียนวัดผลสัมฤทธิ์ เรื่องศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร

กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ
ศิลปะท้องถิ่นวัดกลางวรวิหาร

รายวิชา ทศนศิลป์ หน่วยที่ 3 สืบสานงานศิลปะท้องถิ่น เรื่อง
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1. วัดกลางวรวิหารสร้างขึ้นในสมัยใด

- ก. สมัยกรุงสุโขทัยตอนปลาย
- ค. สมัยอยุธยาตอนปลาย

- ข. สมัยอยุธยาตอนต้น
- ง. สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

2. วัดกลางวรวิหารเดิมมีชื่อว่า

- ก. วัดโพธิ์ทอง
- ค. วัดตะโกทอง

- ข. วัดตะเคียนทอง
- ง. วัดไทรทอง

3. การประดับตกแต่งหน้าบันโบสถ์ด้วยถ้วยชามกระเบื้องแบบจีนนิยมทำในรัชกาลใด

- ก. รัชกาลที่ 1
- ค. รัชกาลที่ 5

- ข. รัชกาลที่ 3
- ง. รัชกาลที่ 7

4. งานทัศนศิลป์ใดไม่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

- ก. เจดีย์
- ค. พระปรารักษ์

- ข. อุโบสถ
- ง. ศาลพระภูมิ

5. ผลงานทัศนศิลป์ใดที่เกิดจากความศรัทธาในศาสนา

- ก. รูปปั้นพระพุทธรูป
- ค. รูปปั้นการเล่นของเด็กไทย

- ข. รูปปั้นเทวดา นางฟ้า
- ง. รูปปั้นศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี

6. การวาดภาพที่อาศัยการทับซ้อนกันของวัตถุในภาพ เพื่อเกิดการผลักระยะใกล้-ไกล
ได้รับอิทธิพลจากชนชาติใด

- ก. แบบอย่างชาวตะวันตก
- ค. แบบอย่างชาวมอญและพม่า

- ข. แบบอย่างชาวจีน
- ง. แบบอย่างโบราณที่มีมาแต่เดิม

7. ลายปูนปั้น (หน้าบัน) จัดเป็นงานทัศนศิลป์ประเภทใด

- ก. สถาปัตยกรรม
- ค. ภูมิสถาปัตยกรรม

- ข. จิตรกรรม
- ง. ประติมากรรม

8. พระปรารักษ์เป็นสัญลักษณ์ของอะไร

- ก. สวรรค์ชั้นดาวดึงส์
- ค. เขาพระสุเมรุ

- ข. นรกโลกันต์
- ง. เมืองบาดาล

9. พระปรารักษ์ที่พบในวัดกลางวรวิหาร เป็นทรงใด

ก. ทรงศิขร

ข. ทรงงาเนียม

ค. ทรงพระสุเมรุ

ง. ทรงจอมแห

10. ศิลปะข้อใดที่ได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมท้องถิ่นของชนชาติมอญและพม่า

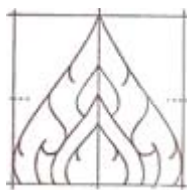
ก. นิยมภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถ

ข. นิยมประดับตกแต่งหน้าบันด้วยกระเบื้องเคลือบแบบจีน

ค. นิยมเจาะเว้าผนังในอุโบสถเป็นซุ้มเพื่อบูชาองค์พระ

ง. นิยมสร้างตู้พระธรรมลายรดน้ำ

11.

ลวดลายไทยจากภาพมีชื่อเรียกว่าอะไร

ก. กนก

ข. ประจายาม

ค. กระจิง

ง. พุ่มทรงข้าวบิณฑ์

12. จิตรกรรมฝาผนังที่โบสถ์วัดกลางวรวิหาร เป็นเรื่องใด

ก. พุทธประวัติและไตรภูมิ

ข. ประเพณีไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ค. ประวัติการสร้างวัดและอุโบสถ

ง. ชีวิตความเป็นอยู่และผู้คนในอดีต

13. รูปนกยูงในวงกลมและราชรถเทียมสิงห์เป็นสัญลักษณ์ใช้แทนสิ่งใด

ก. พระจันทร์

ข. พระอาทิตย์

ค. พระอินทร์

ง. พระพุทธเจ้า

14. จิตรกรรมฝาผนังวัดกลางช้างได้จินตนาการว่า “พระยาวิสุตติมาร” มีลักษณะเป็นอย่างไร

ก. พระลักษณ

ข. พระราม

ค. ทศกัณฐ์

ง. หนุมาน

15. พระบฏ คือ

ก. ภาพเขียนบนไม้

ข. ภาพเขียนบนผนัง

ค. ภาพเขียนบนสมุดข่อย

ง. ภาพเขียนบนผ้า

16. จุดประสงค์ของการสร้างพระบฏคือ

ก. ประดับแขวนภายในโบสถ์เพื่อความสวยงาม

ข. ประดับแขวนภายในอาคารเพื่อบังแดด

ค. ประดับแขวนเป็นพุทธบูชาเพื่อสั่งสอนพุทธศาสนิกชน

ง. ผิดทุกข้อ

17. ข้อใดเปรียบเทียบลักษณะของผู้หญิงสวยได้ถูกต้อง

ก. คิ้วโก่งดั่งวงช้าง

ข. แขนอ่อนดั่งลำเทียน

ค. นิ้วอย่างคันศร

ง. พักตร์ดั่งดวงจันทร์

18. พื้นสีดำของลายรดน้ำได้จากวัสดุใด

ก. ยางสน

ข. ยางรัก

ค. ยางมะม่วง

ง. ยางกล้วย

19. ลายรดน้ำในสมัยใดอ่อนช้อยที่สุดเพราะเหตุใด

ก. สมัยอยุธยาเพราะช่างเขียนอย่างมั่นใจและมีอิสระไม่มีต้นแบบ

ข. สมัยกรุงธนบุรีเพราะอยู่ในช่วงฟื้นฟูบ้านเมืองหลังเสียกรุงศรีอยุธยา

ค. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์เพราะมีการลอกลายก่อนทำให้เขียนคล่อง

ง. ทุกสมัยมีความอ่อนช้อยเหมือนกันไม่แตกต่างกัน

20. ลายกนก คำว่า กนก แปลว่าอะไร

ก. ทอง

ข. เงิน

ค. เพชร

ง. นาค

21. ภาพวาดจำเป็นต้องมีพื้นที่ว่างหรือไม่เพราะอะไร

ก. จำเป็นเพราะทำให้ภาพดูไม่อึดอัด

ข. จำเป็นเพราะทำให้ภาพดูเหมือนจริง

ค. ไม่จำเป็นเพราะทำให้วาดภาพได้น้อยลง

ง. ไม่จำเป็นเพราะจะได้ภาพที่สวยงามกว่า

22. ลายไทยใช้เส้นลักษณะใด

ก. เส้นตรง

ข. เส้นเฉียง

ค. เส้นหยัก

ง. เส้นโค้ง

23. โบสถ์วัดกลางวรวิหารไม่มีสิ่งใดต่อไปนี้

ก. ซ่อฟ้า ใบระกา

ข. เสมา

ค. ลูกนิมิต

ง. พระประธาน

24. เจดีย์ “ย่อมุมไม้สิบสอง” หมายความว่าอย่างไร

ก. การทำมุมของผนังหรือวัดมุมให้ลึกเข้าไปด้านละ 3 มุม รวม 4 มุม

ข. การประดิษฐ์มุมสิ่งของต่างๆ ให้งดงามที่เรียกว่า “ผู้ดี”

ค. เป็นคำรวมของการย่อมุมรูปต่างๆ อาจน้อยหรือมากกว่า 12

ง. เป็นแบบอย่างที่นิยมย่อมุม ทำกันเป็นประจำในการช่างไทย

25. มณฑปวัดกลางวรวิหารสร้างขึ้นเพื่อ

ก. เป็นที่อยู่ของพระสงฆ์

ข. เป็นที่ประดิษฐานรอยพระพุทธรูปจำลอง

ค. เป็นที่ประกอบพิธีทางศาสนา

ง. เป็นที่เก็บพระไตรปิฎก

26. ข้อใดคือความแตกต่างระหว่างอุโบสถกับวิหาร

ก. อุโบสถเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป

ข. อุโบสถมีขนาดใหญ่กว่า

ค. อุโบสถมีใบเสมาล้อมรอบ

ง. อุโบสถใช้เป็นที่ประกอบศาสนพิธี

27. บ้านไทยในอดีตมักเป็นหลังคาทรงสูง เพื่อเหตุผลใดเป็นหลัก

ก. ความงามเรื่องสัดส่วนและทำให้เห็นเด่นชัดแต่ไกลตัดกับหมู่ไม้

ข. ให้น้ำฝนไหลลงได้สะดวก

ค. ให้ได้แบบอย่างตามคตินิยมในพระพุทธศาสนา

ง. เป็นโครงสร้างที่เหมาะสมที่สุดต่อระบบเศรษฐกิจชุมชน

28. ข้อใดเป็นประโยชน์สำคัญที่สุดของงานศิลปะ

ก. ให้ความเพลิดเพลิน

ข. ให้ความสะดวกสบาย

ค. เป็นความภาคภูมิใจ

ง. เป็นการบันทึกและการสื่อสาร

29. การเรียนศิลปะในวัดกลางมีประโยชน์ในด้านใดบ้าง

ก. ประโยชน์ในการศึกษาเรื่องราวเชื้อชาติ

ข. ประโยชน์ในเชิงโบราณคดี

ค. ประโยชน์ในทางศิลปะและวัฒนธรรม

ง. ถูกทุกข้อ

30. ทักษะศิลป์ หมายถึง ผลงานด้านใด

ก. จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์

ข. จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม

ค. จิตรกรรม ประติมากรรม สังคีตศิลป์

ง. จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวกนกฉัตร โกมลมณี
วันเดือนปีเกิด	28 เมษายน 2510
สถานที่เกิด	จังหวัดพิษณุโลก
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	23/556 หมู่ 2 ถนน สุขุมวิท ตำบล บางเมือง อำเภอบางเมือง จังหวัด สมุทรปราการ 10270
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครู
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนอนุบาลวัดพิชัยสงคราม 30 ถนน ประโคนชัย ตำบล ปากน้ำ อำเภอบางเมือง จังหวัด สมุทรปราการ 10270
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2525	สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จาก โรงเรียนสตรีวิทยา 2 ถนนสุขุมวิท แขวง ลาดพร้าว เขต ลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร 10230
พ.ศ. 2528	สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พาณิชยการ วิชาเอก การบัญชี จาก โรงเรียนเซนต์จอห์นอาชีวศึกษา 25 ซอยวิภาวดี 32 แขวงจตุจักร กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2535	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี บริหารธุรกิจ สาขาวิชาการเงินการธนาคาร จาก มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2548	สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพครู จาก มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
พ.ศ. 2553	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ศีลศาสตร วิชาเอกศิลปศึกษา จาก มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2558	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศึกษา จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ